ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ,
НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ ФЕДОРА ПОТУШНЯКА»
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

КАЛЕНДАР
КРАЄЗНАВЧИХ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗАКАРПАТТЯ НА 2022 РІК

Рекомендаційний
бібліографічний посібник

Ужгород • РІК-У • 2021

УДК 015(059)(477.87)«2022»
К 17

Календар краєзнавчих пам'ятних дат Закарпаття на 2022 рік :
К 17 рек. бібліогр. посіб. / Департамент культури, національностей та релігій Закарпат. облдержадмін. ; КЗ «Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка» Закарпат. облради ; уклад. : О. О. Шелак, М. Б. Бадида ; вип. ред. Н. М. Бондаренко ; бібліогр. ред. Л. О. Падяк ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2021. – 328 с.

ISBN 978-617-8046-40-8

Календар-щорічник є орієнтиром для громадськості краю у перебігу подій, ювілеїв та пам'ятних дат у 2022 році. Основу календаря складають ґрунтовні наукові розвідки про визначних діячів краю, підготовлені провідними карпатознавцями. Окремим розділом подано календар знаменних дат, які відзначатиме в 2022 році громадськість світу та України.

Представлені матеріали можуть бути використані не лише в бібліотеках краю, але й у регіональній пресі, культосвітніх установах, навчальних закладах тощо.

УДК 015(059)(477.87)«2022»

Укладачі:
О. О. Шелак, М. Б. Бадида

за участі:
Є. Й. Слуцька, І. Р. Фофлак, І. М. Горват

Відповідальна за випуск **О. А. Канюка**

Випусковий редактор **Н. М. Бондаренко**

В оформленні обкладинки використано репродукцію картини
Гаврила Глюка «Рання весна» (1954 р.)

ISBN 978-617-8046-40-8

© Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка, 2021
© ТОВ «РІК-У», 2021

ВІД УКЛАДАЧІВ

Календар краєзнавчих пам'ятних дат видається Закарпатською обласною універсальною науковою бібліотекою імені Ф. Потушняка з 1976 року, в розширеному варіанті – з біографічними матеріалами – з 2003 року.

Видання покликане надати бібліотекарям та читачам довідковий матеріал про важливі події з історії області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, які життям і діяльністю пов'язані із Закарпаттям.

Цьогорічне видання відкривається переліком основних краєзнавчих знаменних та пам'ятних дат 2022 року. (Можливі неточності пояснюються тим, що друковані джерела, якими укладачі користувались при підготовці видання, не завжди розрізняють старий і новий стилі). Якщо у минулорічних випусках вже містилась довідка щодо цьогорічного ювіляра чи знаменної події, то у переліку вміщено відповідне посилання («Текстова довідка…»). Ювілейні статті вміщені в другій частині покажчика. Відбір літератури та документів закінчено в основному в серпні 2021 р.

У підготовці рекомендаційного бібліографічного посібника брали участь:

Вакула Наталія, *краєзнавець;*

Вегеш Анастасія, *кандидат філологічних наук, доцент;*

Гаврош Олександр, *журналіст, письменник, драматург;*

Гаджега Василь, *спортивний журналіст, голова обласного осередку асоціації спортивних журналістів України;*

Гомоляк Марія, *голова циклової комісії інформаційної, бібліотечної та архівної справи, викладач-методист;*

Гомонай Ганна, *фізик, доктор фізико-математичних наук, старший науковий співробітник, директор Інституту електронної фізики НАН України, член-кореспондент НАН України;*

Данко Дана, *доцент, кандидат педагогічних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;*

Завілопуло Анатолій, *професор, доктор фізико-математичних наук;*

Лавер Оксана, *кандидат філологічних наук, доцент;*

Лукеча Елеонора, *завідувач бібліотеки Ужгородського Інституту культури і мистецтв;*

Мадяр-Новак Віра, *викладач-методист, заслужений діяч мистецтв України;*

Медведь Марія, *кандидат філологічних наук, директор Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету;*

Мельник Лариса, *завідувач довідково-бібліографічного відділу Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету;*

Мороз Володимир, *науковий співробітник Інституту історії Церкви УКУ;*

Олашин Микола, *кандидат історичних наук, доктор філософії (Ph.D.), доцент кафедри античності, середньовіччя та історії України домодерної доби ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;*

Росул Тетяна, *кандидат мистецтвознавства, член Національної спілки композиторів України;*

Симулик Володимир, *професор, доктор фізико-математичних наук;*

Федака Павло, *доктор історичних наук, почесний голова ГО «Закарпатське крайове культурно-освітнє товариство «Просвіта»;*

Хланта Іван, *академік Академії наук вищої освіти України, заслужений діяч мистецтв України;*

Черевко Ганна, *відомий бібліотечний фахівець, педагог.*

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЗАКАРПАТТЯ 2022 РОКУ

Січень

1 – 115-річчя від дня народження Марії Кукурудзи-Король, відомої артистки закарпатських театрів 20-30-х рр. XX ст. Народилася в м. Ужгород (1907–1995)

1 – 80-річчя від дня народження Дмитра Михайловича Бобонича, художника-монументаліста, графіка, аквареліста, пейзажиста. Жив у Тюмені (Росія). Народився в с. Стригальня Міжгірського р-ну (1942–2008)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

1 – 75-річчя від дня заснування газети «Голос Верховини» (мала назву «Світло Жовтня»). Видання було органом Воловецького райкому компартії України та районної ради народних депутатів. Виходила три рази на тиждень. У 1983 р. видання мало наклад – 3930 примірників. Перереєстрована у 1990 р. Воловецькою районною радою, райдержадміністрацією, редакцією газети під назвою «Голос Верховини» (1947)

1 – 70-річчя від дня народження Надії Іванівни Мельник-Гудь, заслуженого працівника культури України, дослідника і популяризатора фольклору Закарпаття. Народилася в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1952)

1 – 60-річчя від дня народження Антона Михайловича Ковача, живописця, графіка, лауреата Закарпатської обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі, члена Національної спілки художників України, заслуженого художника України. Народився в с. Чумальово Тячівського р-ну (1962)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

2 – 130-річчя від дня народження Ярослава Пастернака, українського археолога. Вивчав археологічні матеріали Підкарпатської Русі із колекції музею Т. Легоцького в м. Мукачево. Народився в м. Торонто (Канада) (1892–1969)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

2 – 110-річчя від дня народження Василя Юртина, поета. У збірнику «Зелений віночок, червоні квіточки» (упоряд. О. Рудловчак) опубліковано 20 віршів і 2 нариси В. Юртина. Окремої книжки поета поки що немає. Народився в с. Репинне Міжгірського р-ну (1912–1971)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

2 – 85-річчя від дня народження Дарії Михайлівни Берчі, доктора фізико-математичних наук, професора, науковця УжНУ. Займалася вивченням шаруватих і ланцюгових кристалів. Народилася в м. Харків (1937)

2 – 80-річчя від дня народження Володимира Івановича Щура, художника декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України, лауреат Закарпатської обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в смт Міжгір'я (1942–2015)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

2 – 80-річчя від дня народження Степана Степановича Попа, науковця УжНУ. Опублікував понад 350 наукових робіт у спеціалізованих наукових журналах, збірниках, матеріалах конференцій, у т. ч. 6 винаходів і патентів, 3 монографії та 2 навчальні посібники. Включений у довідник видатних діячів науки XX століття Американським біографічним інститутом, відзначений почесним званням «Соросівський професор» та «Заслужений діяч науки і техніки України». Народився в с. Рокосово Хустського р-ну (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

3 – 115-річчя від дня народження Миколаї Божук (Василини Миколаївни Божук-Штефуци), поетеси. Чимало її віршів покладено на музику. Народилася в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1907–1938)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

3 – 100-річчя від дня народження Василя Боржавина (Василя Андрійовича Сочки), поета, прозаїка. Народився в м. Береговe (1922–2010)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

3 – 100-річчя від дня народження Самуїла Давидовича Бергмана, доктора фізико-математичних наук, професора. Народився в містечку Сновськ (у 1935–2016 рр. місто Щорс Чернігівської області) (1922–1987)

3 – 85-річчя від дня народження Василя Дмитровича Калинюка, заслуженого працівника культури України, члена Національної Ліги українських композиторів. Народився в с. Кваси Рахівського р-ну (1937–2017)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

4 – 60-річчя від дня народження Володимира Ілліча Басараба, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Старе Давидково Мукачівського р-ну (1962)

6 – 140-річчя від дня народження Івана Ольбрахта (справж. ім'я і прізвище Каміл Земан), прозаїка і громадського діяча. Народився у м. Семіли р-ну Підкроношшя, що у північній Чехії (1882–1952)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

6 – 105-річчя від дня народження Івана Прокіпчака, публіциста, українського письменника Чехословаччини. Народився в м. Меджилабірці на Пряшівщині (1917–1991)

6 – 75-річчя від дня народження Петра Петкі, художника-живописця, графіка, кераміста. Народився в м. Ужгород (1947)

7 – 125-річчя від дня народження Василя Івановича Розгонія, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в м. Виноградів (1897–1982)

7 – 100-річчя від дня народження Івана Кононовича Стецюри, прозаїка. Народився в с. Головеньки Немирівського р-ну Вінницької обл. (1922–2010)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

7-17 – 70 років тому в м. Ужгород проходив перший чемпіонат області з шахів серед учнівської молоді (1947)

8 – 70-річчя від дня народження Миколи Матоли (Дионизій-Микола Омелянович Матола), поета, літературознавця, перекладача. Народився в м. Мукачево (1952–1993)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

10 – 80-річчя від дня народження Василя Станіславовича Шеби, директора Закарпатського обласного краєзнавчого музею,

автора статей про музей та Ужгородський замок, співавтора путівника «Закарпатський краєзнавчий музей». Народився в с. Люта Великоберезнянського р-ну (1942)

10 – 75-річчя від дня народження Василя Васильовича Сідака, художника декоративно-прикладного мистецтва, лауреата Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка та Закарпатської обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі, члена Національної спілки художників України, заслуженого майстра народної творчості України. Народився в смт Жденієво Воловецького р-ну (1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

13 – 65-річчя від дня народження Михайла Васильовича Рибалки, музиканта, члена Національної ліги українських композиторів. Народився у селі Ясіня Рахівського району (1957)

14 – 110-річчя від дня народження Пилипа Борисовича Дворцина, лікаря судово-медичної експертизи, кандидата медичних наук, доцента, організатора та завідувача курсу судової медицини, завідувача кафедри судової медицини, патологічної анатомії, неврології і психіатрії медичного факультету УжДУ (1963–1974), начальника бюро судово-медичної експертизи Закарпатської області (1953–1978); автора 61 наукової роботи. Народився у м. Малин на Житомирщині (1912–1988)

14 – 60-річчя від дня народження Василя Михайловича Романа, скульптора, лауреата Закарпатської обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі, члена Національної спілки письменників України. Народився в смт Міжгір'я (1962)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

15 – 105-річчя від дня народження Маргарити Іванівни Немеш (дів. прізв. Гранчак), музиканта, прозаїка. Народилася в с. Розтоцька Пастіль Великоберезнянського р-ну (1917–2010)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

15 – 90-річчя від дня народження Василя Івановича Олага, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Сасово Виноградівського р-ну (1932–2012)

16 – 115-річчя від дня народження Юрія-Августина Мироновича Шерегія, актора, режисера, драматурга, просвітянина. Народився в с. Дусино Свалявського р-ну (1907–1990)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

16 – 80-річчя від дня народження Івана Федоровича Манайла, художника. Народився в м. Ужгород (1942–2010)

17 – 145-річчя від дня народження Олександра Леонідовича Загарова (справжнє прізвище Фессінг), видатного театрального діяча – актора і режисера, реформатора театру «Просвіти», директором якого він був у 1923–1925 рр. Народився в м. Єлисаветград (нині Кропивницький) (1877–1941)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

17 – 135-річчя від дня народження Юрія Івановича Ревтя, казкаря. Народився в с. Горінчово Хустського р-ну (1887–1967)

17 – 125-річчя від дня народження єпископа Олександра Корниловича Хіри, викладача духовної семінарії, радника єпископської Консисторії, папського капелана, каноніка, папського прелата і таємно висвяченого єпископа. Помер на засланні у Караганді. Народився в с. Вільхівці Тячівського р-ну (1897–1983)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

17 – 65-річчя від дня народження Кароя Ласловича Балли, поета, перекладача, лауреата премій імені Бержені, імені Атілли Йожефа (Угорщина), обласних премій імені Дмитра Вакарова, імені Федора Потушняка, член Національної спілки письменників України. Народився в м. Ужгород (1957)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

17 – 100-річчя від дня народження Степана Миколайовича Вайди, славетного сина Карпат, Героя Радянського Союзу, Героя Чехословаччини. Народився в с. Дулово Тячівського р-ну (1922–1945)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

18 – 125-річчя від дня народження Юлії Шаланкі, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народилася в с. Матійово Виноградівського р-ну (1897–1973)

18 – 85-річчя від дня народження Надії Степанівни Машкаринець, кандидата медичних наук, доцента кафедри факультетської терапії медичного факультету УжНУ. Вона є автором понад 50 наукових робіт, більше 20 методичних розробок для студентів. Народилася в м. Ужгород (1937–2001)

19 – 125-річчя від дня народження Василя Семеновича Капітана, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Підгірне Іршавського р-ну (1897–1963)

20 – 275-річчя від дня народження Антала Сірмаї, краєзнавця, письменника, автора досліджень з минулого Земплинської, Угочанської, Сатмарської жуп. Народився в м. Пряшів (1747–1812)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

21 – 140-річчя від дня народження Івана Васильовича Плиски, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Велятино Хустського р-ну (1882–1953)

21 – 85-річчя від дня народження Нінель Павлівни Ляшенко (дів. прізв. Майстрюкова), кандидатки медичних наук, доцентки, завідувачки курсу судової медицини кафедри загальної хірургії медичного факультету УжДУ (1987–2000), голови обласного товариства судових медиків. Авторка понад 60 наукових робіт, 38 раціоналізаторських пропозицій. Народилася на ст. Скуратово Тульської обл. (Росія) (1937)

21 – 75-річчя від дня народження Петра Михайловича Басараба, директора ТОВ «Едельвейс-Лего», заслуженого працівника легкої промисловості України, президента Українсько-польської секції та члена Ради Закарпатської торгово-промислової палати. Народився в с. Клячаново Мукачівського р-ну (1947)

21 – 75-річчя від дня народження Яноша Віга, заслуженого архітектора УРСР, члена-кореспондента Академії архітектури України, лауреата Державної премії України в галузі архітектури (1995 р.), голови товариства угорців в м. Київ. Народився в м. Ужгород (1947)

22 – 110-річчя від дня народження Гафії Петрівни Візичканич, художниці декоративно-прикладного мистецтва, заслуженої майстрині народної творчості України, члена Національної спілки художників України. Народилася в с. Ганичі Тячівського р-ну (1912–1993)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

25 – 140-річчя від дня народження Яна Вондрачека, педагога, перекладача. Він досліджував фольклор на Закарпатті, друку-

вав переклади народних пісень в чеських журналах «České slovo», «Pražské noviny». Народився в м. Пацав (Чехія) (1882–1953)

27 – 125-річчя від дня народження Мігаля Томаша, угорського письменника, інженера-будівельника, викладача. З 1936 р. – директор підприємства Neuchatel Asphalt Co. Із 1947 р. – викладач Мельбурнського університету (Австралія). У 1933–1938 рр. – закарпатський редактор газети «Magyar Újság». Працівник газет «Kassai Napló», «Magyar Múzsa». Директор видавництва «Tatra». Народився в м. Берегове (1897–1967)

27 – 90-річчя від дня народження Констянтина Миколайовича Русинка, завідувача кафедри теоретичної механіки Львівського державного політехнічного університету, доктора технічних наук, професора. Народився у с. Олешник Виноградівського р-ну (1932)

28 – 130-річчя від дня народження Василя Васильовича Машіки, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Лалово Мукачівського р-ну (1892–1984)

29 – 80-річчя від дня народження Василя Васильовича Маринця, науковця УжНУ. Сфера наукових інтересів – наближені методи в теорії диференціально функціональних рівнянь. Опублікував майже 100 наукових робіт, серед яких один підручник «Теорія рівнянь математичної фізики», сім методичних посібників та дві монографії. Має патенти та винаходи. Народився в м. Мукачево (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

30 – 90-річчя від дня народження Івана Юрійовича Кривського, науковця УжНУ, члена Нью-Йоркської академії наук. Він є автором монографії «Основы квантовой электродинамики в терминах напряжённостей» та понад 140 наукових публікацій. Народився в м. Хуст (1932)

30 – 20 років тому започаткувала свою діяльність Ужгородська Українська Богословська Академія ім. св. Кирила і Мефодія як вищий навчальний заклад Православної Церкви України (2002)

у січні відзначається:

655-річчя від дня першої письмової згадки про с. Холмок Ужгородського р-ну (1367)

Лютий

1 – 115-річчя від дня народження Івана Федоровича Кеменяша, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Дусино Свалявського р-ну (1907–1957)

1 – 110-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Кунака, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Старе Давидково Мукачівського р-ну (1912–1990)

1 – 75-річчя від дня народження Василя Йосиповича Черепані, журналіста, прозаїка. Народився в с. Нове Давидково Мукачівського р-ну (1947)

2 – 115-річчя від дня народження Михайла Васильовича Шебели, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Горбок Іршавського р-ну (1907–1969)

2 – 90-річчя від дня народження Золтана Адальбертовича Пашкуя, кандидата історичних наук, заслуженого вчителя України. Народився в м. Мукачево (1932–1987)

4 – 110-річчя від дня народження Михайла Молнара, педагога, письменника, фольклориста. Народився в с. Голубине Свалявського р-ну (1912–1997)

4 – 65-річчя від дня народження Олександра Васильовича Фери, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри соціальної медицини та гігієни медичного факультету УжДУ (2002–2015). Народився у м. Ужгород (1957)

5 – 145-річчя від дня народження Ендре Надя, угорського письменника, засновника угорського літературного кабаре. Народився в м. Севлюш (нині м. Виноградів) (1877–1938)

5 – 115-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Чейпеша, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в смт Королево Виноградівського р-ну (1902–1974)

5 – 75-річчя від дня народження Василя Андрійовича Маляра, доктора медичних наук, завідувача кафедри акушерства і гінекології медичного факультету УжДУ, академіка УАН. Член редколегії журналу «Науковий вісник УжНУ» та член Асоціації акушер-гінекологів України. Автор понад 120 наукових публікацій. Народився в с. Луг Рахівського р-ну (1947)

5 – 75-річчя від дня народження Олександра Миколайовича Малініна, професора квантової електроніки УжНУ. Має 145 наукових і навчально-методичних праць та десять патентів на винаходи. Народився в м. Хуст (1947)

7 – 120-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Боглі, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Дротинці Виноградівського р-ну (1902–1973)

8 – 80-річчя від дня народження Терезії Федорівни Чувалової, художниці декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України. Народилася в м. Ужгород (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

9 – 120-річчя від дня народження Йосипа Роглєва, відомого овочівника, Героя Соціалістичної праці. Народився в с. Стрілець Великотирновського округу в Болгарії (1902–1984)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

10 – 190-річчя від дня народження Лойоша Паулковіча, угорського письменника, лікаря, вчителя, співробітника газети «Máramaros». Народився в м. Хуст (1832–1885)

10 – 85-річчя від дня народження Каміла Степановича Найпавера, кандидата історичних наук, доцента, знавця історії шахмат. Народився в с. Тур'ї-Ремети Перечинського р-ну (1937–2007)

10 – 85-річчя від дня народження Зіновія Володимировича Перестюка, заслуженого майстра народної творчості України, лауреата премії ім. Д. Щербаківського, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Народився в с. Гнильче Тернопільської обл. (1937–2007)

12 – 100-річчя від дня народження Василя Молнара, педагога, письменника. Народився в с. Голубине Свалявського р-ну (1922–2017)

13 – 95-річчя від дня народження Томаша Михайловича Сопка, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Лалово Мукачівського р-ну (1927–1991)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

14 – 290-річчя від дня народження Іоана Брадача, визначного громадського діяча Закарпаття, автора книги «Букварь или

руководіе хотячим поучитися письмены рускославенскими». Народився в с. Ториски Списького комітату (Східна Словаччина) (1732–1772)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

16 – 95-річчя від дня народження Івана Васильовича Смоланки, кандидата хімічних наук, науковця УжНУ. Тричі обирався деканом хімічного факультету УжНУ. Народився у с. Пасіка Свалявського р-ну (1927–2001)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

16 – 90-річчя від дня народження Івана Івановича Скрябіна, спортивного діяча, першого майстра спорту СРСР із волейболу в Західній Україні, тренера, виконавчого директора федерації волейболу Закарпаття. Народився в м. Прага (Чехія) (1932–2021)

18 – 140-річчя від дня народження Єне Бенди, угорського письменника, журналіста. У 1913–1918 рр. працював юристом; працівником газет «Magyar Szó», «Pesti Hírlap», «Egyetértés». Народився в м. Хуст (1882–1944)

18 – 70-річчя від дня народження Павла Івановича Білака, кандидата історичних наук, доцента, автора багатьох наукових і навчально-методичних праць. Займається науковим дослідженням історії профспілок, міжнародного співробітництва у цій галузі. Народився в с. Підвиноградів Виноградівського р-ну (1952–2016)

20 – 70-річчя від дня народження Лариси Леонідівни Бєляєвої, кандидата медичних наук. З 1984 р. і по сьогодні працює лікарем-ординатором очного відділення обласного офтальмотравматологічного центру обласної клінічної лікарні м. Ужгорода. Народилася в м. Львів (1952)

21 – 120-річчя від дня народження Федора Федоровича Куруца, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Бистриця Мукачівського р-ну (1902–1978)

22 – 70-річчя від дня народження Сергія Анатолійовича Висквaрка, кандидата історичних наук, архівіста. Народився в м. Можайськ Московської обл. (Росія) (1952)

23 – 115-річчя від дня народження Федора Миколайовича Фірiщака, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпат-

ської України. Народився в с. Требушани (нині с. Ділове) Рахівського р-ну (1907–1968)

23 – 95-річчя від дня народження Ольги Петрівни Кушнірової, кандидата медичних наук, доцента кафедри мікробіології УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1927–2014)

24 – 85-річчя від дня народження Івана Дмитровича Туряниці, науковця, заслуженого працівника науки і техніки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1937–1993)

24 – 80-річчя від дня народження Олександра Олександровича Теметєва, спортивного діяча, футбольного арбітра. Народився в м. Берегове (1942)

25 – 75-річчя від дня народження Ласло Дьерке, письменника, журналіста. Народився у с. Нове Село Берегівського р-ну (1947)

27 – 105-річчя від дня народження А. Солянкіна (псевдонім Андрія Штиліхи), поета. Середню освіту здобув у Мукачівській гімназії, вищу – на медичному факультеті Братиславського університету. У другій половині 30-х на початку 40-х рр. писав нариси, оповідання, одноактні п'єси, казки. Вони друкувались у періодичній пресі та передавались по радіо в передачах для українського населення Східної Словаччини. Народився в м. Ужгород (1917–?)

27 – 85-річчя від дня народження Олександра Барана, старшого співробітника інституту колоїдної хімії та хімії води, доктора хімічних наук, професора. Опублікував 3 книги та понад 180 наукових статей, має 5 винаходів. Народився в с. Вари Берегівського р-ну (1937)

28 – 95-річчя від дня народження Василя Пантелеймоновича Кальниченка, кандидата філософських наук, доцента. Народився в с. Завадівка Теплицького р-ну Вінницької обл. (1927 – 1999)

28 – 110-річчя від дня народження Юлія Юрійовича Костовича, військового діяча, генерал-майора. Народився в м. Ужгород (1912–1994)

у лютому відзначається:

565-річчя від дня першої письмової згадки про с. Репинне Міжгірського р-ну (1457)

Березень

1 – 100-річчя від дня народження Василя Васильовича Белея, відомого просвітянина, пластового сеньйора, громадського діяча. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1922–2012)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

1 – 100-річчя від дня народження Атанасія Василя Пекаря, церковного діяча, педагога, історика. Народився в м. Перечин (1922–2011)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

2 – 135-річчя від дня прибуття в м. Мукачево Мігая Мункачі. 3 березня у залі презентації міської Ратуші мер міста вручив художнику грамоту почесного громадянина міста і лавровий вінець із срібла з написами угорською і французькою мовами «Мукачево – Мункачі» (1887)

2 – 65-річчя від дня народження Ігоря Михайловича Панейка, художника. Народився у м. Стрий Львівської обл. (1957)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

2 – 70-річчя від дня народження Василя Васильовича Філеша, живописця, графіка, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Бронька Іршавського р-ну (1952)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

3 – 120-річчя від дня народження ієромонаха Варнави (Василя Івановича Щербана), який розписав монастирську церкву Успіння Божої Матері у жіночому православному монастирі в с. Домбоки Мукачівського р-ну. Народився в с. Іза Хустського р-ну (1902–1967)

3 – 110-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Костюка, педагога, композитора, фольклориста-етномузикознавця. Народився в с. Дротинці Виноградівського р-ну (1912–1998)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

3 – 65-річчя від дня народження Олександра Євгеновича Пазуханича, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Ужгород (1957)

5 – 100-річчя від дня народження Василя Михайловича Андрішка, почесного залізничника СРСР та УРСР, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Осій Іршавського р-ну (1922–1998)

5 – 80-річчя від дня народження Мігаля (Михайла) Балінтовича Іванча, художника декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України, лауреата Закарпатської обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в с. Дешковиця Іршавського р-ну (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

5 – 75-річчя від дня народження Федора Івановича Зубанича, прозаїка, публіциста, члена Національної спілки письменників України. Народився в смт Великий Березний (1947–2004)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

6 – 85-річчя від дня народження Лідії Валентинівни Таран, доктора історичних наук, професора. Народилася в м. Ніжин Чернігівської обл. (1937)

6 – 60-річчя від дня народження Оксани Петрівни Ільницької (у заміжжі Хархаліс), заслуженої артистки України. Народилася в с. Білки Іршавського р-ну (1962)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

7 – 125-річчя від дня народження Федора Івановича Рошка, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Рекіти Міжгірського р-ну (1897–1977)

8 – 95-річчя від дня народження Івана Кремпи, доктора історичних наук. Народився в с. Пихня, округ Снина (Словаччина) (1927–1997)

8 – 75-річчя від дня народження Габріели Василівни Андял, заслуженого працівника культури України, директора Закарпатського музею народної архітектури та побуту. Народилася в м. Ужгород (1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

9 – 90-річчя від дня народження Віри Юліївної Васовчик, доцента кафедри угорської філології УжНУ, кандидата філологічних наук. Опублікувала близько 90 праць. Вона одна із засновни-

ків Закарпатського Угорського Наукового Товариства. Народилася в м. Виноградів (1932)

10 – 125-річчя від дня народження Антона Михайловича Бращайка, лікаря-терапевта, громадського діяча. Народився у с. Нанково Хустського р-ну (1897–1938)

10 – 100-річчя від дня народження Івана Івановича Фабіяна, футболіста, нападника, грав за ужгородський «Спартак» і київське «Динамо». Народився в м. Берегове (1922–1983)

10 – 25 років тому поету Петру Скунцю за збірку поезій «Спитай себе» присуджено Державну премію України ім. Т. Г. Шевченка (1997)

11 – 125-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Строїна, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1897–1986)

11 – 105-річчя від дня народження Степана Васильовича Папа, історика, письменника, церковного діяча. Народився в с. Березово Хустського р-ну (1917–1990)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

11 – 70-річчя від дня народження Христини Іванівни Микити, кандидата біологічних наук, доцента. Народилася в с. Колочава Міжгірського р-ну (1952)

12 – 120-річчя від дня народження Федора Андрійовича Свистака, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Неліпино Свалявського р-ну (1902–1970)

12 – 115-річчя від дня народження Леоніда Антоновича Коваленка, доктора історичних наук, професора. Народився с. Ступичне (нині Катеринопільського р-ну Черкаської обл.) (1907–1985)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

14 – 285-річчя від дня народження Арсенія (Олексія Федоровича) Коцака, вченого, мовознавця, педагога. Народився в с. Великий Буковець (нині Буковець) Свидницького р-ну Пряшівського краю (Словаччина) (1737–1800)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

18 – 60-річчя від дня народження Любомира Омельяновича Белея, мовознавця, доктора філологічних наук, засновника

Науково-дослідного інституту україністики імені Михайла Мольнара при Ужгородському національному університеті, автора наукових праць, присвячених питанням мови, укладача старослов'ясько-українського словника. Народився в смт Войнилів Калуського району Івано-Франківської області (1962–2018)

19 – 60-річчя від дня народження Івана Івановича Яремчука, півзахисника, заслуженого майстра спорту. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1962)

20 – 230-річчя від дня народження Йосипа Змія-Мікловшика, художника, іконописця, портретиста. Народився в с. Словинки поблизу м. Кромни у Східній Словаччині (1792–1841)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

21 – 115-річчя від дня народження Йосипа Федоровича Ворчака, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Квасово Берегівського р-ну (1907–1987)

22 – 100 років тому відбулася розширена нарада представників політичних партій Закарпаття, в роботі якої брали участь А. Волошин (Руська народна партія), доктор М. Бращайко (Руська хліборобська партія) та ін. Це була перша й остання в історії Закарпаття партійна коаліція у такому представницькому складі. Її учасники обговорили «План програми уряду Чехословацької республіки відносно проблеми Підкарпатської Русі» (1922)

22 – 100-річчя від дня народження Григорія Леонтійовича Трона, голови управління курортами профспілок у Закарпатській області (1964–1977), будівничого закарпатських курортів, головного лікаря обласної станції переливання крові (1977–1983). Народився у с. Зуївка на Полтавщині (1922–2008)

22 – 90-річчя від дня народження Софії Іванівни Бобели, поетеси. Народилася в с. Копинівці Мукачівського р-ну (1932)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

23 – 100 років тому товариство «Просвіта» отримало дозвіл Міністерства внутрішніх справ Чехословацької республіки на збір коштів для будівництва Народного дому (1922)

23 – 30-річчя з дня заснування в Ужгороді видавництва «Intermix Kiadó» (1992)

24 – 75-річчя від дня народження Штефана Михайловича Решка, заслуженого майстра спорту СРСР. За роки виступів у великому футболі С. Решко став чотириразовим чемпіоном СРСР, володарем Кубка володарів кубків європейських країн та суперкубка УЕФА, бронзовим призером Олімпійських ігор-76. Народився в с. Ключарки Мукачівського р-ну (1947)

25 – 135-річчя від дня народження Михайла Івановича Габора, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Вільхівці Тячівського р-ну (1887–1980)

25 – 110-річчя від дня народження Івана Петровича Тороні, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Пузняківці Мукачівського р-ну (1912–1999)

27 – 85-річчя від дня народження Ференца Семана, художника, лауреата Міжнародної премії ім. Ш. Голлоші. Народився в м. Ужгород (1937–2004)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

28 – 140-річчя від дня народження Олександра Івановича Пеленського, автора знаменитої книжки «Світова концертована подорож Української Республіканської капели. Спомини сучасника» (Львів, 1933. – 166 с.). У десятому розділі книжки йдеться про перебування на Закарпатті частини Української Республіканської капели Олександра Кошиця під назвою «Кобзар» та роль керівників і учасників цього товариства у створенні на Закарпатті хорового, диригентського і театрального мистецтва у період 20–30-х рр. Народився в м. Комарне на Львівщині (1882–1936)

28 – 120-річчя від дня народження архімандрита Йосифа (Поповича), який створив багато ікон для жіночого православного монастиря в с. Домбоки на Мукачівщині. Народився в с. Кошельово Хустського р-ну (1902–?)

28 – 100-річчя від дня народження Василя Івановича Худанича, доктора історичних наук, професора. Народився в с. Сільце Іршавського р-ну (1922–2006)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

29 – 105-річчя від дня народження Андрія Михайловича Патруса-Карпатського, поета, прозаїка. Народився в с. Теребля Тячівського р-ну (1917–1980)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

30 – 75-річчя від дня народження Степана Юрійовича Чундака, кандидата хімічних наук, професора УжНУ. Опублікував понад 120 наукових праць, він є співавтором 3 винаходів, 2 навчальних посібників та понад 20 інших навчально-методичних посібників. Народився в с. Стрипа Ужгородського р-ну (1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

30 – 70-річчя від дня народження Мирослави Михайлівни Довганич (дів. прізв. Маргітич), кандидата фізико-математичних наук. Народилася в с. Загаття Іршавського р-ну (1952)

31 – 105-річчя від дня народження Маргарити Баботи, громадсько-культурного діяча. Народилася в с. Баранинці Ужгородського р-ну (1917–2009)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

31 – 75-річчя від дня народження Степана Юрійовича Бабича, професора кафедри вищої математики Київського національного економічного університету. С. Ю. Бабич – автор і співавтор 90 наукових і навчально-методичних робіт. Народився в с. Золотарьово Хустського р-ну (1947)

у березні відзначається:

605-річчя від дня першої письмової згадки про с. Глибоке Ужгородського р-ну (1417)

145 років тому у бібліотеці Мукачівського монастиря нараховувалося 1444 стародавні книги, значна частина яких була видана в Україні, зокрема «Острозька біблія» 1581 р., «Апостол» 1758-го і 1783 рр., а також книги, видані в м. Почаїв у 1700, 1768 рр. Ці видання становлять велику історичну цінність як пам'ятки української друкарської справи (1877)

100-річчя заснування першого періодичного видання закарпатських студентів – журналу «Підкарпатський студент» (1922)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

Квітень

1 – 65-річчя від дня народження Павла Павловича Галди, кандидата історичних наук, доцента. Народився у смт Перечин Закарпатської області (1957)

2 – 165-річчя від дня народження Шимона Голлоші, художника і педагога. Народився в м. Мараморош-Сигет (1857–1918)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

2 – 120-річчя від дня народження Юліана Петровича Ясинецького, першого завідувача Мукачівського відділу охорони здоров'я після війни 1941–1945 рр. Народився в с. Скородно, Галіція (Австро-Угорщина) (1902–1962)

2 – 85-річчя від дня народження Карла Федоровича Копинця, поета, члена Національної спілки письменників України, лікаря-хірурга Чопської РЛ. Народився в с. Широке Виноградівського р-ну (1937–2004)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

3 – 175 років з дня смерті Михайла Балудянського, економіста, педагога та політичного діяча. Народився у с. Вишна Олшава (нині Словаччина) (1769–1847)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік»

4 – 85-річчя від дня народження Олексія Андрійовича Шестакова, спортсмена, педагога, керівника ДСТ «Спартак» та директора Ужгородського ВВК «Патент». Народився в с. Семено-Олександрівці Бобровського р-ну Воронежської області (Росія) (1937–2014)

4 – 80-річчя від дня народження Розалії Яношівни Сливко, кандидата біологічних наук, провідного наукового співробітника лабораторії імунології і біохімії НПМЦ «Реабілітація». Освоїла і впровадила в роботу лабораторії більше 60 методик дослідження. Автор 160 наукових праць та 108 раціоналізаторських пропозицій. Відмінник охорони здоров'я. У 2004 р. Р. Я. Сливко присвоєно звання «Заслужений винахідник України». Народилася в с. Балашівці (пізніше включено у межі с. Копинівці) Мукачівського р-ну (1942)

5 – 155-річчя від дня народження Володимира Андрійовича Францева, вченого, літературознавця, дослідника історії та

писемності Підкарпатської Русі. Народився в Новогеоргіївській фортеці в Польщі (1867–1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

5 – 85-річчя від дня народження Віри Степанівни Баганич, визначної співачки, провідної солістки Закарпатського народного хору. Народилася в смт Воловець (1937–2018)

5 – 75-річчя від дня заснування Ужгородського училища культури (нині перейменовано – Ужгородський інститут культури і мистецтв) (1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

7 – 120-річчя від дня народження Івана Івановича Федорика, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Ганичі Тячівського р-ну (1902–1991)

7 – 115-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Романа, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Букове Виноградівського р-ну (1907–1980)

7 – 105-річчя від дня народження Юрія Михайловича Сака, вченого-педагога, видатного латиніста. Народився в с. Брід Іршавського р-ну (1917–1998)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

7 – 90-річчя від дня народження Тамари Яківни Байцури, науковця-карпатиста. Народилася в м. Ленінград (нині Санкт-Петербург) (Росія) (1932)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

7 – 80-річчя від дня народження Степана Адальбертовича Варги, футболіста, арбітра, тренера та спортивного діяча. Народився в м. Мукачево (1942)

7 – 60-річчя від дня народження Євгена Володимировича Бевзюка, доктора історичних наук, професора. Народився у м. Ужгород (1962)

8 – 140-річчя від дня народження Дмитра Івановича Дорошенка, історика, громадсько-політичного діяча, публіциста, літературознавця, бібліографа. Написав одну з перших аргументованих праць про Підкарпатську Русь після розвалу Австро-Угорської імперії «Угорська Україна». Народився в м. Вільно (нині Вільнюс) (1882–1951)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

9 – 135-річчя від дня народження Дмитра Васильовича Бонкала, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Синевир Міжгірського р-ну (1887–1975)

9 – 120-річчя від дня народження Василя Михайловича Долинського, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України, Героя Соціалістичної Праці. Народився в с. Росвигово, передмісті Мукачева (1902–1971)

9 – 115-річчя від дня народження Івана Степановича Шлепецького, громадсько-культурного діяча. Його перу належить понад 200 студій та науково-популярних статей переважно з проблем історії, літератури та культури карпатських українців. Народився в с. Буковець на Пряшівщині (1907–1976)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

9 – 100-річчя від дня народження Івана Мацинського, українського письменника Словаччини, дослідника культури історичного Закарпаття. Народився в м. Межилабірці на Пряшівщині (1922–1987)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

10 – 55-річчя від дня народження Валентини Юріївни Коваль, кандидата медичних наук, доцента кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету УжНУ. Автор 32 наукових публікацій, 1 монографії, 15 методичних розробок. Народилася у м. Чоп (1967)

11 – 115-річчя від дня народження Михайла Миколайовича Спачинського, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Лохово Мукачівського р-ну (1907–1995)

11 – 95-річчя від дня народження Йосипа Степановича Голінки, відомого спортсмена-легкоатлета, призера і переможця багатьох міжнародних змагань, члена збірної України, тренера та педагога. Народився у с. Доманинці Ужгородського р-ну (1927)

11 – 70-річчя від дня народження Дьєрдя Дьєрдьовича Дупки, угорського поета, письменника, публіциста, перекладача, культуролога. Д. Дупка – засновник «Товариства угорської інтелігенції Закарпаття», один із засновників «Товариства угорської культури». Народився в с. Бобове Виноградів-

ського р-ну (з 2000 р. – почесний громадянин рідного села) (1952)

12 – 100-річчя від дня народження Михайла Івановича Дурди, педагога, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Приборжавське Іршавського р-ну (1922–1993)

12 – 75-річчя від дня народження Тамари Іванівни Панаіт, кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри твердотільної електроніки УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1947)

13 – 85-річчя від дня народження Василя Івановича Сабова, науковця УжНУ, члена Нью-Йоркської академії наук. Зробив помітний внесок у дослідження теорії сильної взаємодії, яка базується на квантовій хромодинаміці (КХД). Народився в с. Куштановиця Мукачівського р-ну (1937–2007)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

15 – 75-річчя від дня народження Михайла Михайловича Кічковського, громадсько-політичного діяча, заслуженого журналіста України, нагороджений орденом «За заслуги» III ст., відзнакою «За розвиток Єврорегіону», з 2006 по 2010 р. голова Закарпатської облради. Народився в с. Студений Міжгірського р-ну (1947)

16 – 80-річчя від дня народження Василя Михайловича Андрійця, культуролога, дослідника українського професійного театру на Закарпатті, кандидата мистецтвознавства, лауреата обласної премії ім. братів Є. та Ю.-А. Шерегіїв. Народився у с. Нижнє Селище на Хустщині (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

16 – 90-річчя від дня народження Оксани Миколаївни Ганич, доктора медичних наук, професора УжНУ, директора НДІ фітотерапії, експерта ВАК України. Народилася в с. Вишні Ремети (нині с. Верхні Ремети) Берегівського р-ну (1932–2020)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

18 – 115-річчя від дня народження Георгія Івановича Безика, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Пасіка Свалявського р-ну (1907–1976)

19 – 120-річчя від дня народження Юрія Івановича Палюха, педагога, організатора світських і церковних хорів. Народився в с. Малий Раковець Іршавського р-ну (1902–1971)

19 – 90-річчя від дня народження Отто Людвиговича Шобера, режисера, заслуженого працівника культури України, лауреата премії Ержебет (1992) та премії Сільванія. Народився в м. Ужгород (1932–2019)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

20 – 115-річчя від дня народження Михайла Степановича Копинця, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Імстичово Іршавського р-ну (1907–1994)

20 – 95-річчя від дня народження Івана Дмитровича Драгуського, прозаїка, журналіста. Народився в с. Нижнє Селище Хустського р-ну (1927–1959)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

21 – 90-річчя від дня народження Самуїла Онисимовича Карп'юка, хірурга, кандидата медичних наук, завідувача хірургічного відділення Відділкової клінічної лікарні ст. Ужгород Львівської залізниці (1976–2011), голови Християнської медичної асоціації України (1932–2013)

22 – 220-річчя від дня народження Юрія Івановича Гуци-Венеліна, історика, етнографа, фольклориста, одного із засновників російської славістичної науки. Народився в с. Тибава Свалявського р-ну (1802–1839)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2002 рік»

22 – 115-річчя від дня народження Юлія Михайловича Біцка, хірурга, доцента кафедри загальної і госпітальної хірургії медичного факультету УжДУ (1965), завідувача хірургічного відділення Ужгородської обласної клінічної лікарні (1944–1949). Народився у с. Загаття Іршавського р-ну (1907–1972)

23 – 125-річчя від дня народження Василя Степановича Ґренджі-Донського, письменника і культурно-освітнього діяча. Народився в с. Волове (нині смт Міжгір'я) Міжгірського р-ну (1897–1974)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

23 – 85-річчя від дня народження Ірини Василівни Швалагін, кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри оптики УжНУ. Народилася в смт Кольчино Мукачівського р-ну (1937–2019)

24 – 65-річчя від дня народження Зіти Іштванівни Баторі-Тарці, кандидата фізико-математичних наук. З 2003 р. працює викладачем кафедри соціальної роботи юридичного факультету УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1957)

27 – 100-річчя від дня народження Юрія Івановича Трухлого, хірурга-ортопеда, професора ортопедичної хірургії медичної школи Нью-Йоркського університету, мецената українських науково-культурних і церковних установ у США, завідувача ортопедичного відділення при Ветеранському медичному центрі (1956–1969), директора ортопедичного відділу Медичного центру Кабріні в Нью-Йорку, члена і голови головної управи УЛТПА, члена редколегії «Лікарського вісника», члена ряду американських та міжнародних ортопедичних організацій. Його наукові праці присвячено переважно хірургії плеча та хребта. Народився у м. Ужгород (1922)

29 – 135-річчя від дня народження Юрія Івановича Тегзи-Попадюка, казкаря. Народився в с. Березово Хустського р-ну (1887–1975)

у квітні відзначається:

575-річчя від дня першої письмової згадки про с. Копинівці Мукачівського р-ну (1447)

110 років тому розпочалася реставрація церкви св. Анни (Горянська ротонда) і власне фресок. Були укріплені фундамент ротонди, закриті тріщини, очищені й сфотографовані фрески, що збереглися, і споруджено нову шоломоподібну покрівлю (1912)

90-річчя заснування журналу закарпатських студентів «Поступ» (1932–1933)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

Травень

1 – 70-річчя від дня народження Андрія Андрійовича Горвата, заступника декана фізичного факультету УжНУ, кандидата фізико-математичних наук, доцента. Народився в м. Берегове (1952)

1 – 70-річчя від дня народження Марії Іванівни Митрик, художниці, члена Національної спілки художників України. Народилася в с. Дунковиця Іршавського р-ну (1952)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

1 – 65-річчя від дня народження Андрія Андрійовича Федорішка, відомого спортивного тренера, педагога, громадсько-культурного і політичного діяча. Народився у м. Ужгород (1957)

3 – 95-річчя від дня народження Юрія Степановича Сабова, громадського та релігійного діяча. Народився в с. Бедевля Тячівського р-ну (1927–2009)

3 – 85-річчя від дня народження Дмитра Васильовича Гусака, доктора фізико-математичних наук, науковця УжНУ. Список наукових робіт Д. В. Гусака налічує 134 найменування. Народився в с. Велятино Хустського р-ну (1937–2019)

3 – 70-річчя від дня народження Мирослава Степановича Кабація, керівника клініки патології суглобів у дітей та підлітків Інституту травматології та ортопедії Академії медичних наук України. Він є автором понад 70 наукових праць, має 5 авторських свідоцтв та 6 раціоналізаторських пропозицій. Народився в с. Нове Давидково Мукачівського р-ну (1952)

3 – 70-річчя від дня народження Магди Бертолонівни Фюзеші (дів. прізв. Мештер), поетеси, члена Національної спілки письменників України, Спілки письменників Угорщини. У 1992 р. стала засновником Закарпатського відділення Спілки письменників Угорщини. Народилася в с. Нодьберег Берегівського р-ну (1952)

5 – 110-річчя від дня народження Юрія Юрійовича Бурча, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Березово Хустського р-ну (1902–1992)

6 – 115-річчя від дня народження Юрія Васильовича Стеблюка, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1907–1996)

6 – 100-річчя від дня народження Катерини Дюлівни Антоник, заслуженої майстрині народної творчості України. Народилася в м. Берегове (1922)

6 – 85-річчя від дня народження Сергія Макари, українського письменника Словаччини. Народився в м. Міхаловце (Словаччина) (1937)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

7 – 50-річчя від дня народження Тараса Васильовича Кучера, вченого-історика. Народився у смт Брошнів Рожнятівського району Івано-Франківської області (1972)

9 – 105-річчя від дня народження Івана Денисовича Станканинця, позаштатного головного акушера-гінеколога Закарпатського облздороввідділу. Народився у м. Ужгород (1917)

9 – 65-річчя від дня народження Юрія Михайловича Бисаги, кандидата історичних і доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, члена-кореспондента Академії правових наук України. Народився у с. Страбичово Мукачівського р-ну (1957)

9 – 80-річчя від дня народження Любові Юліанівни Дмитришин-Часто, прозаїка, журналістки, члена Національної спілки письменників України. Тривалий час працювала в м. Ужгород. Нині проживає у США. Народилася в с. Крушельниця Сколівського р-ну Львівської обл. (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

10 – 65-річчя від дня народження Віктора Федоровича Теличка, композитора, піаніста, заслуженого діяча мистецтв України, голови Закарпатської організації НСКУ, лауреата обласної премії ім. Д. Задора. Народився в м. Хуст (1957)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

11 – 100-річчя від дня народження Марії Іванівни Сочки (дів. прізв. Лашкай), артистки Закарпатського українського обласного музично-драматичного театру. У 1944 р. обиралась членом управи Ужгорода та Народного комітету Ужгорода. Народилася в с. Страбичово Мукачівського р-ну (1922–1998)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

12 – 100-річчя від дня народження Івана Прохоровича Запісочного, науковця УжНУ, заслуженого діяча науки України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, лауреата премії ім. К. Д. Синельникова НАН України. Народився в с. Митьки Ірклiївського р-ну Черкаської обл. (1922–2001)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

12 – 95-річчя від дня народження Петра Федоровича Куртанича, казкаря. Від нього записано казки, легенди, перекази, пісні та інші фольклорні й етнографічні матеріали. Казки опубліковано окремою книжечкою «Усі скарби з лісу йдуть». Народився в с. Смереково Великоберезнянського р-ну (1927–2015)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

13 – 305-річчя від дня народження Марії-Терезії, австрійської імператриці. Народилася в м. Відень (Австрія) (1717–1780)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

13 – 90-річчя від дня народження Юрія Бачі, педагога, письменника, літературознавця, громадсько-культурного діяча. Досліджував закарпатоукраїнську літературу XIX та XX ст. Народився в с. Кечківці округу Свидник (Словаччина) (1932–2021)

13 – 65-річчя від дня народження Тетяни Федорівни Росоли, кандидата біологічних наук, доцента кафедри анатомії людини та гістології медичного факультету УжНУ. Народилася в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1957)

14 – 80-річчя від дня народження Івана Васильовича Романюка, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Кутище Івано-Франківської обл. (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

15 – 105-річчя від дня народження Василя Михайловича Тиводара, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в м. Виноградів (1912–1991)

15 – 105-річчя від дня народження Івана Йосиповича Сарвадія, громадсько-культурного і політичного діяча. За заслуги перед рідним краєм був обраний почесним членом Закарпатського крайового товариства «Просвіта». Народився в м. Хуст (1917–2002)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

16 – 90-річчя від дня народження Габора Вереша, радника начальника управління у справах національностей, міграцій та конфесій, кандидата педагогічних наук. Народився в смт Королево Виноградівського р-ну (1932)

17 – 120-річчя від дня народження Емануїла Кліми, одного з провідних діячів комуністичного і робітничого руху на Закарпатті. Народився в с. Напаєдла в Моравії (Чехословаччина) (1902–1941)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

17 – 110-річчя від дня народження Ернеста Рудольфовича Контратовича, народного художника України. Народився в с. Кальна Розтока (Словаччина) (1912–2009)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

18 – 115-річчя від дня народження Василя Федоровича Ганчича, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Лоза Іршавського р-ну (1907–1996)

18 – 95-річчя від дня народження Василя Хоми, українського письменника Словаччини. Народився в с. Микова Свидницького округу (1927–2017)

18 – 90-річчя від дня народження Оксани Юріївни Мельник, мистецтвознавця, фольклориста. Народилася в с. Колодне Тячівського р-ну (1932)

19 – 60-річчя від дня народження Анни Федорівни Ландовської, художниці, лауреата Закарпатської обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі, члена Національної спілки художників України. Народилася в м. Ужгород (1962)

19 – 110-річчя від дня народження Гавриїла Мартиновича Глюка, художника-живописця, заслуженого діяча мистецтв України. Народився в м. Сігет (нині Румунія) (1912–1983)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

20 – 100-річчя від дня народження Івана Михайловича Чендея, відомого прозаїка, лауреата Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка, ім. В. К. Винниченка та премії ім. А. Головка. Народився в смт Дубове Тячівського р-ну (1922–2005)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

20 – 85-річчя від дня народження Петра Ґули, українського письменника Словаччини. Народився в с. Видрань Гуменського округу (1937–1980)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

20 – 80-річчя від дня народження Петра Миколайовича Скунця, поета і перекладача, літературознавця. П. М. Скунць – лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка. Народився в смт Міжгір'я (1942–2007)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

21 – 50-річчя від дня народження Мирослави Олександрівни Лендьел (Пецкар), кандидата історичних, доктора політичних наук, професора, проректора з науково-педагогічної роботи УжНУ. Народилася у м. Ужгород (1972)

24 – 60-річчя від дня народження Марії Янкович, художниці по текстилю, графіка. Народилася в м. Ужгород (1962–2007)

25 – 90-річчя від дня народження Василя Степановича Басараба, письменника, лауреата обласних літературних премій ім. Д. Вакарова та ім. Ф. Потушняка. Народився в с. Жуково Мукачівського р-ну (1932–2003)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

25 – 65-річчя від дня народження Василя Васильовича Лазоришенця, дитячого кардіохірурга, доктора медичних наук, професора кафедри серцево-судинної хірургії Київської медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика, члена-кореспондента АМН України, заслуженого лікаря України, секретаря Асоціації серцево-судинних хірургів України, дійсного члена європейської асоціації кардіоторакальних хірургів, Асоціації серцево-судинних хірургів США, члена-засновника Всесвітньої Асоціації дитячих кардіохірургів та кардіологів. Він один із піонерів створення та становлення школи кардіохірургії новонароджених в Україні; автор більше 380 наукових праць. Народився в с. Сокирниця Хустського р-ну (1957)

26 – 85-річчя від дня народження Івана Михайловича Сенька, літературознавця, фольклориста, завідувача кафедри російської літератури УжНУ. Народився в с. Келечин Міжгірського р-ну (1937)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

27 – 80-річчя від дня народження Яреми Юрійовича Селянського, журналіста, провідного просвітянина Міжгірщини. Народився в с. Кути (поблизу Косова) Івано-Франківської обл. (1942–2018)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

27 – 20 років тому літературно-пісенному ансамблю «Берегиня» Свалявської ЦБС присвоєно звання «Самодіяльний народний» (1997)

28 – 85-річчя від дня народження Івана Васильовича Сабова, доктора права, голови ради ветеранів Ужгородського районного відділу внутрішніх справ. Народився в с. Тур'я-Пасіка Перечинського р-ну (1937–2014)

28 – 70-річчя від дня народження Олесі Михайлівни Горленко (дів. прізв. Галай), доктора медичних наук, професора УжНУ, завідувачки кафедри дитячих хвороб медичного факультету УжНУ. Є автором та співавтором більше 20 монографій та методичних розробок і більше 100 наукових статей. Головний

редактор фахового журналу «Проблеми клінічної педіатрії». Народилася в с. Широке Виноградівського р-ну (1952)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

29 – 115-річчя від дня народження Павла Васильовича Добровського, публіциста, громадського діяча. Народився в с. Рокосово Хустського р-ну (1907–1984)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

29 – 115-річчя від дня народження Володимира Степановича Бевки, педагога, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в м. Хуст (1907–1967)

29 – 85-річчя від дня народження Михайла Івановича Сюська, доктора філологічних наук, професора УжНУ, академіка АН ВШ України, заслуженого працівника освіти України. Народився в с. Голятин Міжгірського р-ну (1937–2018)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

29 – 55-річчя від дня народження Катерини Василівни Бори, лікаря-офтальмолога, кандидата медичних наук, доцента кафедри госпітальної хірургії медичного факультету УжНУ. Народилася у м. Виноградів (1967)

30 – 120-річчя від дня народження Федора Олексійовича Мешка, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Бистриця Мукачівського р-ну (1902–1981)

30 – 110-річчя від дня народження Юрія Гривняка, публіциста, письменника, історика, культурного діяча. Народився в смт Великий Березний (1912–1992)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

30 – 90-річчя від дня народження Івана Миколайовича Щобака, головного лікаря Закарпатського обласного дитячого санаторію «Малятко» (1978–2019), завідувача сектору облздороввідділу, відмінника охорони здоров'я. Народився у с. Вільшани Хустського р-ну (1932–2011)

у травні відзначається:

90-річчя заснування карпатознавчого журналу «Живая мысль» (1932)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

80-річчя від дня народження Юрія Павловича, художника, різьбяра, поета. Закінчив Львівський інститут художньо-прикладного мистецтва. Самобутні й високохудожні вироби Ю. Павловича (тарелі, шкатулки, портрети відомих людей, хрести, підсвічники та ін.) придбали різні музеї України, приватні поціновувачі мистецтва в Україні, Словаччині, Німеччині, США, Канаді, Аргентині та ін. Народився в смт Чинадійово Мукачівського р-ну (1942)

Червень

1 – 210-річчя від дня народження Ізмаїла Івановича Срезневського, видатного російського вченого-славіста. Одним із перших серед російських вчених відвідав Закарпаття і познайомив своїх співвітчизників з історією і культурою русинів Закарпаття (1812–1880)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

1 – 110-річчя від дня смерті Юлія Фірцака, священника, педагога, церковного ієрарха, громадсько-політичного діяча. Народився в с. Худльово Ужгородського р-ну (1836–1912)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2011 рік»

2 – 110-річчя від дня народження Івана Івановича Ковача, юриста, педагога, публіциста, політичного діяча. Народився в с. Зарічча Іршавського р-ну (1912–2002)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

3 – 95-річчя від дня народження Юлія Андрійовича Кондора, художника, дослідника історії закарпатського образотворчого мистецтва. Народився в м. Ужгород (1927)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

4 – 100-річчя від дня народження Карла Ернестовича Лустіга, журналіста, прозаїка, літературознавця, перекладача. Народився в м. Ужгород (1922)

5 – 110-річчя від дня народження Василя Михайловича Глуханича, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Вовкове Ужгородського р-ну (1912–1988)

5 – 95-річчя від дня народження Вілмоша Еміловича Ковача (Kovács Vilmos), письменника, перекладача, члена Національної спілки письменників України. Народився в с. Гать Берегівського р-ну (1927–1979)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

5 – 90 років тому в м. Хусті відкрито пам'ятник О. Духновичу (скульптор Олена Мондич) (1932)

6 – 115-річчя від дня народження Івана Івановича Ткача, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1907–1990)

6 – 105-річчя від дня народження Гаврила Михайловича Мухи, священника, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Верхня Визниця Мукачівського р-ну (1917–2000)

7 – 125-річчя від дня народження Шімона Меньгерта, угорського письменника, журналіста. Народився в смт Батьово Берегівського р-ну (1897–1952)

7 – 125-річчя від дня народження Георгія Івановича Івашка, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Колочава Міжгірського р-ну (1897–1972)

8 – 110-річчя від дня народження Івана Михайловича Кополовича, релігійного діяча, архієпископа, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України, члена Народної Ради. Народився в с. Олешник Виноградівського р-ну (1912–1990)

9 – 95-річчя від дня народження Георгія Івановича Шманька, доктора історичних наук, професора. Народився в с. Копинівці Мукачівського р-ну (1927–1998)

10 – 30 років тому прийнято рішення про закриття Пістрялівської РЛС (1992)

11 – 145-річчя від дня народження Антонія Бобульського, засновника журналу «Карпаторусский вестник», прозаїка, драматурга (літ. псевдоніми – Дід Микула, Давид Шрапнель, Іван Півчук). Народився в м. Краків (Польща) (1877–1950)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

12 – 110-річчя від дня народження Хоми Івановича Чекана, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народ-

них комітетів Закарпатської України. Народився в с. Лалово Мукачівського р-ну (1912–1983)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

13 – 125-річчя від дня народження Олександра Васильовича Фединця, хірурга, професора хірургії, завідувача кафедри госпітальної хірургії (1955–1975) та клініки медичного факультету УжДУ, заслуженого лікаря України, заслуженого працівника вищої школи України. Народився в с. Малий Раковець Іршавського р-ну (1897–1987)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

13 – 95-річчя від дня народження Петра Івановича Халуса, кандидата історичних наук, доцента. Народився у с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1927–?)

13 – 85-річчя від дня народження Дюли Шандоровича Ковача, завідувача лабораторії низькотемпературної оптики і калориметрії Науково-дослідного інституту фізики і хімії твердого тіла при УжНУ, кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника. Народився у с. Малі Ратівці Ужгородського р-ну (1937)

13 – 75-річчя від дня народження Тиберія Йосиповича Сільваші, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Мукачево (1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

13 – 110-річчя від дня народження Івана Степановича Продана, педагога, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Горбки Виноградівського р-ну (1912–1972)

14 – 80-річчя від дня народження Михайла Івановича Копинця, музичного діяча, композитора. Народився в с. Білки Іршавського р-ну (1942)

14 – 75-річчя від дня народження Владислава Ганзела, архітектора, живописця, графіка, члена Національної спілки архітекторів України, голови Закарпатської організації Національної спілки архітекторів України, заступника голови та керівника графічної секції Об'єднання професійних художників Закарпаття, заступника голови Товариства словацьких митців Закарпаття. Народився у в с. Доманинці (нині – мікрорайон Ужгорода) (1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

14 – 60-річчя від дня народження Калмана Калмановича Шовша, кандидата історичних наук, професора. Народився в с. Салівка Ужгородського р-ну (1962–2011)

16 – 70-річчя від дня народження Олександра Анатолійовича Сабініна, лікаря-кардіолога, завідувача кардіореанімаційного відділення Ужгородської ЦМКЛ, заслуженого лікаря України, відмінника охорони здоров'я. Народився у м. Ужгород (1952)

17 – 95-річчя від дня народження Ернеста Ервіновича Юста, футболіста та тренера, майстра спорту, заслуженого тренера УРСР. Народився в м. Дерегньє (Чехословаччина) (1927–1992)

17 – 30-річчя заснування газети «Діловий вісник», з 1997 р. – інформаційно-рекламний бюлетень Закарпатської торгово-промислової палати (1992)

18 – 85-річчя від дня народження Людмили Дмитрівни Іванової, заслуженої артистки України, актриси Закарпатського українського обласного музично-драматичного театру. Народилася в с. Ворошилівка Дніпропетровської обл. (1937)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

19 – 100-річчя від дня народження Віктора Петровича Горзова, головного лікаря Закарпатського обласного дитячого туберкульозного санаторію «Човен». Народився в с. Білки Іршавського р-ну (1922–1988)

19 – 80-річчя від дня народження Петра Петровича Бобонича, кандидата фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника УжНУ. Опублікував 150 наукових праць. Він є автором 22 авторських свідоцтв СРСР, 52 патентів України та 6 патентів Росії. Винахідник багатьох приладів медичного та електронного спрямування. Народився в смт Міжгір'я (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

20 – 115-річчя від дня народження Василя Теренти, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1907–1996)

21 – 125-річчя від дня народження Людвіга Степановича Голода, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Розівка Ужгородського р-ну (1897–1971)

21 – 90-річчя від дня народження Йосипа Олексійовича Баглая, кандидата філологічних наук, доцента, театрознавця, лауреата премії ім. братів Ю.-А. та Є. Шерегіїв та лауреата просвітянської премії ім. А. Волошина. Народився в м. Комарне на Львівщині (1932–2005)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

22 – 100-річчя від дня народження Єлиазара Овсійовича Котелянського, доктора медичних наук, професора, завідувача курсу офтальмології (1955–1991), завідувача кафедри загальної хірургії (1980–1987) медичного факультету УжДУ. Був головою Закарпатського офтальмологічного товариства, обласним офтальмологом, членом Правління Українського наукового товариства, членом редколегії «Офтальмологічного журналу». Автор 150 наукових статей. Народився у м. Житомир (1922–2002).

22 – 80-річчя від дня народження Емілії Йосипівни Архій, доктора медичних наук, професора, завідувачки кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету УжНУ, члена Товариства терапевтів України, члена Асоціації лікарів-гастроентерологів та лікарів-інтерністів України. Автор або співавтор понад 100 наукових праць, 1 монографії. Народилася в м. Ужгород (1947)

23 – 115-річчя від дня народження Івана Михайловича Желізка, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Невицьке Ужгородського р-ну (1907–1982)

24 – 105-річчя від дня народження Павла Даниловича Цибульського, прозаїка. Народився в м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл. (1917–1984)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

25 – 100-річчя від дня народження Петра Володимировича Углярenка, прозаїка. Народився на хуторі Мила Святошинського р-ну Київської обл. (1922–1997)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

25 – 90-річчя від дня народження Івана Петровича Стецяка, освітянина, кандидата педагогічних наук. Народився в с. Раково Перечинського р-ну (1932–2017)

26 – 70-річчя від дня народження Іштвана Костака, художника-графіка. Народився в м. Берегове (1952)

27 – 75-річчя від дня народження Кристини Емерихівни Данко-Шолтес, лікаря-дерматолога, художника, відмінника охорони здоров'я, члена Української асоціації лікарів-дерматовенерологів, косметологів, члена Спілки незалежних художників «КЕТ» ім. А. Кашшая. Народилася у м. Ужгород (1947)

28 – 120-річчя від дня народження Петра Петровича Петрецького, організатора акушерсько-гінекологічної служби на Закарпатті. Народився в с. Чепа Виноградівського р-ну (1902–1982)

29 – 125-річчя від дня народження Івана Івановича Фатана, лікаря-венеролога повоєнного Мукачівського лікувального об'єднання. Народився в с. Велятино Хустського р-ну (1897–?)

у червні відзначають:

30-річчя від дня заснування Товариства угорських бібліотекарів Закарпаття (1992) (зареєстровано у 1994 р.)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

Липень

1 – 70-річчя від дня народження Бориса Васильовича Ященка, заслуженого енергетика України, кандидата економічних наук, голови правління – генерального директора «Київенерго». Народився в м. Хуст (1952)

2 – 60-річчя від дня народження Ярослава Дмитровича Борецького, художника декоративно-прикладного мистецтва, лауреата Закарпатської обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі, члена Національної спілки художників України. Живе та працює в Ужгороді. Народився в м. Вінниця (1962)

3 – 25-річчя від дня заснування газети «Чорна гора» як громадсько-політичного видання. Згодом часопис було перереєстровано (20 трав. 1999 р.) як суспільно-релігійний тижневик (1997)

3 – 65-річчя від дня народження Олександра Васильовича Гомоная, доктора фізико-математичних наук, професора. Народився в м. Ужгород (1957)

4 – 70-річчя від дня народження Олега Івановича Гарагонича, живописця, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Мукачево (1952)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

5 – 110-річчя від дня народження Івана Михайловича Гельбича, громадського діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Річка Міжгірського р-ну (1912–2000)

5 – 105-річчя від дня народження Миколи Миколайовича Данка, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Сасово Виноградівського р-ну (1917–1999)

6 – 280-річчя від дня народження Іоаникія Базиловича, філософа, одного із перших закарпатських істориків-краєзнавців. Народився в с. Гливище (нині Східна Словаччина) (1742–1821)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

6 – 75-річчя від дня народження Івана Івановича Неболи, науковця. Галузі наукових інтересів: фізика конденсованого стану, одночастинкові спектри складних кристалів, комп'ютерне моделювання динаміки гратки складних багатокомпонентних сполук. Автор понад 100 наукових праць. Народився в м. Рахів (1947)

7 – 50-річчя від дня народження Івана Олексійовича Міськова, кандидата історичних наук, доцента. Народився у м. Ужгород (1972)

9 – 80-річчя від дня народження Мирослава Ілюка, педагога, багаторічного редактора альманаху «Дукля», нині – редактор газети «Нове життя» (м. Пряшів, Словаччина). Народився в м. Хуст (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

9 – 60-річчя від дня народження Габріелли Миколаївни Мезев-Крічфолуші, кандидата біологічних наук, доцента кафедри ботаніки УжНУ. Народилася в м. Берегове (1962).

10 – 115-річчя від дня народження Петра Ілліча Симулика, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Іза Хустського р-ну (1907–1966)

10 – 85-річчя від дня народження Марії Іванівни Андрашко, кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри обчис-

лювальної техніки і прикладної математики Національного університету харчових технологій. З 1993 р. проживає в США. Народилася в м. Ужгород (1937)

10 – 55-річчя від дня народження Лариси Іванівни Капітан, доктора історичних наук, професора. Народилася в с. Нове Село Берегівського р-ну (1967)

11 – 175 років тому відомий угорський поет Шандор Петефі зупинявся в готелі «Fekete Sas» («Чорний орел») в м. Ужгород. Про це свідчить меморіальна дошка на будинку № 20 на пл. Ш. Петефі (1847)

11 – 85-річчя від дня народження Івана Федоровича Короля, доктора історичних наук, професора. Народився в с. Кибляри Ужгородського р-ну (1937–2019)

12 – 120-річчя від дня народження Івана Гавриловича Ділинки, казкаря. Народився в с. Горінчові Хустського р-ну (1902–1960)

12 – 115-річчя від дня народження Петра Юрійовича Пішковці, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Кальник Мукачівського р-ну (1907–1979)

13 – 155-річчя від дня виходу першого номера газети «Свѣт», яка виходила в Ужгороді. Її редактором був Юрій Ігнатков, а згодом Кирило Сабов та Віктор Кимак (1867–1871)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

13 – 110-річчя від дня народження Степана Войтеховича Борецького, громадсько-політичного діяча, члена Народної Ради Закарпатської України. Народився в с. Убля Снинського округу в Східній Словаччині (1902–1996)

14 – 105-річчя від дня народження священника-мученика Петра Ороса. Народився в с. Біра (Угорщина) в сім'ї греко-католицького священника Івана Ороса. У 1937 р. вступив до Ужгородської духовної семінарії. 28 червня 1942 р. отримав ієрейські посвячення з рук владики Олександра Стойки. А в 1944 р. був таємно висвячений на єпископа Теодором Ромжею (1917–1953)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

15 – 80-річчя від дня народження Йожефа Ігнацовича Головача, науковця УжНУ. З 1998 р. – завідувач кафедри інформатики Егерського інститут ім. Естергазі (Угорщина). Автор понад 60 наукових праць, методичних розробок, співавтор монографій. Народився в м. Мукачево (1942)

17 – 75-річчя від дня народження Сергія Семеновича Панька, публіциста, перекладача. Народився в м. Мукачево (1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

20 – 65-річчя від дня народження Ніни Романівни Гецко, голови федерації гандболу Закарпаття, члена президії Федерації гандболу України. Заслужений майстер спорту СРСР, олімпійська чемпіонка з гандболу. Народилася в м. Зестафоні (Грузія) (1957)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

21 – 65-річчя від дня народження Леона Івановича Данка, лікаря-пульмонолога, кандидата медичних наук, головного лікаря обласної алергологічної лікарні у смт Солотвино (2003–2015). Автор більше 40 наукових робіт, багатьох раціоналізаторських пропозицій та пріоритетів. Доклав багато зусиль для розвитку, а згодом і для збереження, методу спелеотерапії. Народився у с. Вільхівці Тячівського р-ну (1957–2015)

22 – 75-річчя від дня народження В'ячеслава Григоровича Котигорошка, доктора історичних наук, професора. Народився в м. Самбір Львівської обл. (1947–2016)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

23 – 110-річчя від дня народження Петра Петровича Янути, педагога, просвітянина. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1912–1945)

23 – 95-річчя від дня народження Ласла Карловича Балли, поета, прозаїка, перекладача, заслуженого працівника культури України, члена Національної спілки письменників України. Народився в с. Павловце поблизу м. Ужгород (нині територія Словаччини) (1927–2010)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

23 – 70-річчя від дня народження Олександра Семеновича Ровта, президента компанії «IBE Trade Corp» (Нью-Йорк, США), філантропа і мецената. У 2002 р. йому присвоєно звання «Почесний громадянин м. Мукачево». Народився в м. Мукачево (1952)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

24 – 125-річчя від дня народження і 85-річчя виступу в руському театрі товариства «Просвіта» артистки Іванни Олексіївни

Синенької-Іваницької. Народилася в с. Великі Чорнокінці, що поблизу смт Гусятин на Тернопільщині (1897–1988)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

25 – 80-річчя від дня народження Людмили Прокопівни Киртич, курортолога, доктора медичних наук, старшого наукового співробітника, завідувача відділення гастроентерології і бальнеології НПМЦ «Реабілітація» МОЗ України» (Ужгород) (1993–2006), члена редакційної колегії фахового наукового журналу «Медична гідрологія та реабілітація». Автор понад 200 наукових робіт. Народилася в м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл. (1942)

26 – 120-річчя від дня народження Михайла Франьовича Колодзінського, члена військового штабу Карпатської Січі, активного захисника Карпатської України. Народився в с. Поточище Городенківського повіту на Івано-Франківщині (1902–1939)

27 – 125-річчя від дня народження Дмитра Васильовича Ковача, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Шелестово (тепер об'єднане із с. Кольчино) Мукачівського р-ну (1897–1978)

27 – 115-річчя від дня народження Степана Юрійовича Погорілякa, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1907–1981)

27 – 95-річчя від дня народження Павла Федоровича Фітаса, футболіста, педагога та спортивного діяча. Народився в Підгороді, що на околиці Мукачева (1927)

27 – 35-річчя від дня заснування культурно-просвітницького клубу ім. Гізели Дравої на базі ЗОУНБ (1987)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

29 – 115-річчя від дня народження Ілька Михайловича Гурдзана, поета-коломийкаря. Народився в с. Лісковець Міжгірського р-ну (1907–1954)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

29 – 115-річчя від дня народження Івана Васильовича Цупика, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Боржавське Виноградівського р-ну (1902–1979)

30 – 75-річчя від дня народження Михайла Плиски, вченого, автора понад 40 наукових публікацій, в основному з питань захисту рослин та розведення першої вітчизняної породи китайського дубового шовкопряда в Українських Карпатах. Працює в Київському національному аграрному університеті. Народився в с. Тарасівка Тячівського р-ну (1947)

31 – 75-річчя від дня народження Мирослава Ярославовича Остап'юка, кандидата економічних наук, професора кафедри обліку та аудиту УжНУ, за сумісництвом працює професором відділення Європейського університету в м. Тернополі. Сфера наукових інтересів – підприємництво малого бізнесу. Опублікував три монографії, 16 навчальних посібників, 124 наукові праці. Народився в м. Тернопіль (1947)

у липні відзначають:

110-річчя від дня народження Петра Михайловича Чижмара, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Копашново Хустського р-ну (1912–2002)

Серпень

1 – 135-річчя від дня народження Василя Петровича Леви, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Теребля Тячівського р-ну (1887–1980)

1 – 115-річчя від дня народження Іштвана Шандора, угорського літературознавця, етнографа, бібліографа. Народився в м. Мукачево (1907–1994)

2 – 110-річчя від дня народження Іллі Петровича Соскиди, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Грабово Мукачівського р-ну (1912–1983)

4 – 120-річчя від дня народження Амброзія Івановича Романа, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великий Раковець Іршавського р-ну (1902–1973)

4 – 120-річчя від дня народження Василя Васильовича Лінтура, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Горонда Мукачівського р-ну (1902–1988)

4 – 100-річчя від дня народження Степана Максимовича Кишка, кандидата фізико-математичних наук, доцента УжНУ, фундатора нового наукового напрямку в галузі аналітичної хімії. Науковець започаткував дослідження по збудженню молекул атмосферних газів електронним ударом, вони були продовжені і розвинуті іншими вченими. Народився в с. Радванка (нині мікрорайон м. Ужгород) (1922–1988)

7 – 125-річчя від дня народження Василя Йосиповича Гримута, агронома, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Волове (нині смт Міжгір'я) Міжгірського р-ну (1897–1972)

7 – 70-річчя від дня народження Василя Івановича Пехня, доктора хімічних наук, професора. Є автором понад 150 наукових праць. Народився в смт Чинадійово Мукачівського р-ну (1952)

8 – 80-річчя від дня народження Людмили Теодорівни Сіксай, доктора медичних наук, професора кафедри пропедевтики внутрішніх хвороб медичного факультету УжНУ. Є автором 130 наукових публікацій, присвячених вивченню патологій печінки, біліарної системи, крові. Народилася в м. Запоріжжя (1942)

10 – 75-річчя від дня народження Йосипа Степановича Балога, науковця УжНУ. За вагомий особистий внесок у соціально-економічний і культурний розвиток області, високу професійну майстерність йому присвоєно звання «Заслужений винахідник України». Він є членом редколегії «Угорського хімічного журналу». Народився в с. Салівка Ужгородського р-ну (1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

10 – 75-річчя від дня народження Андраша Задора, вчителя вокалу, диригента, композитора, з 1989 р. доцента Реформатського педагогічного інституту ім. Ф. Келчеї в Угорщині. Народився в м. Ужгород (1947)

11 – 70-річчя від дня народження Габріела Несторовича Булеци, живописця, члена Національної спілки художників України, лауреата Закарпатської обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в м. Ужгород (1952)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

12 – 115-річчя від дня народження Степана Васильовича Анталовського, лікаря, публіциста, громадського та культурно-освітнього діяча, організатора студентського руху Підкарпатської

Русі та Чехословаччини. Народився в с. Червеньово Мукачівського р-ну (1907–1992)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

12 – 105-річчя від дня народження Шандора Ференцовича Петкі, відомого педагога, живописця і графіка, представника Закарпатської школи живопису, одного з перших членів Закарпатської організації Спілки художників. Народився в м. Ужгород (1917–2005)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

12 – 100-річчя від дня народження Йосипа Андрійовича Данка, вченого, благодійника і громадського діяча, почесного члена товариства «Просвіта». Народився в с. Тросник Виноградівського р-ну (1922)

14 – 115-річчя від дня народження Івана Юрійовича Личка, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Анталовці Ужгородського р-ну (1907–1996)

15 – 145-річчя від дня народження Костянтина Леонтиновича Грабара, греко-католицького священника, політичного діяча, третього і останнього губернатора Підкарпатської Русі. Народився в м. Ужгород (1877–1938)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

15 – 115-річчя від дня народження Степана Тимковича, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Канора Воловецького р-ну (1907–1980)

15 – 80-річчя від дня народження Марії Федорівни Іванчо, художниці декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України, лауреата Закарпатської обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народилася в м. Ужгород (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

17 – 95-річчя від дня народження Миколи Галая, громадського та пластового діяча. Нині проживає в Торонто (США). Народився в м. Хуст (1927)

18 – 130-річчя від дня народження Романа Богдановича Кирчева, артиста закарпатських театрів 20–30-х рр. Народився в с. Довге Стрийського р-ну Львівської обл. (1892–1968)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2002 рік»

18 – 125-річчя від дня заснування першої греко-католицької читальні в с. Скотарське Воловецького р-ну (1897)

20 – 160-річчя від дня народження Іштвана Лаудона, вчителя гімназії, засновника знаменитого дендропарку. Народився в м. Ужгород (1862–1924)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

20 – 95-річчя від дня народження Василя Васильовича Лизанця, кандидата педагогічних наук, заслуженого працівника харчової промисловості, заслуженого вчителя України. Народився у с. Оленево Свалявського р-ну (1927–2008)

20 – 75-річчя від дня народження Мирона Васильовича Микуляка, художника у галузі монументального живопису та станкової графіки, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Дротинці Виноградівського р-ну (1947–1993)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

20 – 60-річчя від дня народження Павла Михайловича Керестея, живописця, відео- та фото-художника, автора інсталяцій, перформансів, теоретичних текстів, куратора, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Ужгород (1962)

21 – 60-річчя від дня народження Романа Івановича Шніцера, кандидата медичних наук, доцента, голови постійної комісії з питань охорони здоров'я Закарпатської облради, заслуженого лікаря України. Був головним лікарем Обласної клінічної лікарні (1999–2002), начальником управління охорони здоров'я Закарпатської ОДА (2002–2005; 2010–2014), завідувачем кафедри медицини катастроф та військової медицини УжНУ (2005–2010), головним лікарем ДУ НПМЦ «Реабілітація». Народився у м. Перечин (1962)

22 – 70-річчя від дня народження Івана Степановича Лемка, доктора медичних наук, директора ДУ НПМЦ «Реабілітація» МОЗ України», головного лікаря Республіканської алергологічної лікарні (1981–1994), члена редакційної колегії фахових медичних наукових журналів «Медична реабілітація, курортологія, фізіотерапія», «Астма і алергія», спеціалізованої вченої ради, проблемної комісії МОЗ та АМН України «Курортологія і фізіотерапія», численних профільних громадських товариств. Стояв біля витоків організації, розвитку і становлення

спелеотерапії та її штучних аналогів, розробив основні організаційні засади створення спелеостаціонарів на базі різних підземних об'єктів. Автор понад 400 наукових праць, співавтор 7 монографій, 25 інформаційно-методичних видань, 26 патентів. Народився у с. Верхні Ремети Берегівського р-ну (1952)

23 – 80-річчя від дня народження Андрія Відоровича Мункачі, музичного діяча та композитора. Народився в смт Тересва Тячівського р-ну (1942)

23 – 60-річчя від дня народження Тетяни Степанівни Сергієнко, кандидата історичних наук. З 2005 р. – старший науковий співробітник НДІ Карпатознавства при УжНУ. Народилася в м. Ужгород (1962)

23 – 75 років від початку професійної діяльності Мукачівського театру драми і комедії (1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

24 – 125-річчя від дня народження Олексія Івановича Мікора, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Вишня Апша (нині с. Верхнє Водяне) Рахівського р-ну (1897–1994)

24 – 100-річчя від дня народження Дмитра Васильовича Лазара, поета. Народився в с. Шандрово (нині с. Олександрівка) Хустського р-ну (1922–1991)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

24 – 85-річчя від дня народження Зореслави Антонівни Шкіряк-Нижник, доктора медичних наук, професора кафедри акушерства, гінекології та перинатології Київської медичної академії післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика, керівника відділення медичних та психосоціальних проблем здоров'я сім'ї Інституту педіатрії, акушерства та гінекології АМН України, експерта від АМН Національної комісії по захисту суспільної моралі при Кабінеті міністрів України, представника, члена бюро керівного Комітету з біоетики Ради Європи, заступника голови Комітету з біоетики при Президії НАМН України, члена Європейського Комітету по запобіганню тортур, нелюдського чи принижуючого гідність поводження із в'язнями. Автор понад 350 наукових праць. Народилась у м. Ужгород (1937)

24 – 60-річчя від дня народження Світлани Степанівни Кучерук, вченого-філософа, викладача вищої школи. Народилася в м. Батумі Аджарської АРСР (тепер Республіка Грузія) (1962)

25 – 50-річчя від дня народження Ярослава Олександровича Богіва, кандидата історичних наук. Народився у м. Мукачево (1972)

26 – 85-річчя від дня народження Анатолія Володимировича Обливача, кандидата медичних наук, доцента, декана медичного факультету УжДУ (1987–1992). Народився у с. Вовковинці Доратянського р-ну на Хмельниччині (1937)

27 – 85-річчя від дня народження Олега Сергійовича Мазурка, доктора історичних наук, професора. Народився в с. Потуржин Томашівського повіту Люблінського воєводства (тепер Республіка Польща) (1937)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

29 – 95-річчя від дня народження Володимира Олександровича Шкоди-Ульянова, науковця УжНУ. Він був ініціатором заснування на Закарпатті першої академічної наукової установи – відділу фотоядерних процесів Інституту фізики АН України. Народився в м. Артемівськ Донецької обл. (1927–1975)

у серпні відзначається:

75-річчя від дня початку історії професійного Закарпатського обласного російського драматичного театру, який відкрився прем'єрою історично-документальної драми за п'єсою М. Бехтерєва та А. Розумовського «Полководець Суворов» (1947)

Вересень

1 – 145-річчя від дня народження Олександра Івановича Кабалюка, священнослужителя, діяча православного руху на Закарпатті (1877–1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

1 – 115-річчя від дня народження Івана Івановича Гольчі, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Загаття Іршавського р-ну (1907–1976)

1 – 80-річчя від дня народження Лідії Костянтинівни Головінської (дів. прізв. Маух), кандидата медичних наук, доцента кафедри анатомії людини та гістології УжНУ. Народилася в м. Севастополь (1942)

2 – 50-річчя від дня народження Ігоря Олеговича Мазурка, кандидата юридичних наук. Народився у м. Ужгород (197– 2010)

3 – 130-річчя від дня народження Івана Івановича Чехмара, військового діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Підгород (нині – мікрорайон м. Мукачево) Мукачівського р-ну (1892–1974)

3 – 85 років тому при Василіянському монастирі відкрито класичну гімназію з українською мовою навчання, головною метою якої було проголошення виховання нового покоління свідомих провідників, перейнятих Христовим і народним духом, які ніколи не зрадять своєї віри і свого народу. Монастир отців Василіян в м. Ужгород відіграв визначну роль у поширенні духовності й культури, розвитку науки, освіти, видавничої справи на Закарпатті (1937)

7 – 110-річчя від дня народження Михайла Михайловича Матяша, педагога, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Новобарово Тячівського р-ну (1912–1993)

7 – 65-річчя від дня народження Любові Борисівни Микити, художниці, члена Національної спілки художників України. Народилася в м. Урінськ Іркутської обл. (Росія) (1957)

8 – 130-річчя від дня народження Василя Васильовича Печори, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Ромочевиця Мукачівського р-ну (1892–1978)

8 – 125-річчя від дня народження Михайла Андрійовича Обицького, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Негрово Іршавського р-ну (1897–1972)

8 – 95-річчя від дня народження Мотрі Василівни Братійчук, кандидата фізико-математичних наук, професора УжНУ, багаторічного керівника лабораторії космічних досліджень УжНУ, члена Міжнародної астрономічної спілки (з 1985 р.). Мала планета № 3372 названа «Bratijchuk» (у 1996 р.). Народилася в с. Верба Дубенського р-ну Рівненської обл. (1927–2001)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

8 – 75-річчя від дня народження Василя Васильовича Рубіша, художника декоративно-прикладного мистецтва, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1947)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

13 – 100-річчя від дня народження Івана Георгійовича Повхана, кандидата історичних наук, доцента УжНУ. Народився в м. Нью-Кенсінгтон (штат Пенсільванія, США) (1922–2000)

14 – 125-річчя від дня народження Андрія Андрійовича Данилича, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Округла Тячівського р-ну (1897–1969)

14 – 120 років тому Ужгородська греко-католицька жіноча вчительська семінарія урочисто відкрила свої двері і розпочала нову віху освітнього руху в краї (1902)

15 – 110-річчя від дня народження Олександра Михайловича Пайкоша, почесного члена крайового товариства «Просвіта», педагога, громадсько-культурного діяча, учасника національно-визвольних змагань українців Закарпаття. Народився в с. Дравці поблизу м. Ужгород (1912–2001)

15 – 90-річчя від дня народження Михайла Івановича Фатули, науковця УжНУ, лікаря-кардіолога, доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри факультетської терапії УжНУ (1979–2000), академіка Академії наук вищої школи України, основоположника теорії «сольової гіпертонії», відмінника охорони здоров'я, заслуженого лікаря України. Автор понад 150 публікацій, 28 навчально-методичних рекомендацій, 8 монографій та навчальних посібників, 11 патентів на винаходи. Народився в с. Вовкове Ужгородського р-ну (1932)

15 – 90-річчя від дня народження Віктора Костюкова, заслуженого артиста України, який пов'язав свою творчу біографію із Закарпатським українським музично-драматичним театром. Упродовж багатьох десятиліть він виступав на сцені перед закарпатським глядачем, зігравши кілька десятків різнохарактерних ролей. Народився в м. Запоріжжя (1932–2006)

16 – 65-річчя від дня народження Олександра Калмановича Горвата, закарпатського угорського письменника, поета, журналіста, головного редактора газети Kárpáti Igaz Szó, лауреата премії ім. Ф. Потушняка у галузі літератури (2017), лауреа-

та премії Золоте перо (2011 р., Угорщина). Нагороджений відзнакою «За розвиток Закарпаття» (2017) та орденом Угорського золотого хреста за заслуги (2020). Народився в м. Берегове (1957)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

16 – 115-річчя від дня народження Івана Івановича Ловги, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Довге Іршавського р-ну (1907–1990)

17 – 85-річчя від дня народження Йосипа Васильовича Машкаринця, кандидата медичних наук, доцента, завідувача курсу отоларингології кафедри хірургічних дисциплін УжНУ, завідувача ЛОР-відділення Ужгородської ЦМКЛ (1970–2003), заслуженого лікаря України, відмінника охорони здоров'я. Основні напрями дослідницької діяльності: бальнеологія та актуальні питання мікрохірургії вуха і носа. Автор більше 20 наукових праць. Народився в м. Тячів (1937)

17 – 80-річчя від дня народження Івана Івановича Миговича, доктора філософських наук, професора. Народився в с. Мала Мартинка Свалявського р-ну (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

17 – 70-річчя від дня народження єпарха Мукачівської греко-католицької церкви преосвященного владики Мілана Шашіка. Народився в с. Легота (Словаччина) (1952–2020)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

17 – 55-річчя від дня народження Сергія Олексійовича Гануса, вченого-історика, викладача вищої школи. Народився в м. Ужгород (1967)

18 – 85-річчя від дня народження Надії Корніївни Червак (дів. прізв. Задерака), кандидата фізико-математичних наук, доцента кафедри кібернетики і прикладної математики УжНУ. Народилася в с. Ганноопалнинка Запорізької обл. (1937)

19 – 80-річчя від дня народження Євгена Федоровича Станковича, композитора, народного артиста України, лауреата Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка. Народився в м. Свалява (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

20 – 115-річчя від дня народження Івана Васильовича Газія, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Жнятино Мукачівського р-ну (1907–1981)

21 – 120-річчя від дня народження Семіраміди Аркадіївни Хосроєвої-Щекіної, музиканта, концертної піаністки, педагога. Народилася в м. Санкт-Петербург (Росія) (1902–1986)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

21 – 30 років Інституту електронної фізики НАН України (1992)

22 – 180-річчя від дня народження Міхая Фінцицького, літератора, перекладача. Народився в с. Чепеї (нині перемістя с. Великі Капушани, Словаччина) (1842–1916)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

25 – 55-річчя від дня народження Йолани Карлівни Черкун, кандидата історичних наук. Народилася в с. Сасово Виноградівського р-ну (1967)

25 – 100-річчя від дня народження Володимира Леонідовича Гошовського, педагога, фольклориста, музикознавця. Народився в м. Ужгород (1922–1996)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

26 – 120-річчя від дня народження Олени Степанівни Мондич (Шіналі), скульптора, творчість якої в значній мірі пов'язана із Закарпаттям. Народилася в с. Дюлофолво Семиградського комітату (нині Румунія) (1902–1975)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2002 рік»

26 – 85-річчя від дня народження Івана Захаровича Корнійчука, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Княжики Монастирищенського р-ну Черкаської обл. (1937)

27 – 95-річчя від дня народження Марії Степанівни Молдавчук (Студеняк), педагога, громадсько-політичної діячки, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народилася в смт Ясіня Рахівського р-ну (1927)

27 – 95-річчя від дня народження Василя Олександровича Сабова, вітамінолога та дієтолога, кандидата медичних наук, доцента медичного факультету УжДУ, завідувача санітарно-гігієнічного відділу Ужгородського НДІ епідеміології, мікробіології

та гігієни (1961), завідувача санітарно-гігієнічної лабораторії Закарпатської обласної санітарно-протиепідемічної станції (1967). Автор більше 250 наукових робіт. Народився у м. Париж, Франція (1927–2007)

27 – 85-річчя від дня народження Василя Васильовича Дурдинця, громадсько-політичного діяча, обирався народним депутатом України, головою постійної Комісії Верховної Ради з питань оборони і державної безпеки, міністром України з питань надзвичайних ситуацій. Указом Президента України від 18 черв. 1996 р. В. В. Дурдинець був призначений першим віцепрем'єром України, а Указом від 14 лют. 1997 р. – головою Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України. Зараз знаходиться на заслуженому відпочинку. Має звання генерала внутрішньої служби України. Народився в с. Ромочевиця Мукачівського р-ну (1937)

27 – 80-річчя від дня народження Томаша Йосиповича Пфайфера, футболіста, арбітра, тренера, майстра спорту. Народився в м. Ужгород (1942)

28 – 65-річчя Василя Івановича Нитки, заслуженого журналіста України. Народився у с. Керецьки Свалявського р-ну (1957)

29 – 95-річчя від дня народження Степана Івановича Пеняка, кандидата історичних наук, почесного члена Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Народився в м. Ужгород (1927)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

29 – 65-річчя від дня народження Віталія Костянтиновича Григор'єва, живописця, члена Національної спілки художників України, лауреата Закарпатскої обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі. Народився в м. Кишинів (Молдова) (1957)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

30 – 85-річчя від дня народження Іллі Михайловича Горвата, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Макарьово Мукачівського р-ну (1937–1994)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

30 – 115 років тому в м. Ужгород було повністю скасовано мостове мито. До 1886 р. казна брала мито з усіх, хто переходив міст, незалежно від того, чи був це місцевий житель (1907)

Жовтень

Перша неділя жовтня – святкування Дня міста Ужгорода

3 – 110-річчя від дня народження Михайла Івановича Пелехача, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Підгород (нині – мікрорайон м. Мукачево) Мукачівського р-ну (1912–1981)

3 – 80-річчя від дня народження Михайла Дробняка, українського письменника Словаччини. Народився в с. Збудський Рокитів Гуменського округу (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

4 – 125-річчя від дня народження Дмитра Семеновича Німчука, політичного і громадсько-культурного діяча, просвітянина, особистого радника президента Гуцульської республіки (1918–1919 рр.). Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1897–1944)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

4 – 85-річчя від дня народження Емми Романівни Левадської (дів. прізв. Гойденко), художниці декоративно-прикладного мистецтва, педагога, співзасновниці і члена Об'єднання професійних художників Закарпаття, члена Спілки народних майстрів України. Народилася в смт Лозно-Олександрівка на Луганщині (1937–2020)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

5 – 115-річчя від дня народження Василя Васильовича Мишка, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Княгиня Великоберезнянського р-ну (1907–1983)

5 – 75-річчя від дня народження Івана Івановича Юрика, кандидата фізико-математичних наук, доцента, професора Національного університету харчових технологій (м. Київ). Автор понад 90 наукових праць. Він також автор популярного серед студентів підручника «Вища математика» (К. : Вища шк., 1993). Народився в с. Вучкове Міжгірського р-ну (1947)

6 – 135-річчя від дня народження Івана Артемовича Панькевича, педагога, лінгвіста, літературознавця, фольклориста, куль-

турного діяча. Вивчав фольклор та етнографію Закарпаття. Народився в с. Цеперів на Львівщині. (1887–1958)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

7 – 95-річчя від дня народження Івана Михайловича Гранчака, доктора історичних наук, професора, заслуженого працівника народної освіти України. Народився в с. Нове Давидково Мукачівського р-ну (1927–2000)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

7 – 85-річчя від дня народження Михайла Михайловича Федаки, літературознавця, редактора, просвітянина. Народився у с. Кальник Мукачівського р-ну (1937–2020)

9 – 75-річчя від дня народження Івана Івановича Білака, театрального діяча Закарпаття, заслуженого працівника культури України. Народився в мікрорайоні Радванка м. Ужгород (1947–2015)

10 – 230-річчя від дня народження Михайла фон Висаника, визначного ученого-медика та громадського діяча, одного із засновників наукової психіатрії в Європі. Родина походить із Саболч-Сатмарського комітату (нині Угорщина) (1792–1872)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

10 – 65-річчя від дня народження Миколи Васильовича Олашина, кандидата історичних наук, доцента. Народився в с. Нижній Бистрий Хустського р-ну (1957)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

10 – 60-річчя від дня народження Марії Петрівни Стойки, викладачки-методистки Ужгородського інституту культури і мистецтв, лауреатки обласної педагогічної премії імені Августина Волошина. Народилася в с. Чумалево Тячівського р-ну (1962)

12 – 115-річчя від дня народження Вікентія Івановича Шандора, відомого культурно-громадського діяча серед української діаспори США. Народився в с. Баранинці Ужгородського р-ну (1907–2003)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

12 – 20 років тому відкрито пам'ятник закарпатському будителю Олександру Духновичу (скульптор – Михайло Белень) (1997)

13 – 130-річчя від дня народження Степана Андрійовича Фенцика, композитора, диригента, педагога. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1892–1945)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

14 – 120-річчя від дня народження Івана Дмитровича Петрущака, громадсько-політичного діяча, публіциста. Народився в м. Ужгород (1902–1961)

15 – 80-річчя від дня народження Андрія Андрійовича Савка, важкоатлета та спортивного діяча. Народився в с. Білки Іршавського р-ну (1942)

15 – 50-річчя від дня народження Василя Івановича Кобаля, кандидата педагогічних наук, доцента, відмінника освіти України. Народився у м. Мукачево (1972)

16 – 185-річчя від дня народження Олександра Андрійовича Митрака, письменника, журналіста, мовознавця-лексиколога, етнографа. Народився в с. Плоске Свалявського р-ну (1837–1913)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

16 – 130-річчя від дня народження Зігмунда Едуардовича Лендєла, одного із засновників фортепіанного відділення Ужгородського державного музичного училища ім. Д. Задора, піаніста, музикознавця, композитора, педагога. Народився в м. Броди на Львівщині (1892–1970)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

16 – 110-річчя від дня народження Миколи Івановича Куцина, культурного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Був членом Закарпатського обласного осередку композиторів. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1912–1997)

16 – 95-річчя від дня народження Михайла Андрійовича Мазюти, кандидата історичних наук. Народився в с. Кальник Мукачівського р-ну (1927–2013)

17 – 85-річчя з дня проведення Всепросвітянського з'їзду в Ужгороді (1937)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

18 – 135-річчя від дня народження Олекси Кіндратовича Приходька, диригента, педагога, організатора хорового життя

на Закарпатті. Народився у с. Княжпіль на Поділлі (1887–1979)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

18 – 120-річчя від дня народження Михайла Михайловича Мадяра, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великі Ком'яти Виноградівського р-ну (1902–1986)

18 – 110-річчя від дня народження Михайла Федоровича Кіштулинця, учасника державотворчих змагань Карпатської України. Народився в с. Кузьмино Мукачівського р-ну (1912–1986)

19 – 115-річчя від дня народження Петра Івановича Сливки, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Угля Тячівського р-ну (1907–1996)

19 – 105-річчя від дня народження Віктора Євменовича Дулішковича, священника, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Негрово Іршавського р-ну (1917–1954)

20 – 110-річчя від дня народження Дезидерія Євгеновича Задора, музикознавця, фольклориста, заслуженого діяча мистецтв України. Народився в м. Ужгород (1912–1985)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

20 – 105-річчя від дня народження Івана Андрійовича Тернущака, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Верхнє Водяне Рахівського р-ну (1917–1973)

20 – 95-річчя від дня народження Неоніли Михайлівни Міляєвої, кандидата хімічних наук, доцента кафедри аналітичної хімії УжНУ. Народилася в с. Нікольське Воронезької обл. (Росія) (1927)

22 – 110-річчя від дня народження Михайла Івановича Варги, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Зняцьово Мукачівського р-ну (1902–1980)

22 – 90-річчя від дня народження Едіти Федорівни Медвецької, художниці, члена Національної спілки художників України, заслеженої художниці України. Народилася в м. Мукачево (1932)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

22 – 90-річчя від дня народження Василя Миколайовича Рішка, лікаря-хірурга, завідуючого відділу охорони здоров'я Закарпатської облради (1976–1994), заслуженого лікаря УРСР, відмінника охорони здоров'я. Народився у с. Драгово Хустського р-ну (1932)

22 – 80-річчя від дня народження Михайла Андрійовича Лендєла, доктора економічних наук, заслуженого економіста України, професора кафедри економіки, менеджменту і маркетингу УжНУ. Народився в с. Ракошино Мукачівського р-ну (1942–2020)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

22 – 70-річчя від дня народження Степана Степановича Селменського, проректора ВНЗ «Східно-європейський слов'янський університет», головного редактора газети «Спорт тайм», експерта телепрограми «Час футболу». Народився в с. Руські Комарівці Ужгородського р-ну (1952)

22 – 60-річчя від дня народження Віталія Івановича Поповича, майстра спорту міжнародного класу з легкої атлетики та фахівця з спортивної ходьби. Народився у м. Мукачево (1962–2000)

24 – 80-річчя від дня народження Євгена Юлійовича Переша, науковця, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки. Він опублікував понад 250 наукових праць у найрізноманітніших вітчизняних та зарубіжних виданнях. Є. Ю. Переш – експерт ВАК України, член Наукової ради з проблем «Неорганічна хімія» при НАН України та експертної комісії УжНУ з присвоєння вчених звань. Народився в с. Осій Іршавського р-ну (1942)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

25 – 65-річчя від дня народження Михайла Івановича Капраля, лінгвіста, журналіста, вченого-карпатознавця. Народився в с. Новини Рівненської обл. (1957)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

26 – 75-річчя від дня народження Тамари Павлівни Деяк, заслуженого працівника культури України. Вона все своє життя присвятила чарівному світові музики. Народилася в м. Тячів (1947)

27 – 125-річчя від дня народження Михайла Михайловича Пупчака, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в м. Ужгород (1897–1983)

27 – 95-річчя від дня народження Михайла Степановича Зайця, живописця, художника кіно, члена Національної спілки кінематографістів України, почесного члена Національної спілки художників України. Народився в с. Раково Перечинського р-ну (1927–2015)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

27 – 120-річчя від дня народження Николая (Михаіла) Дудаша, церковного діяча, єпископа гайдудорозького (1902–1972)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

28 – 90-річчя від дня народження Гейзи Миколайовича Мезева, діяча спорту, заслуженого працівника фізкультури й спорту України. Народився у с. Велика Бийгань Берегівського р-ну (1932–2014)

28 – 85-річчя від дня народження Василя Івановича Шотника, незмінного очільника Хустського райспорткомітету, Відмінника фізичної культури і спорту. Народився у с. Пилипець Міжгірського р-ну (1937)

31 – 165 років тому здійснено перепис населення в Австро-Угорській імперії. На Закарпатті проживало 330 тисяч осіб (1857)

31 – 75-річчя від дня народження Дьердя Бенке, художника, графіка, одного із засновників Товариства ім. І. Ревеса. Народився в м. Берегове (1947–2020)

у жовтні відзначається:

425 років від дня першої письмової згадки про с. Плоске Свалявського р-ну (1597)

30-річчя заснування газети «Срібна Земля» як громадсько-політичного видання. Мова видання – українська. Тираж 2006 р. – 4000 прим. (1992)

Листопад

2 – 115-річчя від дня народження Степана Степановича Фодора, науковця, дослідника рослинності Закарпаття. Народився в с. Нижня Грабівниця (нині увійшло до с. Чинадійово) на Свалявщині (1907–2000)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

2 – 75-річчя від дня народження Василя Якимовича Бахна, поета, публіциста. Завідував відділом у районній газеті «Ленінська правда» в м. Хусті, керував районною літстудією ім. Д. Вакарова, а також був кореспондентом «Закарпатської правди». Народився в с. Кричильськ Сарненського р-ну Рівненської обл. (1947)

3 – 70-річчя від дня народження Ольги Федорівни Мочар (дів. прізв. Криштоп), кандидата філологічних наук, доцента кафедри англійської філології УжНУ. Народилася в с. Луки Полтавської обл. (1952)

4 – 80-річчя від дня народження Віри Армінівни Швед, бібліотекаря, директора Берегівської міської ЦБС 2010-2016 рр. Народилася в м. Еппінг (Великобританія) (1942–2021)

5 – 255-річчя від дня смерті Михаїла Мануїла Ольшавського, видатного церковного та культурного діяча, єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії, автора підручника латинської мови «Начало письмен ... на латинском языке» для учнів мукачівської богословської школи. Народився у с. Ольшавіца (Угорське королівство) (1700–1767)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

6 – 65-річчя від дня народження Мирослави Михайлівни Каламуняк, голови правління ЗАТ «Ужгородська швейна фабрика», громадсько-політичного діяча, нагороджена орденом княгині Ольги III ст., заслужений працівник промисловості України. Народилася в с. Оселя Львівської обл. (1957)

6 – 70-річчя від дня народження Міхаела Дмитровича Пейтера, художника-графіка, члена Національної спілки художників України. Народився в смт Буштино Тячівського р-ну (1952)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

7 – 125-річчя від дня народження Дмитра Івановича Климпуша, головного команданта Карпатської Січі 1938–1939 рр., одного із лідерів «Просвіти» в Карпатському краї. Народився в смт Ясіня Рахівського р-ну (1897–1959)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

7 – 100-річчя від дня народження Дмитра Івановича Плоскини, інженера-економіста, директора Ужгородського механічного заводу. Народився в с. Неліпино Свалявського р-ну (1922–2006)

8 – 25 років тому в с. Черник Свалявського р-ну відкрито Свято-Дмитрієвський храм Української православної церкви (1997)

9 – 125-річчя від дня народження Бейли Йосиповича Штремпеля, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Майдан Міжгірського р-ну (1897–1953)

9 – 120-річчя від дня народження Миколи Михайловича Лацанича, громадського діяча, юриста, патріота свого краю. Народився в смт Великий Березний (1902–1971)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

11 – 75-річчя від дня народження Миколи Юрійовича Тимчака, футболіста. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1947)

11 – 60-річчя від дня народження Олександра Карловича Мавріца, актора театру і кіно, лауреата обласної премії імені братів Шерегіїв. Народився у с. Довге Іршавського р-ну (1962)

12 – 85-річчя від дня народження Віталія Олександровича Чубара, онкохірурга, колишнього головного лікаря Закарпатського обласного клінічного онкологічного диспансеру, позаштатного онколога управління охорони здоров'я Закарпатської області, голови обласного товариства онкологів. Народився у с. Яковець Переяслав-Хмельницького р-ну на Київщині (1937–1998)

14 – 290-річчя від дня народження Андрія Бачинського, єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії, публіциста, просвітителя, засновника бібліотеки у м. Ужгороді. Народився в с. Бенятино Михаловецького округу (Словаччина) (1732–1809)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

14 – 50-річчя від дня народження Наталії Володимирівни Скоблик (Задорожна), кандидата політичних наук. Народилася у м. Мукачево Мукачівського р-ну (1972–2009)

16 – 85-річчя від дня народження Єви Дезидерівни Галипар (Торма), доцента кафедри органічної та неорганічної хімії Львівської академії ветеринарної медицини, кандидата хімічних наук. Народилася в м. Берегове (1937)

17 – 155-річчя від дня народження Антонія Паппа, єпископа Мукачівського у 1912–1924 рр. Народився в Нодькалло (Саболч, Угорщина) (1867–1945)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

17 – 90-річчя від дня народження Михайла Даниловича Бабича, доктора фізико-математичних наук, з 1994 р. – провідний науковий співробітник ІК ім. Глушкова НАН України. Народився в с. Заріччя Іршавського р-ну (1932)

18 – 125-річчя від дня народження Василя Івановича Короля, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1897–1964)

19 – 55-річчя від дня народження Михайла Васильовича Приймича, мистецтвознавця, художника декоративно-прикладного мистецтва, лауреата Закарпатскої обласної премії ім. Й. Бокшая та А. Ерделі, члена Національної спілки художників України. Народився в с. Бистрий (зараз присілок с. Котельниця) Воловецького р-ну (1967)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

20 – 130-річчя від дня народження Еміліана Романовича Грабовського, живописця, графіка, члена Національної спілки художників України. Народився в м. Ужгород (1892–1955)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

20 – 125-річчя від дня народження Михайла Федоровича Сможаника, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Лисичово Іршавського р-ну (1897–1969)

20 – 110-річчя від дня народження Михайла Федоровича Попадича, фольклориста, педагога, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Росішка Рахівського р-ну (1912–1972)

21 – 110-річчя від дня народження Михайла Степановича Гандери, священника, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Липча Хустського р-ну (1912–1989)

25 – 90-річчя від дня народження Василя Степановича Шевера, доцента кафедри квантової електроніки УжНУ, кандидата фізико-математичних наук. Народився у с. Королево Виноградівського р-ну (1932–2002)

25 – 80-річчя від дня народження Йосипа Андрійовича Турака, хірурга, організатора та керівника служби допомоги потерпілим від опіків, одного із засновників та виконавчого

директора Української асоціації пластичних хірургів-комбустіологів. Був завідувачем відділення опікової та пластичної хірургії Закарпатської обласної клінічної лікарні. Народився у смт Великий Березний (1942)

25 – 75-річчя від дня народження Василя Івановича Яреми, науковця УжНУ. Він є автором і співавтором близько 100 наукових і методичних праць. Професор В. І. Ярема є одним з ініціаторів створення та першим директором науково-дослідного інституту Державного управління та регіонального розвитку. За його ініціативи на юридичному факультеті УжНУ була організована кафедра господарського права, яку він і очолює. Народився в с. Вільшани Хустського р-ну (1947)

27 – 110-річчя від дня народження Марії Людвиківни Пільцер, заслуженої артистки України, артистки Закарпатського обласного українського музично-драматичного театру. Народилася в с. Нижня Грабівниця (нині увійшло до с. Чинадійово) на Свалявщині (1912–1976)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

28 – 70-річчя від дня народження Богдана Васильовича Коржа, скульптора, члена Національної спілки художників України, тричі лауреата Закарпатської обласної премії імені Й. Бокшая та А. Ерделі, заслуженого художника України. Народився в м. Яблонець над Нісою (Чехія) (1952)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

28 – 165-річчя від дня народження Емілія Кубека, письменника, лексикографа, автора роману «Марко Шолтис» про життя закарпатців. Народився у с. Штефуров (нині Словаччина) (1857–1940)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2017 рік»

28 – 60-річчя від дня народження Миколи Миколайовича Вегеша, доктора історичних наук, професора, лауреата премій ім. В. С. Ґренджі-Донського та академіка І. П. Крип'якевича. Народився в смт Міжгір'я (1962)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

29 – 100-річчя від дня народження Василя Михайловича Іваня, фольклориста, прозаїка, члена Національної спілки журналіс-

тів України. Народився в с. Дунковиця Іршавського р-ну (1922–1995)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

29 – 95-річчя від дня народження Ельвіни Омелянівни Афанасенко, кандидата педагогічних наук. Працювала викладачем на кафедрі педагогіки УжНУ. Народилася в м. Гомель (Білорусь) (1927)

30 – 90-річчя від дня народження Сергія Бисаги, педагога, громадського діяча. Народився в с. Лалово Мукачівського р-ну (1932)

у листопаді відзначається:

575-річчя від дня першої письмової згадки про с. Дубрівка Іршавського р-ну (1447)

20 років тому Карпатський університет ім. А. Волошина зареєстрований у Міністерстві освіти і науки України як вищий навчальний заклад і в подальшому ліцензований з правом підготовки спеціалістів з вищою освітою (2002)

Грудень

1 – 90-річчя від дня народження Сергія Степановича Іванчева, доктора хімічних наук. С. С. Іванчев – автор та співавтор 4 монографій, понад 300 статей та оглядів у наукових журналах, є автором 200 винаходів, володарем патентів багатьох країн світу. Народився в м. Мукачево (1932–2019)

1 – 65-річчя від дня народження Наталії Юріївни Кубіній, кандидата економічних наук, доцента кафедри економіки, менеджменту та маркетингу УжНУ. Народилася в м. Таганрог (Росія) (1957)

3 – 145-річчя від дня народження Степана Львовича Рудницького, вченого-географа. Брав активну участь у роботі товариства «Просвіта» в Підкарпатській Русі, досліджував географію Карпат та географію краю. Народився в м. Перемишль (нині Польща) (1877–1937)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

4 – 130-річчя від дня народження Василя Васильовича Лара, просвітянина, члена «Учительської Громади», активного збирача коштів на будівництво Народного Дому в м. Ужгород, учасника просвітянських з'їздів, священника. Емігрував до Праги,

невдовзі у США. Народився в с. Золотарьово Хустського р-ну (1892–1983)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

6 – 110-річчя від дня народження Василя Олексійовича Кирлика, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Смереково Великоберезнянського р-ну (1912–1979)

6 – 80-річчя від дня народження Міклоша Міклошовича Тара, доцента кафедри математичного аналізу УжНУ, кандидата математичних наук. Народився у с. Ракошино Мукачівського р-ну (1942–2002)

7 – 115-річчя від дня народження Степана Івановича Деркача, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Ракошино Мукачівського р-ну (1907–1970)

7 – 90-річчя від дня народження Йосипа Йосиповича Сікури, вченого, доктора біологічних наук. Він створив школу ботаніків-інтродукторів в Україні. Опублікував понад 150 наукових праць, у тому числі 5 монографій (із них 2 у співавторстві). Основні напрями роботи: збереження біологічного розмаїття світової флори шляхом створення банку насіння з тривалим строком зберігання, живого генетичного банку рослин на Мукачівській експериментальній базі інституту та створення комп'ютерної бази даних про ці рослини, наукового гербарію. Народився в м. Мукачево (1932–2015)

7 – 80-річчя від дня народження Андрія Васильовича Дудаша, педагога, члена Національної спілки журналістів України. Народився в с. Старе Давидково Мукачівського р-ну (1942)

8 – 110-річчя від дня народження Степана Васильовича Добоша, вченого, славіста-літературознавця, першого ректора УжНУ. Народився в с. Обава Мукачівського р-ну (1912–1978)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

8 – 110-річчя від дня народження Івана Михайловича Кедюлича, громадського діяча та учасника товариства «Карпатська Січ». Народився в м. Перечин (1912–1945)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

8 – 90-річчя від дня народження Івана Івановича Гудивока, хірурга, анестезіолога-реаніматолога і акушера-гінеколога,

доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри акушерства і гінекології Івано-Франківського медичного університету, дійсного члена АННП та УАН, автора 270 наукових робіт, співавтора 2-х підручників, 2 монографій. Народився у с. Лавки Мукачівського р-ну (1932)

11 – 105-річчя від дня народження Василя Олексійовича Сабадоша, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Сокирниця Хустського р-ну (1917–1997)

13 – 290-річчя від дня народження Іштвана Катони, одного з фундаторів угорської історіографії, автора латиномовної праці з історії Угорщини та її регіонів у 42 томах під назвою «Historia critica regum Hungariae» («Критична історія Угорщини»). Народився в м. Больк (1732–1811)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

14 – 70-річчя від дня народження Терезії Ласлівни Обертюх, директора ТОВ «Мукачівська швейна фабрика». Народилася в м. Мукачево (1952)

15 – 135-річчя від дня народження Василя Юрійовича Поповича, громадсько-політичного діяча, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Великі Лучки Мукачівського р-ну (1887–1970)

15 – 105-річчя від дня народження Валентини Іванівни Пономарчук, кандидата біологічних наук, доцента кафедри зоології УжНУ. Народилася в м. Льгов Курської обл. (Росія) (1917–?)

16 – 85-річчя від дня народження Миколи Михайловича Горонгозо, самодіяльного художника. Народився в с. Шаланки Виноградівського р-ну (1937–2014)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

17 – 125-річчя від дня народження Ганни Іванівни Бачо, громадсько-політичної діячки, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народилася в м. Левоч (Словаччина) (1897–1974)

17 – 110-річчя від дня народження Василя Івановчика, громадсько-політичного діяча. Родина Івановчиків у 1924 р. повернулася на рідне Закарпаття, де згодом В. Івановчик короткий час був окружним суддею в смт Великий Березний. Народився у м. Дукес-Галла, (штат Пенсильванія, США) (1912–1995)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

17 – 100-річчя від дня народження Василя Олексійовича Піпаша-Косівського, поета, публіциста, фольклориста. Народився в с. Косівська Поляна Рахівського р-ну (1922–2018)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

17 – 65-річчя від дня народження Володимира Олександровича Сівача, кандидата медичних наук, доцента кафедри хірургічних спеціальностей ФПО УжНУ, завідувача відділення оториноларингології Закарпатської обласної клінічної лікарні, позаштатного отоларинголога УОЗ Закарпатської області. Автор більше 20 наукових праць. Народився у м. Іршава (1957)

18 – 90-річчя від дня народження Віталія Олександровича Душина, поета, байкаря. Публікувався у газетах «Закарпатська правда» та «Единство». Добірки його віршів побачили світ у колективних збірниках «Ранковий клич» (1981), «Дзвінке джерело» (1982), «Витоки» (1988). Автор книги байок «Лесной переполох» (1991). Народився в м. Ленінград (нині м. Санкт-Петербург, Росія) (1932)

19 – 205-річчя від дня народження Адольфа Івановича Добрянського, визначного громадсько-політичного, культурно-освітнього діяча та вченого Закарпаття. Народився в с. Рудлов Земплинського комітату (нині Словаччина) (1817–1901)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

19 – 115-річчя від дня народження Миколи Михайловича Лелекача, кандидата історичних наук, професора. Народився в с. Коритняни Ужгородського р-ну (1907–1975)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2002 рік»

20 – 75-річчя від дня народження Тетяни Василівни Голубки, кандидата медичних наук, доцента, завідувача курсу професійних хвороб кафедри госпітальної терапії медичного факультету УжНУ, консультанта з професійної патології в Закарпатській обласній клінічній лікарні. Автор 20 методично-навчальних розробок з різних розділів внутрішніх хвороб та професійної патології, 45 наукових праць. Народилася в м. Ужгород (1947)

22 – 90-річчя від дня народження Андрія Степановича Алмашія, кандидата філософських наук, доцента. Народився в с. Гандеровиця Мукачівського р-ну (1932)

23 – 115-річчя від дня народження Василя Миколайовича Плиски, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Ганичі Тячівського р-ну (1907–1998)

24 – 100-річчя від дня народження Миколи Миколайовича Сидоряка, прозаїка, критика, публіциста, члена Національної спілки письменників України. Народився в смт Великий Бичків Рахівського р-ну (1922–1996)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

24 – 80-річчя від дня народження Василя Васильовича Пекарюка, музичного діяча, художнього керівника і диригента, заслуженого працівника культури України. Народився в с. Ділове Рахівського р-ну (1942–2006)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

25 – 105-річчя від дня народження Василя Васильовича Добоша, поета, педагога. Народився в с. Дубино Мукачівського р-ну (1917–1977)

27 – 125-річчя від дня народження Федора Базилевича, актора, режисера, співака, директора першого у краї професійного театру – руського театру товариства «Просвіта» в м. Ужгород (1897–1931)

27 – 100-річчя від дня народження Василя Васильовича Маркуся, політолога, публіциста, громадсько-політичного діяча української діаспори, делегата першого з'їзду народних комітетів Закарпатської України. Народився в с. Бедевля Тячівського р-ну (1922–2012)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік»

27 – 70-річчя від дня народження Василя Олексійовича Зілгалова, кандидата історичних наук, доцента, журналіста. Народився в м. Гайсин Вінницької обл. (1952)

28 – 90-річчя від дня народження Балажа Богу, автора підручників, викладача угорської мови. Народився в смт Батьово Берегівського р-ну (1932–2011)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

28 – 80-річчя від дня народження Катерини Михайлівни Прохоренко, кандидата економічних наук, доцента кафедри маркетингу Львівського торгово-економічного інституту. Народилася в м. Мукачево (1942)

29 – 75-річчя від дня народження Арпада Долмої, літературного критика. Народився в м. Берегове (1947)

29 – 60-річчя від дня народження Єви Йосипівни Берніцкі-Балли, письменниці, лауреата премій ім. Ф. Потушняка, ім. Т. Дері, ім. Ш. Мараї, ARTISJUS (Угорщина), члена Національної спілки письменників України. Народилася в м. Берегове (1962)

30 – 100-річчя від дня народження Василя Михайловича Маркуша, вчителя історії середньої школи, відмінника народної освіти УРСР, кандидата історичних наук. Народився в с. Бедевля Тячівського р-ну (1922–1984)

у грудні відзначається:

635-річчя від дня першої письмової згадки про с. Іза Хустського р-ну (1387)

90-річчя заснування товариства закарпатських студентів «Добрянський» в Братиславі (1932–1943, 1945–1949)

Текстова довідка: «Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 рік»

35-річчя з дня виходу у світ першої книги року «Kárpáti Kalendárium» (1957)

у 2022 році відзначається:

245 років з часу виходу книги «RATIO EDUCATIONIS», що містила основні положення впроваджуваної шкільної реформи в Австрії, що суттєво та позитивно вплинула на розвиток шкільництва на Закарпатті (1777)

115-річчя від дня народження Наума Ісаковича Воловича, мікробіолога, доктора медичних наук, професора кафедри мікробіології, імунології вірусології медичного факультету УжДУ (1971–1981). Був заступником директора з наукової роботи Ужгородського санітарно-бактеріологічного інституту. Основні напрямки наукової діяльності: епідеміологія та профілактика інфекційного гепатиту, дизентерії, дифтерії, черевного тифу, дитячі інфекційні захворювання. Автор більше 200 наукових праць (1907–1994)

ЦЕ ЦІКАВО ЗНАТИ – 2022 РІК

75 років тому Василіанський монастир закрили, його будівлю і майно конфіскували і разом з дуже цінною бібліотекою передали Ужгородському національному університету (1947)

75 років тому Постановою Ради Міністрів СРСР № 152 від 10 січня 1947 р. створено Закарпатський лісотехнічний технікум. Підготовка кадрів розпочалася з 1 вересня 1947 р. (1947)

80 років тому була видана «История подкарпатской литературы» російською мовою, у якій за тодішньою інтерпретацією розглянута література Закарпаття від найдавніших часів до XIV ст., від XVII ст. до 40-х рр. XIX ст. і від 40-х рр. XIX ст. до 40-х рр. XX ст. Варто згадати, що в ній розглядається творчість не лише письменників, які писали російською мовою, але й представлені ті, хто писав українською, зокрема В. Ґренджа-Донський, Ю. Боршош-Кум'ятський, Зореслав (С. Сабол), М. Рішко (1942)

85 років тому театр «Нова сцена» поставив народну оперету з гуцульського життя під назвою «Як сади зацвітуть» (муз. Є. Шерегія, сл. В. Ґренджі-Донського), складовою частиною сюжету якої стали «Аркан» та інші гуцульські танці (1937)

90-річчя від дня народження Олени Дмитрівни Іллар, вишивальниці. Свої роботи виставляла в Закарпатському обласному краєзнавчому музеї. Багато з них знаходиться в закордонних приватних колекціях. Народилася на Міжгірщині (1932)

90 років тому Мукачівське і Ужгородське товариства об'єдналися в «Підкарпатське краєзнавче музейне товариство» (1932)

90-річчя заснування с. Затишне (Тошнад) Берегівського р-ну (1932)

90 років тому в Ужгороді у спеціально збудованому приміщенні відкрилась міська бібліотека з книжковим фондом кількома мовами загальною кількістю 9500 томів (1932)

95-річчя від дня народження Марії Веприк, носія народно-поетичної творчості. Її оповіді та коломийки друкувалися в тячівській газеті «Дружба», журналі «Карпатський край». Народилася в с. Нересниці Тячівського р-ну (1927)

95-річчя заснування с. Пушкіново Виноградівського р-ну вихідцями з верховинських сіл Волове, Синевир, Торунь (1927)

95-років тому заснували публічну школу малювання Й. Бокшай та А. Ерделі (1927)

100-річчя від дня народження Ганни Вагери. Від неї записано веснянки, родинно-побутові, колискові, рекрутські, солдатські та жартівливі пісні, балади, пісні січових стрільців, дитячі ігри, пестушки, забавлянки. Народилася у с. Невицьке Ужгородського р-ну (1922)

100 років тому літературно-науковий відділ «Просвіти» почав щороку видавати «Науковий збірник товариства «Просвіта», 14 випусків якого стали великою підпорою у вивченні та обнародуванні матеріалів із життя та побуту краян. Збірник був одним із найбільш авторитетних видань Закарпаття міжвоєнного періоду, вміщував праці переважно краєзнавчого характеру (1922)

100 років тому в м. Ужгород, в будинку теперішнього Ужгородського комерційного технікуму, був відкритий перший клас Державної руської торговельної академії. Як фахова школа вона підпорядковувалась безпосередньо Міністерству шкільництва і народної освіти в Празі. Діяла Торговельна академія в Ужгороді недовго – вже 1 вересня 1925 р. її переведено до м. Мукачево, де руське відділення об'єдналося з аналогічним угорським закладом, у результаті чого утворилася Мукачівська торговельна академія. Вона стала найпрестижнішим навчальним закладом на Закарпатті (1922)

110-річчя від дня народження Миколи Івановича Шімоні, учасника «Карпатської Січі». Народився в с. Колочава-Лази на Міжгірщині (1912–1994)

110-річчя від дня народження Степана Петровича Бобинця, активного діяча просвітянського руху, довголітнього секретаря і голови «Просвіти» в с. Ізки, бібліотекаря «Просвіти» (1912–1992)

115-річчя від дня народження Адальберта Івановича Довбака, посла Сойму Карпатської України, учасника першого засідання Сойму Карпатської України 15 березня 1939 р., теолога. Народився в с. Веряця Виноградівського р-ну (1907–1988)

115-річчя від дня народження Петра Григоровича Калинюка, голови крайової виборчої комісії у виборах до Сойму Карпатської України (1939), старшого комісара політичної управи і

Будинку Уряду Карпатської України, начальника відділу (Президії) Народної Ради Закарпатської України (1944–1945). Народився в с. Богдан Рахівського р-ну (1897–1945)

125-річчя від дня народження Івана Івановича Росула, активіста «Просвіти», коменданта у посли Сойму від залізничників. Народився в с. Невицьке Ужгородського р-ну (1897–1976)

125-річчя від дня народження Ірини Ладані, відомої піаністки, педагога. Освіту здобула у Будапештській консерваторії. Після закінчення консерваторії І. Ладані виступала як піаністка у різних куточках світу. Її концертами захоплювалися слухачі в Данії, Швейцарії, Австрії, Італії, Угорщині, Чехословаччині й, звичайно, на Закарпатті. Будучи на вершині успіху і слави, І. Ладані повертається в м. Берегове й відкриває музичну школу, яку очолювала до 1946 р. Народилася в м. Дебрецен (Угорщина) (1897–1978)

125-річчя від дня виходу першої народної газети «Наука». Газета була органом «Общества св. Василія Великого». Першим редактором газети був Юлій Чучка, віцеректор Ужгородської духовної семінарії. Коли в 1900 р. Ю. Чучка виїхав до Америки, редактором став Василь Гаджега, який в 1900 р. уступив редакторське крісло більш досвідченому у видавничій сфері Августину Волошину (1897)

125 років тому В. Гнатюк видав книгу «Етнографічні матеріали з Угорської Русі» (1897)

130-річчя від дня народження Золтана Гута, музичного діяча, засновника ужгородської скрипкової школи. Народився в Угорщині (1892–1968)

135-річчя від дня народження Кароля (Карела) Ізаї, художника. Навчався в Ужгородській вчительській семінарії та Будапештській Академії мистецтв. З 1921 р. жив і працював на Закарпатті (1887–1938)

135 років тому в м. Ужгород було організовано перше на Закарпатті фехтувальне товариство, яке проводило свої заняття в клубному приміщенні пивзаводу (на пл. Поштовій) (1887)

150 років тому було прокладено перший залізничний міст (нині автомобільний) в м. Ужгород через р. Уж (1872)

150 років тому до м. Мукачево прокладено залізницю, яка в 1887 р. була продовжена до Стрия, а згодом і до Львова (1872)

155-річчя угорсько-австрійського примирення (утворення Австро-Угорської дуалістичної монархії) (1867)

165-річчя від дня народження Михайла Балога, священника-патріота, засновника української бурси в Сигіті (нині Румунія). Народився в с. Великі Лази Ужгородського р-ну (1857–1916)

175 років тому О. Духнович видав буквар «Книжниця читальная для начинающих». Він набув поширення не лише на Закарпатті, в Східній Словаччині, але також і на Галичині (1847)

175 років тому в Ужгородській окрузі у парохіях і філіях було 13 мурованих і 7 дерев'яних церков. Дотепер, на жаль, не збереглася жодна дерев'яна церква Ужгородщини (1847)

195 років тому граф Шенборн заснував с. Рудникова Гута (Ізвод Гута) Свалявського р-ну, переселивши сюди 38 сімей для роботи в лісі та на склофабриці. Прийшли вони з-під Міхаловець і Вранова (Словаччина) (1827)

235 років тому в м. Ужгород переведено вищу богословську школу з м. Мукачево (1787)

240-річчя від дня народження Івана Ромбауера, іконописця, автора численних ікон та іконостасів у храмах на території історичної Підкарпатської Русі. Народився в Левочі, на Спіші (1782–1849)

245-річчя від дня завершення будівництва церкви св. Василія Великого в с. Сіль Великоберезнянського р-ну – визначної пам'ятки дерев'яного зодчества України (1777)

245 років тому відкрилася духовна семінарія в м. Ужгород (1777)

330-річчя від першої згадки про церкву в с. Куштановиця Мукачівського р-ну (1692)

340 років тому армія Імре Текелі визволила від Габсбургів значну частину словацьких та угорських земель (13 комітатів). Було створено незалежне від Угорщини та Трансільванії князівство (Парціум). Князівський двір у той час знаходився в м. Мукачево (1682)

345 років тому міські протоколи уже згадують «будинок євреїв», що вказує на існування в м. Ужгород єврейської школи або синагоги (1677)

350 років тому с. Верхні Ворота (Вишні Верецьки) Воловецького р-ну спалили загони польського маршала Любомирського, який мстив Ракоці I за невдалий похід на Польщу (1657)

360-річчя від першої письмової згадки про с. Чорноголова Великоберезнянського р-ну (1652)

410-річчя від першої письмової згадки про с. Щербовець Воловецького р-ну (1612)

415-річчя від першої письмової згадки про с. Скотарське Воловецького р-ну (1607)
420-річчя від першої письмової згадки про с. Стричава Великоберезнянського р-ну (1602)
420-річчя від першої письмової згадки про с. Вишка Великоберезнянського р-ну (1602)
440-річчя від першої письмової згадки про с. Смереково Великоберезнянського р-ну (1582)
440-річчя від першої письмової згадки про с. Верховина-Бистра Великоберезнянського р-ну (1582)
440-річчя від першої письмової згадки про с. Ужок Великоберезнянського р-ну (1582)
445-річчя від дня народження Балінта Другета, угорського поета, письменника. Брав участь в антигабсбурзькому повстанні Бочкаї. Власник Хустського замку. З 1608 р. працював державним суддею. Щоденник, який він написав у 1605 р., визначається як важливе історичне джерело. Народився в с. Гуменне (Словаччина) (1577–1609)
470-річчя від першої письмової згадки про с. Порошково Перечинського р-ну (1552)
470-річчя від першої письмової згадки про с. Ворочево Перечинського р-ну (1552)
470-річчя від першої письмової згадки про с. Туриця Перечинського р-ну (1552)
470-річчя від першої письмової згадки про с. Турички Перечинського р-ну (1552)
470-річчя від першої письмової згадки про с. Сімерки Перечинського р-ну (1552)
470-річчя від першої письмової згадки про с. Вільшинки Перечинського р-ну (1552)
470-річчя від першої письмової згадки про с. Тур'я-Бистра Перечинського р-ну (1552)
470-річчя від першої письмової згадки про с. Тур'я-Пасіка Перечинського р-ну (1552)
470-річчя від першої письмової згадки про с. Тур'я-Поляна Перечинського р-ну (1552)
565-річчя від першої письмової згадки про с. Келечин Міжгірського р-ну (1457)
575-річчя від першої письмової згадки про м. Рахів, найбільше місто закарпатської Гуцульщини (1447)

585-річчя від першої письмової згадки про с. Малий Березний Великоберезнянського р-ну (1427)
585-річчя від першої письмової згадки про с. Дубриничі Перечинського р-ну (1427)
585-річчя від першої письмової згадки про с. Баранинці Ужгородського р-ну (1427)
605-річчя від першої письмової згадки про с. Дубрівка Ужгородського р-ну (1417)
605-річчя від першої письмової згадки про с. Лінці Ужгородського р-ну (1417)
610-річчя від першої письмової згадки про с. Кам'янське Іршавського р-ну (1412)
610-річчя від першої письмової згадки про с. Оноківці Ужгородського р-ну (1412)
630-річчя від першої письмової згадки про с. Присліп Міжгірського р-ну (1392)
635-річчя від першої письмової згадки про с. Діброва Тячівського р-ну (1387)
690-річчя від першої письмової згадки про с. Шаланки Виноградівського р-ну (1332)
690-річчя від першої письмової згадки про с. Соломоново Ужгородського р-ну (1332)
690-річчя від першої письмової згадки про с. Тарнівці Ужгородського р-ну (1332)
700-річчя від першої письмової згадки про с. Струмківка Ужгородського р-ну (1322)
760-річчя від першої письмової згадки про смт Королево Виноградівського р-ну (1262)
760-річчя від першої письмової згадки про м. Севлюш (нині м. Виноградів) (1262)
780-річчя від першої письмової згадки про с. Заріччя Іршавського р-ну (1242)

КРАЄЗНАВЧІ ЮВІЛЕЙНІ ТА ЗНАМЕННІ ДАТИ

Січень: 14

ПИЛИП БОРИСОВИЧ ДВОРЦИН

110-річчя від дня народження
доктора медичних наук, професора УжДУ,
обласного судмедексперта, організатора судово-медичної
експертизи в Закарпатській області (1912–1988)

Пилип Борисович (Файвель Борухович) Дворцин народився 14 січня 1912 року в м. Малин Житомирської області в родині кравця. У 1928 р. закінчив семирічку. Переїхав до Києва. Працював слюсарем на паровозовагоноремонтному заводі, вів активне життя: спочатку був обраний секретарем ВЛКСМ заводського колективу, а згодом – завідувачем агітпрофвідділу заводського комітету. У 1931 р. вступив в ряди КПРС. 1934 року був призваний на військову службу. Після демобілізації навчався на вечірньому робітничому факультеті Київського медичного інституту. Закінчивши його у 1939 р., у тому ж інституті вступає на лікувальний факультет, на якому провчився до 1941 р. У зв'язку з евакуацією інституту до 1943 р. навчався в Башкирському державному мединституті, який закінчив з відзнакою (диплом № 696984).

З 1943 по 1945 рік Пилип Борисович – завідувач райздороввідділу Сталінського району м. Уфи, за сумісництвом працював і судмедекспертом. У 1945–1947 рр. – завідувач міського відділу охорони здоров'я в м. Черніковськ Башкирської РСР. У 1947 р. за конкурсом був зарахований аспірантом кафедри судової медицини Київського мединституту, на ній же працював асистентом. У 1950 р. захистив дисертацію на тему «Диагностика смертей от утопления и некоторые данные к их патогенезу». Після закінчення аспірантури і захисту дисертації продовжував працювати на кафедрі, водночас був експертом в обласній судовій лабораторії Київської обласної судової експертизи, яку очо-

лював, і був у ній провідним спеціалістом. Рішенням ради Київського мединституту від 22.03.1951 р. (протокол № 37) йому був присуджений науковий ступінь кандидата медичних наук і вручено диплом № 03800.

На початку 1951 р. Пилип Борисович був відкликаний у розпорядження управління Вищої школи при РМ УРСР і направлений в Ужгородський державний університет для читання курсу судової медицини. В УжДУ П. Б. Дворцин пройшов шлях від старшого викладача до доцента кафедри. Протоколом за № 2 від 14 лютого 1953 р. вища атестаційна комісія Міністерства вищої освіти СРСР затвердила Дворцина Пилипа Борисовича доцентом кафедри «патологічна анатомія з гістологією» (курс «Судова медицина»). В УжДУ Пилип Борисович багато працював над створенням відповідної матеріальної бази для проведення занять студентів. Завдяки зусиллям Пилипа Борисовича невдовзі на базі прозектури обласної лікарні було збудовано сучасний морг, облаштовано навчальні кімнати, секційний стіл для потреб кафедри та багато іншого. В УжДУ Пилип Борисович реалізувався як вчений, чудовий лектор, якого поважали і любили студенти та колеги. У 1969 р. при Одеському мединституті Пилип Борисович захистив докторську дисертацію «Биохимические исследования ликвора трупов в сочетании с общими трупными явлениями как основа для установления давности наступления смерти». У 1963–1974 рр. П. Б. Дворцин завідує об'єднаною кафедрою, яка включала в себе курси судової медицини, патологічної анатомії, неврології і психіатрії. З часом курс судової медицини ввійшов до складу інших кафедр. П. Б. Дворцин працював до 75 років, але слід зазначити, що за весь час роботи в УжДУ працював водночас і на посаді обласного судмедексперта (Наказ № 118 від 26.06.1953).

З 1955 р. Пилип Борисович очолює обласне бюро Закарпатської судмедекспертизи. Був висококваліфікованим спеціалістом, заключення якого ніколи не піддавались сумніву, був чудовим організатором судово-медичної експертизи в області, мав авторитет серед колег і населення. Великий досвід роботи передавав своїм учням, був чуйним, тактовним, мудрим порадником і наставником. Своїми науковими дослідженнями зробив вагомий внесок у науку. За досягнуті успіхи був нагороджений значком «Відмінник охорони здоров'я» (1954 р.) та іншими нагородами облздороввідділу. Разом з дружиною Ф. Г. Руднік, яка працювала лікарем обласної лікарні, виховав двох синів 1941 і

1944 року народження. Син Віталій – відомий в краї театральний діяч і талановитий режисер. Помер Пилип Борисович Дворцин 26 листопада 1988 року. Його внесок у медицину краю є очевидним і незаперечним.

Наталія Вакула

Джерельні приписи:

1. Дворцин, П. Б. Про деякі біохімічні показники, які можуть бути використані при встановленні часу з моменту смерті / П. Б. Дворцин // Тези доповідей до наукової конференції професорсько-викладацького складу, присвяченої 20-річчю заснування Ужгородського державного університету, жовтень 1965 р. – Ужгород : УжДУ, 1965. – С. 55-57.
2. Дворцин, Ф. Б. Еще о дополнительных возможных вспомагательных признаках расследования изнасилования или развратных действий / Ф. Б. Дворцин // Доклады и сообщения: серия медицинская. – № 5. – Ужгород : УжГУ, 1961. – С. 43-45. – Текст рос. мовою.
3. Дворцин, Ф. Б. К вопросу об определении времени наступления смерти по уровню неорганического фосфора в спинномозговой жидкости трупа / Ф. Б. Дворцин // Тезисы докладов и сообщения к юбилейной клинической конфереции Закарпат. обл. отдела здравоохранения, облассной клинической больницы и медицинского факультета Ужгородского университета, посвященой 20-летию освобождения Закарпатья от фашистских захватчиков (март 1965 г.). – Ужгород : УжГУ, 1964. – С. 289-296. – Текст рос. мовою.
4. Дворцин, Ф. Б. К вопросу об отравлениях бертолетовой солью / Ф. Б. Дворцин, А. Г. Кестнер // Научные записки. Т. XXXII. Серия медицинская. – Ужгород : УжГУ, 1957. – С. 69-79. – Текст рос. мовою.
5. Дворцин, Ф. Б. К современному положению вопроса о судебно-медицинской экспертизе трудоспособности : (предварит. сообщ.) / Ф. Б. Дворцин // Доклады и сообщения. Серия медицинская. – № 3. – Ужгород : УжГУ, 1959. – С. 25-27. – Текст рос. мовою.
6. Дворцин, Ф. Б. Некоторые данные по отдельным биохимическим тестам в связи с определением давности наступления смерти / Ф. Б. Дворцин // Матеріали XXI наукової конференції

Ужгородського державного університету. Серія біолог. та мед. – Ужгород, 1967. – С. 120-124. – Текст рос. мовою.

7. Дворцин, Ф. Б. О некоторых вопросах экспертизы огнестрельных саморанений / Ф. Б. Дворцин // Научные записки. Т. XLVI. Серия медицинская. – Ужгород : УжГУ, 1962. – С. 149-154. – Текст рос. мовою.

8. Дворцин, Ф. Б. О некоторых поучительных данных одной экспертизы по факту изнасилования / Ф. Б. Дворцин // Тезисы докладов XVII научной конференции профессорско-преподавательского состава (секция мед. наук), 8-13 апреля 1963 г. – Ужгород : УжГУ, 1963. – С. 85-88. – Текст рос. мовою.

9. Дворцин, Ф. Б. Об идентификации остро-колющего оружия по особенностям повреждений в физиологически мобильных органах / Ф. Б. Дворцин // Доклады и сообщения. Серия медицинская. – № 2. – Ужгород : УжГУ, 1958. – С. 50-52. – Текст рос. мовою.

10. Дворцин, Ф. Б. Об одной аномалии костей свода черепа / Ф. Б. Дворцин // Научные записки. Т. XIX : мед. сб. – Ужгород : УжГУ, 1956. – С. 84-86. – Текст рос. мовою.

11. Дворцин, Ф. Б. Экспертные данные по установлению механизма и места причинения повреждений как основа быстрого раскрытия характера проишествия / Ф. Б. Дворцин // Тезисы докладов и сообщения XVIII научной конференции профессорско-преподавательского состава (секция мед. наук), 4-6 мая 1964 г. – Ужгород : УжГУ, 1964. – С. 62-64. – Текст рос. мовою.

***

12. Доцент Дворцин Пилип Борисович // Фатула, М. Із відстані часу… Пам'яті наших вчителів і колег / М. Фатула. – Ужгород : Карпати, 2015. – С. 95-96 : портр.

13. Кафедра загальної хірургії з курсами травматології, оперативної хірургії та судової медицини : [в т. ч. про П. Б. Дворцина] // Історія медичного факультету Ужгородського національного університету : до 60-річчя мед. ф-ту УжНУ / за ред. С. О. Бойка. – Ужгород : УжНУ, 2005. – С. 74-83.

14. Ляшенко, Н. П. До 85-річчя з дня народження Ф. Б. Дворцина : [д-р медич. наук] / Н. П. Ляшенко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Медицина. – 1997. – № 4. – С. 223 : фот.

Січень: 15

ВАСИЛЬ ІВАНОВИЧ ОЛАГ

90-річчя від дня народження вченого-історика
та педагога вищої школи (1932–2012)

Серед професорсько-викладацького складу історичного факультету Ужгородського державного (тепер національного) університету яскраво виділяється низка викладачів, які були (чи є) справжніми фахівцями своєї справи. До них належав і доцент Василь Іванович Олаг.

Василь народився 15 січня 1932 року у мальовничому селі Сасово (згодом Виноградівського району Закарпатської області) у селянській родині Івана Михайловича та Анни Федорівни. Він мав старших брата та сестру – Карла та Марію. Спочатку вчився у місцевій початковій школі, потім у Королеві у горожанці, а у 1949 році – закінчив Ужгородську середню школу № 1 імені Т. Г. Шевченка. Тоді ж став студентом історичного факультету Ужгородського університету. Вчився дуже добре. Улюбленими викладачами були доценти М. М. Лелекач, В. І. Неточаєв, Ф. М. Потушняк та ін. А ще займався спортом, грав у футбол. У 1954 році закінчив виш і здобув кваліфікацію історика.

Наступний етап його життя – викладання історії у Вишківській середній школі, що на Хустщині. Тут, згідно направлення, працював три роки. Добросовісно ставився до своїх обов'язків. Відзначався добрим знанням фактичного матеріалу, володів методикою викладання історії в школі, проводив значну позакласну роботу… Серед його учнів був теперішній доктор історичних наук, професор Іван Олександрович Мандрик, який згадує про свого вчителя тільки найкраще.

Згодом працював коректором Закарпатської обласної друкарні, а також вчителем історії в Ужгородській середній школі робітничої молоді. У 1961–1964 роках навчався в аспірантурі сектора країн народної демократії Інституту історії АН СРСР. Тут під опікою наукового керівника, професора Ревекки Абрамівни Авербух досліджував боротьбу класів і партій в Угорщині у 1919–1923 роках. Працював у архівах Будапешта і Москви, а також у Берегові.

Тут у нагоді стало знання угорської і чеської мов, якими він добре володів.

У дисертації та наукових публікаціях історик ґрунтовно висвітлив головні питання політичної історії Угорщини вказаного періоду. Він охарактеризував діяльність урядів Д. Пейдла, І. Фрідріха, К. Хусара. Торкнувся проблеми проведення парламентських виборів 1920 року, приходу до влади Міклоша Хорті. Звернув увагу на низький рівень економічного розвитку Угорщини. Він справедливо зауважив, що уряди проводили антисоціальну політику, розправлялися з будь-яким виявом соціального невдоволення, а пізніше Угорщина пішла на співробітництво з нацистською Німеччиною, що призвело до катастрофи.

Історик виступав на наукових конференціях з результатами дослідницьких пошуків. Публікував статті, повідомлення і тези доповідей у фахових виданнях. 30 червня 1966 року він успішно захистив кандидатську дисертацію в Інституті історії АН СРСР (м. Москва). Вона одержала схвальні відгуки відомих вчених-істориків та засвідчила, що з'явився талановитий дослідник-гунгаролог. Пізніше була низка публікацій у солідних фахових виданнях, а саме: «Европа в новое и новейшее время: Сборник статей памяти академика Н. М. Лукина» (М., 1966), «Прошлое и настоящее: Из истории европейских стран народной демократии» (М., 1967), «История Венгрии» (М., 1972. – Т. III).

Василь Іванович цікавився і проблемами краєзнавства. Так, у російськомовному виданні «Історія міст і сіл Української РСР: Закарпатська область» (Ужгород, 1982) він у співавторстві опублікував нарис про село Вари Берегівського району. А ще був співавтором публікації про документи революції 1848–1849 років, що зберігаються в Державному архіві Закарпатської області. Додамо, що історик планував досліджувати національно-визвольну війну кінця 40-х років XIX ст. Але потім відмовився від цієї думки.

Наукова спадщина В. І. Олага вирізняється не кількісними, а якісними показниками. Усі його публікації мають ґрунтовну джерельну базу, вирізняються актуальністю і науковістю, логічністю викладу матеріалу, аргументованістю висновків та узагальнень.

Доцент Василь Олаг був чудовим педагогом. Він викладав нормативний курс «Новітня історія країн Європи та Америки», а також спецкурси «Новітня історія Угорщини», «Актуальні питання історіографії Другої світової війни» та «Міжнародні відносини після Другої світової війни». А для студентів факультету романо-германської

філології (тепер факультет іноземної філології) читав курс «Сучасне становище і економіка країн НДР, ФРН, Франції і Великобританії». Чудово знав фактичний матеріал своїх курсів, методику його викладання, вікову психологію студентів… Мав велику бібліотеку, слухав угорське радіо та дивився телебачення (там давали більше інформації, ніж в СРСР). Був блискучим лектором, викладачем демократичного типу. Заохочував пізнавальну активність студентів, ставився до них з повагою. Зрозуміло, що вихованці любили свого викладача.

А ще був автором низки навчально-методичних студій. Вони, як правило, стосувалися проблем викладання новітньої історії (методичні поради і плани семінарських занять тощо).

Крім того, Василь Іванович виконував чимало громадських доручень. Був агітатором, лектором товариства «Знання» (читав переважно лекції з міжнародних відносин), академнаставником студентських груп, членом профбюро історичного факультету, працював у приймальній комісії тощо. До усіх доручень ставився дуже відповідально і виконував їх якісно і вчасно.

У 1955 році одружився з Ніною Тимофіївною Білобородько, яка приїхала на Закарпаття із міста Прилук Чернігівської області згідно розподілу молодих спеціалістів. Вона працювала вихователькою в дитячому садочку. Подружжя Олагів виростило і виховало двох чудових доньок – Ольгу та Ірину. Вони здобули освіту, створили сім'ї і згадують батька з повагою і теплотою.

Пройшло 9 років з того часу, як доцент Василь Іванович Олаг відійшов у вічність. Це сталося 15 травня 2012 року. Але його пам'ятають. Він залишився в серцях людей, яким пощастило його знати, з ним працювати та спілкуватися.

Микола Олашин

Джерельні приписи:

1. Олаг, В. И. Документы о революции и национально-освободительной войне 1848–1849 гг. в Венгрии, хранящиеся в Государственном архиве Закарпатской области / В. И. Олаг, К. Э. Эрдели // Культура та побут населення Українських Карпат : (матеріали респ. наук. конф., присвяч. 50-річчю утворення СРСР : тези доп. та повідомл.) / редкол. : І. М. Гранчак (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1972. – С. 201-202. – Текст рос. мовою.

2. Олаг, В. И. Контрреволюция и белый террор. Установление фашистского режима (1919–1923) / В. И. Олаг // История Вен-

грии. В 3 т. Т III / редкол. тома : А. И. Пушкаш (отв. ред.) [и др.]. – М. : Наука, 1972. – С. 162-201. – Текст рос. мовою.

3. Олаг, В. И. Положение и борьба трудящихся масс Венгрии в 1920–1921 гг. / В. И. Олаг // Прошлое и настоящее: Из истории европейских стран народной демократии / отв. ред. : Ю. А. Писарев, А. И. Пушкаш. – М. : Наука, 1967. – С. 191-216. – Текст рос. мовою.

4. Олаг, В. И. Пути установления фашистского режима в Венгрии (1919–1923 гг.) / В. И. Олаг // Европа в новое и новейшее время : сб. ст. памяти академика Н. М. Лукина / редкол. : С. Д. Сказкин (отв. ред.) [и др.]. – М. : Наука, 1966. – С. 621-639. – Текст рос. мовою.

5. Олаг, В. І. Буржуазна та правосоціалістична історіографія і публіцистика про перші роки фашистського режиму в Угорщині (1919–1923 рр.) / В. І. Олаг // Питання нової та новітньої історії європейських соціалістичних країн : темат. зб. / редкол. : І. М. Гранчак (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1969. – С. 126-138.

6. Олаг, В. І. До питання політичної консолідації в Угорщині на початку 1920-х років / В. І. Олаг // Тези доповідей до XX щорічної наукової конференції Ужгородського державного університету. Серія історичних наук / редкол. : Е. А. Балагурі (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1966. – С. 53-59.

7. Олаг, В. І. З історії боротьби за відновлення Комуністичної партії Угорщини (1919–1923 рр.) / В. І. Олаг // Тези доповідей до ювілейної наукової конференції, присвяченої 20-річчю Ужгородського державного університету. Серія історична (жовт. 1965 р.) / редкол. : М. В. Троян (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1965. – С. 113-118.

8. Олаг, В. І. Марксистсько-ленінська історіографія про перші роки фашистського режиму в Угорщині (1919–1923 рр.) / В. І. Олаг // Боротьба угорського народу за соціалізм : матеріали республік. наук. сесії, присвяч. 50-річчю проголошення Угор. Радян. Республіки 1919 р. / редкол. : І. М. Гранчак (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1970. – С. 123-132.

9. Олаг, В. І. Політична боротьба в Угорщині напередодні і під час виборів 1920 р. до парламенту / В. І. Олаг // Тези доповідей та повідомлення до наукової конференції, присвяченої 20-річчю визволення Угорщини від фашистського гніту / редкол. : М. В. Троян (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1965. – С. 93-101.

10. Олаг, В. І. Політична боротьба в Угорщині напередодні і під час виборів 1922 р. до парламенту / В. І. Олаг // Тези доповідей та повідомлення до XIX наукової конференції [УжДУ]. Серія істо-

рична (загальна історія та історія СРСР) (трав. 1965 р.) / редкол. : В. І. Ілько (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1965. – С. 75-78.

11. Олаг, В. І. Роль правосоціалістичного уряду Пейдла у відновленні буржуазного режиму в Угорщині / В. І. Олаг // Матеріали XXI наукової конференції Ужгородського державного університету. Серія історії / редкол. : В. В. Хайнас (відп. ред.) [та ін.]. – [К.] : Вид-во Київ. ун-ту, 1967. – С. 128-131.

***

12. Олашин, М. В. Олаг Василь Іванович / М. В. Олашин // Олашин, М. В. Історичний факультет Ужгородського національного університету : біобібліогр. довід. / Держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. нац. ун-т» ; бібліогр. ред. О. Д. Закривидорога ; відп. за вип. І. О. Мандрик. – Ужгород : Ґражда, 2010. – С. 177-178 : фот.

13. Олашин, М. Олаг Василь Іванович / М. Олашин // Українські історики : біобібліогр. довід. Серія «Українські історики» / НАН України, Ін-т історії України / редкол. : В. А. Смолій (голов. ред.) [та ін.]. – К., 2010. – Вип. 3. – С. 199-200.

14. Пам'яті доцента В. І. Олага : [некролог] // Трибуна. – 2012. – 25 трав. – С. 2 : фот.

15. Пам'яті доцента В. І. Олага : [некролог] // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 28. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2012. – С. 207-208: фот.

Січень: 30

ІВАН ЮРІЙОВИЧ КРИВСЬКИЙ

90-річчя відомого вченого та педагога (нар. 1932)

30 січня 2022 року виповнюється 90 років від дня народження відомого вітчизняного вченого у галузі теоретичної й математичної фізики, доктора фізико-математичних наук, професора Кривського Івана Юрійовича, який понад 25 років завідував відділом теорії елементарних взаємодій Інституту електронної фізики НАН України. Життя та діяльність знаного у світі фізика-теорети-

ка – не лише вагома віха у розвитку фундаментальних наукових досліджень в Ужгороді і на Закарпатті, а й внесок у світові здобутки України.

Основна частина творчої діяльності вченого відбулася в Ужгороді, в ІЕФ НАН України, та відділі теорії адронів Інституту теоретичної фізики АН УРСР, який послужив одною з основних цеглин до фундаменту при створенні Інституту електронної фізики НАН України – першого академічного інституту на Закарпатті. Ужгородський національний університет, де загалом близько десяти років на початку своїх досліджень плідно трудився Іван Юрійович, також може пишатися ним!

Коли людина щиро приходить у науку, то вона, як правило, хоче дібратись до її фундаменту, звичайно, що починаючи із здобуття найпростіших професійних знань.

Людина, про яку я пишу ці рядки, дійшла до фундаментів сучасної науки. Ще з часів Ісака Ньютона першим ключем до матінки природи стала теоретична фізика. Навіть у цьому вже апріорі фундаментальному напрямку наш ювіляр обирає передній край – фундаментальні принципи сучасної теоретичної фізики.

Кривський Іван Юрійович народився 30 січня 1932 р. в м. Хуст Закарпатської області. У 1950 році закінчив Хустську СШ №2. У 1956 р. завершив навчання (диплом з відзнакою) на фізико-математичному факультеті Ужгородського державного університету (УжДУ, сьогодні УжНУ). Трудову діяльність розпочав у 1950 р. учителем молодших класів семирічної школи в селі Іза Хустського району. По закінченні УжДУ залишений на роботі в університеті і в 1956–1958 роках працює асистентом кафедри будови речовини і теоретичної фізики. Саме тут він стартує у своїй науковій творчості. В 1958–1961 роках навчався в аспірантурі на кафедрі теоретичної фізики Ужгородського державного університету під науковим керівництвом завідувача кафедри, в ті часи доцента, Ломсадзе Юрія Мелітоновича. По завершенні навчання в аспірантурі він розпочинає активну педагогічну діяльність знову у складі кафедри теоретичної фізики УжДУ. У 1964–1965 рр. працював старшим викладачем кафедри загальноінженерних дисциплін загальнотехнічного факультету УжДУ, а в 1965–1969 рр. він вже у системі академічної науки у якості молодшого наукового співробітника Інституту проблем матеріалознавства АН України (м. Київ).

У лютому 1967 р. у Львівському державному університеті захистив дисертацію «Про одне можливе узагальнення сучасної

квантової теорії» на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук. Перші наукові результати вченого, які викладені в дисертації, полягають в узагальненні квантової механіки та квантової теорії поля в напрямку посилення їх принципової статистичності. Автор запровадив поняття «істинно вторинного квантування» (інакше кажучи, третичного квантування). Це були дійсно нові несподівані результати, які викликали у фахівців справжній інтерес та творчі дискусії. Адже це справжнє ніщо! Не вводячи читачів у нетрі математичного апарату, наведу просту наочну аналогію. Якщо класичну фізичну теорію умовно порівняти із музичними інструментами й музичними звуками, то квантова теорія – це створена на цій основі пісня, а істинно вторинне квантування – це пісня про пісні. «Я знаю, що ти знаєш, що я знаю» – приблизно так на науково-популярному рівні можна відобразити принципове філософське поняття, яке було реалізовано молодим вченим в математичному апараті.

3 січня 1969 року Іван Юрійович працює на посаді старшого наукового співробітника Проблемної лабораторії фізики електронних зіткнень УжДУ. У вересні цього ж року його призначено завідувачем теоретичного відділу цієї лабораторії. З липня 1970 року розпочинається плідна творча праця на посаді старшого наукового співробітника в Ужгородському відділі теорії адронів Інституту теоретичної фізики АН України, де він трудиться та одержує наукові результати основну частину свого життя, незважаючи на зміну назви і тематики відділу та його відомчої підпорядкованості. Впродовж 1958–1978 рр. бере активну участь в організації та проведенні шести всесоюзних та ряду республіканських наукових конференцій з квантової теорії поля та фізики елементарних частинок. У 1979–1981 рр. він старший науковий співробітник відділу теорії елементарних взаємодій Ужгородського відділення Інституту ядерних досліджень АН України, на базі якого у 1992 р. був створений Інститут електронної фізики НАН України. У 1981 р. він обраний за конкурсом на посаду завідувача цього відділу, роботою якого керував 25 років до квітня 2005 р. У листопаді 1992 р. вчений разом з очолюваним ним відділом переведений в Інститут електронної фізики НАН України.

Два з половиною десятиліття завідування відділом теорії елементарних взаємодій ІЕФ НАН України – це найуспішніший період наукової творчості та науково-організаційної діяльності вченого. У лютому 1983 року йому присвоєно вчене звання старшого нау-

кового співробітника, а у лютому 1990 р. в Інституті фізики АН Білоруської РСР він успішно захистив дисертацію «Аксіоматична побудова локальної й нелокальної теорії поля та електродинаміки в термінах тензора напруженостей» на здобуття наукового ступеня доктора фізико-математичних наук. Це зріла виважена наукова праця, у якій досліджено розвиток аксіоматичного підходу Вайтмана до квантової теорії поля та актуальну й понині побудову квантової електродинаміки без апелювання до векторних потенціалів. У 1992 році у видавництві «Наукова думка» (м. Київ) він опублікував монографію (у співавторстві з автором цих рядків) «Основы квантовой электродинамики в терминах напряженностей», яка найбільш повно відображає наші результати по розвитку фундаментальних понять класичної та квантової електродинаміки, закладає основи оригінального підходу до сучасних моделей квантової теорії поля.

Він є автором та співавтором (разом з проф. Ломсадзе) серії робіт з проблем аксіоматичної квантової теорії поля, експериментальної верифікації її загальних принципів, сучасних уявлень про найбільш фундаментальні властивості матерії та простору-часу. На базі запропонованих ним же універсальних класів узагальнених функцій реалізував внутрішньо несуперечливе Пуанкаре-інваріантне формулювання аксіоматичного підходу Вайтмана як в локальному, так і в нелокальному його варіантах. У рамках теоретико-групового підходу до фізики елементарних частинок разом із автором цього нарису вперше доведено, що рівняння Дірака має не лише ферміонні, але й бозонні властивості, введено у розгляд та застосовано у теоретичних моделях нові математичні об'єкти, а саме: векторний лагранжіан для електромагнітного поля напруженостей, відповідну дію як область перетину екстремалей чотирьох дій, і, що має особливі перспективи, 64-вимірне гамма матричне представлення алгебри Кліффорда–Дірака над полем дійсних чисел, яке має очевидні переваги над звичайною 16-вимірною алгеброю Кліффорда–Дірака. На цій основі ми побудували фундамент квантової електродинаміки у термінах напруженостей електромагнітного поля та довели Фермі–Бозе дуалізм основних рівнянь квантової теорії поля.

Йому доводилося працювати і публікувати спільні статті з багатьма вченими, різноманітними особистостями, які сповідували різні школи та погляди на наукові дослідження, зокрема з членкореспондентом АН України В. І. Фущичем та професорами

В. А. Шкодою-Ульяновим, І. П. Запісочнним, А. Н. Кушніренком, Р. Драйзлером, але найбільш яскравий слід у становленні І. Ю. Кривського як вченого залишив добре відомий старшому поколінню ужгородців-інтелігентів професор Юрій Мелітонович Ломсадзе. Саме його Іван Юрійович вважає своїм науковим вчителем, завдяки творчій співпраці з цим вченим сформувались основні напрямки наукових досліджень ювіляра, а ті принципи, які визначали ужгородську школу Ю. М. Ломсадзе в області квантової теорії поля та фізики елементарних частинок, Іван Юрійович зумів зберегти, примножити і передати своїм учням. У професора Ломсадзе наприкінці його життя склалася непроста доля, але Іван Юрійович завжди був і є найбільш послідовним із його багатьох учнів.

Відомими учнями самого Івана Юрійовича є доцент УжНУ Йосип Михайлович Шуба, старший науковий співробітник ІЕФ НАН України Людмила Олександрівна Бандуріна та автор цих рядків. Ми стали кандидатами наук завдяки його успішному керівництву. У мене він, окрім того, був науковим консультантом докторської дисертації. Йосип Михайлович був одним з тих викладачів, що задавали тон у роботі кафедри теоретичної фізики Ужгородського національного університету і виховали не одне покоління студентів. Людмила Олександрівна все життя чесно і плідно трудиться в ІЕФ НАН України. Я також стараюсь щось внести у дослідження ІЕФ НАН України у якості професора фізики та астрономії і провідного наукового співробітника. Відпрацьовую членом редколегій багатьох міжнародних журналів з теоретичної фізики. Тобто своїх учнів Іван Юрійович вчив неабияк, а фундаментально.

Після виходу у квітні 2005 року на наукову пенсію Іван Юрійович продовжує працювати за контрактом старшим науковим співробітником відділу теорії елементарних взаємодій ІЕФ НАН України. У грудні 2009 р. йому присвоєно вчене звання професора зі спеціальності теоретична фізика, а у квітні 2010 р. Президія НАН України нагородила його відзнакою НАН України «За професійні здобутки». Вчене звання професора Іван Юрійович отримує за поданням з НАН України, що є значно складнішим процесом, аніж отримання цього звання у виші. Адже це вимагає досвіду наставництва хоча б трьох захищених кандидатів наук, роботи за кордоном, знання іноземної мови, багатьох публікацій у кращих журналах, виконання цілого ряду інших непростих вимог. Сьогодні у нашому краї мені відомі лише два такі професори і першим став саме Іван Юрійович.

Наукові результати вченого добре відомі в Україні та світі. Про це свідчать понад 260 його публікацій, монографія та позитивні посилання на ці роботи інших авторів. Важливо, що близько 100 публікацій ювіляра – це статті у відомих міжнародних реферованих та рецензованих журналах, зокрема у таких як Physics Letters A, B, Nuclear Physics, Reports on Mathematical Physics, Nuovo Cimento, Annals Fond L. de Broglie, Advances in Applied Clifford Algebras, «Журнал экспериментальной и теоретической физики», «Теоретическая и математическая физика», «Ядерная физика», «Атомная энергия», «Вопросы философии», «Известия вузов», «Доповіді НАН України», «Український фізичний журнал» та багатьох інших. До речі, якби редколегія останнього видання, що є основним журналом з фізики нашої держави, підвела певні підсумки кількості публікацій своїх авторів, то з несподіванкою для себе виявила б серед лідерів вченого з Ужгорода. В Івана Юрійовича понад 30 наукових статей лише в цьому одному відомому журналі!

Статті І. Ю. Кривського цитують науковці у вітчизняних та англомовних монографіях, статтях, у таких журналах як Physical Review, Journal of Physics, Journal of Mathematical Physics, International Journal of Modern Physics, International Journal of Theoretical Physics, Foundations of Physics, Annals Fond L. de Broglie, Advances in Applied Clifford Algebras, Classical and Quantum Gravity, IEEE та багатьох інших. Його цитують невідомі йому колеги-фізики, яких він ніколи не бачив, у США, Канаді, Великобританії, Німеччині, Мексиці, Китаї, Бразилії, Польщі, Чілі, Болівії, Білорусії, Росії та ін. Тому він і є насправді відомим у світі вченим.

Розповідь про Івана Юрійовича була б неповною без відзначення його громадської діяльності та активної громадянської позиції. Кривський І. Ю. є справжнім патріотом рідного краю, а для колег фізиків, які поряд з ним понад 40 років, він є перш за все тим, ким він є насправді, тобто науковцем.

Основним секретом довголіття професора Кривського є його хобі садівництва та присадибного господарювання, чим він займається повсякденно. Не раз і не два, запізнюючись на наукові дискусії до нього додому, я знаходив його за роботою на присадибній ділянці. Саме така послідовна зміна розумової та фізичної діяльності дозволяє йому триматись у тонусі. Професор Ломсадзе кепкував з нього за це, називаючи селянином. Під час моєї останньої зустрічі з проф. Ломсадзе у Києві на науковій конференції в Інституті математики НАН України я вже був кандидатом наук і мав

якесь право ставити запитання. Юрій Мелітонович запросив мене до себе у номер, де довго частував терпким червоним вином та розпитував про Ужгород і докторську дисертацію Кривського (він працював тоді у м. Орджонікідзе Північної Осетії). Тож і я запитав його, як правильно розуміти термін Кривський-селянин. Звичайно, що це було повністю доброзичливе підкреслення важливості ролі повсякденного чергування розумової та фізичної діяльності. Горожанин Ломсадзе прожив, на жаль, дуже коротке життя (1924–1988 рр.), неначе яскравий спалах метеора на нічному небі промайнув його внесок у науку. А від професора Кривського ми вже довго вчимося секретів довголіття та наукових успіхів.

Іншим секретом довголіття Івана Юрійовича є його витримка у харчуванні та вживанні рідини. Щоденний і дуже помірний режим харчування є для нього обов'язковим. Тут він з мене кепкує: «Ось ти відкрив нові закони збереження для електромагнітного поля, а тепер подумай про закони збереження шлунка та печінки». Сам Іван Юрійович такі закони збереження давно вже успішно використовує на практиці.

Я тут приділяю увагу не лише ювіляру, але і іншим особистостям навколо нього не випадково. Адже ми навколо – це його середовище. У відділі теорії елементарних взаємодій, окрім вже згаданих вище, таке середовище створювали справжні професіонали – лауреат Державної премії України у галузі науки і техніки Омелян Петрович Сабад та відомий у світі вчений Олег Іванович Зацарінний, яких, на жаль, вже ніколи не буде серед нас, але яких ми ніколи не забудемо. Так ми і творили, формуючи один для одного сприятливе середовище для наукових досліджень.

Іван Юрійович завжди був і залишається людяним, привітним, чуйним до колег в інституті, заряджає присутніх своїм життєвим оптимізмом, творчою енергією. Толерантність і демократизм – основні риси його характеру, які відмічають усі його колеги.

Ми, учні та колеги Івана Юрійовича, вдячні йому за понад 25 років керівництва відділом теорії елементарних взаємодій ІЕФ НАН України. Ми впевнені, що з таким керівником відділ існував би до сьогодні і не було б жодної мови про закриття відділу.

Ми щиро зичимо ювіляру міцного здоров'я і патонівського довголіття, радощів від сина, внуків та правнука, творчої наснаги на многая і благая літа.

Володимир Симулик

Джерельні приписи:

1. Кривский, И. Ю. О сильной непрерывности поля и его степеней. I. / И. Ю. Кривский // УФЖ. – 1981. – Т. 26. – № 2. – С. 256-260. – Текст рос. мовою.

2. Кривский, И. Ю. Об одном специфическом обобщении квантовой механики / И. Ю. Кривский // УФЖ. – 1964. – Т. 9. – № 8. – С. 813-826. – Текст рос. мовою.

3. Кривский, И. Ю. Основы квантовой электродинамики в терминах напряженностей / И. Ю. Кривский, В. М. Симулик. – К. : Наук. думка, 1992. – 288 с. – Текст рос. мовою.

4. Krivsky, I. Yu. A covariant form for the complete set of first-order electromagnetic conservation laws. / I. Yu. Krivsky, V. M. Simulik, Z. Z. Torich // Phys. Lett. B. – 1994. – Vol. 320. – № 1-2. – P. 96-98. – Текст англ. мовою.

5. Simulik, V. M. Bosonic symmetries of the Dirac equation. / V. M. Simulik, I. Yu. Krivsky // Phys. Lett. A. – 2011. – Vol. 375. – № 25. – P. 2479-2483. – Текст англ. мовою.

***

6. Симулик, В. М. Іван Юрійович Кривський : (до 80-річчя від дня народж.) / В. М. Симулик. // УФЖ. – 2013. – Т. 58. – № 3. – С. 301-303.

7. Симулик, В. М. Професор Кривський Іван Юрійович – до 80-річчя від дня народж. / В. М. Симулик // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Фізика. – Вип. 31. – Ужгород, 2012. – С. 211-214.

8. Симулик, В. М. Секрети ужгородського вченого зі світовим ім'ям : до 85-річчя від дня народж. проф. І. Ю. Кривського / В. М. Симулик // Ужгород. – 2017. – 4 лют. – С. 7.

9. Симулик, В. М. Славний ювілей ученого. Професору Івану Кривському – 75 / В. М. Симулик // Ужгород. – 2007. – 27 січ. – С.13.

10. Симулик, В. М. Теорія, переведена в звуки найкращої пісні / В. М. Симулик, Й. М. Шуба // Новини Закарпаття. – 2002. – 28 січ.

Лютий: 16

ІВАН ІВАНОВИЧ СКРЯБІН

90-річчя від дня народження спортивного діяча,
першого майстра спорту СРСР із волейболу в Західній Україні,
тренера, виконавчого директора федерації волейболу
Закарпаття (1932–2021)

Не один літр власного поту «назбирав» наш Іван Скрябін аби йому першому в Західній Україні присвоїли звання майстра спорту СРСР, здобути золоті, срібні та бронзові медалі на чемпіонатах та першостях СРСР та УРСР, а відтак підготувати собі надійну зміну, котра уже давно продовжує справу свого вчителя. Він від ранку до пізньої ночі «кував» для своїх вихованців чи то медаль, чи то омріяний для кожного молодого спортсмена значок, на якому виведене «Майстер спорту СРСР» чи «Майстер спорту України». Таких «трофеїв» для своїх кращих із кращих підопічних він підготував 18.

Іван Іванович Скрябін народився 16 лютого 1932 року в Празі в сім'ї вчителів. У цьому ж році через хворобу матері сім'я змушена була переїхати в село Котельниця, що на Воловеччині. У 1953 році він став майстром спорту СРСР із волейболу в Західній Україні. Він – член збірних команд України (1950–1956 рр.) та молодіжної збірної Радянського Союзу.

У 1944 році 12-річним юнаком побував на першому офіційному обласному турнірі з волейболу, який проходив у Берегові. Сюди приїхали 6 команд із області. У фінальному поєдинку зустрілися два кращі волейбольні колективи того часу: СК «Русь» (Хуст) та спортсмени з Іршавщини. Перемогу святкували хустяни (2:0).

У 15 років Іван став не тільки членом збірної команди Закарпаття з волейболу серед школярів, але й її капітаном.

1949–1953 рр. – навчання у КДІ. Паралельно грав за ВК «Іскра» (Київ), який 5 та 3 рази відповідно був чемпіоном Укрради та ЦР ДСТ «Іскра».

У 1953 році в складі ВК «Спартак» (Київ) був бронзовим призером чемпіонату СРСР, а через рік – фіналістом Кубка країни.

1955 рік – головний тренер збірної команди Укрради «Колгоспник». На цій посаді закарпатець пропрацював майже 30 років.

1956 та 1968 рр. – ВК «Колгоспник» на Всесоюзних сільських іграх двічі ставав чемпіоном. У складі цієї команди був і вихованець Івана Івановича І. Пинтя із села Велятино, що на Хустщині.

У 1955 р. І. І. Скрябін у складі спортивної делегації СРСР побував в Індії, де волейбольна команда провела 20 товариських матчів. У більшості з них українські «колосівці» святкували перемоги.

1956 р. – граючий тренер збірної команди області, котра виграла зональні змагання і вперше в історії закарпатського волейболу потрапила на фінальні ігри (І-ша спартакіада України).

1956–1986 рр. – голова федерації волейболу Закарпаття.

1957 рік – викладач факультету фізичного виховання УжДУ. Протягом 44 років чоловіча й жіноча волейбольні команди вишу ставали 35 разів чемпіонами Закарпаття.

За його сприяння у 2007 р. була видана книга про становлення і розвиток волейболу в області.

І. Скрябін також був одним з ініціаторів створення ВК «Закарпаття–ЗакДУ», що виступала в елітному дивізіоні чемпіонату України.

У 2012 р. в ужгородському СК «Юність» був проведений турнір із волейболу з нагоди святкування 80-річчя від дня народження патріарха волейболу на Срібній Землі І. І. Скрябіна.

Наприкінці жовтня 2015 р. він зібрав своїх колишніх колег і на берегівській УСБ «Закарпаття» провів турнір з волейболу серед ветеранів, який присвятили 65-річчю утворення ЗОО ФСТ «Колос» АПК України.

У пенсійні роки Іван Іванович також продовжував жити волейболом, залюбки ділячись своїм багатющим досвідом із молодим поколінням. І при цьому до останнього залишався дивовижно відкритою, доброзичливою та чуйною людиною. 6 травня 2021 року перестало битися серце І. І. Скрябіна.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Гаджега, В. «І. Скрябіну – 80. Всеукраїнський турнір із волейболу серед ветеранів (55 років +)» / В. Гаджега. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2012. – 32 с.

2. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» : [у т. ч. про І. І. Скрябіна] / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород, 2015. – 230 с.

3. Драга, Є. Спорт, який належить мільйонам : колектив. зб. ст. «Молодість на старт» : [у т. ч. про І. І. Скрябіна]. – Ужгород, 1969. – 166 с.

4. Поляк, С. С. Волейбол Закарпаття : [у т. ч. про І. І. Скрябіна] / С. С. Поляк, О. М. Тріфан. – Ужгород : Ґражда, 2007. –184 с.

5. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про І. І. Скрябіна] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 258 с.

6. Федак, В. Закарпаття у спортивному вимірі : [у т. ч. про І. І. Скрябіна] / В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 148 с.

***

7. Гаджега, В. М. Скрябін Іван Іванович : [майстер спорту з волейболу] / В. М. Гаджега // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи XX століття. – Ужгород : Ґражда, 2007. – С. 302-303.

8. Голодняк, Андрій. Ветерани волейболу дали майстер-клас на Міжгірщині : [про турнір на честь 1-го майстра спорту з волейболу в Захід. Україні І. І. Скрябіна, який відбувся на Міжгірщині] / А. Голодняк // Верховина. – 2013. – 4 квіт. – С. 3 : фот.

9. Деяк, В. Майстер спорту з волейболу Іван Іванович Скрябін / В. Деяк // Слово. – 2004. – № 1 (січ.-берез.). – С. 44 : фот.

Березень: 10

АНТОН МИХАЙЛОВИЧ БРАЩАЙКО

125-річчя від дня народження лікаря-терапевта, поборника ідеї Карпатської України (1897–1938)

Бращайко Антон Михайлович народився 10 березня 1897 року у багатодітній родині церковного вчителя села Нанково Хустського району, куди батька було переведено на роботу із села Блажієва (Берегівський район). Антін був найменшим сином. У 1900 році помер батько, а в 1927 – мати. Але батьки ще при житті подбали про освіту дітей: старші сини Юлій і Михайло стали юристами, а Антон – лікарем.

Одержавши середню освіту, Антон Бращайко за прикладом старшого брата Юлія їде до Будапешта, але вступає на медичний факультет і вчиться тут до 1919 року. Із входженням Закарпаття до

складу Чехословаччини у 1919 році і зміною влади він завершує медичну освіту у Празькому Карловому університеті (Чехословаччина визнала медичні студії, розпочаті в інших вишах, і стала приймати студентів для закінчення медичної освіти). При цьому успішним студентам були створені можливості для наукового зростання та удосконалення у клініках за кордоном.

Після завершення навчання Антон Бращайко повернувся у рідний край. Оселився в Ужгороді, де на той час проживали і працювали брати Юлій та Михайло, уже провідні громадсько-політичні діячі Закарпаття. Став працювати терапевтом у створеній «Робітничій страховій касі хворих». Як і брати Антон Бращайко брав активну участь у громадському житті Ужгорода. Спочатку був головою жупного футболу, пізніше – головою футбольного клубу Підкарпатської Русі (Закарпаття). Він представляв клуб перед іншими спортивними клубами, вищими інстанціями, вів усі справи і засідання, пропагував заняття фізичною культурою на сторінках преси, часописів та інших видань. У своїх виступах розповідав історію створення футбольного клубу, поширення футбольного і спортивного руху серед молоді, звертав увагу на те, що варто було б створити молодіжні спортивні організації через «Просвіту».

У 1936 році окремим виданням вийшла ілюстрована книжка літописця закарпатського футболу В. Федаки – «Організація футболу». Передмову до неї написав лікар А. Бращайко. У ній він зазначав, що видання сприятиме успішній організації і допоможе у реєстрації юнацьких футбольних клубів, чисельність яких на Підкарпатській Русі була ще незначною.

Великі плани Антона Бращайка не здійснились. 22 червня 1938 року на 41 році життя раптово обірвалось життя патріота і поборника ідей Карпатської України.

23 червня 1938 р. в газеті «Нова свобода» був надрукований некролог «Др. Антін Брящайко». У ньому повідомлялося: «22.06 після 11 години в ординації ужгородської робітничої каси хворих нагло перестало бити серце нашого щирого патріота д-ра Антіна Брящайка. Вмер на пості свого звання. Перед тим декілька хвилин усміхався, як завжди, ще говорив, аж ось невмолима смерть скосила його».

«Нова Свобода» відзначала, що А. Бращайко «…був щирим українським патріотом на ділі. Не було такого патріотичного почину, в користь якого він був би не приніс матеріяльної жертви.

Ще в молодечих роках, будучи у Будапешті студентом, у часі революції організував наших студентів-медиків. Не лишень його рідня, не тільки брати д-ри Юлій і Михайло Брящайки й сестра (Марія) вболівають його передчасною смертю, але ввесь український загал».

24 червня 1938 року в «Новій Свободі» була опублікована стаття-некролог Степана Клочурака «Над відкритою могилою приятеля». У ній зазначалося, що А. Бращайко «…був надією нашого свідомого громадянства. І хоч не брав участь в щоденному брудному політичному житті, був він гарячим нашим патріотом, якого не тільки цікавило всьо, що твориться в нашому національному русі, але всюди був він там, де треба було матеріальної підмоги. Він був одним із тих, який нашим делегатам 4 грудня 1918 року на двірці в Будапешті на груди причіпував синьо-жовті ленточки. Він, як молодий студент, рівночасно назначував нашим делегатам, що наш народ має йти новими дорогами до свого визволення. І він, як вірний син народу, дійсно від перших початків тою дорогою йшов і ніколи з неї не забочував».

Згадуючи основні заслуги у русі національного відродження закарпатських українців, С. Клочурак підкреслював, що А. Бращайко в першу чергу залишався лікарем, який «…на своєму пості для тих найбідніших верств нашого народу виконав свій патріотичний обов'язок, …був загально облюбленим там, де тільки міг й мав спроможність, помагав і вірно служив своєму народові».

24 червня 1938 року понад п'ять тисяч ужгородців провели в останню путь Антона Бращайка. Зворушливими словами з покійним прощалися лікар Володимир Нємець від імені лікарської комори, лікар Олександр Фединець від імені приятелів-лікарів, Михайло Карбованець за Підкарпатську футбольну жупу й лікар Микола Долинай за «СК Русь Ужгород». Безліч вінків і квітів вкрили передчасну могилу. У сумній задумі над нею схилилася скорботна жінка з двома малими доньками, які так і застигли в надгробній композиції, виконаній з білого мармуру, на ужгородському цвинтарі «Калварія».

Дружина лікаря Марія Григорівна Селянська теж відомий у краї лікар-педіатр. Вона була однокурсницею Антона по Карловому університету в Празі. Марія Григорівна Бращайко-Селянська (1897–1975 рр.) народилася 24 серпня 1897 року в сім'ї греко-католицького священника Григорія Вовка (Селян-

ського) в селищі Рожнятів (тепер райцентр Івано-Франківської області). Працюючи педіатром поряд з чоловіком на Закарпатті, М. Бращайко усе своє життя присвятила боротьбі з дитячими інфекційними хворобами, харчовими отруєннями, а найбільше – з поширеним рахітом. Окрім рецептів вона писала жінкам інструкції-поради для догляду за дитиною. У воєнний час – вчила виживати, переховувала єврейських дітей від таборів смерті. У повоєнний час вона організувала і очолила роботу дитячого туберкульозного санаторію в с. Оноківці Ужгородського району (згодом – «Малятко»).

Продовжила справу батьків-медиків молодша дочка Зореслава: закінчила Ужгородську СШ № 2 на «відмінно», вчилася в УжДУ на медичному факультеті. Була переможницею Всесоюзного конкурсу з експериментальної розробки нового методу лікування глаукоми. Закінчивши університет, була направлена в Міжгір'я, де пропрацювала 15 років педіатром. Згодом успішно закінчила аспірантуру з педіатрії при Київському медичному інституті, захистила кандидатську. Була запрошена в інститут ПАГ АМН України і працювала в МОЗ України на посаді заступника начальника управління лікувально-профілактичної допомоги дітям і матерям. Сьогодні Зореслава Шкіряк-Нижник – доктор медичних наук, професор. Вона займається науковими дослідженнями в педіатрії, акушерстві та гінекології, соціальній медицині, лікувально-консультативною та педагогічною роботою. Є громадським діячем європейського рівня, нагороджена урядовими нагородами.

Її сестра Тамара стала музикантом. Проживала за кордоном. Померла у 1996 році.

Наталія Вакула, Дана Данко

Джерельні приписи:

1. Бращайко, А. Передмова / А. Бращайко // Федак, В. Організація футбола / В. Федак ; Изданіе Подкарпаторуської жупы футболовой. – Ужгород, 1936. – С. 3-4.

***

2. Вегеш, М. Антон Бращайко / М. Вегеш // Актуальні та малодосліджені проблеми історії України / УжДУ, Каф. політо-

логії ; відп. за вип. І. Ф. Король. – Ужгород. – 1998. – Вип. 3. – С. 54-55.

3. Клочурак, С. Над відкритою могилою приятеля : [некролог] / С. Клочурак // Нова Свобода. – 1938. – 24 черв.

4. Літераті, Тетяна. Історія будинку лікарів Бращайків / Т. Літераті // Ужгород. – 2016. – 15 лип. – С. 8 : фот. ; Наш Ужгород. – 2016. – 29 лип.-4 серп. – С. 8 : фот. кольор.

5. Федак, В. Просвіта і спорт / В. Федак // Календар «Просвіта» на 1938 рік. – Ужгород. – 1938. – С. 111-113.

Березень: 10

ІВАН ІВАНОВИЧ ФАБІЯН

100-річчя від дня народження футболіста
ужгородського «Спартака», київського «Динамо»,
футбольного тренера (1922–1983)

Іван Іванович (Янош Яношович) Фабіян народився 10 березня 1922 року в Берегові. Іванові не було й 10 років, коли батьки переїхали на постійне проживання в Ужгород. Тут Іван закінчив місцеву торгову академію. Старшокласником виступав за футбольну команду свого навчального закладу.

У 1941 році 19-річного юнака запросили у команду УАК, яка виступала у 2-ій лізі першості Угорщини. Спочатку грав за резервний склад (1941–1942 рр.), а згодом одягнув футболку основи. За цей колектив провів 4 сезони.

У 1945 році у складі збірної команди Закарпаття з футболу він став чемпіоном 1-ої Спартакіади народів України, яка проходила в Києві. Разом із ним у столиці були Михайло Михалина, Георгій Лавер, Дезидерій Товт, Юлій Грубчак, Михайло Кречко, Георгій Мозер, Йосип Гагер та голкіпер з Хуста Олександр Бокотей.

У 1946–1948 рр. – гравець ужгородського «Спартака». У дебютному році у її складі став чемпіоном України серед команд колективів фізкультури (ККФ).

У 1948 році І. Фабіяна та ще одного гравця ужгородського «Спартака» Георгія Лавера запрошують до київського «Динамо».

За основу головної команди України І. Фабіян зіграв 16 матчів і 12 за резервістів, а також став автором 5 голів.

У 1950 році він повернувся із столиці й продовжив виступати за попередній свій футбольний клуб – ужгородський «Спартак». Правда, не відіграв й половину сезону як його запросили у Чернівці, де два сезони провів (1951–1952 рр.) у складі ФК «Динамо».

У 1953 році був граючим тренером «Червоної Зірки», що була при Тересвянському ДОКу, а через рік одягнув футболку великобичківської «Червоної Зірки» («Авангард», «Хімік»). Вона базувалася на місцевому лісохімкомбінаті. Багато літ «Хімік» був учасником чемпіонату Закарпаття. Аж до 1972 року її тренував Іван Фабіян, а це більше 15 років. Паралельно також працював у Великобичківській ДЮСШ (1969–1973 рр.).

З середини 70-х років – дитячий наставник Тячівської ДЮСШ. У 1980–1984 рр. – тренер Перечинської ДЮСШ з футболу. Закінчив Київську республіканську школу тренерів.

Не стало відомого гравця й тренера І. І. Фабіяна у липні 1983 р.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» : [у т. ч. про І. І. Фабіяна] / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород, 2015. – 230 с.

2. Драга, Є. Спорт, який належить мільйонам : колектив. зб. ст. «Молодість на старт» : [у т. ч. про І. І. Фабіяна]. – Ужгород, 1969. – 166 с.

3. Крайняниця, Петро Іванович. Історія закарпатського футболу : [у т. ч. про І. І. Фабіяна] / П. І. Крайняниця ; розшифрування рукописів, упоряд. матеріалів, вступ. слово В. Ю. Тарасюк. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-вид. від. упр. у справах преси та інформації, 2004. – 272 с. : іл.

4. Попович, В. До вершини майстерності й досконалості : з історії фізкультури і спорту в смт Великий Бичків : [у т. ч. про І. І. Фабіяна] / В. Попович. – Прага, 2002. – 176 с.

5. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про І. І. Фабіяна] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 258 с.

6. Федак, В. Закарпаття у спортивному вимірі : [у т. ч. про І. І. Фабіяна] / В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 148 с.

Березень: 18

ЛЮБОМИР ОМЕЛЯНОВИЧ БЕЛЕЙ

60-річчя від дня народження мовознавця,
доктора філологічних наук, засновника Науково-
дослідного інституту україністики імені Михайла Мольнара
при Ужгородському національному університеті (1962–2018)

Цьогоріч виповнюється 60 років із дня народження талановитого професора Любомира Белея, котрий залишив в історії українського мовознавства не одну славну сторінку. Запорукою його життєвого успіху був талант науковця помножений на щиру синівську любов до землі, на велике бажання робити людям добро, донести правду, приховану тоталітарним режимом.

Доля дарувала Белею Л. О. активне, багате й цікаве життя, але, на жаль, коротке. Прожив Любомир Белей 56 років. З поміж інших він вирізнявся не тільки глибокими знаннями та ерудицією, але й активною громадянською позицією. Це був видатний учений із серцем публіциста. Чи не єдиний в Ужгородському університеті, який постійно друкувався в поважних загальнонаціональних часописах «Український тиждень», «Дзеркало тижня», видавав книжки у відомих видавництвах «Темпора», «Фоліо». Він заснував при Ужгородському національному університеті Науково-дослідний інститут україністики імені Михайла Мольнара, у якому проводили гуманітарні дослідження і видавали унікальні праці із призабутої спадщини.

Народився Любомир Омелянович Белей 18 березня 1962 року в селищі Войнилів Калуського району Івано-Франківської області в родині інтелігентів. Любов до філології передалася Любомирові Омеляновичу від батька Омеляна Васильовича – учителя української мови та літератури. Мати Наталія Йосипівна працювала медсестрою. 1979 року майбутній науковець завершив навчання в Болехівській середній школі і вступив до Ужгородського державного університету. У 1983 році закінчив українське відділення філологічного факультету Ужгородського державного університету.

Любомир Омелянович пройшов славний трудовий шлях від аспіранта, викладача вишу до доктора філологічних наук і професора. Він реалізувався як талановитий науковець, захистивши

у 1986 році кандидатську дисертацію «Варіантність антропонімів на різних рівнях української мови», а у 1997 році – докторську дисертацію «Українська літературно-художня антропонімія кінця XVIII – XX ст.».

З 1986 до 2000 рр. Любомир Омелянович – викладач, доцент, професор кафедри загального і слов'янського мовознавства; з 2000 р. – професор кафедри української мови УжНУ. З 2005 до 2007 рр. – проректор з навчально-виховної роботи в УжНУ.

Л. Белей досліджував українську та слов'янську ономастику, історію української літературної мови, старослов'янську мову, культуру та мову української діаспори, а також працював у царині лексикографії та перекладу. Любомир Омелянович підготував до друку та опублікував маловідомі в Україні праці Д. Дорошенка, Ю. Шевельова, Є. Маланюка, А. Животка, Ф. Тіхого, Г. Костельника, М. Мольнара.

Науковець працював у різних напрямках, але чи не найбільше серед інших виділяється ономастика. Вершиною наукових студій Л. Белея стали монографії «Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX – XX ст.» (1995), «Нова українська літературно-художня антропонімія» (2002). Відомий ономаст Ю. О. Карпенко високо оцінив працю Л. Белея: «Монографія Л. О. Белея становить широкий панорамний огляд української літературної антропонімії, вишикуваний за її функціями. Багатющий матеріал, змістовні інтерпретації та узагальнення висунули цю монографію в чільну групу українських ономастичних здобутків. Не випадково Л. О. Белей першим захистив в Україні докторську дисертацію з літературної ономастики».

Дітищем Л. Белея була літературно-художня антропоніміка. Так, очевидно, першим, хто до джерельної бази власних досліджень широко залучив українські літературно-художні антропоніми посттоталітарної доби, був Л. О. Белей. Він не лише обґрунтував необхідність ретельного вивчення української літературно-художньої антропонімії посттоталітарної доби, а й на підставі аналізу значного фактичного матеріалу виокремив основні тенденції розвитку новітньої української літературно-художньої антропонімії (монографія «Нова українська літературно-художня антропонімія», розділ «Новітня українська літературно-художня антропонімія (кінець XX – поч. XXI ст.)». З-поміж численних праць з української літературно-художньої антропоніміки особливу роль під час дослідження української літературно-художньої антропо-

німії посттоталітарної доби мають праці Л. О. Белея, теоретичні положення яких, а також запропоновані ним засади класифікації літературно-художніх онімів, використовуються багатьма сучасними авторами.

Науковці справедливо називають Л. О. Белея фундатором ужгородської школи літературної ономастики. Він увиразнив різницю між літературними та літературно-художніми текстами, наголосивши, що в першому випадку маємо справу зі стилістичною антропонімікою, у другому – з літературно-художньою. Професор запропонував свою термінологію, відповідну класифікацію функціонування літературно-художніх антропонімів.

Предметом зацікавлення Л. Белея були і реальні антропоніми – імена українців. Світ побачили чудові видання «Українські імена колись і тепер» (2010), «Ім'я дитини в українській родині» (2011), де автор розглядає історію українських імен від найдавніших часів до сьогодення, уникаючи ідеологічних штампів та розвіюючи міфи. Автор упевнений, що «тільки повага до тисячолітніх українських традицій у присвоєнні імен допоможе батькам не лише вибрати ім'я, достойне їх сина чи доньки, а й стати співтворцями сучасного іменника українців». Професор видав величезну кількість статей як з літературно-художньої, так і реальної антропонімії. Його праці лягли в основу багатьох дипломних та дисертаційних робіт. Під його чуйним керівництвом захистили кандидатські дисертації 7 перспективних науковців.

Любомир Омелянович Белей добре відомий в наукових колах не тільки нашого вишу, України, але й світу. Професор мав тісні зв'язки з науковцями слов'янського світу, серед яких відомі постаті – Микола Мушинка, Іван Яцканин (Словаччина), Юліан Тамаш, Янко Рамач, Микола Цап (Сербія) та ін. Л. Белея запрошували на конференції та форуми до Словаччини, Польщі, Чехії, Сербії, Хорватії, Румунії.

Діяльність Белея Л. О. як педагога, викладача, науковця додала йому шани і поваги серед колег і студентів. Він пройшов чималий шлях накопичення знань, досвіду, мудрості. Сказано і почуто його слово в науці, суспільному житті краю. Любомир Омелянович не міг стояти осторонь тих питань, які стосувалися політичного чи релігійного життя в Україні та на Закарпатті. Він був співголовою Закарпатської греко-католицької спілки імені владики І. Марґітича. Науковець стояв на позиції возз'єднання Мукачівської греко-католицької єпархії з Українською Греко-Католицькою

Церквою та ведення богослужінь рідною українською мовою. Ці питання автор порушує у своїх статтях «Sui juris Мукачівської греко-католицької єпархії, або чому розділені греко-католики України», «Ще раз про Sui juris Мукачівської греко-католицької єпархії: примара чи надбання колоніального минулого» та ін.

Л. О. Белей не просто порушував актуальні проблеми, він брався за вирішення найбільш «гарячих», найбільш болючих питань, навколо яких у засобах масової інформації звучить багато маніпулятивних розмов, але конкретних пропозицій та об'єктивного аналізу дуже мало. На всіх рівнях Любомир Омелянович принципово і наполегливо відстоював правду про український народ, його мову, культуру, історію.

Учений висловив новий погляд на статус старослов'янської мови в історії розвитку слов'янської філології та української літературної мови. Старослов'янська мова – це традиційний та обов'язковий лінгвістичний курс у системі освіти українців, славістів, богословів. На жаль, в історії української культури роль старослов'янської мови (першої літературної мови слов'ян) та її українського церковнослов'янського варіанта належно не оцінено. Подолати упереджене ставлення до старослов'янської словесності стало одним із основних завдань для Любомира Омеляновича. Реалізовувати свій задум учений починає ще в 1990 році, саме тоді виходить його перша комплексна друкована праця з старослов'янської мови «Короткий старослов'янсько-український граматичний словник». У 2001 році Л. О. Белей у співавторстві з братом Олегом видає «Старослов'янсько-український словник», присвятивши це видання Світлому Ювілеєві 2000-ліття Ісуса Христа. Реєстр словника охоплює 9 тис. слів і вражає лексичним багатством найдавніших старослов'янських пам'яток. Додаток «Із топонімії Святого Письма» репрезентує численні відомості про географічні об'єкти, які локалізують події Нового Заповіту. Типологію словозміни старослов'янських лексем подано в додатку «Старослов'янська парадигматика в таблицях». Особливу цінність має граматична характеристика реєстрових слів.

Підручник «Курс старослов'янської мови: Вступ. Писемність. Пам'ятки. Лексикологія. Тексти. Ч. І» (2012), монографія «Не минаючи ані титли…Лінгвобіографія старослов'янської мови» (2015), статті «Слов'янська місія» (Український тиждень, 2010), «Наріжний камінь спотикання. Український вимір старослов'янської писемності» (Український тиждень, 2015), відеолекція «Старослов'ян-

ська: життя і народження» (УТ 1, Суспільний університет, 2017) – це не лише результат багаторічної праці мовознавця, а й насамперед це викриття і спростування численних фактів фальсифікації в дослідженнях старослов'янської спадщини, адже лінгво-культурологічна проблематика старослов'янської мови, історичні умови її виникнення і становлення часто піддавалися хибним, заідеологізованим інтерпретаціям. Так, одним із важливих досягнень Л. О. Белея в історії слов'янознавства та україністики є реабілітація імен творців старослов'янської мови святих Кирила і Мефодія. У радянських підручниках і, на жаль, у багатьох сучасних освітніх та науково-популярних джерелах досі трапляються псевдонаукові твердження про те, що нібито саме Кирило (в миру Костянтин) і Мефодій (в миру Михайло) створили «справжню» слов'янську, тобто кириличну, азбуку, хоча їхнім творінням насправді була глаголиця; солунських братів, які жили ще майже за двісті років до церковного розколу, оголосили непримиренними борцями з католицизмом; Костянтинові, який був світською особою, приписують християнізацію Закарпаття. Такі поширені висловлювання не мають нічого спільного зі справжньою духовною спадщиною великих апостолів слов'янства. Любомир Омелянович аргументовано спростовує всі міфи про слов'янських просвітителів.

Л. О. Белей відроджує лінгвістичну класифікацію старослов'янських пам'яток і подає об'єктивний аналіз взаємозв'язку найдавнішої мови слов'ян і літературної форми української мови. Саме лінгвістична класифікація є доказом розвитку писемності на різних слов'янських землях, особливо на території України-Русі. Любомир Омелянович умотивовано розмежовує старослов'янські пам'ятки русько-української та російської редакцій, акцентуючи увагу на діяльності саме українських переписувачів.

Мовознавець найбільшу увагу звертає саме на ті моменти історії україністики, які замовчувалися або були навмисно спотворені, щоб відповідати ідеології тоталітарного режиму. Так, ще від перших років незалежності України об'єктом наукових зацікавлень Л. О. Белея стає культура української діаспори в країнах Центральної Європи та Балканського півострова. Ретельні дослідження переростають у ґрунтовні публікації «Про статус літературної мови русинів Югославії» (1993), «Русинська мова в Сербії та Хорватії» (2004), «Аж до села Остурні» (2011), «Українці в Словаччині» (2001), «Втрачена еміграція» (2012), «Як облаштували своє життя українські емігранти у повоєнній Празі» (2012). Для енциклопедії «Українська

мова» Л. О. Белей підготував детальну статтю про мову нащадків перших українських емігрантів у Сербії та Хорватії, на позначення якої вживають назви русинська мова, руски язык, руска бешеда, бачванський говір. Опираючись на матеріали провідних українських та європейських мовознавців Г. Костельника, О. Горбача, Ю. Рамача та ін., Любомир Омелянович пояснює значення терміна русинська мова і літературна русинська мова в Сербії та Хорватії.

Л. О. Белей неухильно і наполегливо відстоював позицію утвердження української мови як державної, особливо коли байдужість до функціонування української державної мови переросла у відвертий саботаж чиновниками Конституції України.

У зв'язку з драматичними подіями 2014 року (Революція гідності, окупація українських територій, гібридна війна) для Л. О. Белея першочерговими стають питання соціолінгвістики та мовної політики.

Професор бере активну участь у проведенні важливої роз'яснювальної роботи, щоб розкрити справжнє значення домінантних в інформаційній війні термінів «русскій мір», «братні народи», «спільна історія» та ін. На сторінках загальнонаціональних часописів «Український тиждень», «Дзеркало тижня» з'являються статті «Міхаіл Погодін як «изобретатель» «Русского міра» (2014), «Дволикий гросмейстер українсько-російської шахівниці» (2014), «Як руйнували Карфаген «общерусского единства», фундамент «русского міра» (2015), у яких автор детально, з відповідними історичними коментарями пояснює штучність теорії братніх народів. На телеканалі «Тиса-1» Л. О. Белей проводить лекцію на тему «Походження української мови», у якій систематизує найновіші історичні та мовознавчі дослідження Ю. Шевельова, В. Німчука, Л. Залізняка та ін. з історії виникнення українського народу та його мови.

Мовне питання в Україні не переставало бути центральним в геополітичних планах російських політиків. Одним із таких планів можна вважати маніпулятивні технології, за допомогою яких на Закарпатті має з'явитися нова штучна мова і новий народ. Загрозливі тенденції до дезінтеграції українського етнічного і мовного простору ставали дедалі більш очевидними, тому в Науково-дослідному інституті ім. М. Мольнара під керівництвом Л. О. Белея було реалізовано п'ять науково-дослідних робіт, фінансованих МОН України: «Сучасний ономастикон України та національна, соціальна і правова специфіка його відтворення», «Еколінгвістичний аспект взаємодії мови та її носіїв в оновленому соціальному середовищі»,

«Соціокультурна та естетична зумовленість нового українського літературно-художнього ономастикону», «Неорусинство як дезінтеграційна загроза єдності українського етнічного простору: культурно-історичний аспект», «Русинська мова» як соціолінгвістична технологія дезінтеграції україномовного простору».

Завдяки реалізації науково-дослідних робіт було з'ясовано специфіку взаємодії загальнонаціональної мови та її регіональних діалектів у сучасних умовах, підтверджено належність до української мови східнослов'янських народних говорів та писемних пам'яток історичного Закарпаття, а також було доведено, що так звана русинська мова – це соціолінгвістична маніпуляція, яку вперто нав'язують упродовж більш ніж 100 років із метою дезінтеграції українськомовного простору. Основні положення результатів дослідження Л. О. Белея опубліковано в наукових статтях та монографіях: «Родзенє и живот мертвого язика» (2016), «Неорусинство як антиукраїнська технологія: культурно-історичний аспект» (у співавторстві з М. Романюк, 2016), «Русинський» сепаратизм: націєтворення in vitro» (2017).

Вагу і значення роботи, що проведена Л. О. Белеєм, важко переоцінити. Зважаючи на стрижневу роль ідеї про окремішність «русинської мови» в сепаратистській, антиукраїнській концепції неорусинства, визначення походження, природи та статусу як «русинської мови», так і традиційних говорів Закарпаття та писемних пам'яток регіону має вкрай важливе значення для подальшого розвитку України, подолання небезпечних тенденцій, які загрожують існуванню держави, а також спричиняються до цілковитої асиміляції української національної меншини на найзахідніших українських етнічних теренах (Словаччина, Польща, Угорщина, Румунія).

Любомир Омелянович Белей залишиться в серцях студентів, колег, однодумців як глибокий інтелектуал-аналітик, людина з тонким чуттям слова і такту, Учитель, який не примушував учитися, а невимушено прищеплював велику любов до знань, до пошуків невідомого, до відродження забутого. На жаль, доля була невблаганною до мовознавця, і він пішов у засвіти в розквіті творчих сил. Але навіть те, що встиг зробити, уже стало цінним набутком у загальнонаціональній наукової скарбниці. Студії Л. О. Белея – це міцний і надійний фундамент для розбудови україністики і на Закарпатті, і в Україні, і в українській діаспорі.

Анастасія Вегеш, Оксана Лавер

Джерельні приписи:

1. Белей, Л. Ім'я дитини в українській родині : слов.-довід. / Л. Белей. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во «Просвіта», 1993. – 116 с.

2. Белей, Л. Не минаючи ані титли… Лінгвобіографія старослов'янської мови / Л. Белей. – К. : Темпора, 2015. – 256 с.

3. Белей, Л. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії / Л. Белей. – Ужгород, 2002. – 176 с.

4. Белей, Л. «Русинський» сепаратизм: націєтворення in vitro / Л. Белей ; ред. Л. Марченко. – К. : Темпора, 2017. – 392 с.

5. Белей, Л. Старослов'янсько-український словник / Л. Белей, О. Белей. – Л. : Свічадо, 2001. – 332 с.

6. Белей, Л. О. Українські імена колись і тепер / Л. О. Белей. – К. : Темпора, 2010. – 128 с.

7. Белей, Л. О. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX–XX ст. / Л. О. Белей. – Ужгород, 1995. – 120 с.

***

8. Белей, Л. «...В україністиці є чимало знакових імен, які гідні увічнення й у власних назвах наукових установ... » : [про Наук.-дослід. ін-т україністики ім. М. Мольнара] / Л. Белей // Екзиль. – 2007. – № 9. – С. 34-35 : фот.

9. Белей, Л. Від коріння роду свого : [про вченого М. Мольнара] / Л. Белей // Екзиль. – 2007. – № 9. – С. 2-4 : фот.

10. Белей, Л. Вчений і педагог : (До 60-річчя від дня народж. Михайла Сюська) / Л. Белей // Календар «Просвіти» на 1997 рік. – Ужгород : Закарпат. край. т-во «Просвіти», 1997. – С. 119-120.

11. Белей, Л. Гай-тек брехні, або Нові досліди у сфері антиукраїнської етногенетики : [про кн. П. Р. Магочія «Народ нізвідки: ілюстрована історія карпаторусинів»] / Л. Белей // Екзиль. – 2007. – № 8. – С. 14-15.

12. Белей, Л. Закарпатська Україна : маски й гримаси нац. відродження Закарпаття : [історія Закарпаття кінця XIX– поч. XX ст.] / Л. Белей // Укр. тиждень. – 2009. – 27 листоп.-3 груд. – С. 44-47.

13. Белей, Л. Кирило і Мефодій : закарпат. аспект : [діяльність слов'ян. просвітителів на Закарпатті] / Л. Белей // День. – 2013. – 11-12 січ. – С. 15.

14. Белей, Л. Нам потрібне беатифікаційне визнання владик Івана Маргітича, Петра Ороса і Олександра Хіри! : [про життя реліг.

діячів Закарпаття] / Л. Белей, І. Мешко // Фест. – 2015. – 13-19 берез. – С. 9.

15. Белей, Л. «Русинська» мова на теренах Центральної Європи / Л. Белей // Народна творчість та етнографія. – 2018. – № 1. – С. 5-13.

16. Белей, Л. Українське Закарпаття початку XXI століття під натиском україно фобії та асиміляції / Л. Белей // Україно фобія як явище та політтехнологія : [зб. ст.]. – Л., 2014. – Вип. 1. – С. 128-138.

17. Белей, Л. Ще раз про появу неорусинства / Л. Белей // Екзиль. – 2007. – № 4. – С. 4-6.

***

18. Acta Hungarica, 1998, IX-ий рік видання / М-во освіти і науки України, Ужгород. держ. ун-т, Центр гунгарології ; редкол. : Л. О. Белей, К. І. Горват [та ін.]. – Ужгород : Патент, 2000. – 244 с. : іл.

19. Науковий вісник Ужгородського університету Серія : Філологія. – Вип. 5. / М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т ; голова редкол. В. В. Барчан ; редкол. : Л. О. Белей [та ін.]. – Ужгород : Ліра, 2000. – 156 с.

***

20. Белей Любомир Омелянович : [вчений-філолог] // Наукова еліта Закарпаття. – Ужгород : Ґражда, 2005. – С. 15 : портр.

21. Бреславська, Світлана. Нація нізвідки: непримарна небезпека : [рец. на кн. ; у т. ч. коротка біографія авт. кн. Л. Белея] / С. Бреславська // Слово Просвіти. – 2018. – 5-11 лип. – С. 4 : фот.

22. Гаврош, Олександр. Заповіт професора Белея : [про проф. каф. укр. мови філолог. ф-ту УжНУ Л. Белея] / О. Гаврош // Укр. літ. газ. – 2018. – 13 лип. – С. 2 : фот.

23. Горват, Василь. З похованням Любомира Белея унікальне наукове явище стало історією : [науковці мовознавці, які відійшли у вічність] / В. Горват // Новини Закарпаття. – 2018. – 19 черв. – С. 6 : фот.

24. Любомир Омелянович Белей (18.03.1962–12.05.2018) : [некролог] // Мовознавство. – 2018. – № 6. – С. 78 : портр.

25. Світлій пам'яті Любомира Белея : [некролог] : [проф. каф. укр. мови філол. ф-ту УжНУ] // Новини Закарпаття. – 2018. – 15 трав. – С. 7 : фот.

Березень: 19

ІВАН ІВАНОВИЧ ЯРЕМЧУК

60-річчя від дня народження футболіста,
заслуженого майстра спорту (нар. 1962)

Іван Іванович Яремчук народився 19 березня 1962 року в селищі Великий Бичків Рахівського району. З 9 років навчався футбольному мистецтву у місцевій ДЮСШ. Першим наставником в юнака був ексгравець ужгородського «Спартака» та київського «Динамо» І. І. Фабіян. Пізніше юнаком також опікувався місцевий фахівець Степан Руснак. Останній і запропонував батькам Яремчука віддати сина до ДЮСШ київського «Динамо».

1974 рік – вихованець київського республіканського спортінтернату.

1977 рік – грав за рідний великобичківський «Хімік», який у цьому ж році виборов кубок Закарпаття.

1979–1982 рр. – гравець черкаського «Дніпра» (126 ігор та автор 10 голів).

1983–1984 рр. – впродовж трьох сезонів виступав за київський армійський клуб СКА (провів 82 офіційні матчі і став автором 22 голів). До речі, армійці столиці у 1983 році стали чемпіонами України та переможцями першості СРСР серед команд класу «Б» (головний тренер – заслужений майстер спорту Віктор Фомін).

1985–1990 рр. – захищав кольори київського «Динамо». У його складі – трикратний чемпіон колишнього СРСР (1985, 1986 й 1990 рр.), срібний і бронзовий призер відповідно у 1988 та 1989 рр. За киян провів 107 поєдинків у чемпіонаті СРСР (забив 10 голів).

Тричі прізвище закарпатця було у списку «33 кращі гравці сезону» (під № 1 в 1986 році, № 2 у 1989 та №3 у 1985 рр.).

Яремчук І. І. став дворазовим володарем Кубка СРСР (1985 й 1987 рр.), а також Кубка володарів кубків (1986 р.). В єврокубках зіграв 19 ігор і записав до свого активу три голи (Кубок європейських чемпіонів – зіграв 2 матчі, Кубок володарів кубків – 11 і забив 3 голи, Кубок УЄФА – 6).

За збірну СРСР Іван Яремчук провів 18 матчів, у яких відзначився двома забитими м'ячами. Дебютував у складі національної

збірної СРСР 23 квітня 1986 року у матчі з румунами. Вперше засмутив голкіпера суперників у матчі зі збірною Угорщини у липні 1986 року, а вдруге змусив капітулювати воротаря грецької національної команди восени 1987 р.

Іван Яремчук учасник двох Чемпіонатів світу 1986 та 1990 рр.

Протягом 1990–1993 років виступав за німецькі команди «Блау вай» (відіграв 6 ігор та відзначився голом), «Герта» та «Олімпіакос» (Берлін). Один сезон провів за російський клуб «КамАЗ» (Набережні Челни) (13 ігор і один гол). А вже наступного року, в червні, він перебував у складі ФК «Хапоель» (Решон–Ліціон, Ізраїль) – 30 офіційних матчів і провів 7 голів. Для півзахисника цей показник просто чудовий.

У 1994–1997 рр. він гравець клубів «Богеміансе» (Прага, Чехія), «Мунайші» (Актау, Казахстан), «Енергія-Текстильщик» (Камишин), «Ворскла» (Полтава) та «Прикарпаття» (Івано-Франківськ).

Усього за команди майстрів та збірну СРСР відіграв 446 матчів та став автором 57 голів. Крім того у 1999–2001 рр. Іван Яремчук виступав за ФК «Інтергаз–2» (Київ), який був учасником чемпіонату України з футзалу (16 матчів і 19 голів).

Аналізуючи виступи Івана Яремчука в київському «Динамо», футбольний хронікер головної команди України Леонід Каневський писав: «Закарпатець одразу потрапив до основного складу, в якому почувався, як риба у воді. Швидкий, зі світлою головою, він міг виконати будь-яке тренерське завдання, а таким дриблінгом, як у нього, не кожний крайній навіть нападаючий здатний був похвалитися. Присягаюсь, що Яремчук дав би футболу ще більше, якби гравець мадридського «Реала» Вальдано не зламав йому ногу. Потім була тривала перерва у виступах, але такі травми, на жаль, безслідно не минаються. І все ж динамівські виступи Яремчука залишилися цікавою сторінкою в історії команди».

У 2017 р. вже 17-ий рік поспіль Асоціація спортивних журналістів України збирала у Києві спортивих журналістів для підведення підсумків спортивного року та нагородження найкращих спортивних «акул пера» за версією АСЖУ. У заході взяли участь президент Національного олімпійського комітету України Сергій Бубка, міністр молоді та спорту України Ігор Жданов, проректор з науково-педагогічної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України Ольга Борисова та відомий український футболіст, наш земляк, заслужений майстер спорту СРСР Іван Яремчук.

За підсумками спортивного 2016 року не залишилось без відзнак й Закарпатське обласне відділення НОК України. Один із авторів книги Василь Гаджега та комп'ютерний верстальник Володимир Громіш отримали гарний трофей та Почесні грамоти АСЖУ, які вручив С. Бубка та І. Яремчук.

Останній поєдинок Іван Іванович провів проти камерунської дружини 18 червня 1990 року. Та чи не найбільше рахівчанин вибігав на поле проти збірних команд, що виборювали право брати участь у Чемпіонаті Європи 1988 року.

27 серпня 1986 р. Яремчук отримав важку травму, через яку він вийшов з гри майже на рік. У фіналі Кубка Сантьяго Бернабеу гравець мадридського «Реала» Хорхе Вальдано жорстко пішов у зіткнення, результатом якого став перелом лівої ноги та розрив зв'язок динамівця. Аргентинець після матчу відвідав Івана у лікарні та вибачився.

Та футбольна доля в своїй суворій дійсності на цьому не обмежилася. Залікувавши травму, Іван знову з'являється в основі столичних динамівців. Закарпатця викликають до національної збірної, яка успішно завершила відбірковий цикл європейської першості. Та на початку 1988 року в поєдинку з одеським «Чорноморцем» знову тяжка травма... І знову тривале лікування, реабілітація, наполегливі тренування, боротьба за місце в основі команди. Футболіст із честю пройшов усі випробування у грі та під час тренувань, забуваючи про травми та серйозне пошкодження. А вони продовжували переслідувати і час від часу серйозно нагадувати. Про те, що стабільність досягти за таких складних умов практично не можливо, свідчить і скупа статистика: у сезоні 1985 року великобичківець зіграв 33 матчі в чемпіонаті, а за наступні п'ять сезонів (1986–1990 рр.) тільки 74 (у середньому менше 15 ігор за сезон).

Зараз (липень 2021 р.) Іван Яремчук проживає у Києві й продовжує грати футбол за ветеранів київського «Динамо» та київську команду «Кампус».

Закінчив Київський Державний інститут фізичної культури.

За вагомий особистий внесок у розвиток та популяризацію вітчизняного футболу, піднесення міжнародного спортивного престижу нагороджений орденами «За заслуги» III-го (2004 р.) та II-го ступенів (2016 р.).

Крім того, І. Яремчук виконав норматив майстра спорту України з більярду. У 1998 році навіть був призером чемпіонату України з цього виду спорту.

Донька Валерія – колишня чемпіонка України з синхронного плавання, майстер спорту України.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» : [у т. ч. про І. І. Яремчука] / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород, 2015. – 230 с.

2. Крайняниця, Петро Іванович. Історія закарпатського футболу : [у т. ч. про І. І. Яремчука] / П. І. Крайняниця ; розшифрування рукоп., упоряд. матеріалів, вступ. слово В. Ю. Тарасюка. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-вид. від. упр. у справах преси та інформації, 2004. – 272 с. : іл.

3. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про І. І. Яремчука] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 258 с.

4. Федак, В. Закарпаття у спортивному вимірі : [у т. ч. про І. І. Яремчука] / В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 187 с.

Березень: 24

СТЕФАН МИХАЙЛОВИЧ РЕШКО

75-річчя від дня народження футболіста,
заслуженого майстра спорту (нар. 1947)

Стефан Михайлович Решко народився 24 березня 1947 року в селі Ключарки, що на Мукачівщині. Після закінчення 8-го класу місцевої школи подався в Ужгород, де навчався в тамтешньому ПТУ № 6. Мріяв опанувати спеціальність червонодеревника. Майбутній центральний захисник київського «Динамо» та збірної СРСР спочатку виступав за ужгородський ФМК ім. О. Борканюка, на якому, до речі, працював.

Грав за команди «Верховина» (Ужгород) у 1961 році та у 1963–1966 рр., вінницький «Локомотив» (1967–1968 рр.), одеський «Чорноморець» (з жовтня 1968 р. до 1970 р.) та київське «Динамо» (1971–1978 рр.).

С. Решко – 4-кратний чемпіон СРСР (1971, 1974, 1975 та 1977 рр.), і стільки ж разів був срібним призером (у 1972, 1973,

1976 (восени) та 1978 роках), дворазовий володар Кубка СРСР (1974 та 1978 року), а також був фіналістом у 1973 році. В єврокубках зіграв 33 поєдинки (Кубок європейських чемпіонів – 17, володарів кубку – 9, Кубок УЄФА – 7 та Суперкубок – 2).

У чемпіонатах СРСР провів 272 матчі (забив один гол): за «Динамо» – 200 поєдинків, «Чорноморець» – 72. Взагалі за команди майстрів «Локомотив» (Вінниця) та «Верховина» (Ужгород) зіграв 357 ігор.

У сезоні-70 був капітаном одеського «Чорноморця». Бронзовий призер Олімпійських ігор-74 (відіграв 4 матчі). За збірну СРСР (1975–1976 рр.) провів п'ятнадцять ігор, а за олімпійську – сім.

Його прізвище у символічному списку «33 кращі футболісти СРСР» з'явилось один раз і приблизно 10 разів у списку «33 кращі футболісти України». Він єдиний закарпатець, який володіє такими титулами: володар Кубка Кубків та Суперкубка УЄФА (1975 рік).

Нині полковник поліції Решко працює начальником кафедри бойової й фізичної підготовки Національної академії внутрішніх справ. Стефан Михайлович є заслуженим працівником фізичної культури України, доцентом. Він закінчив педагогічний інститут, вищу школу МВСУ та повітряно-десантне училище, однак із футболом не розлучається. Зараз закарпатець працює головою Дисциплінарного комітету при ФФУ та інспектує календарні матчі у Вищій лізі.

Коли Стефан Михайлович у 1978 році завершив кар'єру гравця у званні старшого лейтенанта, йому запропонували посаду викладача у Вищій школі МВС України. І ось уже більше 40 років він – головний правоохоронець в українському футбольному господарстві.

У Стефана Решка старший брат Володимир, котрий тепер проживає у Новому Давидкові, а також племінник Петро. Вони теж грали за команди майстрів (ФК «Карпати» (Мукачево), ФК «Закарпаття» (Ужгород) та ФК «Локомотив» (Вінниця).

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Решко, Стефан. Стопер : неперевер ш. центр. захисником у команді київ. «Динамо» пори найвищого її злету в 70-х рр. був закарпатець С. Решко : [розмова з футболістом / вів В. Гаджега] / С. Решко // Фест. – 2012. – 24-30 серп. – С. 12.

2. Решко, Стефан. Футбольна династія Решків : [розмова з центр. захисником у команді київ. «Динамо» 70-х рр. / вів

В. Гаджега] / С. Решко // Спорт тайм. – 2017. – 21 берез. – С. 8. ; – 28 берез. – С. 5.

3. Решко, Стефан. «Центральний» Решко : нещодавно 70 років виповнилося легендар. футболісту із Закарпаття С. Решку : [розмова / вів В. Гаджега] / С. Решко // РІО. – 2017. – 8 квіт. – С. 6 : фот.

***

4. Альошин, В. Футбол над Латорицею : [у т. ч. про С. М. Решка] / В. Альошин, В. Католик. – Мукачево : Карпат. вежа, 2016. – 282 с.

5. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» : [у т. ч. про С. М. Решка] / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород, 2015. – 230 с.

6. Драга, Є. Спорт, який належить мільйонам : колектив. зб. ст. «Молодість на старт» : [у т. ч. про С. М. Решка]. – Ужгород, 1969. – 166 с.

7. Крайняниця, Петро Іванович. Історія закарпатського футболу : [у т. ч. про С. М. Решка] / П. І. Крайняниця ; розшифрування рукоп., упоряд. матеріалів, вступ. слово В. Ю. Тарасюка. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-вид. від. упр. у справах преси та інформації, 2004. – 272 с. : іл.

8. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про С. М. Решка] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 258 с.

9. Федак, В. Закарпаття у спортивному вимірі : [у т. ч. про С. М. Решка] / В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 148 с.

***

10. Вшанували Стефана Решка : [турнір із міні-футболу серед ветеранів в спорткомплексі «Юність»] // Ужгород. – 2017. – 8 квіт. – С. 10 : фот.

11. Гаджега, В. М. Решко Стефан Михайлович : [центр. захисник у команді київ. «Динамо» 70-х рр.] / В. М. Гаджега // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи XX століття. – Ужгород : Ґражда, 2007. – С. 270.

12. Решко Стефан : футболіст // Дочинець, Мирослав. Енциклопедія Мукачева в іменах / М. Дочинець, В. Пагиря. – Мукачево : Карпат. вежа, 2006. – С. 294 : портр.

13. Решко Штефан Михайлович : [про заслуж. майстра спорту з футболу] // Хто є хто. Закарпаття. – К., 2005. – Вип. 2. – С. 135 : фот. кольор.

Квітень: 2

ЮЛІАН ПЕТРОВИЧ ЯСИНЕЦЬКИЙ

120-річчя від дня народження першого завідувача Мукачівського відділу охорони здоров'я після 1941–1945 рр. (1902–1962)

Ясинецький Юліан Петрович народився 2 квітня 1902 року в с. Скородно (Галіція (Австро-Угорщина) в багатодітній родині священника. У 1914 р. закінчив два класи гімназії, коли почалася війна. Батько був заарештований і інтернований на час війни. Разом з рідними Юліан переїздить в Росію. Тут вступає до гімназії у Бердянську, де продовжив навчання і в 1919 р. закінчив 7-ий клас гімназії. Після того працював різноробочим, а з весни 1920 р. до осені 1921 р. працює у відділі народної освіти у Бердянську.

У 1922 р. Юліан Петрович з родиною повертається на батьківщину. У м. Дубно закінчує 8 клас гімназії, одержує атестат зрілості. Продовжує навчання на медичному факультеті Празького університету, який закінчив у 1929 р. Пройшовши обов'язкові курси і склавши іспити державних лікарів, був скерований у Мукачівську лікарню, де працював лікарем-ординатором до 1935 року. Тут він активно допомагав чехословацькому Червоному Хресту вирішувати урядові програми з надання допомоги населенню.

З 1935 р. по 1944 р. Юліан Петрович – окружний лікар в Жденієво Нижнє-Верецького округу і лікар страхкаси, де обслуговував 12 сіл: приймав пологи, лікував тиф, займався ліквідацією ендемічного зобу, проводив протизобну профілактику серед ураженого населення, оперував. Він виконував велику просвітницьку роботу для попередження хвороб, читав лекції про небезпечні захворювання на добровільних курсах медичних сестер та санітарно-гігієнічній секції при народному домі «Просвіта». Навчав основам гігієнічних знань, боровся за збереження здоров'я і життя закарпатців.

Юліан Петрович проходив строкову військову службу в чехословацькій та угорській арміях. На фронті не був. У 1937 р. одружився. У 1944 р. з родиною переїздить до Мукачева, де був призначений завідувачем терапевтичного відділення міської лікарні. З приходом радянської влади у 1945 р. Президія Народного Комітету Мукачева на засіданні, яке відбулося 23 червня 1945 року, призна-

чила Юліана Ясинецького на посаду головного міського лікаря (Наказ № 728/1945). Будучи на посаді першого після війни завідувача мукачівського відділу охорони здоров'я, роботу йому довелося починати з пошуку медиків, обладнання і ліків для розграбованої окупантами лікарні, з відкриття дитячих закладів і мережі лікарняних установ, організації міської поліклініки, яку очолював до червня 1946 р. Після цього працює лікарем-ординатором терапевтичного відділення Мукачівської міської лікарні і терапевтом у поліклініці.

З 1944 р. після М. Г. Вітенбергера Юліан Петрович тривалий час працював і завідувачем медичного пункту Мукачівської тютюнової фабрики. Помер у 1962 році. Справу батька продовжила донька Тетяна Ясинецька-Бенза (1939–1986), яка працювала в Мукачівській районній лікарні з 1963 року лікарем-ординатором, а з 1972 р. – завідувачкою онкологічного відділення. Була чудовим лікарем-клініцистом і хірургом-онкологом. Нагороджена орденом «Знак пошани», значком «Відмінник охорони здоров'я». Померла 11 березня 1986 року, відпрацювавши в Мукачеві 23 роки.

Наталія Вакула

Джерельні приписи:

1. Личное дело Ясинецкого Юлия Петровича // ДАЗО : Фонд Р-14, Спр. 572 : опис 1. – Текст рос. мовою.

***

2. Добош, С. И. Борьба с зобной болезнью в Закарпатской области в советский период : [у т. ч. про Ю. П. Ясинецького] / С. И. Добош // Научные записки. Т. XXXII. Серия медицинская. – Ужгород : УжГУ, 1957. – С. 31-37.

3. Дочинець, М. Ясинецький Юліян: терапевт (1902–1962) / М. Дочинець, В. Пагиря // Дочинець, М. Енциклопедія Мукачева в іменах. – Мукачево : Карпат. вежа, 2006. – С. 252. – (Бібліотека мукачівця).

4. Пагиря, В. Мукачівські цілителі : [нариси про працівників медицини; у т.ч про Ю. Ясинецького] / В. Пагиря. – Мукачево : Карпат. вежа, 2003. – С. 12.

5. Фединец, А. В. Борьба с зобной болезнью в Закарпатской области : [згадка про Ю. П. Ясинецького] / А. В. Фединец // Совет. Закарпатье. – 1954. – 4 марта. – Текст рос. мовою.

Квітень: 4

ОЛЕКСІЙ АНДРІЙОВИЧ ШЕСТАКОВ

85-річчя від дня народження спортсмена, педагога, керівника ДСТ «Спартак» та директора Ужгородського ВВК «Патент» (1937–2014)

Олексій Андрійович Шестаков народився 4 квітня 1937 року у с. Семено-Олександрівці Бобровського району Воронежської області (нині Росія). Тут закінчив місцеву семирічну школу і 14-річним юнаком почав працювати у тамтешньому господарстві на різних роботах.

1954–1956 рр. – робітник лісорозробок у Свердловській області.

З 1956 р. – дійсна військова служба, яку проходив в Угорщині. Тут він щодня долав трикілометрову дистанцію у повному обмундируванні (за плечима був 12-кілограмовий рюкзак), а у руках ще й автомат. Сергій майже щоразу фінішував першим. Це помітив ужгородський легкоатлет Євген Крулик, який теж проходив службу у цій же військовій частині. А згодом прийшли і перші успіхи, перші нагороди, медалі, кубки. Спочатку показав кращі результати з бігу на 800, 1500 та 3000 метрів. Після угорських подій 1956 року військову частину було переведено в Ужгород, де начальник фізичної підготовки І. Ліхтенштейн передав Олексія грамотному тренеру Леоніду Городному.

1961–1965 рр. – навчання у Львівському Державному інституті фізичної культури (заочне відділення).

Уже в 1964 році О. Шестаков став рекордсменом Закарпаття з бігу на 10 000 метрів, а також чемпіоном Укрради ДСТ «Спартак». Через рік повторює свій успіх.

1962–1964 рр. – інструктор-методист обкому профспілки працівників автомобільного транспорту і шосейних доріг.

1964–1966 рр. – учитель фізичного виховання Ужгородського училища прикладного мистецтва.

1966–1970 рр. – голова Закарпатської обласної ради ДСТ «Спартак».

1970–1971 рр. – інструктор зі спорту в облавтоуправлінні.

З 1977 р. О. Шестаков на господарській роботі – начальник постачання, заступник директора, а з 1983 року – директор Ужгородського виробничо-видавничого комбінату «Патент».

Любителі шахів старшого покоління добре пам'ятають, що у 1968 році в Ужгороді гостював один з провідних гросмейстерів світу Борис Спасський. До речі, вже через рік ленінградець у драматичному матчі відібрав шахову корону у Тиграна Петросяна і став 10-м чемпіоном світу. Видатний гросмейстер провів сеанси одночасної гри на кількох найбільших підприємствах міста, зустрічався з трудовими колективами. Саме голова облради ДСТ «Спартак» Олексій Шестаков був ініціатором та натхненним організатором цього заходу, який став знаковою сторінкою в історії закарпатських шахів.

Олексій Андрійович після виходу на пенсію знову поринув у шахову роботу. Залюбки грав у турнірах, допомагав організовувати шахові змагання, прищепив любов до давньої гри і своєму сину Андрію, який згодом став майстром ФІДЕ.

За наслідками роботи колектив фізкультури цього підприємства був на дошці пошани ВДНГ СРСР у 1985 р.

О. Шестаков довгі роки був депутатом Ужгородської міської ради, очолював депутатську комісію з питань розвитку фізичної культури.

У 1966 р. за велику громадську діяльність О. Шестаков нагороджений орденом «Дружби народів».

О. Шестаков брав активну участь у підготовці та виданні книги В. В. Федаки «Закарпаття у спортивному вимірі» (1994 рік – 140 с.). Разом із знаним спортивним журналістом П. Крайняницею, головою облради ДСТ «Україна» В. Кушнірчуком та головою обласної федерації футболу, першим заслуженим майстром спорту з футболу в Західній Україні Михайлом Михалиною написали передмову до цього видання.

На 77-му році життя (2014 р.) О. А. Шестакова не стало.

На знак пошани до Олексія Шестакова Ужгородська міська шахова федерація за підтримки Андрія Шестакова 10 січня 2016 року провели меморіальний шаховий турнір пам'яті шахового ветерана. Змагання відбулися у затишному кафе «Венеція». Турнір зібрав 49 учасників з усієї області. А першим переможцем Меморіалу пам'яті О. А. Шестакова став ужгородець Мартін Найгебавер.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Драга, Є. Спорт, який належить мільйонам : колектив. зб. ст. «Молодість на старт» : [у т. ч. про О. А. Шестакова]. – Ужгород, 1969. – 166 с.

2. Найпавер, К. Фігури закарпатської шахівниці : [у т. ч. про О. А. Шестакова] / К. Найпавер. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2003. – 264 с.

3. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про О. А. Шестакова] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 258 с.

4. Федак, В. Закарпаття у спортивному вимірі : [у т. ч. про О. А. Шестакова] / В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 150 с.

***

5. Ворович, Аркадій. Меморіальний турнір Олексія Шестакова провели в неділю в Ужгороді : [шах. турнір] / А. Ворович // Новини Закарпаття. – 2016. – 12 січ. – С. 7.

Квітень: 5

ВІРА СТЕПАНІВНА БАГАНИЧ

85-річчя від дня народження відомої закарпатської співачки та збирачки народних пісень (1937–2018)

Ім'я талановитої співачки Віри Степанівни Баганич (за чоловіком – Гамага) назавжди увійшло в музичний літопис Закарпаття. Вона була окрасою заслуженого академічного Закарпатського народного хору та понад півстоліття залишалася кращою виконавицею пісень-балад на професійній сцені. Фольклорні скарби співачка черпала з рідної їй Воловеччини: від мами та автентичних виконавиць. Під впливом Михайла Кречка для подальшого поповнення виконавського репертуару активізувала фольклорні збирання. Вона віднаходила рідкісні народні пісні і власним співом знову повертала їх в народ.

Віра Баганич врятувала від забуття багато унікальних народновокальних творів, які нині склали «золотий фонд» не лише карпатського регіону, але й України. Серед них особливе місце посіла балада «Гей, пливе кача по Тисині», що стала символом українства, перетворилася на народний реквієм Небесній Сотні та загиблим

воїнам на Донбасі. У 1960-х роках В. Баганич першою виконала її на професійній сцені, в 1972 році записала на грамофонну платівку фірми «Мелодія», а у 1990-х наспівала керівнику гурту «Пікардійська терція». Тож коли ми чуємо цей народний шедевр, що пропалює свідомість глибиною роздумів, то не забуваймо, що зберегла його Віра Баганич.

Майбутня «пісенна донька карпатського краю» народилася 5 квітня 1937 року в смт. Воловець Закарпатської області у багатодітній родині. Музичні здібності успадкувала від батьків: тато грав на мандоліні, мама співала. З дитинства Віра і четверо її молодших братів співали багато маминих пісень. Музичне обдарування дівчинки помітила керівник Воловецького самодіяльного хору Катерина Мадяр і залучила її до концертної діяльності. У 16 років В. Баганич стала переможницею на Закарпатському обласному конкурсі народної самодіяльності, у 23 роки – отримала диплом І ступеня на Республіканському огляді-конкурсі самодіяльного мистецтва України.

Республіканська перемога відкрила широкі можливості для молодої співачки. Майже відразу після конкурсу головний диригент Заслуженого академічного Закарпатського народного хору Михайло Кречко запросив її у найкращий у той час колектив області, в якому вона відразу стала однією із провідних солісток.

У репертуар Закарпатського народного хору молода виконавиця привнесла народні пісні-балади. Першою і найуспішнішою стала «Під дубиною, під зеленою», за яку в колективі її любовно і надовго охрестили Голубкою. Вірин інтерес до цього жанру у часі співпав з дослідженнями відомого фольклориста Петра Лінтура, який у 1959 році опублікував збірник «Народні балади Закарпаття», а згодом – низку цікавих наукових статей. Це утворило сприятливі умови для поширення балади у професійному музичному середовищі. У далеких 60-х вона виявилася першою і тривалий час єдиною професійною співачкою Закарпаття, котра пов'язала свій творчий шлях переважно з цим жанром, за що у хорі отримала статус «баладистки». Віра знала їх багато. За словами Михайла Михайловича, «її баладного репертуару вистачало на багато-багато років концертної діяльності».

Цей репертуар зацікавив Дезидерія Задора, Іштвана Мартона, Михайла Кречка, Миколу Попенка та інших закарпатських композиторів, які створили чимало обробок на основі наспіваних нею пісень, а рідкісні балади зацікавили видатного етномузиколо-

га Володимира Гошовського й увійшли до його збірника 1968 року «Українські пісні Закарпаття».

Та найцінніше – Віра співала по-народному (в колоритній автентичній манері), музикально та емоційно. Її глибокий альт з багатими обертонами та драматичною насиченістю природно розкривав психологізм і музичну красу народних творів. Соло Віри Баганич незмінно справляло сильне враження на слухачів.

Окрім балад виконавиця полюбляла поширені на Воловеччині лемківські співанки та коломийки. З нею в репертуар Закарпатського народного хору назавжди ввійшли пісні «Не рубай ліщину», «Бескидом ішла», «Та піду я піду», «Не спала я сеї ночі», «Ой не кукай зозулице», «Ой Василю» та низка інших, які перетворилися на музичну візитівку нашого рідного краю.

У Заслуженому академічному Закарпатському народному хорі співачка працювала майже 20 років. Цей великий проміжок часу поділився на два періоди: перший – 1961–1969 роки і другий – 1970–1979 роки. У 1960-х роках хоровим колективом керував народний артист України Михайло Кречко. Цей час став одним із найщасливіших і плідних у творчому житті виконавиці. Диригент цінував її талант. «Такі унікальні голоси, як у Віри Баганич, Клари Лабик, Олени Поляк – відзначав маестро, – велика рідкість, вони народжуються раз у 50 років!», а відтак включав артистку в усі концертні програми у різних варіантах: з окремими соло, ансамблевими номерами в дуеті, тріо, квартеті, ставив заспівувачкою хору. М. Кречко відточував її майстерність і артистизм, сприяв фаховому зростанню співачки. Під його безпосереднім впливом Віра здобула диригентську освіту. Разом зі знаменитим хоровим колективом вона об'їздила майже весь Радянський Союз, примножуючи славу Закарпатського народного хору. Спів В. Баганич неодноразово записували на радіо і телебачення в Ужгороді, Львові, Києві, Москві. У 1963–1972 роках її виконання зафіксували на грамофонні платівки Всесоюзної фірми «Мелодія». У 1960-х ім'я співачки стало відоме далеко за межами Закарпаття.

Однак з переведенням М. Кречка до Києва в 1970-х роках у Закарпатському народному хорі відбулись зміни. Новий керівник хору переглянув репертуарну політику. Замість довгих драматичних балад в репертуар В. Баганич все частіше включали російські народні пісні та маловартісні твори радянської тематики. Вірина вірність баладам і безкомпромісність призвели до творчого конфлікту та звільнення за власним бажанням (1979).

Сильний характер і підтримка родини допомогли співачці пережити критичний етап життя і реалізуватися в іншій сфері. У 1979–1995 роках Віра Баганич працювала у системі готелю «Інтурист-Закарпаття», стала кращим адміністратором, однак в душі залишалася «баладисткою». Тому з виходом на пенсію вона «загорілася» бажанням упорядкувати власний репертуар, записати його на касети і залишити по собі пам'ять. Для підтвердження автентичності її улюблених народновокальних творів і полегшення їх нотувань разом із працівниками Воловецького районного будинку культури Марією Малильо та Іваном Щербеєм співачка здійснила низку експедицій у села Тишів, Завадка, Розтока, Верхні Ворота, Перехресне і Кічерний Воловецького району та записала на магнітофон спів носіїв народної традиції. Ці матеріали занотував М. Попенко, упорядкувала В. Баганич і у 2001 році опублікували власним коштом у нотному фольклорному збірнику «Співає Віра Баганич». До нього долучалася однойменна аудіокасета, якою співачка ілюструвала збірник як сольно, так і з інструменталістами Леонтієм Ленартом (цимбали) та Юрієм Філіпом (басоля). Презентація видання відбулася в Закарпатській обласній філармонії. Після майже двадцятирічної перерви Віра Баганич повернулася в музичне мистецтво, відновила концертне життя. Вона блискуче виконувала закарпатські балади в Чехії, Словаччині, Польщі, Угорщині, Румунії, Словенії, Німеччині, дарувала слухачам радість спілкування з високим і справжнім мистецтвом, захоплювала їх красою закарпатської народної пісні.

У 2000-х роках виконавиця тісно співпрацювала з Ужгородським державним музичним училищем імені Д. Є. Задора. В архіві закладу збереглися численні фотографії виступів Віри Степанівни на усіх закарпатських фольклорних конференціях, присвячених ювілейним датам від дня народження Володимира Гошовського.

В останні десятиліття життя прийшла нова хвиля визнання музичного таланту Віри Баганич. Про виконавицю знову почали писати. У 2007 році її ім'я було внесено до «Енциклопедії Закарпаття»; співачку нагороджено грамотою управління культури Закарпатської ОДА; у 2012 році – відзначено дипломом і грамотою V Всесвітніх бойківських фестин, званням «Почесний громадянин міста Воловець», включено в якості почесного члена до творчого об'єднання «Письменники Бойківщини»; у 2017 році удостоєно вищої нагороди краю «За заслуги перед Закарпаттям» та присвоєно почесне звання «Заслужена артистка України». До 80-річчя від

дня народження видатної виконавиці і збирачки пісенного фольклору краю управління культури Закарпатської обласної адміністрації випустило відцифрований диск «Понад Плаєм, Плаєм…» з її співом різних років і організувало святковий концерт на пошану народної улюбленици. Їй не судилося дожити до свого 81-го дня народження. 22 березня 2018 року життєвий шлях Віри Степанівни Баганич закінчився. Але пам'ять про талановиту співачку та її внесок у музичну культуру Закарпаття житимуть завжди, як ті пісні та балади, яким вона надала «друге» життя.

Віра Мадяр-Новак

Джерельні приписи:

1. Понад плаєм, плаєм... : закарпат. нар. пісні / Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Обл. орг.-метод. центр культури ; викон. В. С. Баганич. – [Ужгород], [2017]. – 1 ел. опт. диск.

2. Співає Віра Баганич / Дослідн. центр Вид-ва В. Падяка ; запис, упоряд. нар. пісень В. С. Баганич ; муз. матеріал з голосу та з магнітофон. запису поклав на ноти М. Я. Попенко ; ред. : М. І. Алмашій, В. І. Падяк. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2001. – 116 с. : фот. – (Русинськый співанковый фольклор. Кн. 1)

***

3. Баганич, В. Віра, що прийшла з балади : [розмова з співачкою / вів П. Скунць] / В. Баганич // Карпат. Україна. – 2003. – 8 листоп. – С. 13 : фот.

4. Баганич, В. «Я народилася, щоб співати!», – каже заслужена артистка України Віра Баганич : [розмова / вела М. Шутко] / В. Баганич // Новини Закарпаття. – 2017. – 7 жовт. – С. 13 : фот.

5. Алмашій, М. Віра Баганич у трьох іпостасях / М. Алмашій // Подкарпатська Русь. – 2003. – декабрь. – С. 5.

***

6. 80-річчя першої професійної виконавиці «Гей, пливе кача по Тисині» Віри Баганич відзначили в Ужгороді // Ужгород. – 2017. – 6 трав. – С. 4 : фот.

7. Кляшторна, Наталя. Онуфріївна Віра Баганич : співачка-баладистка, керівник ансамблю / Н. О. Кляшторна // Кляштор-

на, Н. О. Бойківське сузір'я : слов. персоналій Бойківщини : народилися бойками, мешкали на Бойківщині, прислужилися бойкам / Н. О. Кляшторна. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2012. – С. 5.

8. Логойда, М. Баладна легенда Верховини : [про співачку В. Баганич] / М. Логойда // Голос Верховини. – 1999. – 13 берез. – С. 2 : фот.

9. Мадяр-Новак, Віра. Визнана народом артистка : з нагоди 80-ліття від дня народж. В. Баганич : [співачка, провідна солістка Держ. заслуж. Закарпат. нар. хору] / В. Мадяр-Новак // Культурологог. джерела. – 2017. – № 1. – С. 30-32 : портр.

10. Мадяр-Новак, Віра. Талановита виконавиця балад і збирач фольклору Віра Баганич відзначила 80 / В. Мадяр-Новак // Новини Закарпаття. – 2017. – 11 квіт. – С. 5 : фот.

11. Митровка, М. Народжена для пісні: [про співачку В. Баганич] / М. Митровка // Новини Закарпаття. – 2002. – 17 жовт. – С. 8.

12. Мишанич, Володимир. В Ужгороді вшанували співачку Віру Баганич : [творч. вечір з нагоди 80-річчя нар. співачки та презентація альбому «Понад Плаєм, Плаєм...»] / В. Мишанич // Культурологог. джерела. – 2017. – № 2. – С. 7 : фот.

13. Перша виконавиця балади «Пливе кача по Тисині» Віра Баганич удостоєна почесного звання «Заслужений артист України» // Новини Закарпаття. – 2017. – 2 верес. – С. 5 : фот. кольор.

14. Пішла з життя Віра Баганич котра віднайшла баладу «Пливе кача по Тисині» : [видатна співачка, засл. артистка України] : [некролог] // Новини Закарпаття. – 2018. – 24 берез. – С. 2 : фот.

15. Росул, Тетяна Іванівна. Баганич Віра Степанівна : [солістка Закарпат. нар. хору] / Т. І. Росул // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи XX століття. – Ужгород : Ґражда, 2007. – С. 18. : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

16. Співачка Віра Баганич отримала «Золотий ведмедик» : вона відкрила для України «Гей, пливе кача по Тисині» : [найвищу нагороду Закарпат. облдержадмін. – відзнаку «За заслуги перед Закарпаттям» вручив голова ОДА Г. Москаль] // Новини Закарпаття. – 2017. – 6 трав. – С. 4 : фот. кольор.

17. Творчим вечором відзначили 80-річчя першої професійної виконавиці «Гей, пливе кача по Тисині» Віри Баганич // Срібна Земля. – 2017. – 11 трав. – С. 5 : фот.

18. Шестеро закарпатців отримали державні нагороди : [у т. ч. В. Гамазі (Баганич) – «Заслужений артист України»] // Новини Закарпаття. – 2017. – 7 жовт. – С. 5 : фот. кольор.

Квітень: 5

УЖГОРОДСЬКИЙ ІНСТИТУТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

75-річчя від дня заснування (1947)

Приємно усвідомлювати, що наш навчальний заклад долучається до величної місії – творити прекрасне. Адже пісня і танок, слово і музика були і є оберегами історичної пам'яті, виразниками національної культури.

Ужгородський інститут культури і мистецтв знана і глибоко шанована установа в краї, має багато прихильників і заслужений авторитет.

А починалося все непросто. Важкі повоєнні часи, навколо бідність, розруха. Та культура набирала швидких обертів. Повсюди створювались різні колективи художньої самодіяльності. Постало питання про створення державних клубів і бібліотек, а це потребувало кваліфікованих спеціалістів.

Відповідно до постанови директивних органів №1287 від 24 липня 1946 року та наказу Комітету у справах культосвітніх установ при Раді Міністрів України від 9 серпня 1946 року за № 943 в Закарпатській області відкривають технікум підготовки культосвітніх працівників з базою в місті Хуст.

Було надзвичайно важко. Навчальний процес розпочався аж 5 квітня 1947 року в Хустській школі №3 (за адресою: вулиця 24 Жовтня, 58) яку згодом передали в/ч 74212. Це була будівля в центрі міста, де на одному поверсі був окружний суд, а на іншому – казарма, звідки щойно вибралися військові. Приміщення впорядковували самі учні. Для них було виготовлено прості меблі: столи, табуретки, лавиці, збиті з дошок. Питання про гуртожиток навіть не розглядалося. Дівчата жили у бідненькому приміщенні навпроти ресторану «Верховина», а хлопці в будівлі без фундаменту, де раніше був звичайний хлів. За планом прийому 1946/1947 навчального року передбачалося 120 учнів, а через відсутність необхідних приміщень змогла приступити до навчання лиш одна академгрупа бібліотекарів у складі 36 осіб.

Через рік відповідно до «Положення про заочні відділи технікуму підготовки культосвітніх працівників» та наказу Комітету в справах культосвітніх установ при Раді Міністрів УРСР від 23 черв-

ня 1948 року відкривають заочне відділення у складі бібліотечної і клубної спеціальностей.

Знаменним став 1961 рік, коли навчальний заклад почав готувати й фахівців хорового та оркестрового диригування, хореографічного та театрального мистецтва. Саме в цьому році постановою колегії Міністерства культури України Хустський технікум підготовки культосвітніх працівників перейменовано на культурно-освітнє училище.

Незважаючи на труднощі та проблеми, скромні можливості держави, невтомно й наполегливо працювали ті, хто стояв біля витоків навчального закладу. Перш за все це директори Іван Медведенко, Андрій Котляр, Данило Савченко, Кирило Паранич, заступники директорів з навчально-виховної роботи Іван Кучеренко, Данило Савченко, Семен Шехтмейстер, Михайло Петрушевський. Першими викладачами технікуму були Петро Якуненко, Марія Макарова, Юлія та Іван Залязи.

Не менший внесок у подальшу підготовку спеціалістів зробили їхні наступники – велика плеяда професіоналів. Всі вони були не просто педагоги, а творчі та інтелігентні особистості. Своєю відданістю справі вони вписали в багаторічний літопис інституту незабутні сторінки.

Їхню справу з честю і гідністю продовжили викладачі Ужгородського культурно-освітнього училища, оскільки відповідно до рішення №142 від 30.05.1985 року Закарпатської обласної ради народних депутатів навчальний заклад було переведено в м. Ужгород. Спеціально для училища були збудовані сучасний корпус та гуртожиток.

Через п'ять років згідно з наказом №342 від 2.11.1990 року Міністерства культури УРСР культурно-освітнє училище перейменовано в Ужгородське училище культури, а 2 серпня 2007 року за рішенням сесії Закарпатської обласної ради №328 – реорганізовано в Ужгородський коледж культури і мистецтв.

З відкриттям училища в обласному центрі розпочалась нова сторінка нашої історії, яка датується 1 липнем 1985 роком. Очолив навчальний заклад Михайло Митровка, який усе своє життя присвятив розвитку культури рідного краю. Разом з колективом він гідно відстоював, оберігав, примножував дорогоцінний набуток і честь навчального закладу. Незмінним заступником директора з навчальної роботи упродовж 27 років був Михайло Петрушевський. Обоє керівників вміло поєднували адміністративну і твор-

чу діяльність. Їхня працелюбність завжди слугувала прикладом для молодших викладачів.

Велика заслуга у розбудові культурного життя краю належить обласним курсам підвищення кваліфікації працівників культури. Цей підрозділ інституту створено у 2004 році. Щороку тут підвищують кваліфікацію 300 слухачів.

Закарпаття є надзвичайно цікавим етнографічним краєм. Тут проживає близько 100 національностей. З метою підтримки і розвитку культурного розмаїття національних меншин у 1990 році в училищі відкрили угорське відділення, яке забезпечувало угорськомовне населення спеціалістами культурно-дозвіллєвої сфери.

У 2000-му році відкрито Ужгородський заочний факультет Київського національного університету культури і мистецтв, який діяв 15 років.

У 2011 році відбулась зміна керівництва. Посаду директора обіймає Наталія Шетеля, заступником директора з навчальної роботи стає Оксана Телеп. У час різноманітних інноваційних нововведень в галузях освіти та масової культури вони разом з науково-педагогічним колективом вміло запроваджують новітні педагогічні технології, модернізують освітній процес, спрямовують діяльність інституту на сучасну конкурентоздатну культуру, звернену до майбутнього, але укорінену в могутні традиції. Слід зазначити, що обоє керівників, а також ряд викладачів та співробітників навчального закладу є його випускниками.

5 листопада 2019 року розпочато нову сторінку славного літопису, оскільки рішенням Закарпатської обласної ради на 16 сесії VII скликання коледж було перейменовано на «Інститут культури і мистецтв».

До свого 75-ліття навчальний заклад прийшов з багатим творчим ужинком і набутими традиціями. Інститут має 14 чудових творчих колективів, які постійно беруть участь майже в усіх соціокультурних та просвітницьких заходах, що проводяться в місті та області. За професійно-виконавську роботу вони отримують високі нагороди на всеукраїнських, міжнародних мистецьких конкурсах та фестивалях.

Допомагає у цьому тісна творча співпраця інституту з культурно-мистецькими установами краю, де наші студенти мають змогу на практиці закріпити набуті теоретичні знання.

За роки існування навчального закладу з його стін вийшло понад десять тисяч спеціалістів. Гордістю інституту є випускники,

які відданим служінням культурі, мистецтву, освіті, науці, стали народними артистами України, заслуженими артистами України, заслуженими працівниками культури України, кандидатами наук, докторами наук тощо.

Напруженим творчим життям живе інститут і сьогодні. До послуг викладацько-студентського складу просторі аудиторії, оснащені комп'ютерною технікою та мультимедійним обладнанням, сучасні танцювальна, актова, театральна, спортивна зали, творча лабораторія, оновлена бібліотека з читальною залою на 100 місць, медіастудія з професійним відео-, аудіо-, комп'ютерним та IPTV обладнанням, зручна інтернет-мережа з вільним доступом до wi-fi, сучасний гуртожиток.

Було по-різному, але незважаючи на все, з висоти пережитих років можна констатувати, що наш навчальний заклад вистояв у різних життєвих перипетіях. Він зміцнів й збагатив величезним досвідом усіх, хто був причетний до творення його історії, і не заради матеріальної винагороди, а з почуття щирої любові до мистецтва, культури, невмирущих традицій. Він поправу заслуговує доброго слова за титанічну працю всього колективу, починаючи від самих його витоків, заслуговує вдячності від людей за те, що дарує можливість спілкуватися з дивовижним світом краси мистецтва, яке по крупинках розносить по світу велика плеяда його випускників.

Попереду плани, перспективи, здобутки, які відкриватимуть нові сторінки славного літопису і тим самим збагачуватимуть самобутню культуру Срібної землі, що є невід'ємною складовою національної культури України.

Марія Гомоляк, Елеонора Лукеча

Джерельні приписи:

1. Ужгородське училище культури – осередок культури на Закарпатті [1947–2007]. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2007. – 6 с. : іл.

2. Ужгородське училище культури – 60 років [1947–2007] / Упр. культури Закарпат. облдержадмін. ; над текстами працювали: М. М. Митровка [та ін.] ; відп. за вип. М. М. Митровка. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2007. – 36 с. : кольор. іл.

3. Ужгородський коледж культури і мистецтв : 70 років творчості, здобутків і визнань : [кн.-альб.] / ред. О. В. Головчук. – Мукачево : ZORIANa, 2017. – 104 с. : фот. кольор.

4. Ужгородський коледж культури і мистецтв : 65 творчих літ! / Закарпат. облдержадмін., Упр. культури ; упоряд. : Н. І. Шете-

ля, Р. Філяк, Е. Лукеча [та ін.] ; відп. за вип. Н. І. Шетеля. – Ужгород, 2012. – 31 с. : фот.

5. Ужгородському училищу культури – 50 років / відп. за вип. М. М. Митровка ; вступ. слово В. С. Габорця. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-вид. від. Закарпат. ком. у справах преси та інформації, 1997. – 28 с. : фот.

***

6. Алдон, М. Наталія Шетеля про зоряних випускників, перспективи студентів та культурне життя Закарпаття / М. Алдон, М. Носа // Неділя. – 2018. – 20-26 квіт. – С. 5, 24.

7. Габорець, В. Екзамен на зрілість : [про Ужгород. коледж культури і мистецтв] / В. Габорець // Габорець, В. Служителі Мельпомени. – Ужгород : Ґражда, 2015. – С. 118-123.

8. Глуханич, О. Ужгородський коледж культури і мистецтв – освітній центр, де виховують таланти / О. Глуханич // РІО. – 2016. – 16 квіт. – С. 6.

9. Депутати підтримали зміну типу вищого навчального закладу : [про зміну типу назви Комунал. закл. «Ужгородський коледж культури і мистецтв»] // Новини Закарпаття. – 2019. – 9 листоп. – С. 4.

10. Дудаш, Оксана. В мистецтві, натхненні, любові... відзначив свій поважний ювілей Ужгородський коледж культури і мистецтв / О. Дудаш // Неділя. – 2017. – 19-25 трав. – С. 16 : фот. кольор.

11. Коледж культури й мистецтв підсумував ювілейний рік книжкою : [презентація кн.-фотоальб. «70 років творчості, здобутків і визнань»] // Новини Закарпаття. – 2017. – 7 листоп. – С. 8 : фот.

12. Митровка, Михайло. Вийшли всі ми із училища... : [інтерв'ю з дир. Ужгород. уч-ща культури напередодні 50-річного ювілею закладу / вела Л. Кудряська] / М. М. Митровка // Вісті Ужгородщини. – 1997. – 12 квіт. – С. 2.

13. Митровка, Михайло. Кузнею краянської духовності нині є Ужгородський коледж культури і мистецтв : [інтерв'ю з дир. коледжу М. Митровкою / вів В. Танасійчук] / М. Митровка // РІО. – 2010. – 27 лют. – С. 12.

14. Митровка, Михайло. Нові сили культури : [інтерв'ю з дир. Ужгород. уч-ща культури / вела Л. Кудрявська] / М. М. Митровка // Вісті Ужгородщини. – 1992. – 15 верес. – С. 2.

15. Митровка, Михайло. Ужгородське училище культури : 60-річчя від дня заснування (1947) / М. Митровка // Календар кра-

єзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2006. – С. 173-178. – Бібліогр. наприкінці ст.

16. Митровка, Михайло. Училище культури: сьогодні, завтра…/ М. Митровка // Вісті тижня. – 1999. – 7 серп. – С. 2.

17. Пекарович, Софія. В Ужгородському коледжі культури та мистецтв переобрали директора : [нею залишилася Н. Шетеля] / С. Пекарович // Карпат. об'єктив. – 2017. – 16 листоп. – С. 12 : фот.

18. Петрушевський, М. Перше в Україні училище-вуз / М. Петрушевський // Новини Закарпаття. – 1994. – 23 лип. – С. 2.

19. 70 років творчості, здобутків і визнань : [про презентацію кн. під одноймен. назвою в Ужгород. коледжі культури і мистецтв] // Культуролог. джерела. – 2017. – № 4. – С. 23 : фот.

20. 70 років у мистецтві, натхненні, любові : [про ювілей Ужгород. коледжу культури та мистецтв у Закарпат. академ. обл. укр. муз.-драм. театрі ім. братів Шерегіїв] // Культуролог. джерела. – 2017. – № 2. – С. 12 : фот.

21. Ужгородське училище культури реорганізували : [в Ужгород. коледж культури і мистецтв] // Ужгород. – 2007. – 4 серп. – С. 2

22. Училище стає коледжем : [Ужгород. уч-ще культури] // Європа-центр. – 2007. – 4 серп. – С. 4.

23. Черевко, Г. Г. Ужгородське училище культури / Г. Г. Черевко // Бібліотечне Закарпаття: Сторінки історії та сучасності. – Ужгород, 2000. – С. 151–152.

24. Шетеля, Наталія. Ужгородський коледж культури та мистецтв – з поглядом у майбутнє : [розмова з дир. / вела Л. Рудь] / Н. Шетеля // Новини Закарпаття. – 2018. – 8 трав. – С. 4 : фот.

Квітень: 7

СТЕПАН АДАЛЬБЕРТОВИЧ ВАРГА

80-річчя від дня народження футболіста,
арбітра, тренера (нар. 1942)

Один із кращих форвардів в історії крайового футболу, майстер спорту СРСР Степан Варга свого часу був членом олімпійської збірної колишнього Радянського Союзу та головної команди

Республіки (УРСР). Корінний мукачівець свого часу опанував три головні професії футбольної галузі: був чудовим гравцем, принциповим арбітром і хорошим наставником юних чаклунів «шкіряної кулі». Як дитячий тренер виховав чемпіона світу та срібного призера чемпіонату Європи з футболу серед 17-річних, майстра спорту СРСР Анатолія Мущинку, який згодом стане автором першого голу в історії національних чемпіонатів України (6 березня 1992 р.). Цей м'яч мукачівець провів на 22–ій хвилині у календарному поєдинку ФК «Чорноморець» (Одеса) – ФК «Карпати» (Львів) (2:2).

Степан Адальбертович Варга народився 7 квітня 1942 року в Мукачеві. Його перший тренер – колишній гравець та тренер мукачівських команд майстрів Василь Іванович Брижак. Свою ігрову кар'єру Степан розпочав у дитячих командах рідного Мукачева, а 14-річним юнаком (1956 р.) вже грав за резервний склад місцевого «Динамо». Його тренерами тут були Василь Гайлик та Людвіг Ціммерман.

1960 рік – гравець новоствореної команди «Шахтар» (Березинка), яка в своєму дебютному сезоні стала бронзовим призером чемпіонату області та фіналістом кубка Закарпаття. Мукачівці в головному матчі за почесний трофей, що проходив у Берегові, з мінімальним рахунком 0:1 поступилися сильній команді з обласного центру «ФМК ім. Борканюка».

Наступного року тренери ужгородської «Верховини» запросили 19-річного мукачівця до головної команди краю. Уже у дебютному для себе сезоні він серед форвардів зіграв найбільше календарних матчів (31 із 34 запланованих) і провів у ворота суперників 5 м'ячів. На швидкого й настирливого, завжди націленого на ворота нападника звернуло увагу чимало тренерів-селекціонерів із команд першої та вищої ліг.

У 1962 році його прізвище почало з'являтися в стартовому протоколі вищолігівської команди «Молдова» (Кишинів). За неї грав ще один мукачівець Дезидерій Ковач. Степан за молдаван відіграв 7 календарних поєдинків і став автором одного м'яча. Незабаром 20-річний закарпатець одягнув футболку київського «Динамо». Правда, грав лише у складі резервістів. У 1962 році дублери Києва стали срібними призерами чемпіонату колишнього Радянського Союзу.

Військову строкову службу С. Варга проходив у львівській армійській команді, де одним із тренерів був ужгородець Ернест Кеслер. Уже у дебютному році армійці у своїй 1-ій зоні (першість СРСР, клас «Б», українська зона) зайняли друге місце, а у матчі

за бронзові нагороди поступилися переможцям 2-ої зони – ФК «Азовсталь» (Жданов, нині – Маріуполь) (0:1 та 0:0).

У 1965 році у складі СКА Львів С. Варга, а також його земляки Імре Лендєл, Томаш Пфайфер, Арпад Шандор та Іштван Секеч стали чемпіонами УРСР серед українських команд. Усім 5 закарпатцям було присвоєно звання «Майстер спорту СРСР» з футболу, а Е. Кеслеру – заслужений тренер УРСР.

Тренери московського ЦСКА завжди відбирали для своєї команди найобдарованіших виконавців зі своїх регіональних клубів. Степана запросили одягнути футболку олімпійської збірної СРСР. Уже в дебютному для себе сезоні за московське ЦСКА він разом із закарпатцем Іштваном Секечем провели у ворота суперників по 11 м'ячів і стали одними з кращих голеадорів.

З 1967 р. закарпатці Степан Варга та Іштван Секеч захищають кольори одеського «Чорноморця» (1967–1969 рр.). У стартовому сезоні закарпатців одеситам не без допомоги наших земляків удалося у підсумковій турнірній таблиці з 18 місця (1967 р.) переміститися на 10 сходинок вище.

У 1961–1962 та 1971–1974 рр. Варга протягом шести сезонів захищав кольори ужгородської «Говерли». Найвище досягнення команди – це срібні нагороди у 72 сезоні (головний тренер – Дезидерій Товт).

У 1970 та 1975 р. С. Варга перебував у складі рідного ФК «Карпати» («Приладист») (Мукачево).

У 1977–1978 рр. головний тренер ужгородців І. Шандор запросив мукачівця до свого штабу (ФК «Говерла»).

Усього за команди майстрів закарпатець провів 364 календарні матчі і став автором 79 голів. А ще Степан Адальбертович більше 20 років працював старшим тренером мукачівського спортивно-оздоровчого комплексу ДЮСШ, де тренував не лише юних футболістів, але і тенісистів.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Альошин, В. Футбол над Латорицею : [у т. ч. про С. А. Варгу] / В. Альошин, В. Католик. – Мукачево : Карпат. вежа, 2016. – 282 с.
2. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» : [у т. ч. про С. А. Варгу] / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород, 2015. – 230 с.
3. Драга, Є. Спорт, який належить мільйонам : колектив. зб. ст. «Молодість на старт» : [у т. ч. про С. А. Варгу]. – Ужгород, 1969. – 166 с.

4. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про С. А. Варгу] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 258 с.

5. Федак, В. Закарпаття у спортивному вимірі : [у т. ч. про С. А. Варгу] / В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 148 с.

Квітень: 11

ЙОСИП СТЕПАНОВИЧ ГОЛІНКА

95-річчя від дня народження спортсмена, голови федерації легкої атлетики Закарпаття (1958–1968 рр.), тренера (нар. 1927)

Йосип Степанович Голінка народився 11 квітня 1927 року у с. Доманинці, що поряд з Ужгородом.

1933–1937 рр. – навчання у місцевій школі, а відтак (1937–1945 рр.) в ужгородській руській гімназії й у 1956–1950 рр. в училищі радянської торгівлі.

1954–1959 рр. – студент Львівського державного інституту фізичної культури. Після закінчення вишу учителював (спеціальність – учитель фізичного виховання) в Ужгородській ЗОШ І-ІІІ ст. № 4. Протягом 43 років роботи класним керівником у цьому навчальному закладі випустив сім 10-х класів. Також за сумісництвом працював у багатьох спортивних товариствах.

У 46 років був учасником чемпіонату України зі стрибків з трампліна. У 1958–1968 роках був головою федерації легкої атлетики Закарпаття, а також був членом президії федерації України з легкої атлетики.

Йосип Голінка майже 20 років перебував серед кращих спортсменів області, займаючись легкою атлетикою, футболом, лижами. Потім працював тренером, учителем фізкультури, підготував чимало відомих сьогодні атлетів. Вдячні учні не так давно організували спортивний вечір в обласному центрі, присвячений 80-річчю Йосипа Степановича. Авторитетний ветеран і тепер займається фізичними вправами, веде здоровий спосіб життя, активну громадську діяльність. Утім при зустрічі зі мною мало говорив про себе, а більше розповідав про здобутки односельчан у спорті.

Згадати ж справді є що. Скажімо, у 30-ті роки в Доманинцях функціонувала добровільна пожежна команда, яка тренувалася під керівництвом Івана Макари й вигравала чимало змагань із пожежно-прикладних видів. Популярним у селі, звичайно, був футбол. Коли юніорська команда СК «Русь» виграла першість Чехо-Словаччини, то в складі переможниці виступали доманинчани Дезидерій Товт, Іван Лабецький, Йосипи Федорішко, Шкіряк, Гахавець. Останній із них, до речі, як здібний гравець запрошувався до празької «Славії». У першій команді легендарного СК «Русь» грали Микола Шкіряк та Юрій Палінчак. Чимало малих хлопців тренувалися в дитячій команді цього спортивного клубу. До речі, тоді в Доманинцях було багато спортивних ентузіастів. І серед них слід виділити тренера й організатора футбольної команди Василя Федака. У 1947–1948 рр. ця сільська команда навіть завоювала право участі в першій групі чемпіонату області з фубтолу. А дещо раніше, у 1946 році, в Доманинцях створили фізкультурно-спортивний колектив. Його першим головою став Павло Гончарик. Слава про названий колектив поширилася далеко за межі Закарпаття.

Добре зарекомендували себе доманинчани ще й у лижному спорті. Тут свої здібності виявили Юрій Беняк, Йосип Стріпай, Ярослав Бенеш, Йосип Пеняк, які вигравали чимало змагань, зокрема в 1940 році Кубок Угорщини. До речі, у 1991 році в Доманинцях з'явилася вулиця Юрія Беняка. Не кожне село похвалитися таким ушануванням спортсменів. Між іншим, один із них – Славко Цимбрила, який виступав на першості Європи в складі збірної команди Чехо-Словаччини. У свою чергу Юрій Бенеш зарекомендував себе в стрибках із трампліна і був включений до збірної Угорщини на змагання з командою Німеччини. Лише війна завадила йому взяти участь у спортивних баталіях. Натомість у 1949 р. в Хусті, захищаючи честь Ужгородського району, доманинчани у запеклій боротьбі з командою Рахівського району виграли першість області.

Можна згадати й інші вагомі факти зі спортивної біографії села. Скажімо, в прикладних видах чемпіоном чехословацької армії був Михайло Чобаній. Проводилися в селі чудові вечори за участю гімнастів та акробатів. У 1940–1941 рр. доманинчани неодноразово здобували призи на різних змаганнях із футболу, легкої атлетики, стрибків із трампліна на лижах.

Про незабутні сторінки доманинського спорту того часу нагадують важкі бронзові кубки, які дбайливо зберігає Й. Голінка

вдома. Ось один із них – перехідний, із зображенням грецького дискобола. Є кубок у вигляді статуетки зі стрибаючим лижником, кубок із футболу із зображенням угорського воїна. У радянські часи ці трофеї не можна було показувати, а сьогодні вони є частиною славної історії Доманинців.

Й. С. Голінка виховав цілу плеяду атлетів. Його своїм першим тренером називають майстри спорту міжнародного класу з легкої атлетики Олександр Величко, з дзюдо – Тетяна Гаврилова, з плавання – Сергій Люсіненко, майстри спорту СРСР та України з тенісу – Олександр Єгоров та Юрій Ленарт, з легкої атлетики – Людмила Корольчук та Алевтина Щетнікова, плавання – Олександр Данилович, Андрій Сопков та Андрій Лазарєв, десятиборець Юрій Богданов, з настільного тенісу – Олексій Сімонов та Яна Демідова, з боксу – Томаш Бірнштейн, з класичної боротьби – Станіслав П'янков, а також футболісти, що виступали за команди майстрів – Іван Шангін та Томаш Пфайфер (мол.) та багато інших.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» : [у т. ч. про Й. С. Голінку] / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород, 2015. – 230 с.

2. Драга, Є. Спорт, який належить мільйонам / колектив. зб. ст. «Молодість на старт» : [у т. ч. про Й. С. Голінку]. – Ужгород, 1969. –166 с.

3. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про Й. С. Голінку] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 258 с.

4. Федак, В. Закарпаття у спортивному вимірі : [у т. ч. про Й. С. Голінку] / В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 187 с.

***

5. Голінка Йосиф Степанович : [спортсмену, вчителю – 80 років] // Карпат. Україна. – 2007. – 21 квіт. – С. 14.

Травень: 1

АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ ФЕДОРІШКО

65-річчя від дня народження майстра спорту, старшого викладача кафедри фізичного виховання УжДУ, голови Закарпатської федерації пауерліфтингу, головного тренера збірної області з цього виду спорту (нар. 1957)

Андрій Федорішко народився 1 травня 1957 року в Ужгороді. 10 років навчався у місцевій середній школі № 2, яку закінчив у 1974 році. Наступного року вступив на біологічний факультет УжДУ. Після його закінчення (1980 р.) отримав фах біолога, вчителя біології та хімії.

Листопад 1980 – червень 1982 рр. – вчитель Нижньоворітської та Ужгородської шкіл-інтернатів. У вересні 1982 року обраний за конкурсом на посаду викладача кафедри фізичного виховання УжДУ. Вибір професії був не випадковим, адже ще з шкільних років займався багатьма видами спорту і став розрядником з п'ятьох видів легкої атлетики. У 10-му класі захопився важкою атлетикою, у якій і досяг найбільших успіхів як спортсмен. Він був багаторазовим чемпіоном області, неодноразовим переможцем і призером республіканських і міжнародних змагань.

У 1982 році Андрій Андрійович був одним із засновників нового на Закарпатті виду спорту – пауерліфтингу, а також виступив ініціатором та організатором проведення перших у краї змагань з цього виду спорту, зокрема, і відкритої першості УжДУ з силового триборства, в якій взяли участь атлети з усієї Срібної Землі. За його безпосередньої участі у 80-х роках минулого століття були проведені відкриті першості Ужгорода та Мукачева, а у 1988–1990 рр. він провів дебютний чемпіонат області з цього виду спорту.

Як тренер Андрій Федорішко у 2002 р. вперше підготував майстра спорту України з пауерліфтингу Габріеллу Знік (Мателешко), яка стала переможницею 2-их спортивних ігор молоді України. У 2005 році його вихованка стала чемпіонкою країни серед дорослих, а наступного – майстром спорту України міжнародного класу і віцечемпіонкою Європи з пауерліфтингу серед молоді. Наступна його вихованка Єлизавета Бан (Рижак) протягом 2010–2016 років 12 разів ставала чемпіонкою України (у т. ч. 7 разів – серед дорос-

лих) та тричі (2011–2013 рр.) – срібною призеркою Чемпіонату світу. А у 2014 році вона серед дорослих виборола «бронзу» на Чемпіонаті світу. За підсумками цього року була визнана однією з кращих спортсменок України з пауерліфтингу. Ще один його вихованець Євген Криса у 2011 році став віцечемпіоном світу серед юнаків, у 2013 і 2014 рр. здобув аналогічний титул серед молоді. А вихованець Василь Потокій у 2010 році переміг на молодіжному чемпіонаті світу з гирьового спорту.

У 2002–2021 рр. А. Федорішко підготував 5 майстрів спорту України міжнародного класу та 25 майстрів спорту України. Його вихованці майже 40 разів ставали переможцями чемпіонату України серед дорослих, молоді, юнаків та дівчат.

У червні 2011 року без відриву від роботи закінчив факультет післядипломної освіти УжНУ і отримав кваліфікацію викладача фізичного виховання та спорту, реабілітолога. У вересні 2016 року управління молоді та спорту ОДА йому присвоїло вищу кваліфікаційну категорію тренера з пауерліфтингу.

У 2000 році А. Федорішко став одним із засновників обласної федерації пауерліфтингу, був обраний її головою і очолює її до сьогодні. За період 2000–2021 рр. взяв участь в організації і проведенні більше 70-ти обласних змагань з пауерліфтингу на яких незмінно є головним суддею.

У 2000–2020 рр. закарпатські пауерліфтери більше 25 разів брали участь у чемпіонатах світу та Європи. З цих міжнародних змагань вони привезли повний комплект нагород і з них 15 золотих медалей найвищого гатунку.

За підсумками 2002–2006 та 2010–2013 років А. Федорішко був у списку «10 кращих тренерів Закарпаття».

У 2001 році А. Федорішко нагороджений Почесною грамотою обласної ради, а у 2005 – Почесною грамотою Міністерства України у справах молоді та спорту та Подякою голови Закарпатської ОДА.

У 2017 році за значний особистий внесок у розвиток національної освіти, підготовку кваліфікованих фахівців, багаторічну плідну педагогічну діяльність та високий професіоналізм Андрію Андрійовичу Федорішку присвоєно почесне звання «Заслужений працівник фізичної культури і спорту України».

У 2020 році Андрій Андрійович Федорішко став лауреатом премії імені Августина Волошина. Ця премія присуджується за вагомий особистий внесок у діяльність Закарпатського крайового

культурно-освітнього товариства «Просвіта» та плідну працю на благо України.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Михайлович, С. О. Спортивний літопис Ужгородського Національного університету : [у т. ч. про А. Федорішка] / С. О. Михайлович. – Ужгород : Говерла, 2009. – 358 с.

2. Павлович, Федір. Закарпатська «Просвіта» відзначила ювілей Андрія Федорішка : [тренер, спортсмен, педагог, громад.-політ. і культур. діяч] / Ф. Павлович // Календар «Просвіти» на 2018 рік / Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во «Просвіта»; уклад. П. М. Федака ; П. П. Федака. – Ужгород, 2018. – С. 58-59 : фот.

3. Тарасюк, В. Ю. Розвиток спорту на Закарпатті у незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про А. Федорішка] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е. – 258 с.

4. Федака, Павло. Андрій Федорішко : нар. 1957 р. : [спортсмен, педагог, просвітянин] / П. Федака // Федака, П. Закарпатська «Просвіта» у постатях її діячів (1920–2020). – Ужгород : TIMPANI, 2020. – С. 264-266 : фот.

5. Федака, Павло. Визначний тренер, спортсмен, педагог, громадсько-політичний і культурний діяч : (до 60-річчя від дня народж. А. Федорішка) / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2017 рік / Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во «Просвіта»; уклад. П. М. Федака ; П. П. Федака. – Ужгород, 2017. – С. 57-60 : портр.

Травень: 9

ІВАН ДЕНИСОВИЧ СТАНКАНИНЕЦЬ

105-річчя від дня народження позаштатного головного акушера-гінеколога Закарпатського облздороввідділу (нар.1917)

Іван Денисович Станканинець народився 9 травня 1917 року в м. Ужгород в сім'ї службовця. Був восьмою дитиною в родині. У 1923 році пішов навчатись в народну початкову школу. З 1927 р. продовжив навчання в Ужгородській гімназії, де у 1935 р. одер-

жав атестат зрілості. Цього ж року вступив на медичний факультет Празького Карлового університету. Навчався тут до 1938 року. Після канікул через окупацію Ужгорода і всього краю Угорщиною не зміг виїхати до Праги, щоб продовжити навчання. Проте дуже мріяв закінчити медичну освіту. У 1939 р. з дозволу угорської влади записався до Будапештського університету, де навчався один семестр. Через матеріальну скруту родини вимушений був пробути наступний семестр удома. В 1942 р. закінчив медичний факультет. У 1943–1944 рр. проходив лікарську практику в лікарнях Кошице та Ужгорода. 1944 року Іван Денисович одержав звання доктора загальних медичних наук з правом займатися лікувальною практикою.

Після визволення краю І. Д. Станканинець працює ординатором Ужгородського родильного будинку та асистентом державної фельдшерсько-акушерської школи в Ужгороді. У 1945 р. читав лекції на двох курсах дезінфекторів, на яких викладав анатомію та фізіологію, а акушеркам – патологічну фізіологію. Був лектором з акушерства на сестринських курсах та курсах удосконалення лікарів-акушерів. Вів поліклінічний прийом пацієнтів.

У 1947 році фельдшерсько-акушерська школа була перенесена до м. Берегове. З 1949 р. по 1951 р. Іван Денисович працює завідувачем акушерсько-гінекологічного відділення Берегівської районної лікарні. В 1951 р. його призначають позаштатним головним акушером-гінекологом при Закарпатському облздороввідділі. З 1965 р., пройшовши курси з сексопатології в Київському інституті удосконалення лікарів, працює сексологом обласної клінічної лікарні за сумісництвом. За весь період роботи Іван Денисович Станканинець був, як сказано в характеристиці 1967 року, взірцем самовідданої праці і вірного служіння інтересам пацієнтів, який всі сили і знання віддавав хворим. За свою працю неодноразово нагороджувався грамотами облздороввідділу та Міністерства охорони здоров'я. У 1967 р. з нагоди 50-річчя від дня народження лікареві-гінекологу Ужгородського родильного будинку І. Д. Станканинцю було оголошено подяку й нагороджено почесною грамотою облздороввідділу та обкому профспілки медичних працівників.

Іван Денисович Станканинець зробив вагомий внесок у розвиток акушерсько-гінекологічної служби в області та підготовки спеціалістів цього профілю.

Наталія Вакула

Джерельні приписи:

1. Станканинец, И. Д. Состояние акушерко-гинекологической помощи в Закарпатской области / И. Д. Станканинец // Доклады и сообщения: первая обл. науч.-практ. конф. акушеров-гинекологов Закарпатья. – Ужгород : УжГУ, 1960. – С. 3. – Текст рос. мовою.

***

2. Станканинець Іван Денисович // Вакула, Н. С. Медицина Закарпаття. 1939–1985 роки / Н. С. Вакула. – Ужгород : ІВА, 2019. – С. 134-135.

Травень: 10

ВІКТОР ФЕДОРОВИЧ ТЕЛИЧКО

65-річчя від дня народження композитора, піаніста, педагога, музично-громадського діяча (нар. 1957)

Для музичного життя Закарпаття Віктор Федорович Теличко є, без сумніву, ключовою фігурою, з ім'ям якого пов'язані процеси становлення, розвитку і професіоналізації академічної музичної традиції в регіоні. Творчі здобутки заслуженого діяча мистецтв України є результатом плідної композиторської, виконавської, педагогічної та культурно-громадської діяльності.

Народився митець 10 травня 1957 р. в м. Хуст у родині лікаря. З раннього дитинства був оточений музикою, що відіграло вирішальну роль у формуванні його творчої особистості. Музикант згадує: «Моя мама – філолог за освітою, була дуже музична від природи. На слух могла підібрати будь-яку мелодію на фортепіано, грала на мандоліні, дуже гарно співала. А батько – доктор медичних наук, професор протягом 33 років співав у чоловічій капелі Ужгородського університету». Саме в сім'ї сформувався характер майбутнього композитора, котрий завжди серйозно ставився до обраної справи, до навчання, розсудливо й критично оцінював дійсність.

З теплотою і вдячністю митець згадує викладачів Ужгородської дитячої музичної школи №1 імені П. І. Чайковського Л. Л. Шапран і М. Д. Кобулея, котрі відкрили хлопчикові особливу таїну музики.

Освоєння азів гри на фортепіано та проби композиторського пера логічно підвели юнака до вступу в Ужгородське державне музичне училище. В. Ф. Теличко успішно навчався по класу фортепіано у С. А. Хосроєвої, паралельно опановував спеціальність «Теорія музики» (кл. І. В. Попової), композицією займався з М. Д. Лєвіним та І. Ф. Мартоном.

Окрилений першими помітними музичними успіхами, В. Теличко їде до столиці, аби здобути вищу освіту у Київській державній консерваторії ім. П. Чайковського. З 1976 р. юнак вдосконалює піаністичну майстерність у класі проф. А. К. Рощиної, а з 1981 р. продовжує освіту по класу композиції у народного артиста України, проф. М. М. Скорика. Велика школа мистецького та професійного розвитку під керівництвом відомих музикантів допомогла юнаку осягнути нові вершини музичного Олімпу. Кілька років потому В. Теличко здобуває багатий концертний досвід в якості піаніста й концертмейстера на різних сценах нашої держави, знайомиться з принципами організації концертної справи, налагоджує дружні та творчі контакти. Це стане у нагоді, коли музикант повернеться на «малу батьківщину» – Закарпаття – і порине у проблеми функціонування музичного життя краю.

Прагнення молодого фахівця до творчої самореалізації приводить його на посаду художнього керівника Закарпатської обласної філармонії, яку він обіймав протягом 1986–1990 рр. За сприяння В. Ф. Теличка до Ужгорода запрошували відомих виконавців, організовували фестивалі й авторські вечори, розширювали репертуар місцевих творчих колективів. Митець відчував нагальну потребу композиторської творчості, яка була підкріплена як виконавським потенціалом краян, так і плідним спілкуванням з корифеєм музичної культури Закарпаття І. Ф. Мартоном.

Непересічний талант В. Ф. Теличка одразу був гідно оцінений музичною спільнотою. У 1990 р. музиканта приймають до лав Національної спілки композиторів України, наступного року – до Національної всеукраїнської музичної спілки, а в 1998 р. – до Спілки театральних діячів України. Та найзначнішим здобутком цього життєвого етапу стала велика організаційна робота В. Теличка щодо створення в області місцевого осередку Національної спілки

композиторів України у 1994 р. В. Ф. Теличко і донині є її незмінним головою. Творча робота митця та його колег в рамках спілки спрямовується на створення і підтримку нових музичних колективів та обдарованих музикантів у краї, організацію концертного життя, популяризацію музики закарпатських композиторів у світі, навчання юних талантів. Результати цієї діяльності свідчать про неабиякий організаторський хист Віктора Федоровича. За 27 років творчої діяльності організація провела 18 фестивалів «Музичне сузір'я Закарпаття», 2 фестивалі музики Є. Станковича і М. Скорика, близько 400 концертів, 50 творчих зустрічей, десятки майстер-класів, лекцій, презентацій, виступів по радіо і телебаченню, випущено у світ 12 музичних видань, записано 7 компакт-дисків. Через спілку провідні виконавці Закарпаття освоюють сучасний український репертуар, розширюють горизонти власної концертної діяльності. В. Ф. Теличко та члени організації постійно беруть участь в роботі журі багатьох всеукраїнських та міжнародних конкурсів, звертають увагу громадськості та державних структур на проблеми функціонування і розвитку музичної культури регіону, сприяють відродженню й популяризації мистецької спадщини корифеїв.

Досить багато уваги В. Ф. Теличко приділяє концертній діяльності. Як піаніст і композитор, а також як концертмейстер або учасник фортепіанного дуету із заслуженим працівником культури України, дружиною Тетяною, Віктор Федорович систематично виступає на сценах краю, України і зарубіжжя. Фортепіанний дует є постійним учасником міжнародних фестивалів «Київ Мюзік Фест», «Музичні прем'єри сезону» (Київ), «Контрасти» (Львів), «Музичні салони Банської Бистриці» (Словаччина), представляв українську сучасну музику в Дармштадті (Німеччина). Публіка давно полюбила цей дует за особливий сценічний шарм, цікавий репертуар, яскраву та чуттєву манеру гри.

Ще однією важливою сферою діяльності В. Ф. Теличка є педагогічна праця. З 1986 р. і донині він веде курси музично-теоретичних дисциплін в Ужгородському музичному училищі імені Д. Є. Задора (нині – Ужгородському фаховому музичному коледжі), працює доцентом кафедри музичного мистецтва Мукачівського державного університету (з 2003 р.), а протягом 2003–2014 рр. – був викладачем Ужгородського факультету Донецької державної музичної академії ім. С. Прокоф'єва. Вроджена інтелігентність, стриманість, аналітичний підхід до навчального процесу швидко здобули заслужений авторитет і повагу педагога серед викладацьких та студентських

колективів. Також протягом усіх цих років В. Ф. Теличко успішно веде клас композиції. Серед його відомих учнів – лауреати міжнародних і всеукраїнських конкурсів Віктор Янцо, Катерина Оленич, Рената Сокачик, Василь Цанько, Юліана Хоменко, Яна Наконечна, Михайло Чедрик, які стали фаховими композиторами.

Серед когорти сучасних закарпатських композиторів В. Ф. Теличка сміливо можна назвати передовим. Це підтверджується і масштабністю творчого доробку, і різноманітністю жанрів, і блискучим володінням композиторськими техніками, і величезним досвідом творчої праці, і резонансом його музики серед поціновувачів музичного мистецтва. У доробку композитора є більше ста творів різних жанрів: фольк-опера «Закарпатське весілля», великі інструментальні твори для фортепіано, скрипки та симфонічного оркестру, камерна симфонія «Ремінісценції» для струнного оркестру, фольк-концерт для народного хору й ударних, сюїта «Гомін Карпат» для однорідного хору і ударних, твори для органу, музика до більш ніж 20 театральних спектаклів, вокально-хореографічні композиції, пісня-поема «Наш Тарас» (сл. В. Вовчка) для солістів, мішаного хору і симфонічного оркестру, «Єврейська фантазія» для 2-х акордеонів та камерного оркестру, вокально-симфонічні твори, романси, хорова музика, пісні і фортепіанна музика для дітей, обробки народних пісень та багато ін. Музика різних жанрів є у фондах західнонімецького радіо, у відеофільмі Чеського телебачення «Пісні полонин», відеофільмі «Наш Ужгород», художньому відеофільмі «Маестро». Твори композитора друкуються в Україні і за кордоном, неодноразово виконувались у Словаччині, Угорщині, Румунії, Німеччині, Австрії, Франції. Вони є в репертуарі провідних мистецьких колективів і солістів Закарпаття, України, закордонних виконавців, записані на кількох компакт-дисках. Зокрема, музику нашого земляка неодноразово виконував Національний заслужений академічний симфонічний оркестр України (дир. В. Сіренко), симфонічний оркестр Закарпатської обласної філармонії (дир. В. Свалявчик-Цанько), камерний оркестр «Київська камерата» (кер. В. Матюхін), Київський академічний камерний хор «Хрещатик» (дир. П. Струць), солісти Хедвіг Швімберг, Юліус Кляйн, Віталій Возняк, Валерій Мурга, Валерій Буймістер.

«Творчість, – зазначає маестро, – це спроба досягти абсолюту, досконалості. Всі прагнуть тієї високої планки, про яку здогадуються, про яку знають, або яку відчувають». Внутрішній світ людини – головне в музиці В. Ф. Теличка. У ній втілено і збірний об-

раз героя свого часу, і галерея конкретних людських характерів, і пейзажні та жанрові замальовки, і фольклорні мотиви, але завжди чітко виділяється авторський голос, що створює неповторність та єдність стилю. Складність та філософічність змісту творів митця подані сучасною, але доступною музичною мовою. Кому б не був адресований той чи інший твір – дітям, фахівцям-музикантам чи слухачам, що роблять перші кроки в осягненні музичних образів, – він відкритий, щирий, сповнений любові до людей, до життя. Самобутньому композиторському стилю В. Теличка притаманні яскрава емоційність, театральність, образна влучність і звукова конкретність музично-поетичних втілень, афористичність і тонке відчуття виразності тембру, виконавського прийому. Стильовою домінантою творчості митця є оригінальне поєднання академічних музичних традицій із новітніми композиторськими техніками. Саме завдяки цьому музика В. Теличка звучить колоритно, свіжо, завжди є сучасною та зрозумілою слухацькій аудиторії.

В. Ф. Теличко зініціював і організував видання творів І. Мартона, Д. Задора, М. Машкіна, монографії О. Зінкевич «Симфонічні гіперболи. Про музику Є. Станковича», трьох випусків збірки статей «Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення», «Дитячого альбому» для фортепіано І. Щербакова, започаткував видання антології «Музика Срібної Землі», що є важливим чинником популяризації музики закарпатських композиторів.

За значні заслуги у розвитку культури Закарпаття, маестро неодноразово нагороджували грамотами та подяками Міністерства культури України, Національної всеукраїнської музичної спілки, Закарпатської облдержадміністрації, обласної ради, управління культури та освіти. Фахові здобутки В. Ф. Теличка відзначені почесним званням заслужений діяч мистецтв України (1999). Композиторська творчість була удостоєна державних премій ім. В. С. Косенка (2017), ім. М. В. Лисенка (2021), обласних премій імені Д. Задора (в номінаціях «композитор» та «виконавець»), братів Шерегіїв (за музику до театральних спектаклів).

Творча багатогранність і самобутність, дивовижна працездатність, висока вимогливість до себе, уміння створювати навколо себе доброзичливу творчу атмосферу, чуйне ставлення до колег, студентів і близьких, відмінне почуття гумору – ось ті риси, котрі характеризують В. Ф. Теличка. Його музичний авторитет беззаперечний, творчий запал та скромність високо цінують усі, хто має щастя спілкуватись та співпрацювати з маестро.

65 років для творчої особистості – це час розквіту, зрілості, значущих ідей. Тож бажаємо ювіляру здоров'я, наснаги і натхнення для реалізації усіх творчих планів!

Тетяна Росул

Джерельні приписи:

1. Теличко, Віктор Федорович. Музичний всесвіт Євгена Станковича / В. Ф. Теличко. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2007. – 24 с. : кольор. іл.

***

2. Теличко, В. Василь Михайлович Гайдук : 70-річчя від дня народж. композитора (нар. 1938) / В. Теличко // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2008 рік : рек. бібліогр. посіб. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2007. – С. 41-44. – Бібліогр. наприкінці ст.

3. Теличко, В. Він встиг... : [про укр. композитора Е. Д. Кобулея] / В. Теличко // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення : зб. ст, есе про музич. культуру Закарпаття. – Вип. 2. – Ужгород : Карпати, 2010. – С. 227-231.

4. Теличко, В. Дезидерій Задор і професійна композиторська традиція в Закарпатті в другій половині ХХ століття : [заслуж. діяч мистецтв України, піаніст, диригент, педагог] / В. Теличко // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Вип. 3. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 42-47.

5. Теличко, В. Дезидерій Задор – непересічна особистість : (до 100-річчя з дня народж.) : [піаніст, композитор, диригент, педагог, муз.-громад. діяч] / В. Теличко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 28. – 2012. – С. 27-31.

6. Теличко, В. Дивовижний сад Семіраміди : [про музиканта, педагога С. А. Хосроєву] / В. Теличко // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Вип. 1. – Ужгород : Карпати, 2005. – С. 135-137 : портр.

7. Теличко, В. Духовний символ незалежної України : до 70-річчя народж. Є. Станковича / В. Теличко // Календар «Просвіта» на 2012 рік / Закарпат. крайове культ.-освітнє т-во «Просвіта»; уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2012. – С. 96-98.

8. Теличко, В. Євген Федорович Станкович : 65-річчя від дня народж. композитора, нар. артиста України, лауреата Нац. премії

України ім. Т. Шевченка (нар. 1942) / В. Теличко // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік : рек. бібліогр. посіб. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2006. – С. 346-350.

9. Теличко, В. Іштван Ференцович Мартон : 85-річчя від дня народж. композитора, заслуж. діяча мистецтв України (1923–1996) / В. Теличко // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2008 рік : рек. бібліогр. посіб. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2007. – С. 164-166. – Бібліогр. наприкінці ст.

10. Теличко, В. Її репертуар був безмежний : [про укр. музиканта Н. Д. Висіч] / В. Теличко // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Вип. 3. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 214-216 : портр.

11. Теличко, В. Мокану Людмила Михайлівна : [музикознавець, педагог] / В. Ф. Теличко // Енциклопедія Сучасної України. Т. 21 : Мікро – Моя. – К. : Ін-т енцикл. дослідж. НАН України, 2019. – С. 343 : фот. – Бібліогр. наприкінці ст.

12. Теличко, В. Петро Милославський – фундатор вокально-хорового професійного жанру на Закарпатті в другій половині XX століття : [фольклорист, музикознавець, хормейстр] / В. Теличко // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення : зб. ст., есе про музич. культуру Закарпаття. – Вип. 2. – Ужгород : Карпати, 2010. – С. 101-119. – Бібліогр. наприкінці ст.

13. Теличко, В. Плоскіна Віктор Михайлович : [відомий укр. диригент] / В. Ф. Теличко // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи XX століття. – Ужгород : Ґражда, 2007. – С. 249 : портр.

14. Теличко, В. Талант не старіє : [про композитора, професора Нац. муз. акад. України, заслуж. діяча мистецтв, нар. артиста УРСР, Героя України Є. Ф. Станковича] / В. Теличко // Закарпатці – лауреати Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка. – Ужгород : Ґражда, 2003. – С. 8-9.

15. Теличко, В. Творчо-організаційна діяльність Закарпатської організації національної спілки композиторів України / В. Теличко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 26. – 2011. – С. 73-77.

***

16. Асаулюк, В. Шипшина – троянда : перша книга пісень / В. Асаулюк ; вступ. слово В. Ф. Теличка. – Ужгород : Ліра, 2003. – 128 с.

17. Мартон, Іштван. Музичні твори = Zenei muvek : збірник / І. Мартон ; авт. вступ. слова, упоряд., муз. ред. В. Ф. Теличко ; худож. оформ. Р. Реш. – Ужгород : Ліра, 2003.

18. Турянин, Федір. Васильович Світку мій карпатський / Ф. Турянин ; ред. С. Лендєл ; вступ. слово В. Ф. Теличка. – Ужгород : ІВА, 2003. – 80 с. : портр.

***

19. Голова Спілки композиторів Закарпаття здобув премію імені В. С. Косенка : [премію ім. В. С. Косенка присуджено композитору В. Теличку за твори для дітей та юнацтва остан. років] // Срібна Земля. – 2017. – 19 жовт. – С. 2 : фот.

20. Каралкіна, Наталія. Віктор Теличко: Музика – це втаємничені вібрації : понад 30 років закарпат. композитор народжує музику і навчає інших робити її досконало / Н. Каралкіна // РІО. – 2016. – 2 лип. – С. 7 : фот.

21. Короленко, Олена. Віктор Теличко. «Карпатське капрічіо» / О. Короленко // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення : зб. ст., есе про музич. культуру Закарпаття. – Вип. 2. – Ужгород : Карпати, 2010. – С. 325-330.

22. Оленич, Катерина. Композитор Віктор Теличко / К. Оленич // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Вип. 1. – Ужгород : Карпати, 2005. – С. 168-178.

23. Омельченко, Тетяна. Соната для скрипки та фортепіано В. Теличка «With the Questions» : сучас. тенденції розвитку жанру / Т. Омельченко // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення : зб. ст., есе про музич. культуру Закарпаття. – Вип. 2. – Ужгород : Карпати, 2010. – С. 406-418. – Бібліогр. наприкінці ст.

24. Попова, І. «Ремінісценції» Віктора Теличка : [про творчість ужгород. композитора, піаніста, педагога, громад. діяча, викладача Ужгород. музич. коледжу ім. Д. Задора, доц. Мукачів. держ. ун-ту] / І. Попова // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Вип. 3. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 340-352. – Бібліогр. наприкінці ст.

25. Росул, Т. І. Теличко Віктор Федорович : [закарпат. композитор] / Т. І. Росул // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи XX століття. – Ужгород : Ґражда, 2007. – С. 318 : портр.

26. Росул, Тетяна. Віктор Федорович Теличко : 50-річчя від дня народж. композитора, піаніста, заслуж. діяча мистецтв Украї-

ни (нар. 1957) / Т. Росул // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік : рек. бібліогр. посіб. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2006. – С. 217-221. – Бібліогр. наприкінці ст.

27. Тетерюк-Кінч, Юлія. Музикант, композитор, педагог : [про В. Ф. Теличка] / Ю. Тетерюк-Кінч // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Вип. 3. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 297-301.

28. Тюпа-Павай, Віталія. Вікторові Теличку – 60 : [про ювіл. автор. концерт композитора у Закарпат. обл. філармонії] / В. Тюпа-Павай // Культурологія. джерела. – 2017. – № 2. – С. 65-66 : фот.

29. Чекан, Юрій. «Ремінісценції» Віктора Теличка: жанровий пошук в умовах посттрадиційного професіоналізму / Ю. Чекан // Професійна музична культура Закарпаття: етапи становлення. – Вип. 3. – Ужгород : Карпати, 2016. – С. 353-365.

Травень: 26

ІВАН МИХАЙЛОВИЧ СЕНЬКО

85-річчя від дня народження фольклориста,
літературознавця (нар. 1937)

Протягом усього свого життя він звеличує Україну своїм талантом, своїми книгами. Кожна нова праця автора – знакове явище української культури. Недарма поклав своє життя і здоров'я, аби повернути Україні створені народом духовні цінності. Тому його праці є абсолютно унікальними. Видрукувавши кілька десятків книг, мав і має єдину мету: посіяти в серці читача хоч крихтину доброти, любові до рідної землі, мови, духовних надбань народу, вміння цінувати красу.

Сенько Іван Михайлович народився 26 травня 1937 р. в с. Келечині на Міжгірщині в селянській родині. Тут він виростав у середовищі легенд, доброзичливих казок під хвилюючий спів пісень своїх односельчан. Закінчив російське відділення філологічного факультету Ужгородського університету (1964). Був на педагогічній і партійній роботі до 1984 р. З квітня того ж року – старший викладач, а з 1990 р. – доцент і завідувач кафедри російської літе-

ратури Ужгородського університету. У 1989 р. він захистив кандидатську дисертацію на тему «Історичні пісні слов'янських народів про події XIX століття».

Статті з історії та етнології краю публікує в місцевій періодиці, зокрема у районній газеті «Радянська Верховина» (Міжгір'я). З 1968 по 1973 рр. вийшло 30 тематичних сторінок під назвою «Верховино, мати моя». У газеті «XXI вік» з квітня 1990 р. опубліковано дев'ять етнопедагогічних циклів І. Сенька на матеріалі закарпатського фольклору. Це «Кохання і шлюб», «Рід, батьки і діти», «Мудра старість», «Материнська мова» та ін. У газеті «Закарпатська правда» з 1991 р. веде рубрику «Закарпатські дивоцвіти», котра інформує читачів про нові книги з фольклору та етнографії Закарпаття, знайомить з біографіями співців, казкарів, фольклористів краю, розповідає про народні ремесла, вводить у світ сучасного побутування фольклорних жанрів. З 1992 р. в чотирьох номерах газети «Карпатський край» опублікував цикл статей про демонологію Карпат.

Суспільний резонанс мали такі його публікації: «У фарватері чужих здобутків» (1970) – критична рецензія на роман А. Пастушенка «Під мечем Дамокла»; «Ще раз про неписьменність» (1987); «Відділити зерно від полови: Про діяльність товариств «Просвіта» та ім. О. Духновича» (1989); «Голод: факти і легенди» (1990); «Ідея справедливості» (1991); «Яка вона, «сіль землі?»: Роздуми про інтелігенцію» (1993).

Про розмаїття пошуків І. Сенька свідчать назви його статей: «Українська історична пісня Карпат» (1972), «Володимир Гнатюк на Міжгірщині» (1974), «Спогади селян про Івана Ольбрахта» (1984), «Каменярі» мовами народів світу» (1984), «Шкільні хроніки» (1985), «Андрій Калин і Петро Лінтур» (1986), «Олесь в Карпатах» (1988), «Притчі» (1990) тощо.

Перші літературні спроби та наукові розвідки І. Сенька публікували районна та обласна преса, журнали «Дукля», «Народна творчість та етнографія», «Дзвін», колективні збірники «Голоси молодих» (1961), «Молодий день» (1979), «Відлуння» (1985), «Хуст над Тисою» (1992), «Народний календар» (1991), «Записки наукового товариства ім. Шевченка» (1992) та різні наукові збірники.

Вийшли у світ окремі видання зібраних та впорядкованих фольклористичних книг «Як зачую коломийку» (1975), «Біля райських воріт» (1980), «Ходили опришки» (1983), «Чарівна торба» (1988), «Радуйся, земле!» (1990), «Коли Христос по землі ходив»

(1993), «Як то давно було» (2003) та ін. Чимало його записів фольклорних творів уміщено у збірниках, які друкувало видавництво «Наукова думка» Академії наук України. Іван Сенько зростає у своїх пошуках, знахідках, розширює їх обрії, урізноманітнює, поглиблює, збагачує українські духовні скарби і стверджує, що народні перлини – це невичерпний океан краси.

Іван Михайлович робить важливу справу у питанні якомога повнішого і глибшого зібрання, осмислення й узагальнення багатовікового традиційного культурного досвіду нації. Тому фольклористичне вивчення окремих місцевостей як складових компонентів загальнонаціонального цілого є науково доцільним і продуктивним. Усе це створює реальну основу для повнішого осмислення українського фольклору як загальнонаціональної етнокультурної цілісності в єдності її минулих надбань і новочасного фольклорного процесу.

Хто ознайомиться з його виданнями книг, неминуче подумає, що виконана робота під силу не одному, а цілому колективові вдумливих дослідників, вимагає високого професіоналізму, зусиль розуму, великого серця і щирого чуття. Тим часом Іван Сенько робить це сам, вклавши у цю справу чимало років невсипущої старанної праці.

За свою багатогранну невтомну працю він заслуговує відповідну й нагороду. Людині треба дякувати тоді, коли вона серед нас, дякувати вчасно й не боятися говорити слова захоплення. Саме він та людина, яка знає, як збирати, пропагувати та прмножувати українську культуру. Тому цілком поглинутий культурними справам і науковим дослідженням.

На його творчій спадщині вчитиметься молоде покоління українських науковців та митців художнього слова. Його книги ми повинні читати й перечитувати. Своєю багаторічною працею, безсумнівним талантом, щоденним ентузіазмом і невтомністю в кожній справі, високими результатами діяльності засвітив яскраву зірку на освітньому небосхилі України.

Не можна не пишатися таким земляком. Він ніби отримує потужну допомогу з народних глибин, його творчість – це високі вібрації незабутніх, прадавніх предків, що сягають глибин історії української духовності. Своїми книгами автентично відображає свою епоху.

Творчість народу безмежна, безкінечна, невичерпна. Ця думка супроводжує кожного, хто читає збірники Івана Сенька. Він роз-

ширив фольклорну скарбницю, освіжив її, як весняний вітер, багатьма народнопоетичними творами різних жанрів, що свідчить про невмирущість народного генія. Зібрані, підготовлені й опубліковані Іваном Михайловичем книги постійно будуть у сьогоденні, у прийдешності.

Він автор цікавих книг «Анекдот у Карпатах» (1995), «Ментальність русинів-українців» (1996), «Земля з іменем» (1998), «Заповнена анкета, або Життєпис Петра Лінтура» (1999), «Історія у дзеркалі літератури» (2000), притч і казок «І завтра сонце зійде...» (2000), «Устное творчество народов мира» (2001), «Гоголівська Диканька на історичних перехрестях» (2003), «Келечин – рідне село Августина Волошина. Історико-етнографічний нарис» (2007).

Написав путівник «Міжгір'я» (1985 – співавтор В. Кохан), «Програму з народознавства для шкіл Закарпаття» (1991), видав збірку творів коломийкаря Ілька Гурдзана «Золота криниця» (1973), разом із Василиною Лінтур підготував до друку збірник, записаних П. Лінтуром казок Закарпаття – «Зачаровані казкою» (1984). Укладач бібліографічного покажчика «Петро Васильович Лінтур» (1988) та «Петро Лінтур» (1999). Обидва у співавторстві. Упорядкував, написав передмову та склав примітки до книги О. Маркуша «Наш рідний край: Народознавчі матеріали про Закарпаття» (Ужгород, 2002); упорядник збірника статей русистів Ужгородського національного університету «Пушкина чествуют и за Карпатами» (2002 – співупорядник Ю. М. Бідзіля).

Ті книги, які написав, підготував, упорядкував і надрукував Іван Сенько впродовж кількох десятків років, вивищують нашу українську фольклористику на абсолютно інший рівень. Бо в них з любов'ю й повагою до своєї незалежної країни втілено наше, українське, ідентичне, національне. У казках, піснях та інших фольклорних жанрах відображена національна свідомість нації, її естетичний ідеал, прагнення та цінності. У них втілена сама історична доля народу, його особлива, самобутня культура і традиції. Завдяки власному старанню, наполегливості і непересічному таланту, самовіддано торуючи свій шлях на мистецькій ниві, сходинка за сходинкою Іван Сенько піднявся до вершин сучасної української науки.

Наукові праці Івана Сенька подобаються читачам саме тим, що йому вдається у стисненій формі багато розповісти про фольклор, культуру Закарпаття в цілому, освітлені любов'ю його вірного сина. Любов до історії рідного краю, його звичаїв та обрядів,

фольклору стає основою, подвигом його життя, яке в усій своїй повноті свідомо віддав українській науці. Відчуваючи відповідальність за обрану справу, він, окрилений духом оптимізму, гордо несе світові українську культуру. Саме зі книжок виростає його жертовна любов до рідного краю. Відомо, що записи та дослідження фольклору вимагають справжньої жертовності, яка виростає тільки з великої, одержимої любові, і цього кредо він дотримується у житті.

Роздуми над книгами Івана Сенька дають духовний ріст і відчуття епохи, відчуття, чим жили наші батьки і діди. Для пісень характерна щирість почуттів, болісні роздуми про складну долю людини, глибоке розуміння її внутрішнього світу – усе це спонукає читача-слухача заглиблюватися у мудрі народні витвори і повертатися до них ще не раз. Такі пісні запалюють у душах молодого покоління вогонь патріотизму і любові до рідної землі. Творчість Івана Сенька об'єднує українців, а його книжки є унікальним надбанням нашого народу.

Для наукових досліджень Іван Сенько обирає таких духовних світочів нації, як Августин Волошин, Василь Гренджа-Донський, Олександр Маркуш, Петро Лінтур та ін. І його розвідки-відкриття часто-густо з'являються у філологічній серії університету, а також окремими виданнями. В основу досліджень він кладе досі маловідомі або й незнані факти, документальні мемуарно-епістолярні свідчення, сміливі висновки-прогнози.

Записи й дослідження Івана Сенька відтворюють всеосяжну палітру життя наших горян, гармонійно поєднують реалії минулого і сучасного. Вони яскраво випромінюють любов, життєствердність і святковість. Його фольклорні збірники та інші праці дістали позитивну оцінку як серед фахівців, так і в пресі. Вони даруватимуть радість, хвилюватимуть нові покоління. Тому й через десятиліття їх читатимуть, орієнтуватимуться на них.

Своїми науковими дослідженнями Іван Сенько прагне, щоб використання вчителями та викладачами фольклорного матеріалу у практичних заняттях та лекціях долучить нашу молодь до глибинних джерел національної та духовної культури України і світу. Кінцевим результатом ознайомлення учнів з фольклором має стати не лише система художніх знань і вмінь, а й здатність збагачувати та зберігати традиції рідного краю у процесі творчої самореалізації.

Іван Хланта

Джерельні приписи:

1. Сенько, І. М. Анекдот у Карпатах / І. М. Сенько. – Ужгород : «Поличка ‘‘Карпат. краю’’», 1995. – 51 с.

2. Сенько, І. М. Від часів Лаборця до сьогодення : літ.-краєзнав. студії про будителів, просвітян, будівничих Закарпаття / І. М. Сенько. – Ужгород : Карпати, 2012. – 304 с. : іл.

3. Сенько, І. М. Заповнена анкета, або Життєпис Петра Лінтура / І. М. Сенько. – Ужгород, 1999. – 144 с. : іл. – («Поличка ‘‘Карпатського краю’’»)

4. Сенько, І. М. Земля з іменем : краєзнав. студії / І. М. ; Ужгород. держ. ун-т, Закарпат. обл. орг. т-ва охорони пам’яток історії та культури. – Ужгород : Патент, 1998. – 160 с.

5. Сенько, І. М. Келечин – рідне село Августина Волошина : іст.-етногр. нарис / І. М. Сенько. – Ужгород : Закарпаття, 2007. – 376 с. : іл.

6. Сенько, І. М. Край карпатський очима етнолога : народознав. розвідки / І. М. Сенько ; вступ. ст. М. П. Тиводар. – Ужгород : Карпати, 2018. – 176 с. : іл.

7. Сенько, І. М. Ментальність русинів-українців / І. М. Сенько. – Ужгород : «Поличка ‘‘Карпат. краю’’», 1996. – 135 с.

8. Сенько, І. М. Рід наш красний шануючи : коріння і крона селян. родини Марії і Михайла Сеньків із Келечина в споминах потомків / І. М. Сенько. – Ужгород : TIMPANI, 2020. – 272 с. : іл.

***

9. Верховина : зб. наук. праць на пошану проф. О. Мишанича з нагоди його 70-річчя / Нац. акад. наук України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка, Дрогобиц. держ. пед. ун-т ім. І. Франка ; редкол. : М. Жулинский, І. Денисюк [та ін.] ; упоряд. Є. Пшеничний. – Дрогобич : Коло, 2003. – 368 с. : портр.

10. Верховина. Волівщина-Міжгірщина : іст.-культуролог. нариси / Т-во верховинців Міжгірщини ; упоряд. : І. І. Завадяк, І. М. Сенько ; редкол. : А. А. Сербайло, І. І. Завадяк [та ін.]. – Ужгород : TIMPANI, 2017. – 460 с. : іл.

11. Зачаровані казкою : Укр. нар. казки Закарпаття в записах П. В. Лінтура / упоряд. І. М. Сенько ; худ. М. М. Дем’ян. – Ужгород : Карпати, 1984. – 526 с.

12. Кохан, В. І. Міжгір’я = Межгорье : путеводитель / В. І. Кохан, І. М. Сенько. – Ужгород : Карпати, 1985. – 64 с.

13. Народні балади Закарпаття / записав П. В. Лінтур, вступ. ст., упоряд. І. М. Сенько, нотні приклади Т. І. Росул. – Ужгород : Карпати, 2013. – 208 с. : кол. іл. – (Програма «Українська книга»)

14. Притчі українського народу / зібрав і впоряд. І. М. Сенько. – Ужгород : Закарпаття, 2008. – 216 с. : кол. іл.

15. Хланта, І. В. Петро Лінтур : біобібліогр. покажч. / І. В. Хланта, І. М. Сенько ; відп. за вип. Л. З. Григаш ; Закарпат. держ. обл. універс. наук. б-ка, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород : Патент, 1999. – 82 с. : портр.

16. Ходили опришки : збірник / передм., упоряд., прим. та слов. І. М. Сенька. – Ужгород : Карпати, 1983. – 384 с.

17. Чарівна торба : укр. нар. казки, притчі, легенди, перекази, пісні та прислів'я, записані від М. І. Шопляка-Козака / упоряд., передм., прим. та слов. І. М. Сенько ; худ. М. М. Дем'ян. – Ужгород : Карпати, 1988. – 170 с.

18. Як зачую коломийку : збірник / запис текстів, упоряд. І. М. Сенько. – Ужгород : Карпати, 1975. – 200 с. : іл.

***

19. Іван Сенько : біобібліогр. покажч. : до 80-річчя від дня народж. / М-во освіти і науки України, Держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. нац. ун-т» [та ін.] ; уклад. О. В. Бряник ; уклад. : Н. С. Лехман, Л. О. Мельник ; відп. за вип. М. М. Медведь. – Ужгород : Вид-во О. Гаркуші, 2017. – 196 с. : іл.

20. Туряниця, В. В. Іван Сенько : біобібліограф. покажч. / В. В. Туряниця, О. Г. Люта, І. В. Хланта. – Ужгород : Госпрозрахунк. ред.-вид. від. Закарпат. ком. у справах преси та інформації, 1997. – 48 с. : портр.

***

21. Кухта, Василь. Іван Михайлович Сенько : 70-річчя від дня народж. літературознавця, фольклориста (нар. 1937) / В. Кухта // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2006. – С. 256-262. – Бібліогр. наприкінці ст.

22. Туряниця, Юрій. Про фольклор народів світу – цікаво : [праці закарпат. фольклориста І. Сенька] / Ю. Туряниця // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія : Філологія. Соціальні комунікації. – Вип. 18. – 2008. – С. 159-161.

23. Федака, Д. Іван Сенько : (нар. 1937 р.) : [літературознавець, фольклорист] // Д. Федака. Українське красне письменство Закарпаття / Д. Федака. – Ужгород : TIMPANI, 2017. – С. 391-396 : портр.

24. Хланта І. В. Сенько Іван Михайлович : [літературознавець, фольклорист] / І. В. Хланта // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи XX століття. – Ужгород : Ґражда, 2007. – С. 298-299 : портр.

25. Хланта, Іван. Іван Сенько : літературознавець, фольклорист // І. Хланта. Літературне Закарпаття у XX столітті / І. Хланта. – Ужгород : Закарпаття, 1995. – С. 635-646 : портр.

26. Хланта, Іван. Сенько Іван Михайлович : фольклорист, літературознавець, закарпат. краєзнавець / І. Хланта // Верховина. Волівщина–Міжгірщина. – Ужгород : TIMPANI, 2017. – С. 372-373 : портр., фот.

Червень: 17

ЕРНЕСТ ЕРВІНОВИЧ ЮСТ

95-річчя від дня народження футболіста, тренера (1927–1992)

Історію закарпатського футболу неможливо уявити без одного із кращих гравців та тренерів Ернеста Юста, котрий вирізнявся універсальною майстерністю, був чіпким в обороні й небезпечним при підключенні до атаки, особливо коли довелося грати головою. Міг також добре підіграти нападаючим, але й сам час від часу забивав голи у ворота суперників. Кореспондент «Спортивної газети» Л. Каневський після того, як закарпатець завершив виступ за київське «Динамо», писав: «Іще один «посол» закарпатського футболу Ернест Юст був півзахисником атакуючого плану. Пройшовши школу дублерів, став одним із ключових гравців команди. На жаль, не зіграв у фінальному матчі Кубка-54. Але через 15 років, будучи тренером львівських «Карпат», котрі стали єдиною командою другої групи, яка завоювала кришталевий приз, повністю відчув радість перемоги».

Він був не тільки великим футболістом, але й тренером: «Для львівських «Карпат» 1968 рік став ключовим. Саме цього року команду з Прикарпаття очолив Е. Юст – людина, яка стояла біля витоків команди, працювала в ній другим тренером і довершила те, що входило в обов'язки попередників. Юст, як кваліфікований

фахівець і чуйний вихователь, зумів підпорядкувати загальній меті устремління кожного з виконавців. Пізніше про «Карпати» говоритимуть, як про колектив, рівень вольової підготовки котрого вартий вивчення». Але головна подія відбулася наступного року, коли підопічні Ернеста Юста вперше здобули Кубок СРСР...

Ернест Ервінович Юст народився 17 червня 1927 року в місті Дерегьє (Чехословаччина). Він півзахисник, майстер спорту СРСР, заслужений тренер України (1969 рік). Його футбольна біографія почалася в Ужгородській гімназії у першій половині 40-х років, коли 14 річного обдарованого юнака зарахували в футбольну юнацьку команду УАК (Ужгородський атлетичний клуб). З 1942 року він постійно входив до складу гімназійної команди та юнацької збірної міста над Ужем. Перший успіх до Ернеста прийшов у далекому 1945 р., коли в складі робітничої футбольної команди УАК 18-річний юнак став чемпіоном Закарпаття.

У 1947 році одягнув футболку ужгородського «Спартака» і став відразу гравцем основного складу, замінивши досвідченого Івана Фабіяна, котрого запросили до київського «Динамо».

Наступного року він разом із ужгородцями Д. Товтом, М. Команом, З. Сенгетовським, В. Гажо, З. Дьєрфі (молодшим) та мукачівцем В. Годничаком на запрошення керівництва київського «Динамо» подалися в столицю України. Вже наступного року Ернест у складі резервістів «Динамо» став чемпіоном колишнього Союзу серед дублерів. Майже 10 років закарпатець захищав кольори столичного «Динамо». У його складі в 1952 р. став срібним призером чемпіонату СРСР, володарем Кубка СРСР (1954 р.). Грав за другу національну збірну колишнього Союзу в 1955 р. У чемпіонатах країни провів 123 гри.

У 1959 році Ернест Юст повертається знову в Ужгород, де спочатку у місцевій «Верховині» виконує функції граючого тренера, а відтак стає її головним наставником (1960–1961 рр.).

1962 рік – тренер тернопільського «Авангарду».

Багато років Ернест Юст пов'язав із футбольним колективом майстрів вищої та першої ліг чемпіонату СРСР – львівськими «Карпатами» (1963–1972 рр.), де спочатку працював тренером, а потім – головним наставником прикарпатців. Певний час Ернест Ервінович навчав майбутніх юних футболістів у львівському спортінтернаті (1972 р. – серпень 1973 р.). Його вихованці любили за доброту, чесність та справедливість. Правда, у цій школі він пропрацював лише рік і знову повернувся в колектив львівських

«Карпат» (1974–1978 рр.), де в його обов'язки входило не тільки очолювати тренерський склад, але й бути начальником команди.

У чемпіонатах СРСР під керівництвом Е. Юста «Карпати» двічі у своїй історії досягали найвищих показників: 4-те місце (1976 рік (весна) та 1976 рік (осінь).

Його учнями вважають себе такі гранди українського футболу: заслужений майстер спорту СРСР, член збірної СРСР Андрій Баль, майстер спорту СРСР Лев Броварський, Володимир Данилюк, Ростислав Поточняк, Геннадій Лихачов, Едуард Козинкевич та багато інших.

Останні роки Е. Юст проживав в Угорщині, де певний період тренував юнацьку збірну сусідньої держави.

Не стало великого Футболіста й Тренера 21 квітня 1992 року, але він залишився у пам'яті вдячних уболівальників. Про це свідчить й Меморіал його пам'яті, який щороку проводять у Львові.

У 2000 році пройшли перші змагання. Меморіал зібрав лише 8 команд. Його переможцем стала ФК «Динамо» (Львів), який тренував колишній наставник ФК ОСК «Закарпаття» В. Ходукін.

Наступного року брати участь у турнірі зголосилося 12 команд. Матчі проходили в трьох містах Львівщини. У фіналі зустрілися резервісти львівських «Карпат» та «СКА-Орбіта». Перемогу здобула перша команда.

У 2004 році в турнірі пам'яті Ернеста Юста вперше взяв участь і ФК «Закарпаття». У півфіналі закарпатці поступилися місцевому ФК «Львів» із рахунком 2:3.

Найбільш масовими змагання були останні три роки. Скажімо, у 2017 році було 56 команд, у 2018 – 57, а 2019 – 60.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Драга, Є. Спорт, який належить мільйонам : колектив. зб. ст. «Молодість на старт» : [у т. ч. про Е. Е. Юста] / Є. Драга. – Ужгород, 1969. – 166 с.

2. Люпа, Б. Хроніки львівського футболу. Т. І : [у т. ч. про Е. Е. Юста] / Б. Люпа, Я. Грисьо, І. Яремко. – Л. : Літ. агенція «Піраміда», 2015. – 596 с.

3. Михалюк, Ю. Історія львівського футболу : [у т. ч. про Е. Е. Юста] / Ю. Михалюк, Ю. Назаркевич, Р. Мелех [та ін.]. – Л. : Галиц. видавн. спілка, 1999.

4. Михалюк, Ю. Таємниці львівського футболу : [у т. ч. про Е. Е. Юста] / Ю. Михалюк. – Л. : Літ. агенція «Піраміда», 2004.

5. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про Е. Е. Юста] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 258 с.

6. Федак, В. Закарпаття у спортивному вимірі : [у т. ч. про Е. Е. Юста] / В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 148 с.

Червень: 19

ВІКТОР ПЕТРОВИЧ ГОРЗОВ

100-річчя від дня народження головного лікаря Закарпатського обласного дитячого туберкульозного санаторію «Човен» (1922–1988)

Віктор Петрович Горзов народився 19 червня 1922 року в с. Білки Іршавського округу в селянській родині. Батько Віктора Петровича, Петро Петрович, був інвалідом праці, а мати, Балог Єлизавета Петрівна – домогосподаркою. Віктор Петрович закінчив початкову і горожанську школу, Хустську гімназію в 1944 р. та медичний факультет Ужгородського державного університету в 1952 р. (перший випуск університету). За роки навчання в УжДУ був незмінним головою студентської профспілки університету, дбаючи у той скрутний час про безперебійне харчування студентів в університетській їдальні, про їх побутове облаштування. Після одержання диплому міністерським розподілом за наказом № 30 від 12.02.1952 р. Віктор Петрович був направлений головним лікарем обласного дитячого туберкульозного санаторію «Човен», яким він керував упродовж 27 наступних років, дбаючи про розширення санаторію, створення відповідної матеріальної бази, про благоустрій території та умови праці персоналу.

Народна Рада Закарпатської України, організовуючи охорону здоров'я краю, підписала наказ № 1261 від 24 серпня 1946 р. про створення дитячого туберкульозного санаторію «Човен». Заклад усього на 50 ліжок урочисто був відкритий у грудні 1946 року. Обласний відділ охорони здоров'я Закарпатської

України на посаду завідувача призначив Благовещенського Григорія Ксенофонтовича, всіляко сприяючи налагодженню роботи закладу у повоєнному Закарпатті. З року в рік санаторій розширяв свою базу і ліжкомісця, відремонтував усі будівлі, заготовляв паливо, створював умови для успішного лікування маленьких пацієнтів. У 1948 році кількість ліжок становила 75, а в 1950 році за рахунок здачі в експлуатацію нового житлового корпусу зросла до 86 ліжок. У 1950 році за станом здоров'я Г. К. Благовещенський звільнився. Розпочату справу гідно продовжив Горзов Віктор Петрович.

За керівництва В. П. Горзова в санаторії було збудовано нові корпуси, розширено ліжкомісця до 350 ліжок. Санаторій було обладнано найсучаснішою апаратурою та устаткуванням, організовано нову лабораторію, в якій впроваджуються клініколабораторні та біохімічні дослідження за останніми досягненнями лабораторної науки. Проведено благоустрій території: закладено сад, обладнано басейн, дитячу залізницю, створено підсобне господарство, рибники і теплиці, що забезпечувало дітей молоком, м'ясом, рибою, зеленню, овочами і фруктами. Силами працівників санаторію було збудовано гідроелектростанцію, яка повністю забезпечувала заклад електроенергією, а згодом – проведено газ.

Як лікар-фтизіатр В. П. Горзов проходив курси спеціалізації та удосконалення з рентгенодіагностики захворювань органів грудної клітки на базі Київського інституту удосконалення лікарів (1962, 1963), з легеневого туберкульозу для головних лікарів тубдиспансерів і їх заступників, з клініки і лікування туберкульозу для завідувачів фтизіатричних відділень на базі Центрального інституту удосконалення лікарів в Москві (1964, 1965), з фтизіатрії на базі Запорізького інституту удосконалення лікарів (1980). У 1964 р. йому була присвоєна вища кваліфікаційна категорія з фтизіатрії, а в 1974 р. – вища категорія за спеціальністю «Соціальна гігієна та організація охорони здоров'я».

За досягнуті успіхи Віктора Петровича Горзова неодноразово нагороджували почесними грамотами обласного відділу охорони здоров'я та обкому профспілки медичних працівників, Свалявського райкому КП України. У 1967 р. він був нагороджений грамотою Президії Верховної Ради, в 1968 р. йому присвоєно звання «Заслужений лікар Української РСР», в 1970 р. нагороджений медаллю «За доблесну працю», в 1971 р. – орденом «Трудового червоного прапора», в 1975 р. – значком «Відмінник охоро-

ни здоров'я», в 1976 р. – значком «Переможець соціалістичного змагання 1975 року». Цього ж року виконкомом обласної Ради депутатів трудящих і Президією обласної Ради профспілок В. П. Горзов занесений на обласну Дошку пошани, а в 1978 р. колегією облздороввідділу за результатами соціалістичного змагання він занесений на Дошку пошани обласного відділу охорони здоров'я. Наказом міністра охорони здоров'я УРСР та Республіканського комітету медпрацівників за № 658 від 13.12.1978 р. за взірцеву організацію роботи по обстеженню і лікуванню дітей хворих на туберкульоз, забезпечення належних умов для ефективного довготривалого лікування, виховання і навчання всьому колективу санаторію «Човен» було оголошено подяку і видано премію у розмірі 1000 карбованців. Крім того, Віктор Петрович неодноразово обирався депутатом Керецьківської сільської та Свалявської районної Рад депутатів трудящих. 3 липня 1979 р. через інсульт та інфаркт Віктор Петрович був переведений на посаду лікаря-фтизіатра протитуберкульозного відділення Свалявської районної лікарні (Наказ № 435-ка від 03.07.1979 р.), де продовжував працювати до виходу на пенсію. Разом з дружиною Людмилою Яківною (також медик) виростили сина Віктора і доньку Олю, які продовжили справу батьків – здобули вищу медичну освіту і стали лікарями. Помер Віктор Петрович 15 лютого 1988 року.

Пам'ять про Віктора Петровича і сьогодні живе в стінах санаторію. Створений ним в радянський період дитячий санаторій «Човен» став структурною одиницею протитуберкульозної служби та системи охорони здоров'я області і займав чільне місце в реалізації Програми боротьби з туберкульозом. Щороку в санаторії отримували лікування понад 1500 дітей віком від 1,5 до 14 років. Лікувально-профілактичну допомогу забезпечували лікувально-діагностичний комплекс, що включав приймальне відділення з ізолятором на 20 ліжок, стаціонарні лікувальні відділення, лікувально-діагностичні кабінети: фізіотерапевтичний, ЛФК та масажу, маніпуляційний, стоматологічний, рентгенологічний, а також клініко-діагностична лабораторія, загальноосвітня школа I-II ступенів на 160 місць з відповідними навчальними кабінетами, класами, спортзалом.

Ще донедавна санаторій «Човен» здійснював реабілітацію та оздоровлення дітей після лікування в протитуберкульозних установах області, проводив профілактичне та протирецидивне лікування дітей з груп ризику захворювання.

Наразі дитячий заклад не оминула медична реформа, що проводиться в країні. Комунальне неприбуткове підприємство «Дитячий туберкульозний санаторій «Човен» переживає складні часи: скорочено персонал, припинено фінансування закладу і подальша його доля невідома.

Наталія Вакула

Джерельні приписи:

1. Горзов, В. П. Результати комплексного лікування дітей і підлітків в санаторії «Човен» / В. П. Горзов, В. В. Касарда // Міжобласна науково-практична конференція фтизіатрів, присвячена 20-річчю возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною : тези доп. – Ужгород, 1965. – С. 52-54.

2. Касарда, В. В. Результаты лечения туберкулеза у детей с сопутствующими неспецифическими заболеваниями / В. В. Касарда, В. П. Горзов // Педиатрия. – 1973. – № 9. – С. 59-60. – Текст рос. мовою.

***

3. Історія міст і сіл Української РСР. Закарпатська область : [у т. ч. про В. П. Горзова та санаторій «Човен»] / редкол. : Ю. І. Балега (голова), Л. К. Балла, А. С. Гончаренко [та ін.]. – К., 1969. – С. 554.

4. Олійник, А. Капітан «Човна» : [у т. ч. про В. П. Горзова та санаторій «Човен»] / А. Олійник // Закарпат. правда. – 1967. – 18 черв. – С. 4 : фот.

Червень: 28

ПЕТРО ПЕТРОВИЧ ПЕТРЕЦЬКИЙ

120-річчя від дня народження організатора акушерсько-гінекологічної служби на Закарпатті (1902–1982)

Петро Петрович Петрецький народився 28 червня 1902 року в селі Чепа Севлюшської округи (тепер Виноградівський район За-

карпатської області) в родині учителя народної школи. Спочатку закінчив п'ять класів народної школи в с. Чертеж Ужгородської округи, а потім – вісім класів Ужгородської гімназії, яку успішно закінчив у 1921 році. Цього ж року вступив до Карлового університету в Празі (Чехословаччина) на медичний факультет, який закінчив у 1928 р., здобувши диплом доктора загальної медицини з правом проводити лікувальну діяльність. З лютого 1928 р. до 30 червня 1930 р. працював ординатором у хірургічному відділенні та відділенні внутрішніх хвороб Ужгородської міської лікарні.

З липня 1930 р. по 1938 р. працював асистентом в Ужгородській акушерській школі. Тут отримав спеціалізацію по жіночих хворобах та акушерству. А щоб досягти ще більших знань і практики, працював ще в гінекологічній клініці в Празі. 25 жовтня 1938 р. був призначений на посаду старшого лікаря акушерсько-гінекологічного відділення державної лікарні м. Мукачево. Працював тут лише до 18 червня 1939 р., бо через «чистку кадрів» угорської влади, яка окупувала у березні 1939 р. Закарпаття, Петрецький П. П. був звільнений з посади як «неблагонадійний».

У 1941 р. П. П. Петрецький був призваний на обов'язкову строкову службу до угорського війська, яку як лікар проходив в Ужгородському військовому шпиталі (12.07.1941–08.02.1942). У 1942–1943 рр. він також служив військовим лікарем у чині сержанта. Однак, жити якось треба було, тому з 1942 р. і до визволення краю Петро Петрович працював по 4 години на тиждень в Ужгородській страхкасі приватних службовців як лікар-консультант з гінекології.

У червні 1944 р. був направлений у примусовий трудовий табір в Угорщину, але, захворівши, одержав відтермінування до листопада 1944 року. Після визволення Ужгорода Червоною Армією, 28 жовтня 1944 року, уповноваженим у справах охорони народного здоров'я Народної Ради Закарпатської України І. Керечанином П. П. Петрецького призначають директором акушерської школи в Ужгороді. В її приміщенні Народна Рада Закарпатської України відкрила ще акушерсько-гінекологічну лікарню та Ужгородський пологовий будинок, який очолив П. П. Петрецький. Акушерська школа лише у 1945 році була переміщена в інше приміщення (за адресою: Ужгород, вул. Жовтнева, 22) і там її очолив Е. Е. Данко.

Крім того, П. П. Петрецький був призначений членом Наукової медичної ради Закарпатської України, позаштатним інспектором з родопомочі та обласної акушерської групи при здороввід-

ділі Народної Ради Закарпатської України (1945–1948 рр.), а також головою Ужгородського медичного товариства (1945–1947 рр.). В цей час Петро Петрович багато уваги приділяв організації лікувальної роботи закладу та організації акушерсько-гінекологічної служби в області. По війні Президією Верховної Ради СРСР був нагороджений медаллю «За доблесну і самовіддану працю у Великій вітчизняній війні» (1948 р.).

Згідно з наказом від 1 листопада 1945 р. відділ охорони народного здоров'я НРЗУ Петра Петровича призначив на посаду консультанта в поліклініку ЦЛК міста Ужгорода. У 1946 р. він пройшов курси спеціалізації в Москві, де прослухав курс лекцій з організації акушерсько-гінекологічної допомоги населенню. З 1947 р. Петро Петрович призначений постійним консультантом санітарної авіації, а з 1949 р. – виконує обов'язки головного обласного акушера-гінеколога.

Восени 1950 року Петро Петрович переходить на роботу в Ужгородський державний університет, де працював асистентом кафедри акушерства та гінекології і водночас за сумісництвом – ординатором у пологовому будинку та в облздороввідділі на 0,5 ставки. В УжДУ П. П. Петрецький займається організацією навчального процесу для студентів і курсів спеціалізації з акушерства і гінекології, які були обов'язковими для проходження спеціалізації лікарями області. Почав працювати над дисертацією. У 1952 році успішно склав кандидатські іспити в Київському медичному інституті імені О. О. Богомольця. З 1962 р. П. П. Петрецький – старший викладач тієї ж кафедри. У 1964 році у зв'язку з виходом на пенсію Петро Петрович звільняється з посади старшого викладача кафедри і продовжує працювати лікарем пологового будинку. За багаторічну сумлінну роботу на кафедрі при виході на заслужений відпочинок одержав подяку від керівництва. Помер у 1982 році, похований на ужгородському кладовищі «Калварія».

Наталія Вакула

Джерельні приписи:

1. Петрецкий, П. П. Влияние медикаментозного сна на защитные реакции организма / П. П. Петрецкий // Научные записки. Т. XXXII. Серия медицинская. – Ужгород : УжГУ, 1957. – С. 49-60. – Текст рос. мовою.

2. Петрецкий, П. П. Влияние мединалового сна на некоторые формы воспалительных процессов женских половых органов / П. П. Петрецкий // Доклады и сообщения. Серия медицинская. – № 2. – Ужгород : УжГУ, 1958. – С. 6-8. – Текст рос. мовою.

3. Петрецкий, П. П. Изменение реактивности организма в состоянии медикаментозного сна / П. П. Петрецкий // Доклады и сообщения. Серия медицинская. – № 1. – Ужгород : УжГУ, 1957. – С. 23-26. – Текст рос. мовою.

4. Петрецкий, П. П. Иммунобиологическое значение лохий в послеродовом периоде / П. П. Петрецкий // Доклады и сообщения. Серия медицинская. – № 5. – Ужгород : УжГУ, 1961. – С. 14-15. – Текст рос. мовою.

5. Петрецкий, П. П. Лохии как защитный фактор в послеродовом периоде / П. П. Петрецкий // Научные записки. Т. XLVI. Серия медицинская. – Ужгород : УжГУ, 1962. – С. 19-22. – Текст рос. мовою.

6. Петрецкий, П. П. Популяция Подкарпатской Руси / П. П. Петрецкий // Подкарпатская Русь. За годы 1919–1936 / ред. Е. С. Бачинский. – Ужгород : Школьная помощь, 1936. – С. 75-76. – Текст рос. мовою.

7. Петрецкий, П. П. Хочется творить, дерзать : (из записок врача) / П. П. Петрецкий // Закарпат. Украина. – 1946. – 30 нояб. – Текст рос. мовою.

***

8. Вакула, Н. С. Петрецький Петро Петрович (1902–1982) / Н. С. Вакула // Вакула, Н. С. Новак Андрій (Ендре) : до 167-ї річниці від дня народж. та 150-річчя від дня заснування Закарпат. обл. клініч. лікарні ім. Андрія Новака : біобібліогр. покаж. – Ужгород, 2016. – С. 75-77. – (Визначні постаті медицини Закарпаття).

***

9. Ганич, М. М. Віковий ювілей Ужгородського клінічного родильного будинку : [у т. ч. про П. П. Петрецького] / М. М. Ганич, В. І. Панаїт // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Медицина. – Вип. 3. – 1996. – С. 40-42.

Червень: 29

ІВАН ІВАНОВИЧ ФАТАН

125-річчя від дня народження лікаря-венеролога повоєнного Мукачівського лікувального об'єднання (нар. 1897–?)

Іван Іванович Фатан народився 29 червня 1897 року в с. Велятино Хустського округу в сім'ї сільського вчителя. Закінчив гімназію у м. Кішварда (Угорщина). 1916 року вступає на медичний факультет Будапештського університету. У 1919 році, коли Закарпаття увійшло до складу Чехословаччини, продовжує навчання у Празькому Карловому університеті. Першого грудня 1923 року одержав лікарський диплом і звання доктора загальної медицини. У 1923–1924 роках працює лікарем-ординатором у празькій лікарні. З квітня по червень 1924 року працював у пологовому будинку м. Кошіце. Після цього був направлений в міську лікарню Мукачева, де працював лікарем-ординатором до 30 червня 1926 року. З 1.07.1926 р. до 9.11.1938 року працював окружним лікарем у м. Свалява. В кінці 1938-го був переведений в Мукачево, де працював окружним лікарем і міським санітарним лікарем водночас. У 1945–1946 рр. Іван Іванович очолював інфекційне відділення мукачівської лікарні, також працював в офтальмологічному відділенні, лікарем у поліклініці та військовому госпіталі за сумісництвом. Із книги «Реабілітовані історією. Закарпатська область» дізнаємося, що у 1946 р. Іван Іванович був заарештований і військовим трибуналом Прикордонних військ МВС Закарпатського округу 16–17 грудня 1946 р. був засуджений на 10 років позбавлення волі. Був реабілітований у 1959 році.

Протягом 1946–1955 років Іван Іванович, відбуваючи покарання, працював табірним лікарем у пересильному таборі у Львові. Таємно допомагав тим репресованим ув'язненим, які етапом прибували із Закарпаття, полегшуючи їхнє перебування на цьому пересильному пункті: забезпечував кращим місцем у бараці, харчуванням, медичною допомогою, усім необхідним. Ризикуючи життям, він відвідував арештантів протягом усього часу аж поки не забирали їх до місця призначення. Таку незабутню допомогу і ризик лікаря І. І. Фатана Георгіна Мураній-Мейсарош (жертва масових радянських репресій на Закарпатті (заарештована за доносом) пронесла через шість років табірного поневіряння і три роки

заслання та передала сучасникам у «Спогадах» реалії тогочасної дійсності та мужність простого лікаря.

Перед виходом, відбувши повний термін покарання, Іван Іванович отримав подяку від свого табірного керівництва. Після повернення в Мукачево працював лікарем-венерологом Мукачівського лікувального об'єднання та в міській поліклініці.

Наталія Вакула

Джерельні приписи:

1. Мураній-Мейсарош, Георгіна. …Потім не спом'яне нас ніхто... : [спогади про лікаря І. І. Фатана] / Г. Мураній-Мейсарош. – Ужгород : Ґражда, 2002. – С. 22, 75.

2. Фатан Іван Іванович // Реабілітовані історією : у двадцяти семи томах : Закарпатська область : у двох кн. Кн. перша. – Ужгород : Закарпаття, 2003. – С. 696. ; Реабілітовані історією : Закарпатська область : у двох кн. Кн. друга. – Ужгород : Закарпаття, 2004. – С. 749.

Липень: 20

НІНА РОМАНІВНА ГЕЦКО-ЛОБОВА

65-річчя від дня народження однієї з найтитулованіших спортсменок Закарпаття з ігрових видів спорту, володарки золотих медалей Чемпіонату світу (Будапешт-72) та Олімпійських ігор (Монреаль-76), чемпіонки України у складі ГК «Колос» («Бактянка») (Берегове), заслуженого майстра СРСР з гандболу (нар. 1957)

Ніна Романівна Гецко-Лобова народилася 20 липня 1957 року в місті Застафоні (Грузія). Згодом батьки переїхали у Берегове. У 1968 році 11-річною дівчинкою Ніна прийшла в місцеву ДЮСШ, де під керівництвом майбутнього заслуженого тренера України Йосипа Зупка почала опановувати непросту ґандбольну науку.

З 1972 року Ніна Лобова понад 17 років була у складі основи ГК «Спартак» («Колос» та «Бактянка» (Берегове), що виступав у чемпіонаті УРСР та СРСР.

1976–1981 рр. – навчання в Київському інституті фізичної культури і спорту.

1989–1991 рр. – берегівчанка виступає за один із кращих ґандбольних клубів світу ГК «Вашаш» (Будапешт). До речі, цей клуб є багаторазовим володарем Кубка європейських чемпіонів.

1991–1994 рр. – закарпатка захищає кольори ГК «Стьярна» (Ісландія), з яким неодноразово ставала чемпіонкою та володарем кубка цієї європейської країни. Її прізвище було кілька разів у символічному списку «10 кращих гравців країни». Глядачі місцевої команди ходили не тільки на черговий матч своєї команди, а й подивитися на голкіпера з України Н. Гецко-Лобову, яка протягом гри могла закинути м'яч у ворота суперників зі свого штрафного майданчика.

1994–1998 рр. – захищає кольори одного з найтитулованіших клубів світу, багаторазового володаря Кубка європейських чемпіонів із ґандболу «Будучность» (Югославія). У складі цього клубу була 3-кратною чемпіонкою та володаркою кубка країни, визнавалася кращим гравцем країни у своєму амплуа.

З 2004 року Н. Гецко-Лобова очолювала Федерацію ґандболу Закарпаття. Вона є членом президії ФФУ виконкому обласного відділення НОК України.

Ніна Романівна нагороджена Почесною грамотою Президента України, грамотою Президії Верховної ради УРСР (1976 р.), знаком ЦК ВЛКСМ «Спортивна доблесть». Її прізвище занесене до Книги пошани комітету з фізичної культури й спорту при Раді Міністрів СРСР. У 2006 році берегівчанка була нагороджена орденом Княгині Ольги III-го ступеня.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Габорець, Василь Степанович. Гандбольна зірка із Закарпаття : докум. повість : [у т. ч. про Н. Гецко-Лобову] / В. С. Габорець. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2009. – 256 с : фот.

2. Гаджега, В. Олімпійське сузір'я Закарпаття : [у т. ч. про Н. Гецко-Лобову] / В. Гаджега. – Ужгород : Закарпаття, 2010. – 32 с.

3. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» : [у т. ч. про Н. Гецко-Лобову] / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород, 2015. – 230 с.

4. Драга, Є. Спорт, який належить мільйонам : колектив. зб. ст. «Молодість на старт» : [у т. ч. про Н. Гецко-Лобову]. – Ужгород, 1969. – 166 с.

5. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про Н. Гецко-Лобову] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 258 с.

6. Федак, В. Закарпаття у спортивному вимірі : [у т. ч. про Н. Гецко-Лобову] / В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 50 с.

***

7. Бестселер про гандбольну зірку. Про олімпійку Ніну Гецко написали книгу : [презентація кн. В. Габорця «Гандбольна зірка із Закарпаття»] // Закарпат. правда. – 2009. – 13-19 черв. – С. 15 : фот. кольор.

8. Гаджега, Василь. Турнір за кубок Ніни Гецко пройде у святкові дні : [«Кубок олімпійської чемпіонки Ніни Гецко»] / В. М. Гаджега // Фест. – 2013. – 16-22 серп. – С. 12 : фот.

9. Гецко, Н. «Головне – це любити справу, якій служиш» : [штрихи про сходж. до Олімпу спортсменки-гандболістки; інтерв'ю ; вів М. Папіш] / Н. Гецко // Неділя. – 2014. – 8-14 серп. – С. 14, 16.

10. Гецко Ніна Романівна : [про олімп. чемпіонку з гандболу] // Хто є хто. Закарпаття. – К., 2005. – Вип. 2. – С. 138 : фот. кольор.

11. Лобова-Гецко, Нина. Олимпийская чемпионка Нина Гецко-Лобова: «Я люблю всё очень искреннее» : [интервью с засл. мастером спорта СССР, кавалером ордена Княгини Ольги III / вела Л. Матицо] / Н. Лобова-Гецко // Неділя. – 2012. – 20-26 лип. – С. 5. – Текст рос. мовою.

12. Лобова-Гецко, Ніна. Олімпійською королевою Ніна Гецко-Лобова стала у 19 років : [розмова із засл. майстром спорту, олімп. чемпіонкою Монреаля–76 з гандболу / вів В. Гаджега] / Н. Лобова-Гецко // Фест. – 2012. – 20-26 лип. – С. 12.

13. Олімпійську чемпіонку Ніну Гецко вшанували книжкою : [кн. В. Габорця «Гандбольна зірка із Закарпаття»] // Ужгород. – 2009. – 13 черв. – С. 14. ; Старий Замок. Паланок. – 2009. – 11-17 черв. – С. 24.

14. Про добру людину – добрі слова або Олімпійській чемпіонці Ніні Лобовій-Гецко – 55 : [витяги із кн. В. Габорця «Гандбольна зірка із Закарпаття»] // Спорт-тайм. – 2012. – 24 лип. – С. 1, 8.

15. У Ніни Гецко – ювілей : [до 50-річчя від дня народж. олімп. чемпіонки з м. Берегове] // Новини Закарпаття. – 2007. – 21 лип. – С. 22. ; Відомості міліції. – 2007. – 28 лип. – С. 7. ; Новини Закарпаття. – 2007. – 24 листоп. – С. 22.

Липень: 27

ПАВЛО ФЕДОРОВИЧ ФІТАС

95-річчя від дня народження педагога, керівника ФК «Верховина» (Ужгород) та очільника обласної асоціації ветеранів фізичної культури і спорту (нар. 1927)

Павло Федорович Фітас народився 27 липня 1927 року в Підгороді, що на околиці Мукачева. У 1938 році пішов у перший клас місцевої гімназії, де уроки фізичної культуру проводив знаний фахівець О. Тар'ян. Провідними видами спорту у цьому навчальному закладі були легка атлетика, гімнастика та футбол. Досить пригадати тріумф гімназійної команди у далекому 1941 році, коли вона виборола кубок святого Василія (Угорщина) серед школярів, де брало участь на початковій стадії кілька сотень команд. У ній, зокрема, грали такі майбутні майстри шкіряної кулі Г. Лавер та П. Крайняниця.

У рідному селі він створив перший ФК «Крепость».

1956–1960 рр. – навчання у Львівському інституті фізкультури. Навчався з такими у майбутньому знаними фахівцями, як Є. Гомонай, Г. Алмашій, В. Фізер і Т. Попович. Останній пізніше стане майстром спорту СРСР й заслуженим тренером УРСР з футболу («Динамо» Київ), а відтак 30 літ очолюватиме відділ футболу у ЦР ФСТ «Колос».

Організував молодий педагог у своїй школі й баскетбольну команду, яка успішно виступала на обласній першості.

У 1952 р. П. Фітас переїхав на постійне місце проживання в Ужгород, де його у цьому ж році обрали головою облради ФССТ «Колгоспник» («Колос»).

З його ініціативи проводили цікаві спортивні галузеві спартакіади лісгоспів, земельних ресурсів, облводгоспу, кооперації, ринків, об'єднань «Сільгоспхімія» і «Сільгосптехніка», радгоспів і колгоспів, ветеринарної й епідемологічної служб тощо. Були такі роки, коли в обласних фінальних сільських спортивних іграх брало участь до 20 команд (400500 учасників). Найчастіше вони проводилися у Петрові, що на Виноградівщині, Яношах, що на Берегівщині, й Вишкові, що на Хустщині. Після них головною турботою для П. Фітаса та його помічників була організація та формування

збірної команди облради ФСТ «Колос» для участі у всеукраїнських змаганнях, які найчастіше проходили у Київській області. На них чимало закарпатських сільських атлетів здобували медалі різного ґатунку. Найчастіше це робили важкоатлети, велосипедисти, жіночі волейбольні команди, а також футболісти.

У 1978 році Павло Федорович працював начальником ФК «Верховина» (Ужгород), а відтак був вчителем фізвиховання в ужгородській школі-інтернаті.

Більше 15 років, аж до грудня 2004 р., очолював обласну асоціацію ветеранів фізичної культури і спорту. Щороку на хорошому організаційному рівні проводилися обласні спартакіади ветеранів. З метою пропаганди ветеранського спорту у краї він намагався обласні змагання проводити щороку в іншому районі.

У нього була мрія – написати бодай невеличку книжку про сільський спорт на Закарпатті. До мене (В. Г.), завідувача відділу молоді й спорту облгазети «Новини Закарпаття», він приходив часто. Чимало матеріалу було надруковано, але ще більше унікального залишилося в його домашньому архіві… Правду кажуть: «Що маємо – тим не дорожимо, як загубимо – жаліємо».

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Альошин, В. Футбол над Латорицею : [у т. ч. про П. Ф. Фітаса] / В. Альошин, В. Католик. – Мукачево : Карпат. вежа, 2016. – 282 с.

2. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» : [у т. ч. про П. Ф. Фітаса] / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород, 2015. – 230 с.

3. Драга, Є. Спорт, який належить мільйонам : колектив. зб. ст. «Молодість на старт» : [у т. ч. про П. Ф. Фітаса]. – Ужгород, 1969. – 166 с.

4. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про П. Ф. Фітаса] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 258 с.

5. Федак, В. Закарпаття у спортивному вимірі : [у т. ч. про П. Ф. Фітаса] / В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 187 с.

Серпень: 12

ЙОСИП АНДРІЙОВИЧ ДАНКО

100-річчя від дня народження вченого, бібліографа, громадського і культурного діяча, почесного члена Закарпатського крайового товариства «Просвіта» (нар. 1922)

Закарпаття дало Україні і світові чимало відомих людей.

Багато непересічних особистостей – вихідців із Закарпаття – поселилися у різних країнах світу і самовіддано працювали не тільки, щоб вижити у чужих краях, але й привносили і утверджували там культурні традиції і звичаї своїх предків, свято берегли історичну пам'ять, невтомно орали рідну ниву плугами просвіти, поширювали в іноетнічному та чужомовному середовищі правду про Україну та її дочірню частку – Срібну Землю.

До когорти славних синів Срібної Землі належить і відомий український вчений, громадський, культурний, політичний діяч та благодійник д-р Йосип Данко, який ось уже 67 років живе та досі працює у далекій Америці і є відомим закарпатцем на американському континенті.

Йосип Данко народився 12 серпня 1922 р. у селі Тросник на Севлющині (Виноградівщині) у родині Андрія Данка. Тут, на березі річки Тиси, в одному з найдревніших сіл Закарпаття (перша письмова згадка про нього зафіксована у 1220 р., а слов'янські старожитності, знайдені археологами, датуються VIII–IX ст. н. е.) пройшло дитинство Йосипа. Виховувався на пошанівці до праці, старших людей, рідної мови і культури, віри і традицій предків. А ще – на народних оповідях, переказах і легендах про старовину.

Стара назва села – Шашвар (шаш – очерет-тросник, вар – замок) вказує на існування у давні часи на території села (або біля нього) укріпленого городища, яке досі не виявлено, але, віримо в це, неодмінно буде знайдено.

Навчався Й. Данко у Берегівській, а згодом у Хустській гімназії, яка на той час була одним з провідних середніх навчальних закладів Закарпаття. Крім отримання універсальних знань, пройшов тут і школу патріотизму, бо серед викладачів та студентів були і національно свідомі українці, серед них – визначний теолог, педагог, просвітянин, письменник і публіцист професор Дмитро

Попович. Активно діяли також «Просвіта» і «Пласт», а саме місто Хуст з листопада 1938 до 15 березня 1939 р. було столицею Карпатської України.

Внаслідок окупації Карпатської України Угорщиною у березні 1939 р. для українських патріотів, які залишилися на рідній землі, настають важкі часи. У відповідь на каральні акції мадярських властей у всіх середніх навчальних закладах краю, у тім числі у Хустській гімназії, створюються підпільні організації національно-визвольної боротьби, бібліотеки української історичної і художньої літератури та інше. Молодь, у тім числі Хустської гімназії, до конспіративного крила якої належав і Йосип Данко, з великою любов'ю вивчала національну історію, відзначала пам'ятні дати, ювілеї, річниці незалежності України та річниці проголошення незалежності Карпатської України тощо.

Однак, у 1942 р. угорські спецслужби натрапили на слід підпільної організації «Юнацтво ОУН» у Хусті та інших місцевостях краю. Разом з іншими підпільниками був заарештований і Йосип Данко, ув'язнений у сумнозвісному Каштель-Ковнері в Мукачеві, де зазнав всіляких принижень. Згодом військовий трибунал засудив його до шести місяців ув'язнення за членство в організації, яка мала на меті «революційним шляхом визволити Закарпаття від Угорщини, приєднати його до України і створити незалежну Українську Державу».

У грудні 1942 р. за сприяння єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії О. Стойки був амністований, отримав дозвіл закінчити 7-й клас гімназії екстерном, але не в Хустській, а в Ужгородській гімназії.

У 1943 р. став вояком угорської армії. Навесні 1944 р. потрапив на протисовєтський фронт, дістав поранення, після одужання нелегально перейшов з Мадярщини на Закарпаття і на початку осені був знову у Хусті, але закінчити гімназію не встиг. У січні 1945 р., щоб не бути насильно забраним у ряди «добровольців» Червоної Армії, записався до Чехословацького корпусу генерала Людовіка Свободи, з яким переїхав до Попраду у Словаччині, де закінчив офіцерську школу. Того ж року закінчив навчання у чеській гімназії імені Славіка.

У 1945–1946 рр. навчався в Карловому університеті в Празі.

У 1946 р. арештований за участь в діяльності об'єднання, яке здійснювало живий людський зв'язок представників Головної команди УПА і проводу ОУН в Україні з Закордонним Представни-

цтвом Української Головної Визвольної Ради та ОУН в Німеччині. Перед повторним арештом влітку 1946 р. встиг перетнути чесько-німецький кордон і опинився в Мюнхені, де в Українському Вільному Університеті здобув ступінь доктора права (1950 р.) і працював адміністратором в Міжнародній організації опіки над втікачами.

У 1954 р. Й. Данко емігрував до США. У Нью-Йорку, в Колумбійському університеті, здобув ступінь магістра бібліотекознавства і працював в університеті до 1962 р. Тоді перейшов до Єльського університету в Нью-Гейвені, де до виходу на пенсію в 1989 р. був головою славістичного відділу, а згодом також головою каталогового відділу наукової бібліотеки університету.

Йосип Данко є членом-кореспондентом Української Вільної Академії Наук у США, дійсним членом Наукового товариства ім. Т. Шевченка, з 1980 р. був заступником голови, а в 1993–1995 рр. – головою управи Українського Музею в Нью-Йорку і зробив великий внесок у його розвиток. Був засновником і заступником голови Комісії Зв'язку й Інформації закарпатських українців у діаспорі. Статті на громадські і культурні теми друкував у журналах «Сучасність» (Нью-Йорк), «Пам'ятки України» (Київ), газетах «Свобода», «Українські вісті», «Народна Воля» та ін.

Учений знайшов в архіві, опрацював і надрукував англійською мовою збірник документів про плебісцит закарпатців у 1918 р. у США про прилучення Закарпаття до Чехословаччини (1968 р.), низку бібліографічних праць, зокрема, разом з М. Лабунькою – «Річник української бібліографії 1957» (Нью-Йорк: УВАН, 1960), разом з Іваном Лисяком-Рудницьким – розділ «Ukrainica» в збірнику «Russia and the Soviet Union: A bibliografical Guide» (1965).

Йосип Данко був учасником багатьох Міжнародних наукових конференцій, у тому числі усіх карпатознавчих, які проходили у 1991–1998 рр. в Ужгороді і Пряшеві. Як громадський діяч брав діяльну участь у численних зібраннях закарпатців в Америці (а з 1991 р. і в Україні) з нагоди святкування річниць незалежності України і Карпатської України, ювілеїв Президента Карпатської України о. Авґустина Волошина, подій, пов'язаних з українським підпіллям періоду Другої світової війни, вечорів пам'яті Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Симона Петлюри та інших визначних постатей української історії.

Він – автор численних наукових і науково-популярних статей з історії Закарпаття і рецензій на різні видання. Його поваж-

ні наукові праці, базовані на архівних джерелах та матеріалах, стосуються історії православної церкви Закарпаття, плебісциту закарпатців 1918 р. у США, інших сторінок історії краю кінця 10-х – 40-х років минулого століття тощо. Вони друкувалися у наукових збірниках і матеріалах наукових конференцій Ужгородського і Пряшівського університетів, Закарпатського краєзнавчого музею, інших наукових закладів, у різних альманахах, у тому числі календарях закарпатської «Просвіти», інших виданнях. Лише в останні роки, вже у поважному віці, вчений надрукував такі ґрунтовні, базовані на джерельних матеріалах, статті, як «Політика ЧСР супроти православних на Закарпатті в 1919–1939 роках», «Український голос у плебісциті 1918 року в США», «Православна церква Закарпаття у роки Другої світової війни», «Чи був Іван Раковський родоначальником новоправославного руху на Закарпатті?», «Павло Скоропадський у переговорах 1920 р. з Угорщиною щодо долі Закарпаття», «Мадярська версія домовленості про ненапад між УПА-Захід та VI мадярським армійським корпусом у Карпатах влітку 1944 року» та ін.

Багатолітньою плідною працею Йосип Данко зробив вагомий внесок у розвиток української науки, культури і громадського життя, чим здобув правдиву пошану і любов земляків та всієї української спільноти. Він обраний Почесним членом крайового товариства «Просвіта», є благодійником українських справ, має великий авторитет у науковому і культурному світі, в тому числі у рідному Закарпатті. 9 травня 2012 р., в день 92-річчя заснування на Закарпатті крайового товариства «Просвіта», за вагомий внесок у дослідження історії Закарпаття, громадсько-культурне життя України, української діаспори та благодійну діяльність йому присуджено премію ім. Президента Карпатської України, Героя України о. Авґустина Волошина.

Павло Федака

Джерельні приписи:

1. Данко, Й. «Кров людська — не водиця», або хто винен за стільки жертв: роздуми недобровільного учасника війни : до 70-річчя закінчення Другої світ. війни / Й. Данко // Календар «Просвіти» на 2015 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове культурно-освітнє т-во «Просвіта», 2015. – С. 67-68.

2. Данко, Й. Мадярська версія домовленості про ненапад між УПА–Захід та VI мадярським армійським корпусом у Карпатах влітку 1944 року / Й. Данко // Календар «Просвіти» на 2014 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове культурно-освітнє т-во «Просвіта», 2014. – С. 113-121.

3. Данко, Й. Спроба українізації православної церкви на Закарпатті у кінці 1930-х років / Й. Данко // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. – Вип. V. – Ужгород : Патент, 2002. – С. 35–40.

4. Данко, Й. Угорські джерела про переговори гетьмана Павла Скоропадського з угорським прем'єр-міністром Іштваном Бетленом стосовно Закарпаття / Й. Данко // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. – Вип. VIII. – Ужгород : Патент, 2007. – С. 63-75.

5. Данко, Й. Український голос у плебісциті 1918 року в США / Й. Данко // Календар «Просвіти» на 2000 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во «Просвіта», 2000. – С. 141-143.

6. Данко, Й. Чи був Іван Раковський родоначальником новоправославного руху на Закарпатті? / Й. Данко // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. – Вип. VI. – Ужгород : Патент, 2004. – С. 19-36.

7. Данко, О. Закарпатці в екзилі у роки війни / О. Данко, В. Маркусь // Закарпаття під Угорщиною 1938–1944. – Нью-Йорк ; Чікаго ; Ужгород : Ґражда ; Карпати, 1999. – С. 182-193.

8. Данко, О. Православна церква на Закарпатті / О. Данко // Закарпаття під Угорщиною 1938–1944. – Нью-Йорк ; Чікаго ; Ужгород : Ґражда ; Карпати, 1999. – С. 165-181.

9. Данко, О. Річник української бібліографії 1957 / О. Данко, М. Лабунька. – Нью-Йорк : УВАН, 1960.

10. Данко, О. Роль закарпатської міграції в США у вирішенні долі закарпатців у 1918–1919 роках / О. Данко // Українські Карпати : матеріали міжнар. наук. конф. (Українські Карпати: етнос, історія, культура) (Ужгород, 26 серп.-1 верес. 1991 р.) – Ужгород : Карпати, 1993. – С. 169-183.

11. Данко, О. Угорська політика відносно православної церкви на Закарпатті в 1939–1944 рр. / О. Данко // Культура Українських Карпат : традиції і сучасність : матеріали міжнар. наук. конф. (Ужгород, 14 верес. 1993 р.) – Ужгород : Ґражда, 1994. – С. 349-364.

12. Лист від Осипа Данка // Український чин Закарпаття : архівні матеріали і док., дослідж., спомини. – Ужгород : Мистец. лінія, 2004. – С. 277-278.

***

13. Кальницький, П. Йосип Данко : штрихи до життєвого портрета : з нагоди 80-річчя від дня народж. / П. Кальницький // Календар «Просвіти» на 2002 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во «Просвіта», 2002. – С. 135-136.

14. Ленник, В. Данко Йосип / В. Ленник // Енциклопедія української діаспори. – Т. 1. – Сполучені Штати Америки. – Кн. 1. – Нью-Йорк ; Чікаго : Наук. т-во ім. Т. Шевченка в Америці, 2009. – С. 221.

15. Михайлюк, П. Вечір з нагоди 90-річчя від дня народження Йосипа Данка / П. Михайлюк // Календар «Просвіти» на 2013 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове культурно-освітнє т-во «Просвіта», 2013. – С. 113.

16. Нові лауреати премії імені Авґустина Волошина : Й. Данко // Календар «Просвіти» на 2013 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове культурно-освітнє т-во «Просвіта», 2013. – С. 53-54.

17. Федака, П. Вчений, добротворець, громадський діяч – останній з могиканів – закарпатців у США : до 95-річчя від дня народж. Й. Данка / П. Федака // Трибуна. – 2017. – 114 верес. – С. 5.

18. Федака, П. З когорти славних синів Срібної Землі : до 85-річчя народж. Й. Данка / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2007 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове культурно-освітнє т-во «Просвіта», 2007. – С. 85-87.

19. Федака, П. Йосип Данко. Нар. 1922 р. / П. Федака // Федака, Павло. Закарпатська «Просвіта» у постатях її діячів (1920–2020). – Ужгород : TIMPANI, 2020. – С. 155-157.

20. Федака, П. Сіяч розумного, доброго, вічного : до 90-річчя народж. д-ра Й. Данка / П. Федака // Свобода. – 2012. – 24 серп. – С. 6.

21. Федака, П. Слід на землі : до 85-річчя народж. д-ра Й. Данка / П. Федака // Трибуна. – 2007. – 11 серп. – С. 13.

22. Федака, П. Слід на землі: Штрихи до портрета д-ра Й. Данка з нагоди його 99-ліття / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2021 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове культурно-освітнє т-во «Просвіта», 2021. – С. 131-132.

23. Федака, П. Слово з нагоди славного 95-річчя Д-ра Йосипа Данка, останнього з могиканів – закарпатців у США / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2017 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове культурно-освітнє т-во «Просвіта», 2017. – С. 93-95.

24. Федака, П. Учений і громадський діяч : до 80-річчя від дня народж. Й. Данка / П. Федака // Срібна Земля. – 2002. – 17 серп. – С. 14.

25. Федака, П. Учений, громадянин, людина : до 90-річчя народж. Й. Данка / П. Федака // Календар «Просвіти» на 2012 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове культурно-освітнє т-во «Просвіта», 2012. – С. 83-85.

Вересень: 3

КЛАСИЧНА ГІМНАЗІЯ ПРИ УЖГОРОДСЬКОМУ ВАСИЛІЯНСЬКОМУ МОНАСТИРІ

85-річчя відкриття навчального закладу (1937)

Класична гімназія з руською (українською) мовою викладання при Ужгородському василіянському монастирі св. Василія Великого розпочала свій перший навчальний рік 3 вересня 1937 р., хоч офіційні урочистості з нагоди початку її роботи пройшли пізніше: 28 листопада того ж року. Історія закладу – яскрава сторінка діяльності Василіянського Чину й освітньої галузі не лишень на Закарпатті, а й в Україні загалом.

Ця гімназія – перша сучасна українська середня школа на Закарпатті – постала завдяки цілеспрямованому втіленню широкої програми діяльності василіянського чернецтва краю в тісному зв'язку зі свідомою українською інтелігенцією на хвилі оновлення Чину: монашої реформи, що почалася у 1921 році. Місце відкриття закладу – наймолодший на той час у краї монастир Василіянського Чину, збудований за великої підтримки отця-протоігумена Йоакима Хоми, ЧСВВ і освячений щойно у 1912 році. Обитель з фундаментів планували як таку, при якій існуватиме інтернат (гуртожиток) для студентів середніх шкіл Ужгорода. Небавом після приєднання монастиря до чернечої реформи у 1923 році, там постали, крім інтернату, осередки численних товариств, як то «Апостольство молитви» на чолі з майбутнім єпископом і священномучеником – о. Павлом Ґойдичем, ЧСВВ, «Марійська дружина», «Товариство Борців Христа», «Пласт», хор, оркестр, футбольна і волейбольна команди, василіянська друкарня. Одним із префектів інтернату був о. Йосиф Мартинець, ЧСВВ – майбутній єпископ куритибський

УГКЦ, перший єпископ для українців у Бразилії. І це все відбувалося в надзвичайно складні воєнні та повоєнні часи, коли із 1915 року в будівлях монастиря розташували військовий шпиталь, а в чехословацький період аж до 1936 року їх займали різні урядові установи.

Діяльність василіян на Закарпатті вийшла на новий рівень завдяки заснуванню гімназії не просто після того, як органи влади остаточно звільнили монастир, а якраз тоді, коли відзначали 25-ліття інтернату. Тоді в останньому проживали вже 98 учнів.

Під гімназію віддали один поверх монастирської будівлі. Відкриття школи стало безпосередньо можливим завдяки старанням тодішнього протоігумена Провінції св. Миколая Василіянського Чину о. Полікарпа Булика, ЧСВВ. За словами відомого історика-василіянина о. Атанасія Пекаря, це було *«найвищим осягом його [о. Булика] стремлінь […] Тим то на Закарпатті було забезпечене виховання свідомої і духово здорової молоді»* [Пекар, А., ЧСВВ. Блаженної пам'яті о. Поликарп Булик ЧСВВ, с. 26.]. Більше того, започаткування цього навчального закладу згаданий дослідник обґрунтовано назвав *«завершенням культурно-освітньої діяльности закарпатських василіян»* [Пекар, А., ЧСВВ. Нариси історії Церкви Закарпаття. Т. 3, с. 93.].

Перша нарада у справі заснування гімназії відбулася 11 листопада 1936 року. Її скликав о. Булик:

«Цю думку перед тижнем піддали впр. о. монс. Августин Волошин, директор гр. кат. муж. учит. семінарії й впр. о. Василь Лар, директор гр. кат. жін. учит. семінарії. До піддання цієї думки ОО. Василіян склонила їх боязнь о будучність підкарпатського українського народу, якого молодь сьогодні виховується в школах, де кожний професор вчить як хоче, а найбільше вчать по росийськи, чим калічать душу нашої молоді» [Протокол із першої наради в справі заснування української ґімназії Василіянської в Ужгороді, арк. 1.].

Взагалі на нараді були присутні отець-протоігумен Полікарп Булик, ЧСВВ, отець-ігумен Мирон Калинець, ЧСВВ, о. Августин Волошин, о. Василь Лар, д-р Андрій Алиськевич, д-р Володимир Бірчак, д-р Остап Зелик та о. Севастіян Сабол, ЧСВВ. Всі учасники обговорення висловилися за те, що гімназія дуже потрібна, що вона має бути класичною (гуманітарною), а не реальною, що учнів буде достатньо. Уже на цій першій нараді о. Волошин запропонував, що директором майбутнього закладу міг би стати д-р Алиськевич – так і сталося згодом. Підготовчих нарад, на яких обговорювали справу відкриття гімназії, було декілька.

***

9 червня 1937 року василіяни подали на затвердження в державні органи організаційний статут гімназії. Згідно з цим документом, повна назва школи звучала так: *«Ґімназія Чина св. Василія Великого з руською викладовою мовою при монастирі ОО. Василіян в Ужгороді»*, скорочено *«Ґімназія ОО. Василіян в Ужгороді»*. Щодо мови викладання, то організаційний статут чітко пояснював поширений тоді на Закарпатті термін «руська»: *«Викладова мова є руська (фільольоґічно українська)»*. Перші вступні іспити до навчального закладу відбулися 30 червня і 1 липня 1937 року, додаткові – 1 і 2 вересня.

Мета гімназії була окреслена стисло й чітко: *«Ціллю ґімназії ОО. Василіян в Ужгороді є подавати мужеській молоді середньошкільне виховання й образування в дусі релігійнім, державнім, моральнім і руcько-народнім, по плянам клясичних ґімназій»*. Відповідні моменти підкреслював у своїй інавгураційній промові під час урочистостей 28 листопада 1937 року о. Булик, звернувши увагу на те, що заклад символічно відкривають у 300-ліття смерті *«великого василіянина, мужа святости й мужа науки»* – київського митрополита Йосифа Велямина Рутського і в день полоцького архиєпископа священномученика, також василіянина, Йосафата Кунцевича. Під опіку останнього і було віддано гімназію. Деталізацію задуму освітнього і виховного закладу знаходимо у наступних словах протоігумена:

«Хочемо дати нашому народові нове покоління свідомих, характерних, справді духом Христовим і духом народним перенятих провідників. Тій нашій молоді, будучим провідникам нашого народу, хочемо дати ширший, модерний, католицький світогляд; хочемо дати їй вищу, клясичну освіту, хочемо витесати й викути з неї чесну, працьовиту, для Церкви й народу хосенну молодь, що не буде стидатися своєї віри й не буде соромитися своєї простої, селянської мови, свого бідного, в бідний верховинський сірак одягненого селянина-батька; хочемо Підкарпаттю дати ідейну молодь, ідейних людей, що не виречуться Христа, не зрадять Чехословацької держави й не запродадуть свого народу» [Звідомлення Гімназії Чина ОО. Василіян в Ужгороді. – С. 10.].

Програма урочистостей 28 листопада включала в себе низку позицій. Спершу відбулася урочиста Служба Божа, яку служив о. Булик з допомогою інших священників і на якій співав хор Ужгородської державної чоловічої семінарії під керівництвом

проф. Петрівського. Після того проповідь про узгодженість віри й науки виголосив катехит гімназії о. Севастіян Сабол, ЧСВВ. Відтак слідували урочиста академія, ознайомчі відвідини класів та інших приміщень школи, записи до пропам'ятної книги гімназії. Свою інавгураційну промову о. Булик виголосив якраз під час академії; тоді ж від імені учнів виступав Іван Крутило, а на завершення – директор Андрій Алиськевич. Потім спонтанну промову виголосив голова «родичівського союзу», тобто батьківського комітету, гімназії Федір Ревай. Учасникам зачитали привітальні телеграми з різних міст з нагоди відкриття гімназії. Також було відправлено привітальні телеграми тодішнім керівникам держави. Відомо, що всі ці святкування ретельно і заздалегідь готували спільними зусиллями василіян, викладачів, батьківського комітету і учнів. Зокрема, запрошення на них ще 2 жовтня друкував о. Гліб Кинах, ЧСВВ – відомий не тільки як чернець-духівник, магістр (наставник) новиків, письменник, але й історик Закарпаття. Цей же монах восени 1937 року адміністрував касу нововідкритої гімназії.

Реалістичність і навіть тверезий скепсис підходу до справи ініціаторів створення василіянської гімназії можна простежити на основі порівняння їх попередніх оцінок і статистики першого року існування закладу. До прикладу, учасники згаданої вище наради 1936 року припускали, що на початку буде 40 учнів. Та вже у 1937–1938 навчальному році василіянська гімназія мала хоч тільки перший і третій класи, але цей старт був вражаючим: в них було відповідно 47 і 58 учнів, загалом – 106. Це були діти з Ужгорода, Баранинець, Бедевлі, Буштина, Великого Березного, Великого Бичкова, Верхніх Верецьок (Верхніх Воріт), Верхнього Студеного, Веряці, Вилока, Волового (Міжгір'я), Ворочева, Дравець, Драгова, Заднього, Кайданова, Кальника, Кам'яниці, Кибляр, Княгині, Королева, Лубні, Луга, Мирчі, Мукачева, Невицького, Негровця, Нижнього Студеного, Нового Давидкова, Осою, Перечина, Порошкова, Рахова, Руського Поля, Сімерок, Солотвина, Тросника, Углі, Ужка, Хуста, Ясіня у Карпатській Україні, а також 17 учнів зі Словаччини, зокрема Михайловець, Собранців, Требішова. 44 зі 106 гімназистів були селянськими дітьми. Для 91 гімназиста рідною була українська мова, для вісьмох – словацька, трьох – угорська, двох – румунська, одного – чеська, одного – чи то іврит, а чи ідиш. З огляду на те, що гімназію вели василіяни, цікаво поглянути на конфесійну структуру учнівства. Отож, 96 гімназистів у 1937–1938 навчальному році були греко-католика-

ми, шестеро – римо-католиками, двоє – православними, двоє – юдеями.

Василіянська гімназія була найменшою з гімназій Закарпаття: Мукачівська мала 1198 учнів, Ужгородська державна – 891, Хустська – 587, Берегівська – 446. Але нововідкритий заклад швидко розвивався, і вже 1938–1939 навчальний рік розпочав, набравши чотири класи, в яких було загалом 226 учнів. Вступні іспити для учнів, які бажали навчатися у 1-му класі, відбулися 22 і 23 червня 1938 року. Про умови для цих вступників ігуменат повідомляв так:

«Учні, що скінчили 5 кл. народної школи, або і 1 кл. горожанської школи, роблять лише короткий інформаційний устний іспит. Інші складають устний і письменний іспит з руської мови і числення; але учні, що мають на останнім шкільнім свідоцтві з тих предметів добру або дуже добру ноту, а письменну задачу зроблять також на добре, тоді вони вже не складають устного іспиту. По іспиті родичі мають точно виповнити записну карту після хресного листу і записати хлопця. Записне з додатковими оплатами (на обезпечення від тілесних ушкоджень, на ігри і забави, шкільні прибори і родичівський союз) виносить 60 кч.» [Від дирекції гімназії Чина ОО. Василіян в Ужгороді в справі приняття і записів шк. р. 1938/9, арк. 7.].

Природно, що до василіянської гімназії могли перевестися й учні з інших гімназій. Діти активно користувалися цією можливістю перейти на навчання українською мовою. За тодішніми умовами ті, хто переходив з інших закладів до 2-го і 3-го класів гімназії, а перед тим навчалися у горожанських школах, складали вступний іспит з чеської мови (усно і письмово), з української мови – письмово, якщо на попередньому місці отримали відмінні атестати і похвальні грамоти. Інші учні повинні були скласти вступні іспити для 2-го і 3-го класів з усіх предметів. Вступники-відмінники до 4-го класу складали додатково іспити з латинської мови і алгебри (комбіновані: усно і письмово). Письмові іспити для вступників до 1-го і 4-го класів перед початком другого навчального року гімназії відбулися 22 червня, усні – 23 і 24 червня 1938 року. Як і в державних гімназіях, за право складати вступні іспити учень чи його рідні мали сплатити 150 чеських крон. У правилах вступу до василіянської гімназії було враховано і права учнів, які з поважних причин, наприклад через хворобу, не могли здати екзамени у вказані дні. Їм пропонували до 10 липня 1939 року подати заяви з проханням призначити іспити 1 вересня, долучивши довідки про

причини такого прохання. Усі вступники повинні були також подати лікарські довідки про щеплення, зроблені в дитинстві. Саме навчання в гімназії було, як і зазвичай в той період, платне: становило 50 чеських крон у місяць.

Дирекція василіянської гімназії окремо заохочувала вступників подавати заяви на проживання в інтернаті при монастирі, де *«учні мають родичівську опіку, лікарську поміч, релігійно-моральне виховання і поміч в науці»* [Там само, арк. 8.]. Діти та їхні батьки охоче користувалися такою можливістю. Подань було стільки, що місць не вистачало і василіяни змушені були робити окремі оголошення про припинення набору до інтернату. Також дирекція гімназії і Чин постійно шукали жертводавців для того, аби могти підтримати бідніших, але талановитих школярів. В одній з відозв дирекція і протоігуменат спільно писали: *«[…] Чин і дирекція ґімназії звертається до всіх свідомих кругів нашого громадянства з просьбою й закликом у справі присилання добровільних, сталих і періодичних жертв на розбудову й удержання ґімназії та й на допомоговий фонд для дійсно спосібних, убогих учнів нашої рідної школи. Нехай будуть для нас приміром і заохотою наші брати в Галичині, в Злучених Державах, у Канаді й Бразилії, що серед тяжких умовин і більшими жертвами удержують власними силами не одну, але більше шкіл»* [Відозва до нашого свідомого громадянства в справі допомоги для розбудови й удержання ґімназії Чина ОО. Василіян в Ужгороді, а також у справі допомоги талановитим і вбогим учням цієї ґімназії, арк. 16-17.].

Жертводавцями гімназії ставали як великі фірми, приміром виробник взуття «Батя», так і приватні особи і василіянські монастирі.

***

Власником і утримувачем гімназії був ігуменат Ужгородського монастиря, а його директором Андрій Алиськевич – педагог із великим досвідом праці, багатолітній директор державної ужгородської гімназії, на той час уже пенсіонер.

Загалом у першому навчальному році в гімназії працювали на повну ставку четверо викладачів (перші у списку нижче), як помічні – ще троє (№№5-7 у списку нижче). Разом вони формували «професорський збір», тобто педагогічний колектив. Були це:

1) Андрій Алиськевич – директор, викладач німецької мови у 1-му класі і латинської мови у 3-му класі;

2) Олекса Балицький – класний керівник 3-го класу, управитель учнівської бібліотеки та історико-географічної збірки, викладач української мови і географії в 1-му і 3-му класах, співу у 1-му класі, керівник Пласту;
3) Еміліян Андрейкович – класний керівник 1-го класу, управитель фізичної і природничої збірок, викладач математики і малювання в 1-му і 3-му класах, природознавства і гімнастики (фізкультури) у 1-му класі, креслення і фізики у 3-му класі;
4) о. Севастіян Сабол, ЧСВВ – викладач релігії у 1-му і 3-му класах;
5) Людвік Веселі – викладач чеської і німецької мов у 3-му класі;
6) Франтішок Лавічка – викладач чеської мови в 1-му класі;
7) о. Полікарп Лозан, ЧСВВ – префект гімназії, який турбувався про релігійно-моральне виховання і самоосвіту учнів, для чого щотижня збирав їх для праці у трьох гуртках.

***

Набір і розподіл навчальних предметів в Ужгородській василіянській гімназії був типовим для класичних гімназій свого часу і місця. Загалом предмети за класами і годинами у тиждень розподілялися так:

Предмет / Клас	**I**	**II**	**III**	**IV**
Релігія	2	2	2	2
Руська (малоруська) мова	5	5	4	4
Чеська мова	4	4	3	3
Латинська мова	-	-	6	6
Німецька мова	2	2	2	2
Історія	1	2	2	2
Географія	2	2	2	2
Математика	4	4	3	3
Природознавство	3	3	-	-

Предмет / Клас	I	II	III	IV
Фізика	-	-	3	2
Геометрія	-	-	1	1
Рисування і каліграфія	4	4	2	2
Гімнастика	2	2	2	2
Спів	2	2	-	-
Разом	31	32	32	33

«Релятивно обов'язковими» з наведених в навчальній програмі були німецька мова і спів. Це означало, що наявністю названих двох предметів василіянська гімназія в Ужгороді відрізняється від решти класичних гімназій: сама додає їх як обов'язкові. «Надобов'язковими», тобто факультативними, предметами були у 3-му і 4-му класах спів і французька мова. У своєму організаційному статуті навчальний заклад запланував поступове відкриття всіх гімназійних класів: до 8-го включно. Уже була розроблена сітка предметів і для 5-го та подальших класів, але історія пішла іншим шляхом.

Окремо варто згадати про те, що в гімназії, крім навчання, відбувалося формування учнів як свідомих громадян країни, у цьому випадку Чехословаччини, і свідомих українців. Для цього упродовж року гімназисти під проводом викладачів влаштовували різного роду урочистості з нагоди державних свят, а також українських річниць і ювілеїв. Вшановували, наприклад, 100-річчя виходу «Русалки дністрової», день смерті Тараса Шевченка…

Формуванню громадянської свідомості, соціальної і національної солідарності серед учнів і батьків сприяла й діяльність батьківського комітету, члени якого піклувалися потребами убогих учнів, збирали пожертви на придбання їм одягу і взуття.

***

На Віденському арбітражі 2 листопада 1938 року нацистська Німеччина та фашистська Італія присудили Угорщині південну частину Закарпаття і монастир з гімназією опинилися під загрозою. З огляду на майбутню окупацію Ужгорода, василіяни змушені були перенести школу до Великого Бичкова, причому відомо, що пе-

реїзд закладу туди відстоювали саме активні місцеві жителі. Наглядати за будівлями залишилися ченці. І от в останній день перед евакуацією міста, 9 листопада 1938 року, на них напали. Ті події описав кореспондент газети «Діло» Роман Голіян:

«Нині також кривавий свій день мала василіянська ґімназія. Десяток людей із мадярської, т. зв. порядкової сторожі, вдердися до будинку манастиря і під загрозою револьверів примусили протоігумена о. Булика, евакуватися. Нападові проводив жид, постійний шофер протоігумена. Боївка поводилася брутально. Ченцям дозволили взяти тільки найконечніші речі; каплицю збещещено. Кільком братчикам, яким дозволили залишатися для втримання порядку в манастирі, – приказали себе пізніше гостювати обідом. Принесли горівку і вино, бенкетували… і потім грабили. Не пощадили навіть манастирських вилок і ножів, ховаючи їх на резерву по кишенях. І на це прийшла нагло… чеська полева жандармерія, що ослюнювала відворот останніх частин армії. Окружили будинок, вбігли до середини з ручними ґранатами в руках, внесли до передсінка скорострїл. Почалася ревізія «ревізорів», що з треммінням попідносили руки вгору. Найшли зброю і покрадені предмети по кишенях. Що було далі не описую. Братчики все ще не змили крови з долівки і зі стін та не можуть прогнати з перед очей примари шістьох розстріляних під муром…» [Голіян Р. Ужгород в години евакуації. – С. 1.].

У Великому Бичкові василіянську гімназію розташували в новому приміщенні горожанської школи. У перенесеному закладі тоді діяли чотири класи, в яких станом на початок 1939 року навчалося 300 учнів під опікою фахових викладачів і дев'ятьох ченців. Відкрили у цьому ж містечку новий інтернат для гімназистів. Попри складнощі, гімназія продовжувала добре розвиватися, навчати та виховувати майбутню українську інтелігенцію Закарпаття. 18 лютого 1939 року діяльність закладу по освітній лінії успішно проінспектував Володимир Бірчак – відомий у наші дні більше не як посадовець, а літературознавець, діяч «Пласту» і громадський діяч. 28 лютого того ж року гімназисти спокійно завершили перше півріччя навчального року. Проте і в Великому Бичкові гімназія не змогла пропрацювати тривалий час, бо почалася угорська агресія проти Карпатської України: агресор, напавши на Карпатську Україну і захопивши її, цілковито ліквідував василіянську школу.

Після встановлення радянського тоталітарного режиму також неможливо було говорити про відродження гімназії як в Ужгороді, так і в Великому Бичкові. Щобільше, уже з 1945 року комуністи

почали зазіхати на будівлю монастиря. 20 квітня 1945 року Народна Рада Закарпатської України видала декрет №58, монастир змусили передати новозаснованому університетові приміщення гуртожитку гімназії, а також монастирську каплицю, музей і половину келій. Приміщення, які лишилися для монастиря, були цілковито ізольовані від переданих навчальному закладу [ДАЗО, ф. 1490, оп. 1, спр. 16, арк. 15.].

Василіяни намагалися захистити свої права подаючи скарги в різні інстанції, але це не допомогло: атеїстична влада свідомо потлумачила тих, хто збудував обитель, і відкрив начальний заклад, як сторонніх осіб і передала відібране майно новоутвореному Ужгородському державному університету. Промовистими в цьому плані є слова, які 10 червня 1947 року писав заступник обласного прокурора Іван Андрашко обласному уповноваженому у справах релігійних культів про необхідність виселити ченців:

«В Прокуратуру Закарпатської області надійшло клопотання дирекції Ужгородського держуніверситету з приводу виселення з дому по вул. Жовтневій №46 в м. Ужгороді, закріпленого за держуніверситетом, чотирьох осіб монахів монастиря ім. святого Василія Великого, які займають в цьому будинку 11 кімнат.» [ДАЗО, ф. Р-1490, оп. 1, спр. 16, арк. 12.].

Наприкінці жовтня – початку листопада 1947 року споруди відібрали, монахів виселили. Церкву св. Василія при монастирі, до якої ходили і гімназисти, відібрали 13 травня 1949 року [ДАЗО, ф. Р-1490, оп. 1, спр. 40, арк. 10-10зв.; Франціск Онисько, ЧСВВ. Ужгородський василіянський монастир // *OSBM.Info* (http://osbm.info/uzhhorods-kyy-monastyr/), 25.III.2012.]. В радянські часи у монастирі розмістили фізичний факультет і зоологічний музей університету, храм переробили на аудиторію. Втім, пам'ять про те, що будинок на вул. Волошина 54 – це монастир, жива. Інтерес до її історії усе більше зростає.

Володимир Мороз

Джерельні приписи:

1. ДАЗО, ф. 64, оп. 1, спр. 427, 15 арк.
2. ДАЗО, ф. Р-1490, оп. 1, спр. 40, 35 арк.
3. ДАЗО, ф. Р-1490, оп. 1, спр. 16, 24 арк.
4. Від дирекції гімназії Чина ОО. Василіян в Ужгороді в справі приняття і записів шк. р. 1938/9 : [Машинопис] // Історичний архів

Провінції св. Миколая Василіянського Чину в Україні, папка «Інтернат та класична гімназія в Ужгороді». – Арк. 7-8.

5. Відозва до нашого свідомого громадянства в справі допомоги для розбудови й удержання ґімназії Чина ОО. Василіян в Ужгороді, а також у справі допомоги талановитим і вбогим учням цієї ґімназії // Історичний архів Провінції св. Миколая Василіянського Чину в Україні, папка «Інтернат та класична гімназія в Ужгороді», арк. 16-17.

6. Орґанізаційний статут ґімназії Чина св. Василія Великого з руською викладовою мовою при монастирі ОО. Василіян в Ужгороді // Архів Головної Управи Василіянського Чину в Римі, 6 арк.

7. Протокол із першої наради в справі заснування української ґімназії Василіянської в Ужгороді // Архів Головної Управи Василіянського Чину в Римі, 2 арк.

***

8. Вихованя в інтернатѣ // Благовѣстник Пресвятого Серця Христового. – 1937. – № 12. – С. 187-188.

9. Голіян, Роман. Ужгород в години евакуації / Р. Голіян // Діло. – 1938. – 22 листоп. – С. 1-2.

10. Звідомлення Гімназії Чина ОО. Василіян в Ужгороді (з правом прилюдности) за шкільний рік 1937–1938. – Ужгород, 1938. – 38 с.

11. Нова праця Отців-Василіян // Благовістник Пресвятого Серця Христового. – 1939. – № 1-2. – С. 20-21.

12. о. П. П. 25-лѣтный ювилей Интернату ОО. Василіян в Ужгородѣ / о. П. П. // Благовѣстник Пресвятого Серця Христового. – 1937. – №12. – С. 181-186.

13. о. С. Н. Отвореня класичноѣ ґимназіѣ Чина ОО. Василіян / о. С. Н. // Благовѣстник Пресвятого Серця Христового. – 1937. – № 12. – С. 189-191.

14. Пекар, Атанасій, ЧСВВ. Блаженної пам'яті о. Поликарп Булик ЧСВВ / А. Пекар, ЧСВВ // Світло. – 1972. – № 1. – С. 25-27.

15. Пекар, Атанасій, ЧСВВ. Нариси історії Церкви Закарпаття / А. Пекар, ЧСВВ / Т. 3 : Монаше життя. – К. 2014. – 224 с.

16. Росул, Омелян. Гімназія Чина ордена отців василіян в Ужгороді / О. Росул // Срібна земля. – 2001. – 29 груд. – С. 2.

17. Тоцкая, Лариса. Проверено тысячелетием / Л. Тоцкая // Трибуна. – 2004. – 8 трав. – С. 12. – Текст рос. мовою.

Вересень: 13

ІВАН ГЕОРГІЙОВИЧ ПОВХАН

100-річчя від дня народження вченого-історика, кандидата історичних наук, доцента (1922–2000)

В літописі історичного факультету Ужгородського державного (тепер національний) університету вписано немало яскравих імен, які своєю наполегливою і сумлінною працею примножували славу кузні істориків краю. Серед них широко відоме ім'я Івана Георгійовича Повхана, кандидата історичних наук, доцента, організатора навчально-виховного процесу у виші, громадського діяча.

Іван народився 13 вересня 1922 року у місті Нью-Кенсінгтон (штат Пельсільванія, США) у родині шахтаря Георгія Васильовича та Ганни Василівни (дівоче прізвище Сембер). Батьки перебували на заробітках за океаном, в Сполучених Штатах Америки, і там у них народились сини Іван та Йосип. На Закарпаття, в село Анталовці, вони приїхали у 1927 році. Наступного року батько повернувся знову в Америку, і більше не бачив сім'ю. Спочатку хотів заробити грошей, потім була Друга світова війна, а потім на Закарпатті встановилася радянська влада і кордон опинився на «замку». Правда, він продовжував відправляти гроші та посилки, але нове керівництво заставляло Ганну Василівну відмовлятись від них, бо, мовляв, радянська влада забезпечує своїх громадян усім необхідним. Ось така була трагічна доля цієї сім'ї. І не тільки цієї.

Хлопчина вчився у місцевій народній школі. У 1936 році закінчив 8 класів. Після навчання працював у домашньому господарстві. З жовтня 1943 – по вересень 1944 року перебував на службі в угорській армії (рядовий 4-ї роти 4-го піхотного полку). На щастя, повернувся живим-здоровим у рідне село, де, за дорученням сільради, протягом року завідував поштовим відділенням. В Анталовцях організував першу комсомольську організацію і був її секретарем. З квітня 1945 року – інструктор Ужгородського окружкому комсомолу, з лютого 1946 року – інструктор Закарпатського обласного комітету ЛКСМУ. А ще здобув середню освіту.

У травні 1947 року він переходить на роботу в Ужгородський університет. До цього, у січні того ж року, став студентом-заочником історичного факультету згаданого вишу. Тут працює ін-

спектором-методистом заочного відділення (1947–1952), потім старшим лаборантом кафедри генетики і дарвінізму (1952–1954), старшим методистом заочного відділення (1954–1959), асистентом кафедри загальної історії (1959–1960), помічником проректора по заочному навчанню (1960), старшим лаборантом (1960–1967), викладачем (1967–1968), старшим викладачем (1968–1970), доцентом (1970–1984). Звільнили його з роботи 30 червня 1984 року за скороченням штатів. Закінчилась його земна дорога 3 листопада 2000 року. Похований на цвинтарі «Барвінок», що на Ужгородщині.

Іван Георгійович 11 років займався організацією заочного навчання в Ужгородському університеті. І досяг чимало здобутків. Спочатку зазначимо, що у 1947 році заочні відділення з'явилися при біологічному, історичному та філологічному факультетах. Потім і на інших. Заочне навчання потребувало чималих людських зусиль і матеріально-технічного забезпечення. Тут і організація набору студентів, забезпечення підручниками, заїзди заочників, розклад занять, розклад заліково-екзаменаційної сесії тощо. Іван Георгійович був до цього причетний і справлявся з покладеними на нього обов'язками досить успішно.

Приблизно 37 років колега перебував на педагогічній роботі у середніх школах та виші. Спочатку він працював за сумісництвом – викладав англійську мову (у вечірній час) в залізничній середній школі робітничої молоді № 9 (1947–1951), згодом – у школі № 1 (1951–1953). Нагадаємо, що майже п'ять років він жив у США, де вільно спілкувався з дітьми американців. Потім розмовну мову «перетворив» у літературну під час навчання в народній школі та в університеті.

Перейшовши на викладацьку роботу в університет Іван Георгійович працював на підготовчих курсах. Їх слухачам викладав курс «Історія СРСР». Студентам-історикам – курс «Історія країн Азії та Африки (новітній період)» та спецкурс «Міжнародні відносини після Другої світової війни». Крім того, читав курс «Історія, географія і культура Великобританії та США» для відділення англійської мови та літератури. Автор цієї статті слухав лекції Івана Георгійовича і вважає його справжнім педагогом вищої школи. Він досконало знав фактичний матеріал курсів і спецкурсів, методику їх викладання у виші, вікові особливості студентської молоді… Незважаючи на те, що курс історії країн Азії та Африки є дуже складним, лектор умів доступно пояснити найскладніші теми усім студентам.

Він був як добрий батько: ніколи не підвищував голос, викладав навчальний матеріал спокійно, у нормальному темпі (щоб студенти змогли конспектувати), на семінарах допомагав вихованцям з'ясувати складні питання. У нього не можна було не вчитися, бо це було соромно. Тому студенти любили і поважали свого наставника. А він відносився до них, як до рідних дітей.

Свій багатий педагогічний досвід історик частково оформив у навчально-методичних публікаціях. Серед них назвемо такі: «Історія, культура і географія Великобританії» (Ужгород, 1981) та «Сучасне становище і економіка НДР, ФРН, Франції і Великобританії» (Ужгород, 1982). Ці методичні поради були призначені для студентів відділення англійської мови та літератури факультету романо-германської філології Ужгородського університету.

Колега успішно займався і науковою роботою. Під керівництвом доцента (згодом професора) Якова Ісаковича Штернберга він почав досліджувати досягнення Угорської Народної Республіки в боротьбі за мир і безпеку в Європі. Багато працював у найбільших книгозбірнях та архівах. Опрацьовував матеріали поточних архівів, опублікованих документів, резолюції і рішення з'їздів, конференцій і пленумів Угорської компартії, постанови урядів УНР, а також нечисленні наукові публікації, що зачіпали досліджувану тему.

У дисертації та публікаціях Іван Георгійович глибоко висвітлив питання формування пріоритетів угорської зовнішньої політики, внесок УНР у зміцнення колективної безпеки в Європі, участь представників Угорщини в роботі Генеральної Асамблеї ООН тощо. Торкнувся і угорських подій 1956 року (зрозуміло, з позицій ленінської методології). Публікував статті та повідомлення. Виступав на наукових конференціях з метою апробації результатів дослідницьких пошуків. Логічним наслідком усього цього став успішний захист 30 січня 1968 року на засіданні вченої ради Інституту історії АН УРСР кандидатської дисертації на тему «Боротьба Угорської Народної Республіки за мир і безпеку у Європі (1945–1962 рр.)». До речі, і після захисту дисертаційної роботи Іван Георгійович продовжував займатись проблемами Угорщини новітнього часу. Зазначимо, що у 1971 році кафедра загальної історії рекомендувала до друку монографію «Зовнішня політика соціалістичної Угорщини в 1960–1980 роках», написану у співавторстві з професором І. М. Гранчаком. Але в силу невідомих нам причин це дослідження не вийшло у світ.

Займався історик і проблемами краєзнавства. Він був співавтором двох видань «Історія міст і сіл Української РСР: Закарпатська область» (Ужгород, 1969, 1982). У них надруковано історичний нарис про село Керецьки Свалявського району нашої області. А ще написав історію села Чорнотисова Виноградівського району, яка так і не була надрукована.

Іван Георгійович мав авторитет добросовісного і відповідального виконавця. Тому у нього завжди було чимало громадських доручень. Він довгі роки керував роботою гуртка з вивчення нової та новітньої історії. Неодноразово очолював студентські групи. Був членом профкому університету. Входив до президії Закарпатського обласного товариства «Знання» та був заступником голови цього товариства на факультеті. Усі громадські доручення виконував якісно і у зазначений термін.

Він був коханим чоловіком, люблячим батьком, турботливим дідусем. У 1948 році одружився з Параскою Олександрівною Дюре. Виростили і виховали двох синів – Івана та Володимира. Вони теж створили свої сім'ї, народили дітей. І рід Повханів має гідне продовження.

Двадцять один рік минув з того часу, як Іван Георгійович Повхан покинув цей світ. Але його не забувають, бо він спричинився до підготовки кількох тисяч істориків, які пам'ятають його ерудицію, доброту, щирість, бажання допомогти. І поки ми, вихованці Івана Повхана, житимемо, пам'ять про нього житиме у наших серцях.

Микола Олашин

Джерельні приписи:

1. Повхан, И. Г. Борьба Венгерской Коммунистической партии за проведение социалистической внешней политики Венгрии в послевоенный период (1945–1948 гг.) / И. Г. Повхан // Тези доповідей та повідомлення до XVIII наукової конференції працівників загальнонаукового факультету Ужгородського державного університету (трав. 1964 р.) / редкол. : В. М. Беца (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1964. – С. 44-51. – Текст рос. мовою.

2. Повхан, И. Г. Керецки : [ист. очерк] / И. Г. Повхан // История городов и сел Украинской ССР. В 26 т. Закарпатская область / пред. редкол. : П. Т. Тронько (пред.) [и др.] ; редкол. тома : Н. Н. Семенюк (пред.) [и др.]. – К. : Глав. ред. УСЭ АН УССР, 1982. – С. 430-435. – Текст рос. мовою.

3. Повхан, И. Г. Социалистический интернационализм – основа внешней политики Венгерской Народной Республики / И. Г. Повхан // Идеи пролетарского интернационализма – источник дружбы и сотрудничества социалистических стран : (материалы межвуз. науч. конф.), июнь 1971 г. ; редкол. : И. М. Гранчак (отв. ред.) [и др.]. – Ужгород, 1972. – С. 190-196. – Текст рос. мовою.

4. Повхан, І. Г. Боротьба угорських прихильників миру за мир і безпеку народів (1958–1970 рр.) / І. Г. Повхан // Питання нової та новітньої історії : міжвід. наук. зб. / редкол. : В. Я. Тарасенко (відп. ред.) [та ін.]. – К. : Вища шк., 1974. – Вип. 19. – С. 14-24.

5. Повхан, І. Г. Боротьба Угорської Народної Республіки за мир і дружбу між народами в 1958–1959 роках / І. Г. Повхан // Тези доповідей до XX щорічної наукової конференції Ужгородського державного університету. Серія історичних наук / редкол. : Е. А. Балагурі (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1966. – С. 46-53.

6. Повхан, І. Г. Боротьба Угорської Народної Республіки проти підривної діяльності імперіалістичної реакції, за мир і колективну безпеку в Європі (1949–1955 рр.) / І. Г. Повхан // Тези доповідей та повідомлення до XVIII наукової конференції Ужгородського державного університету. Серія історична (загальна історія) (трав. 1964 р.) / редкол. : Я. І. Штернберг (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1964. – С. 23-30.

7. Повхан, І. Г. Вклад угорських прихильників миру в боротьбу соціалістичних країн за мир і безпеку народів (1949–1955 рр.) / І. Г. Повхан // Питання нової та новітньої історії : міжвід. наук. зб. / редкол. : В. Я. Тарасенко (відп. ред.) [та ін.]. – [К.] : Вид-во Київ. ун-ту, 1970. – Вип. 11. – С. 57-66.

8. Повхан, І. Г. Вклад Угорської Народної Республіки в боротьбу країн соціалістичної співдружності за мир і колективну безпеку в Європі в 1950–1955 роках / І. Г. Повхан // Боротьба угорського народу за соціалізм : матеріали респ. наук. сесії, присвяч. 50-річчю проголошення Угор. Радян. Республіки 1919 року / І. Г. Повхан ; редкол. : І. М. Гранчак (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1970. – С. 198-207.

9. Повхан, І. Г. З історії угорсько-радянських відносин у 1945–1948 роках / І. Г. Повхан // Матеріали XXI наукової конференції Ужгородського державного університету. Серія історії / редкол. : В. В. Хайнас (відп. ред.) [та ін.]. – [К.] : Вид-во Київ. ун-ту, 1967. – С. 153-158.

10. Повхан, І. Г. Значення розгрому контрреволюційного заколоту восени 1956 р. в Угорщині для зміцнення миру і безпеки в Європі / І. Г. Повхан // Питання нової та новітньої історії європейських соціалістичних країн : темат. зб. / редкол. : І. М. Гранчак (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1969. – С. 31-41.

11. Повхан, І. Г. Керецьки : [іст. нарис] / І. Г. Повхан // Історія міст і сіл Української РСР. В 26 т. Закарпатська область / голов. редкол. : П. Т. Тронько (голова) [та ін.] ; редкол. тома : В. І. Бєлоусов (голова) [та ін.]. – К. : Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1969. – С. 546-554.

12. Повхан, І. Г. Провал спроб імперіалістичної реакції використати Організацію Об'єднаних Націй для втручання у внутрішні справи Угорської Народної Республіки / І. Г. Повхан // Тези доповідей та повідомлення до XIX наукової конференції [УжДУ]. Серія історична (загальна історія та історія СРСР) (трав. 1965 р.) / редкол. : В. І. Ілько (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1965. – С. 64-69.

13. Повхан, І. Г. Провал спроб імперіалістичної реакції відірвати Угорську Народну Республіку від соціалістичного табору в період контрреволюційного заколоту восени 1956 року / І. Г. Повхан // Тези доповідей та повідомлення до наукової конференції [УжДУ], присвяченої 45-річчю Угор. Радян. Республіки (трав. 1964 р.) / редкол. : М. В. Троян (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1964. – С. 80-88.

14. Повхан, І. Г. Пролетарський інтернаціоналізм – основа співробітництва між соціалістичними країнами в боротьбі за мир / І. Г. Повхан // Зміцнення світової соціалістичної системи – торжество ідей пролетарського інтернаціоналізму : матеріали респ. наук.-теорет. конф. / редкол. : А. О. Гончаренко (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1975. – С. 13-16.

15. Повхан, І. Г. Робота наукових гуртків і їх роль в інтернаціональному вихованні студентів / І. Г. Повхан, В. В. Пальок // Інтернаціональне виховання студентської молоді : (матеріали другої міжвуз. наук.-теорет. конф., 5-6 черв. 1973 р.) / редкол. : В. В. Хайнас (відп. ред.) [та ін.]. – Л. : Видавн. об-ня «Вища школа» ; Вид-во при Львів. держ. ун-ті, 1975. – С. 89-91.

16. Повхан, І. Г. Солідарність угорського народу з боротьбою трудящих Демократичної Республіки В'єтнам проти агресії американського імперіалізму (1964–1973 рр.) / І. Г. Повхан // Питання нової і новітньої історії : респ. міжвід. наук. зб. / редкол. : С. І. Сидєльников (відп. ред.) [та ін.]. – Х. : Вид-во при Харків. держ. ун-ті видавн. об-ня «Вища школа», 1978. – Вип. 24. – С. 47-53.

17. Повхан, І. Г. Співробітництво Угорської Народної Республіки з іншими європейськими країнами народної демократії (1948–вересень 1956 р.) / І. Г. Повхан // Питання нової та новітньої історії : міжвід. наук. зб. / редкол. : В. Я. Тарасенко (відп. ред.) [та ін.]. – [К.] : Вид-во Київ. ун-ту, 1973. – Вип. 17. – С. 3-17.

***

18. Віднянський, С. Повхан Іван Георгійович / С. Віднянський, М. Олашин // Українські історики : біобібліогр. довід. Серія «Українські історики» / НАН України, Ін-т історії України ; редкол. : В. А. Смолій (голов. ред.) [та ін.]. – К., 2010. – Вип. 3. – С. 223-224.

19. Олашин, М. Повхан Іван Георгійович / М. Олашин // Олашин, М. В. Історичний факультет Ужгородського національного університету : біобібліогр. довід. / Держ. вищ. навч. закл. «Ужгород. нац. ун-т» ; бібліогр. ред. О. Д. Закривидорога ; відп. за вип. І. О. Мандрик. – Ужгород : Ґражда, 2010. – С. 195-196 : фот.

Вересень: 15

МИХАЙЛО ІВАНОВИЧ ФАТУЛА

90-річчя від дня народження доктора медичних наук, професора кафедри факультетської терапії медичного факультету Ужгородського національного університету, заслуженого лікаря України, академіка Академії наук вищої школи України (нар. 1932)

Михайло Іванович Фатула народився 15 вересня 1932 року в селі Вовкове Ужгородського району Закарпатської області в селянській родині. У 1949 році закінчив Середнянську середню школу і в той же рік вступив на медичний факультет Ужгородського державного університету. Закінчивши навчання у 1955 році, комісією з розподілу випускників був направлений на посаду головного лікаря Лохівської дільничної лікарні Мукачівського району. У 1958–1967 роках працював завідувачем терапевтичного відділення Хустської районної лікарні та районним терапевтом. У 1967 році, пройшовши конкурсний відбір, був пере-

ведений на роботу в УжДУ. Пройшов шлях від асистента до професора. З 1967 по 1971 рік Михайло Іванович асистент кафедри пропедевтики і госпітальної терапії Ужгородського державного університету. У 1969 р. захистив кандидатську дисертацію «Некоторые особенности течения артериальной гипертонии среди сельского населения Хустского района Закарпатской области» (науковий керівник проф. Є. І. Чазов). З 1971 по 1979 рік – доцент кафедри госпітальної терапії медичного факультету УжДУ, а з 1979 по 2001 рік – завідувач кафедри факультетської терапії медичного факультету УжНУ.

Професор М. І. Фатула протягом 20 років керував 7 госпдоговірними та держбюджетними науковими дослідженнями, серед яких найбільш вагомим було «Розповсюдженість, особливості патогенезу та клінічного перебігу гіпертонічної хвороби в регіоні Карпат з високим вмістом хлориду натрію у зовнішньому середовищі. Розробка та впровадження методів первинної й вторинної профілактики». Кафедра встановила творчі зв'язки з Всесоюзним кардіологічним науковим центром в Москві, Інститутом кардіології ім. М. Д. Стражеска в Києві, Харківським медичним інститутом. Під керівництвом академіків Є. І. Чазова та І. К. Шхвацбая кафедра проводила наукову роботу по вивченню несприятливих впливів зовнішнього середовища на організм людини, розробляла заходи профілактики серцево-судинних захворювань, у тому числі й гіпертонічної хвороби, виконувала спільні наукові програми, результати яких згодом доповідали на міжнародних і республіканських кардіологічних форумах.

Михайло Іванович вперше в колишньому Радянському Союзі на популяційному рівні вивчив роль хлориду натрію в розвитку гіпертонічної хвороби, довів існування в Карпатах популяції з високою захворюваністю гіпертонічною хворобою, яка пов'язана з надлишковим надходженням в організм хлориду натрію (кухонної солі). Ним було проведено довготривале спостереження (більше 25 років) за даною популяцією, розроблено методи її первинної та вторинної профілактики, ряду практичних заходів щодо зниження захворюваності і смертності від гіпертонічної хвороби.

Крім того, вагомий внесок Михайло Іванович зробив в організацію кардіологічної служби Закарпаття: у створенні кардіореанімаційних відділень лікарень та кардіологічних бригад «швидкої допомоги», особливо у впровадженні етапної системи лікування хворих на інфаркт міокарда.

В останні роки життя наукові інтереси М. І. Фатули урізноманітнилися: він вивчав вплив різноманітних препаратів, у тому числі і фітозборів, на хворих з різними захворюваннями серцево-судинної системи, як нейроциркуляторна дистонія, гіпертонічна хвороба, хронічна серцева недостатність.

Михайло Іванович Фатула не залишився осторонь трагедії, яка сталася в країні 26 квітня 1986 року. Він безпосередньо брав участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. У віці 88 років почав працювати над «Спогадами» про цю подію.

Професор М. І. Фатула – автор понад 180 наукових публікацій, опублікованих у фахових медичних виданнях, з частиною яких виступав на міжнародних форумах як в Україні, так і за кордоном. Брав активну участь у роботі Всесоюзних з'їздів, міжнародних конгресів, симпозіумів, конференцій.

У його науковому доробку 5 навчальних посібників, затверджених Міністерством освіти і науки України, 4 навчальних посібники, затверджених Редакційно-видавничою радою Ужгородського національного університету, 7 патентів на винаходи, 4 раціоналізаторські пропозиції, 5 авторських свідоцтв, 2 ліцензії на використання винаходу у лікуванні хворих на нейроциркуляторну дистонію та хронічну серцеву недостатність, 4 монографії та чимало методичних рекомендацій. Серед лікарів і студентів найбільшим попитом користуються такі посібники як «Кардіоміопатії» (1993), «Фітотерапія» (1993, співавт. О. М. Ганич), «Синдроми та симптоми при захворюваннях внутрішніх органів» (2000). Під керівництвом професора М. І. Фатули на кафедрі захищені 2 докторські і 4 кандидатські дисертації. За багаторічну плідну працю Михайло Іванович нагороджений орденом Леніна (1966), медалями «За трудову доблесть» (1970), «Ветеран праці» (1984), відзнаками «Відмінник охорони здоров'я СРСР» (1966), «Заслужений лікар Української РСР» (1985), «Учасник ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС» (1986), «За розвиток регіону» (2004). У 2011 році обраний академіком Академії наук вищої школи України.

М. І. Фатула по праву вважається патріархом Ужгородського національного університету і родоначальником династії лікарів. Проте найбільшим надбанням М. І. Фатули є повага колег та вдячність пацієнтів. За приблизними підрахунками за роки медичної практики професора «через його руки» пройшло понад 65 тисяч хворих.

Михайло Іванович – чудовий лікар-кардіолог, викладач, людина надзвичайної скромності, інтелігентна, делікатна, добро-

зичлива і чесна, професійна і відповідальна за прийняті рішення і долю пацієнта, чим викликає велику симпатію і довіру як у пацієнтів, так і тих, хто його оточує. Тому не є дивним, що ім'я лікаря М. І. Фатули відоме далеко за межами області.

Наталія Вакула, Дана Данко

Джерельні приписи:

1. Блецкан, М. М. Клінінічна фармакологія антигіпертензивних препаратів : метод. рек. для студентів ст. курсів вищ. мед. навч. закл. III-IV рівнів акредитації / М. М. Блецкан, О. А. Рішко, М. І. Фатула [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т, Мед. ф-т. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2006. – 55 с.
2. Блецкан, М. М. Цукровий діабет та артеріальна гіпертензія : навч. посіб. для практ. занять з кардіології та ендокринології для студентів IV-VI курсів вищ. мед. навч. закл. України / М. М. Блецкан, М. І. Фатула ; М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т, Мед. ф-т, Каф. факультет. терапії. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2002. –100 с.
3. Ганич, Т. М. Клінічна фітотерапія : навч. посіб. для студентів мед. ф-тів вищ. навч. закл. / Т. М. Ганич, М. І. Фатула, О. М. Ганич ; М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т. – 2-е вид., доп. і випр. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2008. – 303 с.
4. Ганич, Т. М. Клінічні класифікації захворювань внутрішніх органів : навч. посіб. для студентів IV-VI курсів мед. ф-ту / Т. М. Ганич, М. І. Фатула, О. С. Кішко [та ін.] ; під. заг. ред. Т. М. Ганича ; М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т, Мед. ф-т. – Ужгород, 2001. – 107 с.
5. Ганич, О. М. Фітотерапія : навч. посіб. для студентів мед. ф-тів вищ. навч. закл. / О. М. Ганич, М. І. Фатула ; МО України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 1993. – 313 с.
6. Фатула, М. І. Внутрішня медицина. Розд. І – кардіоревматологія : навч. посіб. / М. І. Фатула, О. А. Рішко ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Держ. вищ. навч. закл., «Ужгород. нац. ун-т», Мед. ф-т, Каф. факультет. терапії. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2011. – 150 с.
7. Фатула, М. І. Кардіоміопатії : навч. посіб. для студентів мед. ф-тів вищ. навч. закл. / М. І. Фатула ; МО України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 1993. – 84 с.

8. Фатула, М. І. Нейроциркуляторна дистонія : метод. рек. для студентів мед. ф-ту та дільнич. терапевтів / М. І. Фатула, І. М. Петрик, Я. І. Ігнатко [та ін.] ; Ужгород. нац. ун-т, Мед. ф-т, Каф. факультет. терапії, Ужгородська ЦМКЛ. – Ужгород, 2001. – 30 с.

9. Фатула, М. І. Основи практичної електрокардіографії : навч. посіб. / М. І. Фатула, М. М. Шютєв, В. В. Свистак [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т, Мед. ф-т, Каф. факультет. терапії. – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2006. – 79 с.

10. Фатула, М. І. Синдроми та симптоми при захворюваннях внутрішніх органів : навч. посіб. для студентів вищ. мед. закл. освіти / М. І. Фатула ; М-во освіти і науки України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород : Патент, 2000. – 83 с.

11. Фатула, М. І. Сучасні принципи діагностики та лікування атеросклерозу : метод. рек. для студентів IV-VI курсів мед. ф-ту Ужгород. нац. у-ту / М. І. Фатула ; М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т, Мед. ф-т, Каф. факультет. терапії. – Ужгород, 2001. – 56 с.

12. Фатула, М. І. Хронічне легеневе серце: метод. рек. для студентів IV-VI курсів мед. ф-ту Ужгород. нац. ун-ту / М. І. Фатула, М. М. Блецкан; М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т, Мед. ф-т, Каф. факультет. терапії. – Ужгород, 2005. – 16 с.

***

13. Фатула, М. І. Взаємозв'язок зовнішнього середовища та захворюваності на серцево-судинну патологію / М. І. Фатула, М. М. Блецкан, О. А. Рішко [та ін.] // Міждисциплінарний підхід до впровадження сучасних рекомендацій з діагностики та лікування захворювань внутрішніх органів у клінічну практику : матеріали II Нац. Конгресу лікарів внутріш. медицини : до 80-річчя каф. пропедевтики № 1 Нац. мед. ун-ту ім. О. О. Богомольця, 16-18 жовт. 2008 р., м. Київ / Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця [та ін.]. – К., 2008. – С. 220-225.

14. Фатула, М. І. Визначення порога смакової чутливості до хлориду натрію при проведенні популяційних досліджень / М. І. Фатула // Науковий вісник Ужгородського університетуту. Серія : Медицина. – Вип. 11. – Ужгород, 2000. – С. 196-199.

15. Фатула, М. І. Довготривале спостереження за людьми з підвищеним артеріальним тиском у популяціях при різних надходженнях в організм хлориду натрію / М. І. Фатула // Науковий вісник Ужгородського університетуту. Серія : Медицина. – Вип. 12. – Ужгород, 2000. – С. 127-130.

16. Фатула, М. І. Застосування фітозборів при лікуванні хворих на гіпертонічну хворобу / М. І. Фатула, Т. М. Ганич, І. М. Петрик [та ін.] // Актуальні теоретичні та клінічні аспекти фітотерапії : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 15-річчю заснування НДІ фітотерапії УжНУ, 19-21 квіт. 2007 р., санаторій «Квітка Полонини» / редкол. : О. М. Ганич [та ін.] ; Ужгород. нац. ун-т, НДІ фітотерапії, Мед. ф-т, Ф-т післядиплом. освіти [та ін.]. – Ужгород, 2007. – С. 115-118.

17. Фатула, М. І. Раціональне харчування в профілактиці сольової артеріальної гіпертензії та ішемічної хвороби серця / М. І. Фатула, О. А. Рішко, М. М. Блецкан [та ін.] // Оздоровлююче природне харчування, розвантажувальна дієтотерапія : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 6-9 жовт. 2000 р., смт Поляна / голов. ред. О. М. Ганич ; НДІ фітотерапії, Ужгород. держ. ун-т, Мед. ф-т [та ін.]. – Ужгород, 2000. – С. 95-99.

18. Фатула, М. І. Українці – лауреати Нобелівської премії / М. І. Фатула, Ю. М. Фатула // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Медицина. – Вип. 3. – Ужгород, 2011. – С. 204-222.

19. Фатула, М. І. Фітотерапія в комплексному лікуванні хворих на нейроциркуляторну дистонію / М. І. Фатула, Т. М. Ганич, О. М. Ганич [та ін.] // Фітотерапія. – 2005. – № 2. – С. 8-12.

***

20. Вакула, Н. С. Фатула Михайло Іванович : біобібліогр. покажч. / Н. С. Вакула ; ЗОМІАЦ. – Ужгород. 2012. – 92 с. – (Визначні постаті медицини Закарпаття).

***

21. Академіку Академії наук Вищої школи України, професорові кафедри факультетської терапії УжНУ, доктору медичних наук, заслуженому лікарю України Михайлу Фатулі – 80 // Новини Закарпаття. – 2012. – 15 верес .– С. 13 : фот.

22. Бабидорич, М. Лікар – від Бога : [до 60-ти річчя М. Фатули] / М. Бабидорич // Закарпат. правда. – 1992. –15 верес.

23. Ганич, М. М. Фатула Михайло Іванович / М. М. Ганич, Т. М. Ганич // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи XX століття. – Ужгород : Ґражда, 2007. – С. 336.

24. Звонар, І. Яке велике щастя жити!.. Професорові Михайлові Фатулі – завтра 70 / І. Звонар // Новини Закарпаття. – 2002. – 14 верес. – С. 14.

25. Професорові кафедри факультетської терапії медичного факультету Ужгородського національного університету, доктору медичних наук, заслуженому лікареві України Михайлу Фатулі – 75 // Науковий вісник Ужгородського університетуту. Серія : Медицина. – Вип. 33. – Ужгород, 2008. – С. 258-259.

26. Професорові кафедри факультетської терапії Ужгородського національного університету, доктору медичних наук, заслуженому лікареві України Михайлу Фатулі – 70! // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Медицина. – Вип. 18. – Ужгород, 2002. – С. 239-240.

27. Фатула Михайло Іванович // Наукова еліта Закарпаття : доктори наук, професори Ужгород. нац. ун-ту / редкол. : М. М. Вегеш, Л. О. Белей, О. Г. Сливка [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород : Ґражда, 2005. – С. 137-138.

28. Ядловський, Я. Сіль землі в медичному аспекті : [до 75-річчя М. І. Фатули] // Новини Закарпаття. – 2007. – 18 верес. – С. 8.

Вересень: 21

ІНСТИТУТ ЕЛЕКТРОННОЇ ФІЗИКИ НАН УКРАЇНИ

30-річчя від дня створення (м. Ужгород) (1992)

Інститут електронної фізики НАН України – перший на Закарпатті академічний інститут. Його було створено 21 вересня 1992 року на виконання Постанови Президії НАН України від 21 вересня 1992 року № 254 «Про створення у м. Ужгороді Інституту електронної фізики АН України». Організація Інституту в Ужгороді не була випадковістю. Фактично його літочислення розпочалося у лютому 1969 року, коли в Ужгороді було засновано відділ фотоядерних процесів Інституту фізики АН УРСР (з липня 1970 року підпорядкований новоствореному Інституту ядерних досліджень АН УРСР). 8 січня 1970 року було створено ще один академічний відділ – відділ теорії адронів Інституту теоретичної фізики АН УРСР.

Для розуміння обставин створення цих відділів в Ужгороді є декілька факторів. Перший стосується ситуації, яка склалася у Західній Україні у післявоєнні 50–60-і роки минулого століття, коли

постала необхідність розвитку та інтенсифікації промисловості в цьому регіоні, особливо на Закарпатті. Вирішення цього завдання потребувало наукової підтримки, яку могли надати наукові установи Академії наук України. Протягом січня-лютого 1969 року було прийнято декілька Постанов ЦК КПУ, а потім і АН УРСР, у тому числі «Про подальший розвиток наукових закладів АН УРСР в західних областях УРСР» та «Про створення підрозділів АН УРСР у Львові, Чернівцях, Ужгороді та Івано-Франківську». Ці документи стосувалися міст, де існували й інтенсивно розвивалися центри університетської науки, які мали стати базою академічної. В Ужгороді таким центром був Ужгородський державний університет (УжДУ). Саме у ці роки на фізичному факультеті УжДУ розпочали свою педагогічну і науково-організаційну діяльність молоді вчені провідних вузів СРСР. Зокрема, це майбутні професори Ю. М. Ломсадзе, випускник аспірантури Фізичного інституту ім. П. М. Лебедєва АН СРСР В. О. Шкода-Ульянов, аспірант Інституту хімічної фізики АН СРСР та І. П. Запісочний, випускник аспірантури кафедри оптики Ленінградського державного університету. Вони згодом очолили кафедри теоретичної фізики, ядерної фізики та фізики оптики, відповідно. Вони разом зі студентами старших курсів і аспірантами розпочали розробки з актуальних проблем теоретичної фізики, ядерної фізики, атомної фізики та фізики електрон-атомних зіткнень. Це був другий, людський, фактор, який також зіграв важливу роль у створенні академічних відділів в Ужгороді.

За ініціативи професора В. О. Шкоди-Ульянова співробітниками кафедри ядерної фізики було створено, встановлено і введено в дію прискорювачі електронів – бетатрон (на енергію 25 МеВ). У 1967 році при шефській допомозі лабораторії С. Капіци з Інституту фізичних проблем АН СРСР мікротрон М-10. Очолювана професором Ю. М. Ломсадзе група фізиків-теоретиків досягла значних успіхів у розробці сучасних методів математичної фізики при дослідженні фундаментальних проблем фізики високих енергій. Вони організували та провели в Ужгороді кілька Всесоюзних конференцій з експериментальної та теоретичної фізики елементарних частинок, з квантової теорії поля, а також з філософських та методологічних проблем фізики. Крім того, учні професора Ломсадзе широко публікувалися у провідних міжнародних та вітчизняних журналах з теоретичної фізики. Це стало вагомою підставою заснування в Ужгороді перших академічних наукових установ – відділу фотоядерних процесів Інституту фізики АН УРСР

(1969 рік) та відділу теорії адронів Інституту теоретичної фізики АН УРСР (1970 рік).

Проте, як зазначено у Постанові № 337 Президії АН України від 18 червня 1979 року, підпорядкування ужгородських академічних відділів різним науковим установам АН УРСР не дозволяло концентрувати наукові кадри і матеріальні ресурси для вирішення важливих комплексних задач. Тому цією ж Постановою з метою подальшого розвитку наукових досліджень з атомної та ядерної фізики і концентрації зусиль науковців на найбільш актуальних напрямах науки і техніки було створено на базі цих відділів Ужгородське відділення Інституту ядерних досліджень АН УРСР (ІЯД АН УРСР). Керівником відділення було призначено професора І. П. Запісочного. З перших днів роботи в УжДУ Іван Прохорович почав активну науково-організаційну діяльність. У 1955 році він очолює кафедру загальної фізики, а через два роки засновує й очолює одну з кафедр фізико-математичного факультету – кафедру оптики. У 1965 році за його ініціативи та організації створено першу в УжДУ Проблемну науково-дослідну лабораторію з фізики електронних зіткнень, яка стала потужним науковим осередком університету. В ній працювало близько 150 чоловік. Згодом, у 1968 році, І. П. Запісочний ініціює відкриття на фізичному факультеті нової спеціальності з радіофізики і стає завідувачем новоствореної кафедри квантової електроніки.

Важливим чинником розвитку будь-яких наукових напрямів є проведення наукових форумів. Тому у жовтні 1962 року за ініціативи професора І. П. Запісочного в Ужгороді була успішно проведена Всесоюзна конференція з фізики електронних і атомних зіткнень, яка згодом стала міжнародною. Про високу оцінку наукових досягнень ужгородських фізиків з боку наукової спільноти свідчить той факт, що Ужгород став місцем проведення цілої низки всесоюзних і міжнародних конференцій та нарад з актуальних питань фізики електронних і атомних зіткнень, вакуумного ультрафіолетового випромінювання, фізики важких іонів, когерентної та нелінійної оптики, фізичних процесів у плазмі і парах металів. Високу оцінку діяльності ужгородських фізиків дали всесвітньовідомі вчені, які відвідували Ужгород у ті роки, – Президент академії наук УРСР, академік Б. Є. Патон, Президент АН СРСР, академік М. В. Келдиш, академіки АН СРСР Л. А. Арцимович, Г. М. Фльоров, академіки АН УРСР В. Г. Бар'яхтар, М. С. Бродин, О. Д. Немець, В. І. Трефілов, І. К. Походня, Б. І. Вєркін, М. В. Пасічник, І. М. Вишневський. Зокре-

ма, академік В. І. Трефілов зазначав, що наукові дослідження в Проблемній науково-дослідній лабораторії з фізики електронних зіткнень УжДУ проводяться на високому академічному рівні. Таку ж високу оцінку наукової діяльності ужгородських фізиків дали і численні зарубіжні вчені, які відвідували їх лабораторії.

Успіхи ужгородських фізиків та сформовані на початку 80-х років минулого століття наукові школи з атомної фізики і фізики електронних зіткнень, низькоенергетичної ядерної фізики та фізики елементарних частинок стали вагомою підставою прийняття нової Постанова Президії АН УРСР від 2 липня 1981 року № 338 «Про розвиток Ужгородського відділення Інституту ядерних досліджень АН УРСР», в якій, зокрема, було записано: «На даний час в м. Ужгороді є необхідні передумови для значного розширення наукових досліджень у галузі фізики в системі Академії Наук УРСР і створення в перспективі першої на Закарпатті академічної наукової установи». Згідно з цією постановою у структуру відділення, крім вищезгаданих двох відділів, увійшли ще два новостворені підрозділи – відділ електронних процесів та відділ іонних процесів. До цих відділів були переведені науковці з Проблемної науково-дослідної лабораторії з фізики електронних зіткнень УжДУ. Керівником відділення і заступником директора ІЯД АН УРСР був призначений доктор фізико-математичних наук, професор І. П. Запісочний. Пізніше, у 1986 році, до складу відділення увійшла лабораторія № 24 Всесоюзного науково-дослідного інституту монокристалів Мінхімпрому СРСР, яку створив і очолив ще у 1976 році доктор хімічних наук, професор М. І. Головей.

В Ужгородському відділенні ІЯД АН УРСР протягом десяти років завдяки виконанню важливих наукових тем одержано низку нових результатів фундаментального та прикладного значення, створено вагомий науковий кадровий потенціал (у т. ч. підготовлено і захищено п'ять докторських та одинадцять кандидатських дисертацій). Крім того, для потреб народного господарства щороку виконувалися госпдоговірні роботи на суму 200-300 тис. крб. Однак подальшому розвитку та розширенню наукових досліджень академічного відділення заважала недостатня кількість лабораторних приміщень. Наприкінці 1983 року Президент АН УРСР, академік Б. Є. Патон дав розпорядження про виділення відповідних коштів для проектування та будівництва в Ужгороді лабораторного корпусу загальною площею 4 тис. кв. м. Завдяки активній підтримці керівництва м. Ужгорода і Закарпаття протя-

гом 1984–1985 років Харківським інститутом «ДІПроВУЗ» було виконано проектування, а в 1987 році розпочалося будівництво лабораторного корпусу, генеральним підрядником якого став трест «Закарпатбуд».

Варто зазначити, що з приходом до керівництва СРСР М. С. Горбачова були внесені зміни до статуту АН УРСР, згідно з якими керівні посади (директор, заступник директора, керівник відділення) не могли обіймати особи, які досягли 65-літнього віку (за винятком академіків і членів-кореспондентів). З цих причин у 1988 році професор І. П. Запісочний подав заяву про звільнення з посади керівника Ужгородського відділення ІЯД АН УРСР і був переведений на посаду головного наукового співробітника. За його рекомендацією керівником Ужгородського відділення і заступником директора з наукової роботи ІЯД АН УРСР на конкурсній основі було обрано завідувача відділу іонних процесів, доктора фізико-математичних наук, професора О. Б. Шпеника. Долаючи труднощі, пов'язані з розпадом Радянського Союзу і різким спадом економіки, О. Б. Шпеник зумів сконцентрувати потенціал колективу відділення на успішне проведення наукових досліджень у всіх підрозділах, а також продовження будівництва лабораторного корпусу. Довелося докласти чимало зусиль і енергії для завершення будівництва. За підтримки керівників області Г. Й. Бандровського, С. І. Устича, М. І. Країла і особисто Президента АН України Б. Є. Патона у вересні 1992 року лабораторний корпус було прийнято до експлуатації. 21 вересня того ж року була прийнята Постанова Президії АН України № 254 «Про створення у м. Ужгороді Інституту електронної фізики АН України». Директором інституту був призначений доктор фізико-математичних наук, професор О. Б. Шпеник, заступником директора з наукової роботи – доктор фізико-математичних наук А. М. Завілопуло, а вченим секретарем – кандидат фізико-математичних наук З. З. Торич.

Місія Інституту електронної фізики НАН України (ІЕФ НАН України) полягала в одержанні нових результатів, генеруванні, поширенні та впровадженні у практику нових знань, а також підготовці фахівців і наукових кадрів, які є конкурентоздатними професіоналами. Виходячи з наявного кадрового потенціалу, матеріально-технічної бази та напрямів фізики, в яких інститут мав потужні напрацювання, основними напрямами наукової діяльності були вибрані дослідження елементарних процесів і явищ, стимульованих взаємодією фотонних, електронних, іонних, атомних

і молекулярних пучків низьких та середніх енергій між собою і з речовиною в конденсованому стані та дослідження фізичних процесів і механізмів збудження генерації в газових лазерах, розробка і створення нових лазерів, оптичних пристроїв та матеріалів квантової електроніки.

Для того, щоб почати активно працювати перед колективом ІЕФ НАН України постали нові завдання: переїзд в новий лабораторний корпус, монтаж і установка наукового і лабораторного обладнання та термінове введення його в дію для продовження наукових досліджень. Зазначимо, що все це необхідно було зробити в умовах економічної кризи, шаленої інфляції, відсутності належного фінансування. Незважаючи на ці та інші труднощі, вже на початку 1993 року було введено в експлуатацію експериментальні установки, запрацювала бібліотека, механічна майстерня, а незабаром і кріогенна станція, був обладнаний конференц-зал. Згодом в Інституті встановлено електронний зв'язок – один із перших на Закарпатті. З цього приводу професор Шербрукського університету (Канада) А. Бандраук, перебуваючи в Ужгороді, зауважив, що «навіть у Києві він не зміг встановити зв'язок електронною поштою зі своїм університетом, а в Ужгороді такий зв'язок є».

При створенні ІЕФ НАН України в його структурі було сім наукових відділів: теорії елементарних взаємодій (завідувач – доктор фіз.-мат. наук І. Ю. Кривський), електронних процесів (завідувач – доктор фіз.-мат. наук А. Й. Імре), іонних процесів (завідувач – проф. О. Б. Шпеник), фотоядерних процесів (завідувач – доктор фіз.-мат. наук Д. І. Сікора), квантової електроніки (завідувач – доктор фіз.-мат. наук В. А. Кельман), оптичних матеріалів квантової електроніки (завідувач – проф. П. П. Пуга) та фізики кристалів (завідувач – кандидат фіз.-мат. наук Д. Б. Гоєр). З метою більш ефективного проведення науково-дослідної роботи, більш раціонального використання наукових кадрів та матеріально-технічної бази структуру інституту було декілька разів оптимізовано: у 2007 році об'єднано відділи фізики кристалів та оптичних матеріалів квантової електроніки у відділ матеріалів функціональної електроніки; у 2017 році об'єднано відділи іонних процесів та квантової електроніки у відділ квантової та плазмової електроніки; відділи електронних процесів та теорії елементарних взаємодій – у відділ електронних процесів і елементарних взаємодій.

На сьогодні організаційну структуру Інституту складають 4 наукові відділи, наукові профілі яких відображають та допов-

нюють основні напрями наукових досліджень Інституту. Це відділ квантової та плазмової електроніки (в. о. завідувача – доктор фіз.-мат. наук Є. Ю. Ремета), відділ електронних процесів і елементарних взаємодій (завідувач – доктор фіз.-мат. наук О. В. Снігурський), відділ матеріалів функціональної електроніки (завідувач – доктор фіз.-мат. наук О. В. Гомоннай) та відділ фотоядерних процесів (завідувач – доктор фіз.-мат. наук, проф. В. Т. Маслюк), в яких склався висококваліфікований колектив вчених та спеціалістів, здатних успішно вирішувати поставлені перед ними наукові завдання. Вони проводять дослідження на світовому рівні у широкому спектрі галузей фізики (атомної, молекулярної, твердого тіла, напівпровідників та ядерної). Інститут був і є єдиним науковим центром в Україні, який займає лідерські позиції з фундаментальних та прикладних досліджень з фізики електронних зіткнень, резонансних і автоіонізаційних явищ в атомних системах та з радіаційної фізики твердого тіла. Отримані наукові результати опубліковані у високорейтингових періодичних наукових виданнях, серед яких понад 60% індексуються провідними наукометричними базами даних Scopus та Web of Science. Результати як якісних досліджень, так і кількісних (фундаментальні константи) включені до міжнародних баз даних (USA National Institute of Standards and Technology (NIST), Atomic and Molecular Data Unit of the International Atomic Energy Agency (IAEA), EXchange FORmat (EXFOR) experimental nuclear reaction database, International Nuclear Information System (INIS) та в Міжнародний бюлетень з атомних та молекулярних даних для термоядерного синтезу (International Bulletin on Atomic and Molecular Data for Fusion).

Виконання досліджень у всіх вказаних напрямах забезпечено наявністю модернізованих діючих експериментальних установок, більшість з яких є оригінальними та унікальними, і забезпечують проведення експериментів на високому науково-методичному рівні. Зокрема електронний прискорювач мікротрон М-30, який внесено у перелік національного надбання України, та Центр колективного користування «Лазерний спектроскопічний комплекс». Аналіз отриманих результатів забезпечують теоретичні дослідження та розрахунки, зокрема з використанням Грід-вузла ІЕФ НАН України.

Результати досліджень співробітників інституту отримали визнання наукової громадськості України та багатьох зарубіжних учених. Однією із перших відзнак наукових досягнень ІЕФ НАН України було присудження в 1994 році премії ім. К. Д. Синельніко-

ва НАН України професору І. П. Запісочному, кандидатам фіз.-мат. наук В. А. Кельману, Ю. О. Шпенику за цикл робіт «Фізичні процеси та механізми збудження когерентного випромінювання в лазерах на парах вісмуту з електророзрядним та оптичним способами накачки». Найнеординарнішою подією було присудження у 1995 році Державної премії України в галузі науки і техніки співробітникам Інституту електронної фізики, професорам І. П. Запісочному та О. Б. Шпенику, докторам фіз.-мат. наук А. Й. Імре, А. М. Завілопуло, кандидату фіз.-мат. наук О. П. Сабаду, а також науковцям Ужгородського державного університету, професорам В. І. Лендьелу, І. С. Алексахіну та Л. Л. Шимону за цикл робіт «Елементарні процеси та резонансні явища в парних зіткненнях електронів, атомів і іонів». Державними преміями України у галузі науки і техніки також були відзначені співробітники інституту: співавтор циклу робіт «Закономірності та аномальні явища в ядерних процесах» доктор фіз.-мат. наук В. М. Мазур (1999 рік), співавтор циклу робіт «Технологія і властивості складних халькогенгалогенних матеріалів» професор М. І. Головей (2000 рік) та співавтори циклу робіт «Фотоніка напівпровідникових та діелектричних наноструктур» доктори фіз.-мат. наук Ю. М. Ажнюк і О. В. Гомоннай (2017 р.). Премії ім. В. Є. Лашкарьова НАН України за 2002 рік удостоєна робота «Рекомбінаційні процеси у тетрабораті літію», авторами якої були науковці інституту професор П. П. Пуга, кандидат фіз.-мат. наук Б. М. Гунда і кандидат хімічних наук В. М. Головей. Професор О. Б. Шпеник у 2003 році разом зі співробітниками Фізико-технічного інституту низьких температур НАН України ім. Б. В. Вєркіна, кандидатами фіз.-мат. наук Е. Т. Верховцевою та О В. Гнатченко став лауреатом премії ім. І. Пулюя НАН України. У 2012 році лауреатами цієї ж премії стали старші наукові співробітники інституту, кандидати фіз.-мат. наук О. О. Боровик, Г. М. Гомонай та Є. Ю. Ремета за цикл робіт «Кореляційні ефекти в процесах пружного розсіювання, збудження та іонізації атомів і іонів при зіткненні з електронами». Премією НАН України для молодих вчених (2019 р.) нагороджено кандидата фіз.-мат. наук О. М. Поп за роботу «Комп'ютерне моделювання просторово-часової еволюції електронних, іонних та ядерних систем». Постановою Верховної Ради України № 1043 IX від 2 грудня 2020 року за роботу «Збудження та іонізація субвалентних оболонок атомів лужних металів» присуджено кандидату фіз.-мат. наук, молодшому науковому співробітнику В. І. Роман Премію Верховної Ради України молодим ученим за 2019 рік.

З метою забезпечення високої якості наукових досліджень, систематичного накопичення і узагальнення наукових результатів ІЕФ НАН України постійно створював умови для реалізації творчих можливостей наукового колективу для проведення спільної наукової і науково-технічної діяльності з іншими науковими установами та вищими навчальними закладами

Інститут плідно співпрацює як при виконанні певних науково-технічних задач, так і через співпрацю окремих лабораторій або співробітників з Інститутом фізики НАН України, Інститутом теоретичної фізики НАН України, Інститутом ядерних досліджень НАН України (м. Київ), Інститутом фізики конденсованих систем НАН України (м. Львів), Національним науковим центром «Харківський фізико-технічний інститут» НАН України (м. Харків), Чернівецьким відділенням Інституту проблем матеріалознавства ім. І. М. Францевича НАН України, Інститутом фізики напівпровідників НАН України (м. Київ), Інститутом фізичної хімії ім. Писаржевського НАНУ (м. Київ), Інститутом проблем реєстрації інформації НАН України (м. Київ), Інститутом фізичної оптики ім. О. Г. Влоха (м. Львів), Національним космічним агентством України, Державним підприємством «Конструкторське бюро» «Південне» ім. М. К. Янгеля», Товариством з обмеженою відповідальністю «Канберра Паккард» (м. Київ).

Інститут має також тісні зв'язки з Київським національним університетом ім. Т. Шевченка, Львівським національним університетом ім. І. Франка, Харківським національним університетом імені В. Н. Каразіна, Чернівецьким національним університетом ім. Ю. Федьковича, Луцьким національним технічним університетом та Ужгородським національним університетом (УжНУ).

Зокрема, співробітництво з УжНУ полягає у виконанні спільних досліджень, публікації результатів пошуків у вигляді статей, тез, поданні заявок на патенти, виданні університетом матеріалів конференцій, організованих інститутом, проведенні спільних наукових семінарів, науковому стажуванні викладачів університету та проходженні виробничої і дипломної практики студентів університету в інституті. На лабораторній базі інституту працює 10 філій кафедр УжНУ для підготовки фахівців за кваліфікаційним рівнем магістра та/або доктора філософії. Щорічно в інституті 5-10 студентів УжНУ виконують магістерські роботи; 30-40 студентів проходять технологічну і конструкторську практику та переддипломну практику. ІЕФ НАН України здійснює перепідготовку,

підвищення професійної кваліфікації (наукове стажування) наукових та науково-педагогічних працівників для одержання нових знань та навичок відповідно до основних напрямів своєї діяльності, розробляє програми курсів з підвищення професійної кваліфікації. Щорічно наукове стажування проходять 15-25 наукових працівників та викладачів УжНУ.

До складу спеціалізованих вчених рад УжНУ із захисту кандидатських та докторських дисертацій зі спеціальностей фізична електроніка, фізика напівпровідників і діелектриків, неорганічна хімія входять 9 співробітники інституту. Значна група вчених інституту (11 чол.) за сумісництвом працюють на посадах професорів та доцентів цього вишу, де викладають програмні курси з фізичних, інженерно-технічних дисциплін та дисциплін з інформаційних технологій, проводять практичні заняття, керують практикою і виконанням курсових і дипломних проєктів. Провідні фахівці інституту входять до складу державних екзаменаційних комісій, а також їх очолюють. Активною формою координації наукової діяльності з УжНУ є участь провідних вчених інституту в роботі редакційних колегій наукових журналів і систематичних збірників наукових праць.

Одним із основних стратегічних завдань інституту була активізація міжнародної співпраці, що передбачає участь у спільних грантах, підвищення ефективності наукової діяльності за рахунок впровадження передового світового досвіду. Впродовж всіх років становлення інституту науковці окрім вітчизняних (зокрема Державного фонду фундаментальних досліджень Міністерства освіти і науки України, Національного фонду досліджень України, цільових програм НАН України, грантів для молодих учених НАН України) отримували гранти Міжнародного фонду «Відродження» (фонд Дж. Сороса), Міжнародної асоціації для підтримки співробітництва з ученими незалежних держав колишнього Радянського Союзу (INTAS), Фонду громадських досліджень і розвитку США (CRDF), спільних українсько-білоруських, українсько-литовських, українсько-російських, українсько-словацьких і українсько-угорських наукових програм, міжнародної угорської програми Collegium Talentum для підримки молодих вчених (фонд Габора Бетлена), Вишеградського фонду, Італійської національної дослідницької ради, Німецької служби академічних обмінів (DAAD). Колишній відділ оптичних матеріалів квантової електроніки, який очолював професор П. П. Пуга, двічі здобував престижні гранти

Українського науково-технологічного центру (УНТЦ). Пізніше відділ матеріалів функціональної електроніки, створений на базі відділів оптичних матеріалів квантової електроніки та фізики кристалів, здобув ще 2 гранти УНТЦ під керівництвом доктора фіз.-мат. наук О. В. Гомонная. На сьогодні інститут є невід'ємною частиною світового наукового простору з широкою географією співробітництва із закордонними дослідницькими центрами за міжнародними науковими програмами. Вчені інституту є членами міжнародних наукових товариств і організацій, членами та рецензентами у міжнародних редколегіях наукових видань тощо.

Важливим стратегічним завданням інституту у нелегких умовах становлення незалежної держави Україна було збереження і стимулювання всебічного розвитку кадрового та інтелектуального потенціалу. Інститут постійно вдосконалював і розвивав систему неперервної освіти з фізики, підтримував активні зв'язки з середніми навчальними закладами фізико-математичного спрямування та профільними підрозділами закладів вищої освіти краю. Плідно працювала аспірантура. Створено умови для творчої діяльності аспірантів та співробітників при підготовці та захисті дисертаційних робіт. Про якість підготовки молодих висококваліфікованих кадрів свідчить той факт, що більше 10 вихованців аспірантури ІЕФ НАН України – молоді кандидати наук, які працюють у провідних міжнародних наукових установах Німеччини, Словаччини, Чехії, Угорщини, Італії, зокрема на синхротроні Елетра у Трієсті працює 3 наших молодих вчених.

Інститут був ініціатором і організатором понад 40 міжнародних наукових форумів. Зокрема, став організатором Міжнародної конференції «The Centenary of Electron» (EL-100), присвяченої 100-річчю відкриття електрона, яка була єдиною у світі, присвяченою цій знаменній події. У 2000 році інститут ініціював і започаткував Міжнародну конференцію «Елементарні процеси в атомних системах» (CEPAS), яка стала проводитись кожні три роки і вже відбулася успішно у Польщі, Угорщині, Румунії, Сербії та Словаччині. З 2001 року на базі інституту регулярно проводяться міжнародні конференції молодих учених і аспірантів «ІЕФ», які викликають жвавий інтерес у наукової молоді різних установ НАН України та зарубіжжя. В організації цих конференцій активну участь беруть молоді науковці під егідою Ради молодих вчених.

З метою популяризації наукових здобутків ІЕФ НАН України та досягнень світової науки активно проводилася робота з публікацій

в засобах масової інформації та соціальних мережах, виступів та інтерв'ю працівників інституту на радіо та телебаченні, були започатковані та розвивалися кращі традиції інституту (День науки, заходи в рамках Всеукраїнського фестивалю науки тощо). Інститут активно бере участь в організації та проведенні щорічного Всеукраїнського фестивалю науки, у рамках якого проводиться низка заходів: дні відкритих дверей, засідання круглих столів, виступи провідних учених з науково-популярними лекціями тощо. Основною цільовою аудиторією цих заходів є школярі та студенти вишів м. Ужгород та Закарпатської області. Однією з найважливіших цілей такої «дитячої популяризації» науки є залучення молоді до науки через інтерес до вирішення наукових проблем, до результатів і методів наукового пізнання. Це особливо актуально для України, де через суттєвий розрив між старшим і молодшим поколіннями, що представлені в науці, є ризик втрати наукової школи підготовки молодих науковців за браком досвідчених наставників. Основними результатами подібних заходів є виховання майбутніх кадрів національної науки та поваги у суспільства до наукових досліджень як форми людської інтелектуальної діяльності. Співробітники інституту беруть також активну участь у діяльності Малої академії наук України та у роботі журі Всеукраїнського колоквіуму «Людина. Космос. Духовність», на якому учні старших класів доповідають свої пошукові роботи.

Інститут є єдиним академічним інститутом на Закарпатті, тому на нього покладено велику відповідальність у пропагуванні та втіленні в життя концепції НАН України щодо залучення наукових установ до вирішення актуальних для регіону питань. Українські стратегічні документи, зокрема Державна стратегія регіонального розвитку на період 2021–2027 рр., формують основні передумови для практичного виконання стратегії щодо співпраці науки, освіти і бізнесу. Всі ці документи одностайні в тому, що реалізувати курс на інноваційну модель розвитку неможливо без забезпечення високої якості професійної підготовки працівників, без усвідомлення професіоналізму і високої професійної культури як важливої цінності суспільства. У цьому напрямку інститут тісно співпрацює з Ужгородським національним університетом та Закарпатським угорським інститутом імені Ференца Ракоці II, надаючи наукову базу та інтелектуальний потенціал провідних науковців інституту для підвищення кваліфікації як викладачів та науковців університету під час їх стажування, так і студентів при виконанні ними науково-дослідних робіт, причому з ухилом на прикладний характер

роботи, що стане їм у нагоді на виробництві. Стимулювання такої співпраці трикутника знань «наука-освіта-бізнес» на регіональному рівні відкриває широкі можливості щодо забезпечення конкурентоспроможності регіонів, збереження і примноження інтелектуального капіталу країни, регіонів, припинення процесів падіння життєвого рівня інтелектуальної еліти.

Варто також відзначити роль інституту для вирішення актуальних питань Закарпаття. Це роботи з протидії ядерній транскордонній злочинності, ядерної медицини, радіоекологічного моніторингу басейну гірських рік та заповідних територій, проведення радіаційного картографування. За даними радіоекологічного моніторингу намулів гірських річок і ґрунтів заповідних територій встановлено закономірності просторового та сезонного розподілу радіонуклідів природного і техногенного походження для гірських та низинних районів Закарпаття. Завдяки значимості результатів, які отримують вчені інституту, його науковці є постійними учасниками екологічних програм та форумів, які проводять фахівці країн-сусідів – Угорщини, Румунії, Польщі та Словаччини – в інтересах Єврокарпатського регіону.

Інститут електронної фізики НАН України у партнерстві з Закарпатським регіональним центром соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАН України та Ужгородським національним університетом бере і в подальшому буде активно брати участь в регіональних заходах Ужгородської міської ради, Закарпатської облради та Закарпатської ОДА, спрямованих на розвиток регіону, пошуку інвесторів, додаткових ринків збуту, відкриття нових робочих місць, підвищення ролі науки та науковця в суспільстві через підготовку наукових кадрів вищої кваліфікації, проведення наукових досліджень соціо-гуманітарного характеру, надання науково-технічних послуг та проведення наукової і науково-технічної експертизи.

Ганна Гомонай, Анатолій Завілопуло

Джерельні приписи:

1. 20 років Інституту електронної фізики НАН України : (1992–2012) / за загал. ред. О. Б. Шпеника ; уклад. А. М. Завілопуло. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2012. – 296 с.

2. 10 років Інституту електронної фізики НАН України / уклад. А. М. Завілопуло. – Ужгород : Мистец. лінія, 2002. – 212 с.

3. Запісочний, І. П. Шлях у науку: спогади / заг. ред. О. Б. Шпеника ; відп. за вип. А. М. Завілопуло. – Ужгород : Мистец. лінія, 2002. – 70 с.

4. 50 років академічної науки на Закарпатті / уклад. А. М. Завілопуло. – Ужгород : Сабов А. М., 2021. – 288 с.

5. Химинець, В. В. Фізика на Закарпатті / В. В. Химинець, І. І. Шманько. – Ужгород : Карпати; Інформ.-видав. центр ЗІППО, 2012. – 340 с.

6. Шманько, Ілля. Фізики Закарпаття / передм. О. Б. Шпеника. – Ужгород : Мистец. лінія, 2000. – 96 с. : іл.

***

7. Академік Отто Шпеник : до сімдесятиріччя від дня народж. / відп. ред. А. М. Завілопуло. – Ужгород : Мистец. лінія, 2008. – 154 с.

8. Іван Прохорович Запісочний : (бібліогр. до 75-річчя) / упоряд. В. Т. Маслюк ; відп. ред. А. М. Завілопуло. – К. : Наук. думка, 1997. – 105 с.

9. Новітні напрями в атомній фізиці та спектроскопії : (до 90-річчя від дня народж. проф. І. П. Запісочного і 20-річчя створ. ІЕФ НАН України) ; 20-22 верес. 2012 р. : програма і тези доп. міжнар. конф. / уклад. А. М. Завілопуло ; відп. за вип. З. З. Торич. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2012. – 95 с.

***

10. Гомонай, Г. М. Становлення та розвиток академічної науки на Закарпатті / Г. М. Гомонай, А. М. Завілопуло // Visn. Nac. Acad. Nauk Ukr. – 2021. – №7. – С. 71-78.

11. Гомонай, Ганна. Ганна Гомонай – перша жінка в краї, яка стала директором електронної фізики НАН України : [розмова з фізиком та керівником ін-ту / вела М. Боднар] / Г. Гомонай // Новини Закарпаття. – 2019. – 20 груд. – С. 11 : фот.

12. Завілопуло, А. Перша жінка – директор Інституту електронної фізики НАН України : [про Г. Гомонай] / А. Завілопуло // Visn. Nac. Acad. Nauk Ukr. – 2019. – № 12. – С. 102-105.

13. Завілопуло, А. Перша жінка Закарпаття – член-кореспондент Національної академії наук України : [про Г. Гомонай] / А. Завілопуло // Новини Закарпаття. – 2021. – 5 черв. – С. 3 : фот.

14. Інститут електронної фізики Національної академії наук України : [в т. ч. про дир., д-р фізико-мат. наук, професор О. Б. Шпеника] // Хто є хто. Закарпаття : міжнар. довід.-бібліогр. вид. – К. : Поліграфкнига, 2004. – Вип. 1. – С. 136 : фот., портр.

15. Кельман, Володимир. Інститут електронної фізики НАН України відзначив 25-річчя : [21 верес. колектив ІЕФ НАН України в Ужгороді відзначав 25-ту річницю з часу заснування] / В. А. Кельман // Ужгород. – 2017. – 30 верес. – С. 10 : фот.

16. Пам'яті Івана Прохоровича Запісочного // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Фізика. – Вип. 12. – 2002. – С. 93-167.

17. Шпеник, О. Іван Прохорович Запісочний / О. Шпеник, А. Завілопуло // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2012 : бібліогр. посіб. / Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка ; уклад. : Н. М. Вачиля, Г. В. Бобонич. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2011. – С. 144-152.

18. Шпеник, Отто. Чародій електронної фізики. Першому і єдиному академіку Національної академії наук України, який живе і працює на Закарпатті, виповнюється 70! : [інтерв'ю / вели І. Густі, І. Вашкеба] / О. Шпеник // Новини Закарпаття. – 2008. – 12 лип. – С. 19. ; Старий Замок. Паланок. – 2008. – 10-16 лип. – С. 20.

Вересень: 27

ТОМАШ ЙОСИПОВИЧ ПФАЙФЕР

80-річчя від дня народження футболіста, тренера, майстра спорту СРСР й арбітра всесоюзної категорії (нар. 1942)

Томаш Йосипович Пфайфер народився 27 вересня 1942 року в Ужгороді. Він вихованець закарпатської школи футболу (тренери – Василь Васильович Федак та Михайло Михайлович Михалина).

У 1962 році грав за ФК «Верховина» (Ужгород) і відіграв 19 поєдинків та відзначився одним голом. Наступні 6 сезонів (1963–1968 рр.) Т. Пфайфер провів у складі армійців Львова (першість СРСР, клас «Б»). Правда, 2-ге коло 1965 року перебував у СКА (Оде-

са) (чемпіонат СРСР, Вища ліга). Протягом цих 6 сезонів провів 161 офіційний матч і забив 31 гол.

У 1963–1965 рр. – член збірної УРСР з футболу. У її складі разом із берегівчанином І. Секечем, мукачівцем С. Варгою грали міжнародний товариський матч проти бразильського ФК «Фламінго», олімпійських збірних Японії, НДР, Швейцарії, Болгарії, Югославії, Угорщини.

Неповні два сезони (1969–1970 рр.) ужгородець був у складі ФК «Авангард» (Тернопіль).

У 1970–1972 рр. – перебував у складі ФК «Говерла» (Ужгород). За рідний клуб не лише відіграв 99 офіційних матчів і забив 11 голів, а й був капітаном команди, яка у 1972 році стала срібним призером першості СРСР серед команд класу «А» (Українська зона). Всього за команди майстрів Т. Пфайфер провів 350 матчів і став автором 50 голів.

У чемпіонаті та першості СРСР арбітр всесоюзної категорії Т. Пфайфер відсудив 159 офіційних матчів, у т. ч. у 62-ох був головним рефері.

У 1982 році працював головним тренером ФК «Говерла» (Ужгород), а відтак дитячим наставником у місцевій СДЮСШОР на різних посадах.

Після завершення футбольної кар'єри справжнє своє покликання Томаш Йосипович знайшов у роботі з дітьми, пропрацювавши багато років у місцевій СДЮСШОР на різних посадах (від тренера до директора). А також як арбітр паралельно обслуговував матчі чемпіонату СРСР.

Найперше, а яким він футболістом був? Про це дізнаємось із обласної львівської газети «Молода Галичина» (1965 рік).

Витяг із газетного матеріалу: «Цей футболіст, який у роки слави львівського армійського клубу, вважався торпедою. Складалось враження, що цей «мізерний» віртуоз копаного м'яча спеціально прибув до Львова із Ужгорода, аби надихати місцевих вболівальників до черпання позитивної енергії. Томаш виходив на поле, демонстрував дивовижну техніку володіння шкіряною кулею, вдавався у запеклі рейди, а своїми фінтами заплутував найгрізніші оборонні редути команди-суперника і неодноразово змушував воротарів виймати м'яча із сітки й віддавати його партнерам із …нападу, аби ті розпочинали гру з центра поля». Беручи до уваги той факт, що під час ігрової кар'єри на футболці у Т. Пфайфера був сьомий номер, то пропоную 7 найпомітніших фактів із його спортивного життя:

1. 1962 рік. Перший гол у складі команди майстрів Т. Пфайфер провів (3-ий тур, 28 квітня 1962 р) у Донецьку у грі ФК «Локомотив» (Донецьк) – ФК «Верховина» (Ужгород) – 2:1.

2. Бенефісом для ужгородця став кубковий матч 1/32 фіналу СРСР: СКА (Львів) – ФК «Дніпро» (Дніпропетровськ). Одна з місцевих газет у звіті про цей принциповий поєдинок написала так: «Львів'яни виграли гру з рахунком 6:2. Цього дня в ударі був Томаш Пфайфер, який відзначився двічі. Пузач, Секеч, Шандор і Баталін забили по одному голу».

3. 22 листопада 1964 рік у фіналі кубка Української РСР для команд класу «Б», (СКА (Львів) – ФК «Кривбас» (Кривий Ріг) – 3:0) Томаш забиває гол. Витяги з газетної статті: «Йде п'ята хвилина першого тайму. Армійці, перехопивши м'яч у центрі поля, адресують його Пфайферу, який у карному майданчику суперників зайняв вигідну позицію. Забити гол для Томаша було вже справою техніки».

4. У 1964–1965 рр. за СКА (Львів) в основі грало відразу шість закарпатців: Пфайфер та Шандор (Ужгород), Варга, Лендєл та Вагнер (Мукачево) та Секеч (Берегове). Крім того, тренером армійців був ужгородець, майстер спорту та заслужений тренер України Ернест Кеслер.

5. У квітні 1970 року Т. Пфайфер у 5-ох матчах поспіль не сходив з поля без забитого гола.

6. Свій останній гол за команду майстрів Т. Пфайфер провів у Харкові (26-ий тур, 24. 07. 1972 рік) у грі ФК «Маяк» – ФК «Говерла» (Ужгород). Це був вирішальний гол ужгородця, який рідній команді приніс максимум очок.

7. У середині листопада 1986 року президія федерації футболу СРСР вирішила на ужгородському стадіоні «Авангард» провести додатковий матч за звання переможця 1-ої ліги між ФК «Гурія» (Ланчхуті) та ЦСКА (Москва). Армійці здобули перемогу з рахунком 2:0. А кращим гравцем поєдинку був визнаний форвард столичної армійської команди, наш земляк із Мукачівщини майстер спорту СРСР В'ячеслав Медвідь. Цей принциповий поєдинок обслуговувала суддівська бригада у такому складі: В. Кузнєцов із Омська та два ужгородці, арбітри всесоюзної категорії Олександр Теметєв та Томаш Пфайфер.

У Т. Й. Томаша обидва сини (Томаш та Іштван) теж свого часу грали за команди майстрів.

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» : [у т. ч. про Т. Й. Пфайфера] / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород, 2015. – 230 с.

2. Драга, Є. Спорт, який належить мільйонам : колектив. зб. ст. «Молодість на старт» : [у т. ч. про Т. Й. Пфайфера] / Є. Драга. – Ужгород, 1969. – 166 с.

3. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про Т. Й. Пфайфера] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 258 с.

Жовтень: 10

МАРІЯ ПЕТРІВНА СТОЙКА

60-річчя від дня народження викладачки-методистки Ужгородського інституту культури і мистецтв, лауреатки обласної педагогічної премії імені Августина Волошина (нар. 1962)

Протягом усього свого життя вона звеличує Україну своєю працею, зокрема, педагогічною діяльністю і має єдину мету: посіяти в серця усіх, з ким комунікує, хоч крихтину доброти, любові до рідної землі, мови, духовних надбань народу, вміння цінувати красу, берегти та примножувати культурні цінності.

Народилася Марія Стойка в с. Чумальово Тячівського району 10 жовтня 1962 року в селянській сім'ї. Від батьків успадкувала працьовитість, сонячну вдачу, щирість, відкритість, шану і любов до людей.

Здобула повну вищу освіту, з відзнакою закінчила Хустське культосвітнє училище (1981) та Рівненський інститут культури (1988), і отримала кваліфікацію «Бібліотекар-бібліограф вищої категорії». Після завершення навчання у Хусті направлена в Ужгород у новостворену Закарпатську обласну бібліотеку для юнацтва, де працювала на посадах старшого бібліотекаря, методиста та старшого методиста. Роботу полюбила, старалася працювати якнайкраще, відчувала підтримку високоосвічених, інтелігентних, професіоналів колег-наставниць Надії Панчук, Юстини Шутко, Віри

Губіної, Марії Івашко, Надії Сафонової. Бібліотека стала осередком спілкування юнацтва з літераторами, митцями пензля, громадсько-політичними діячами. Улюбленими формами роботи були бібліографічні огляди та вечори-зустрічі з поетами, прозаїками, драматургами Василем Вовчком, Петром Скунцем, Юрієм Мейгешом, Миколою Рішком, Феліксом Кривіним, Христиною Керитою, Василем Гангуром, Ласло Баллою, Юрієм Шкробинцем, Іваном Долгошем та іншими відомими особистостями краю.

У 1985 році із Хуста культосвітнє училище переводять в обласний центр і Марія Петрівна обирає нове місце роботи – завідувачки бібліотеки. Дирекція прихильно ставилася до розумних, раціональних пропозицій молодого спеціаліста і дбала про виділення коштів для поповнення фонду, покращення внутрішнього середовища бібліотеки.

А невдовзі збулася її заповітна мрія – вона стала вчителем. З 1991 року Марія Стойка перейшла на викладацьку роботу. Бути викладачем у своїй alma mater – велика радість і водночас відповідальність. Набуті знання психології підлітків та юнацтва під час роботи в обласній бібліотеці знадобилися у викладацькій діяльності першого курсу «Організація методики роботи клубних закладів з дітьми та підлітками», вести який тоді запропонував Станіслав Бутенко (голова циклової комісії організації та методики роботи клубних закладів), а допомагала методичними порадами Ганна Дудка. Викладачі, у яких навчалася, завжди були прикладом для наслідування, підтримували на шляху до професійного зростання. А молода викладачка була вдячна за велику підтримку Ганні Черевко, Еммі Пальчей, Світлані Алексишинець та подрузі-колезі Марії Гомоляк.

Навчальний заклад, у якому працює Марія Стойка, завжди був у пошуку нового змісту в організації освітнього процесу і циклова комісія бібліотечних дисциплін у 1994 році виступила ініціатором створення навчального комплексу «училище-виш» де б підготовка спеціалістів здійснювалась за єдиним наскрізним планом і програмами. Того ж року на базі Ужгородського училища культури та Київського інституту культури (нині КНУКіМ) було створено такий комплекс. За результатами державних іспитів і фахової співбесіди 19 кращих випускників (1994–1995 рр.) без вступних іспитів були зараховані студентами другого курсу на основі угоди і всі його закінчили з відзнакою. Це саме ті групи у яких класними керівниками були Марія Стойка та Марія Гомоляк. Викладачі Київського інституту культури відмітили високий професійний рівень викладачів

Ужгородського інституту культури, тому вирішили відкрити в Ужгороді факультет Київського інституту культури для того, щоб кращі студенти випускних курсів мала змогу здобути вищу освіту. Це була тільки заочна форма навчання, на яку щороку могли вступати лише 10 студентів. Таким чином з 2000–2015 рр. здійснювалося планомірне забезпечення бібліотечних установ краю фахівцями з вищою освітою. Також була потреба у фахівцях здатних організовувати документообіг та працювати з організаційно-управлінською, діловою документацією в організаціях, на підприємствах, у приватному секторі. Тому в навчальному закладі готували фахівців зі спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність», які здобували спеціалізацію «Менеджер державних органів і управління, документознавець». Відповідно до рішення Закарпатської обласної ради від 26.09.2019 року №1535 змінено тип та перейменовано Комунальний вищий навчальний заклад «Ужгородський коледж культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради у Комунальний заклад вищої освіти «Ужгородський інститут культури і мистецтв». Такий успішний поступ задля зміцнення авторитету навчального закладу очолила його директорка Наталія Шетеля, ентузіазм і креативність діяльності якої у всіх напрямках підтримує Марія Петрівна.

Вищезазначене свідчить про те, що навчальний заклад мав і має потужний як кадровий потенціал, так і навчально-методичну базу для підготовки фахівців найвищого рівня і щойно (2021 року) пройшов успішно акредитацію спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». В цьому значна заслуга і Марії Петрівни, адже вона докладає максимум зусиль для утвердження в професії як студентів, так і випускників, а також всіх, хто пов'язаний із документно-інформаційною діяльністю в різних ДІС. Впродовж тридцяти років викладацької і педагогічної діяльності вона опанувала багато фахових дисциплін, поява та зміст яких постійно оновлювалися, показала високий рівень компетентності у їх викладанні, а також підготувала навчально-методичні комплекси з основ науково-технічної інформації, роботи клубів за інтересами, методичної роботи бібліотек, бібліографії, дитячої літератури, професійної етики бібліотекаря, бібліотечної професіології, документознавства, архівознавства, наукової експертизи цінності документів, захисту інформації, міжнародних інформаційних ресурсів, організації діяльності інформаційних установ, управління діяльністю в ДІС, маркетингу інформаційних продуктів та послуг, бібліографічної діяльності в ДІС, проєктної діяльності в ДІС, навчальної та переддипломної практики.

У характеристиках на Марію Петрівну дирекція навчального закладу зазначає: «Її широкий кругозір, високий професіоналізм, компетентність, комунікабельність допомагають успішно здійснювати викладацьку роботу й утверджувати молоде покоління у бібліотечній професії. Її талант викладача, керівника навчальної групи та креативне мислення позитивно позначаються на роботі бібліотечного відділення як у колективі, так і в Київському національному університеті культури і мистецтв та роботі обласних курсів підвищення кваліфікації працівників культури (2005)» ; «Досягла високого рівня компетентності завдяки наполегливості і здатності осягати наукові глибини інформаційно-бібліотечної галузі. Постійно працює на авторитет професії, розвиваючи у студентів критичне нестандартне мислення, готовність і здатність реалізуватися в динамічних умовах сьогодення. Її викладацькому стилю притаманна чіткість, логічність, змістовність і дидактична виваженість подання навчального матеріалу (2017)».

Сьогодні Марія Петрівна – спеціаліст вищої категорії, який має педагогічне звання «викладач-методист» фахових дисциплін КЗВО «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради. З 2021 року – членкиня Науково-методичної комісії сектору фахової передвищої освіти з культури і мистецтва, підкомісії 029 – Інформаційної, бібліотечної та архівної справи Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (Наказ МОН України №907 від 09.07.2020 р.). Набуті знання, досвід роботи, компетенції, аналітичне і критичне мислення підтвердили готовність і здатність викладачки реалізувати прагнення фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи в динамічних умовах сьогодення, починаючи з основного – розроблення стандарту фахової передвищої освіти, який має осучаснений фундамент непорушних традицій освітнього процесу, вказує на вектори взаємодії закладів освіти, стейкхолдерів, здобувачів освіти та всіх членів суспільства і зарубіжжя. У процесі розробки стандарту вона проявила себе як цілеспрямована, чітко організована, змістовно виважена, толерантна особистість. У співпраці з іншими членами – командою однодумців в підкомісії – показала хороші результати спільної праці, які підтверджені у ході обговорення, експертної оцінки та відгуками колег з різних регіонів про стандарт.

Глибоким змістом, виваженістю постановки питання і підходами до розгляду та обговорення виділяються теми виступів, винесені Марією Стойкою на науково-практичних та науково-теоретичних конференціях, круглих столах, семінарах:

– «Використання творчої спадщини Т. Г. Шевченка як джерела виховання ціннісних орієнтацій студентів бібліотечного відділу ВНЗ І-ІІ р. а. культури і мистецтва» (обласна науково-практична конференція «Ідеї Т. Г. Шевченка в демократичній освіті сучасної України» 18 лютого 2014 р. ЗІППО);
– «Книга мемуарів Левка Довговича як літургія життя патріота» (Міжнародний круглий стіл «Духовне самовизначення та самозбереження людини в часи випробувань», 03 лютого 2016 р., ЗІППО);
– «Нова спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» як орієнтація на вимоги і потреби інформаційного суспільства» (круглий стіл «Стратегія розвитку інформаційно-бібліотечної освіти в краї», який організувала та провела разом із викладачами циклової комісії бібліотечних дисциплін 20 травня 2016 р. в Ужгородському коледжі культури і мистецтв);
– «Шляхи та способи популяризації спеціальностей галузей знань 02 Культура і мистецтво в умовах сьогодення» (круглий стіл «Навчання і виховання в українському освітньому просторі», присвячений Дню науки в Україні, що проводився за ініціативи кафедри соціокультурної діяльності й транслювався на каналі «КіМ-Медіа» 15 травня 2021 р., м. Ужгород, УжІКіМ);
– «Роль і місце шкільної бібліотеки в інформаційному суспільстві» (засідання міського методичного об'єднання шкільних бібліотекарів, 21 лютого 2014 р., лінгвістична гімназія ім. Т. Г. Шевченка м. Ужгород) та інших.

Помітною була і участь у тренінгу «Ефективні сучасні методи групової роботи з учнями МАН (Мала академія наук) у гуртках та секціях» (19–20 квітня 2017р., ЗОЦНТТУМ, м. Ужгород) та у роботі обласних семінарів керівників районних (міських) філій Закарпатського територіального відділення МАН:

– «Удосконалення діяльності Закарпатського територіального відділення МАН України в контексті сучасних новітніх реформ», де Марія Стойка виступала з консультацією та обміном досвідом на тему «Про складові успіху науково-дослідницької діяльності учнів-членів МАН у відділенні філософії та суспільствознавства» (02 грудня 2016 р., Закарпатське територіальне відділення МАН, м. Ужгород);

– «Мала академія наук як науково-освітній ресурс підтримки обдарованої молоді в регіоні», де виступала з обміном досвідом роботи на тему «Методи та форми активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів під час занять в секціях МАН» (06.12.2019 р.), адже її вихованці впродовж багатьох років здобували високі призові місця на ІІ та ІІІ етапах конкурсів МАН. А ще Марія Стойка членкиня журі Всеукраїнського колоквіуму школярів «Космос. Людина. Духовність» (2006–2021) та нагороджена Українським державним центром позашкільної освіти МОН України за незалежне оцінювання та активну роботу.

Прагнення бути завжди на крок попереду спонукало дирекцію інституту відрядити Марію Петрівну до участі у роботі третього міжнародного форуму KREATIVE UKRAINE (Креативна Україна, м. Київ, 14–15 листопада 2019 р.) після чого доручили читати курс за вибором студентів «Проєктна діяльність в ДІС».

Як членкиня Всеукраїнської громадської організації «Асоціація жінок України «Дія» Марія Стойка разом із керівницею Закарпатської філії Наталією Попович проводить велику благодійну діяльність у міському територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг) департаменту соціальної політики Ужгородської міської ради. Вона також брала участь у роботі Міжнародного форуму «Woman innovation network» (м. Ужгород, 2021), який організувала Програма розвитку ООН та Всеукраїнська громадська організація «Асоціація жінок України «Дія» (голова Наталія Делієва (м. Одеса), а волонтерами на ньому були студентки 1-го та 2-го курсів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Ерудит-енциклопедист Марія Стойка може говорити ґрунтовно, серйозно та не дуже хоче розповідати про себе та про нагороди і титули, яким не надає великої ваги. Для неї головне – бути людиною, правдолюбом, гуманістом та професіоналом!

Вона відзначена почесною грамотою Президії Національної академії наук України та Центрального комітету профспілки працівників Національної академії наук України (2014), подяками Міністерства освіти і науки України (2017), Національного центру «Мала академія наук» (підготувала переможців ІІІ-го етапу, які здобули дипломи 1, 2, 3 ступенів), грамотами обласного управління культури, департаменту освіти Закарпатської ОДА, Закарпатської обласної ради, навчального закладу у якому працює та Асоціації жінок України «Дія».

У 2011 році вона стала лауреатом обласної педагогічної премії імені Августина Волошина. Ця подія для неї була і є надзвичайно важливою, адже була підсумком оцінки діяльності та стала стимулом для пошуків нового задля майбутнього в культурно-мистецькій освіті.

Постійно вдосконалюючи свій фаховий рівень, опановуючи нові навчальні дисципліни, уклала навчально-методичні посібники, серед яких:

- «Архівознавство. Частина 1» (Ужгород, 2018) для викладачів та студентів коледжів культури і мистецтв спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»;
- «Бібліографічна діяльність як творче самовираження особистості студента в навчальних закладах культури і мистецтв» (Ужгород, 2013, у співавторстві з Марією Гомоляк), який є результатом пошуку і застосування такого психолого-педагогічного і акмеологічного підходу, який зорієнтований на поєднання і максимальне використання зусиль та інструментарію багатьох навчальних дисциплін у процесі формування компетентності студента – майбутнього фахівця.

Марія Петрівна авторка рецензій, відгуків, оглядів, статей у різних виданнях та методичних доповідей, з якими виступала на конференціях, засіданнях циклової комісії, тематика яких пов'язана з актуальними питаннями розвитку інформаційної, бібліотечної та архівної справи:

- «Бібліотекар і документознавець: історія, сьогодення, майбутнє професії» (квітень 2014 р.);
- «Історія появи та зміни матеріальних носіїв інформації» (лютий 2014 р.);
- «Внесок вітчизняних та зарубіжних науковців у розвиток документознавства» (2015 р.);
- «Менеджмент і маркетинг електронних ресурсів в бібліотеці» (грудень 2015 р.);
- «Трансформація книги в умовах інформаційного суспільства: зарубіжні та вітчизняні оцінки, тенденції, прогнози» (березень 2016 р.);
- «Освітньо-професійне спрямування підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в умовах сьогодення» (2020 р.);
- «Розвиток бібліотечної справи в Україні: ХХ століття та сучасність» (2020 р.);

– «Спадщина Г. С. Сковороди і сучасність (бібліографічна Сковородіана)» (2020 р.);
– «Бібліотека, архів, музей: завдання, функції, взаємодія» (квітень 2021 р.).

Заслуговують уваги публікації про відомих бібліографів нашого краю Івана Хланту та Наталію Вакулу. Назавжди запам'ятаються студентам зустрічі із ними, презентації виданих бібліографічних посібників. Велика радість коли випускники інституту обирають роботу бібліографа, стають укладачами ґрунтовних бібліографічних видань провідних бібліотек краю. Серед них: Олеся Шелак, Наталія Вачиля, Г. Ростецька, О. Шмайда, Н. Козак та ін.

Як членкиня Української бібліотечної асоціації (УБА) викладачка-ювілярка систематично вивчає матеріали асоціації з метою підвищення фахового рівня, поширення їх серед студентів і фахівців різних ДІС та бере участь у її заходах.

У вільний від основної діяльності час вона здійснює науково-дослідницьку роботу над темами «Регіональні інформаційні продукти і послуги як основний ресурс діяльності документно-інформаційних установ (краєзнавчий аспект)» та «Приватні бібліотеки на Закарпатті».

Разом із колегами Марія Петрівна дбає про розширення творчої та науково-пізнавальної співпраці із зарубіжними партнерами з метою ведення перемовин щодо укладання меморандумів про співпрацю навчального закладу із культурно-мистецькими установами та закладами освіти, де компактно проживають етнічні українці (Румунія, Словаччина). Вона систематично поширює інформацію в соцмережах про перспективи підготовки фахівців зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Марія Стойка з Марією Гомоляк проводять соціологічні дослідження і цільові тематичні моніторинги попиту спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» серед абітурієнтів та роботодавців. Це сприяє професіоналізації студентів КЗВО «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради та популяризації фаху інформаційної, бібліотечної та архівної справи серед школярів, адже суспільству потрібні гідні представники професії, які здатні підвищити її престиж у сучасному інформаційному суспільстві.

Щороку Марія Стойка читає актуальні, змістовні лекції та проводить інноваційні практичні заняття на обласних курсах підвищення кваліфікації працівників культури, а ще на добровільних засадах проводить заняття-консультації із керівниками сек-

цій та школярами-членами МАН України на базі Закарпатського ОЦНТТУМ.

Марія Петрівна шанувальниця і театрального мистецтва. Разом із студентами та колегами часто відвідує вистави Закарпатського академічного обласного українського музично-драматичного театру імені братів Юрія-Августина та Євгена Шерегіїв, Мукачівського драматичного театру, театральні фестивалі, виставки творів мистецтва у художніх галереях, музеях Ужгорода та інших містах України і зарубіжжя.

Як керівник навчальної групи вона неодноразово організовувала і здійснювала поїздки разом зі студентами та колегами до Києва, Львова, де разом знайомилися з визначними місцями: музеями, бібліотеками, театрами, картинними галереями, іншими історичними та архітектурними пам'ятками.

Вже стало традицією з 2018 року у квітні до Всесвітнього дня книги й авторського права разом із книгознавцями, представниками видавництв, літераторами, працівниками книжкових магазинів і провідних бібліотек краю організовувати та проводити цікаві заходи у рамках Тижня циклової комісії інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Ювілярка вважає, що слід оптимістично сприймати виклики сьогодення, критично мислити, постійно навчатися, ділитися знаннями, адже затребуваність на професіоналізм була і буде завжди.

Колеги та випускники висловлюють слова подяки Марії Петрівні за роботу і нехай життєвий досвід, мудрість допоможе їй досягти нових висот!

Іван Хланта, Марія Гомоляк

Джерельні приписи:

1. Стойка, М. Освітньо-професійне спрямування підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в умовах сьогодення / М. Стойка, М. Гомоляк // Бібліотека як важлива складова загальнокультурних процесів сучасності : матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 75-річчю Закарпат. ОУНБ ім. Ф. Потушняка / Департамент культури Закарпат. облдержадмін. ; КЗ «Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка» Закарпат. облради ; уклад. Л. З. Григаш ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : РІК-У, 2020. – С. 92-97.

2. Стойка, М. П. Освітньо-професійне спрямування підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи КЗВО «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради в умовах сьогодення / М. П. Стойка, М. М. Гомоляк // Матеріали науково-практичної конференції «Синтез мистецької науки, освіти та творчості в Україні та глобальному культурному просторі», 11-12 квітня 2019. – Ужгород : УжККіМ, 2019. – С. 165-174.

3. Стойка, М. П. Спадщина Г. С. Сковороди і сучасність (бібліографічна Сковородіана) / М. П. Стойка // Матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Український цивілізаційний простір: витоки, розвиток, проблеми», яка приурочена 30-річчю прийняття Декларації про державний суверенітет України та Революції на граніті, проходила на базі Карпатського університету імені Августина Волошина в м. Ужгород 12-13 листопада 2020 р. – Ужгород : Карпат. ун-т імені Августина Волошина, 2020.

***

4. Стойка, М. Відомі постаті медицини Закарпаття популяризує Наталія Вакула, котра днями відзначила 60-ліття / М. Стойка // Новини Закарпаття. – 2018. – 26 трав. – С. 10 : портр.

5. Стойка, М. Відлуння музичних епох у фортепіанному ансамблі викладачів Ужгородського коледжу культури і мистецтв : [концерт фортепіан. ансамблю «Від епохи бароко до сучасності»] / М. Стойка // Новини Закарпаття. – 2018. – 3 квіт. – С. 3 : фот.

6. Стойка, М. Зустріч, зігріта промінням любові : [вечір-зустріч з прозаїком І. Ю. Чопеєм в Ужгород. уч-щі культури] / М. Стойка // Срібна Земля. – 2003. – 5 лип. – С. 13.

7. Стойка, М. Результати благородної праці : Н. Вакулі – 60 : [провід. бібліотекар, краєзнавець, науковець] / М. Стойка // Культуролог. джерела. – 2018. – № 2. – С. 59-62 : фот.

8. Стойка, М. Розвиток бібліотечної справи в Україні: XX століття та сучасність / М. Стойка, М. Гомоляк, Я. Митровка // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. праць молодих вчених Дрогоб. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. – 2021. – Вип. 34. Т. 2. – С. 102-108.

9. Стойка, М. У песимізмі він намагався бачити оптимізм : [презентація кн. Л. Довговича «Хроніка життя політичного в'язня № 2А 424» в Ужгород. коледжі культури і мистецтв] / М. Стойка, В. Рац // Культуролог. джерела. – 2015. – №4. – С. 20-21 : фот.

***

10. Гомоляк, М. Акумулюють духовні надбання : [про лекцію на курсах підвищ. кваліфікації працівників культури, проведену викл. коледжу М. Стойкою та фольклористом, заслуж. діячем мистецтв України І. Хлантою на базі Ужгород. коледжу культури та мистецтв] / М. Гомоляк // Культурологог. джерела. – 2016. – № 4. – С. 12-13 : фот.

11. Про нагородження обласною педагогічною премією імені Августина Волошина у 2011 році : наказ № 670 начальника упр. освіти і науки Закарпат. облдержадмін. від 19 верес. 2011 р. м. Ужгород : [у т. ч. викл. бібл. дисциплін Ужгород. коледжу культури і мистецтв М. П. Стойки] // Слово вчителя. – 2011. – 30 верес. – С. 2.

12. Хланта, І. Марія Стойка – в полоні культурних цінностей : [про викл. бібл. від-ня Ужгород. коледжу культури і мистецтв] / І. Хланта // Культурологог. джерела. – 2014. – № 1. – С. 56-58 : фот., портр.

13. Хланта, І. Марія Стойка – в полоні культурних цінностей / І. Хланта // Трибуна. – 2014. – 8 серп. – С. 4-5 : портр.

14. Хланта, І. У полоні культурних цінностей (Марія Стойка) // Літературно-мистецьке життя Копашнова: ст., нариси: у 2 кн. Кн. 1 / Іван Хланта. – Ужгород : Патент, 2014. – С. 724-729 : портр.

15. Циклова комісія «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» : [у т. ч. про М. Стойку] // Ужгородський коледж культури і мистецтв: 70 років творчості, досягнень і визнань : кн.-фотоальб. – Мукачево : ZORIANa, 2017. – С. 73-75 : кольор. фот.

Жовтень: 15

АНДРІЙ АНДРІЙОВИЧ САВКО

80-річчя від дня народження спортсмена,
громадського діяча (нар. 1942)

Андрій Андрійович Савко народився 15 жовтня 1942 року у Білках, що на Іршавщині. Після закінчення місцевої десятирічки працював на Білківському комбінаті харчової промисловості й паралельно займався легкою атлетикою, а також «тягав» штангу у сек-

ції Кротона. Під час армійської служби виступав на різних змаганнях з легкої атлетики, був навіть включений до збірної ПрикВО. На дистанції 100 метрів показав досить непоганий результат (11,2 сек.).

А. Савко був у складі основи ФК «Колгоспник» (Білки), який брав участь у першості облради ФСТ «Колос». А також був триразовим чемпіоном облради товариства «Колос» із важкої атлетики та гирьового спорту, 4 рази брав участь у республіканських змаганнях, був рекордсменом району зі штовхання ядра та чемпіоном області зі стрибків у довжину з місця серед ветеранів.

У березні 1965 року на районній конференції ФСТ «Колгоспник» А. Савка було обрано головою цього товариства. Цього ж року з його ініціативи у місцевій «колосівській» ДЮСШ була відкрита секція гирьового спорту. Після Андрія Андрійовича сільське товариство у районі очолював Володимир Петрович Бондаренко (1977–1982 рр.), який був родом із Виноградова.

У 1972 р. А. Савко закінчив Львівський інститут фізичної культури й очолив комітет з фізичної культури і спорту при райвиконкомі. Особливо велику увагу він приділяв таким видам спорту, як футбол, волейбол, гандбол, важка й легка атлетика, шахи, шашки. Саме в цей час досягають спортивних висот футболісти Федір Капустей, важкоатлет Володимир Карабиньош, боксери Сергій Червінський та Василь Лендєл, шахіст Василь Лисанов… На його очах виросла ціла когорта відомих атлетів – це майстер спорту СРСР із важкої атлетики Юрій Світлик, який став призером всесоюзних змагань сільських силачів, футболісти Іван Улинець, Михайло Ловска, Віктор Пасулько, Іван та Сергій Гецки, Юрій Соломка, Юрій Чегіль, Михайло Рацин, Сергій Гозда, Володимир Савко й багато інших.

У 70-80 рр. минулого століття спортивне життя в районі вирувало. Проводилися різні змагання, до яких залучалися сотні юнаків та дівчат. Серед них: «Хто ти, майбутній олімпієць?», крос на приз райгазети «Нове життя», футбольні баталії на призи «Шкіряний м'яч», масовий легкоатлетичний пробіг «Від села до села».

Автору цього матеріалу Андрій Андрійович чимало допоміг в організації та проведенні всеукраїнського богатирського свята (1999 рік) у Білках з нагоди 100-річчя від дня народження його учителя, найсильнішої людини XX-го століття.

А. А. Савко – автор книг «Спортивні сторінки Іршавщини (футбол)» (2001 р.) і «Спортивний рух на Іршавщині» (1999 та 2006 рр.).

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Савко, Андрій Андрійович. Спортивний рух на Іршавщині : док. публіцист.-іст. вид. / А. А. Савко. – Іршава : ГМД, 1999. – 96 с. : фот.

2. Савко, Андрій Андрійович. Спортивний рух на Іршавщині-2 : док. публіцист.-іст. вид. / А. А. Савко. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2006. – 196 с. : іл.

3. Савко, А. Спортивні сторінки Іршавщини (футбол) / А. Савко. – Ужгород, 2010. – 124 с.

***

4. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» : [у т. ч. про А. А. Савка] / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород, 2015. – 230 с.

5. Селменський, С. «Футбольний літопис Іршавщини від Андрія Савки» / С. Селменський // Спорт тайм. – 2011. – 11 лют.

Жовтень: 22

ВІТАЛІЙ ІВАНОВИЧ ПОПОВИЧ

60-річчя від дня народження майстра спорту міжнародного класу з легкої атлетики (спортивна ходьба на 50 км), члена збірних СРСР та України, багаторазового учасника чемпіонатів та Кубків світу, Олімпійських ігор (1962–2000)

Віталій Іванович Попович народився 22 жовтня 1962 року у Мукачеві. 15-річним юнаком переїхав на постійне місце проживання у м. Бровари, що під Києвом. Тут навчався у місцевому спортінтернаті. Займався спортивною ходьбою під керівництвом Миколи Смаги, Анатолія Соломіна, Бориса Яковлєва та Анатолія Кавицького. А до тих пір був учнем Мукачівської ЗОШ № 1 ім. О. Пушкіна.

Вперше заявив про себе на міжнародному рівні в сезоні 1986 року, коли увійшов до складу радянської збірної і виступив в ходьбі на 20 км на Іграх доброї волі в Москві. 1986–2000 рр. – переможець Кубка світу в командному заліку.

У 1988 році виграв бронзову медаль в дисципліні 30 км на зимовому чемпіонаті СРСР зі спортивної ходьби в Сочі. Завдяки низці вдалих виступів удостоївся права захищати честь країни на літніх Олімпійських іграх в Сеулі – в ходьбі на 50 км. Він показав результат 3:59:23, розташувавшись в підсумковому протоколі змагань на 26-му рядку.

У 1989 році на Кубку світу в іспанському місті Оспіталет Віталій Попович посів 6-те місце в особистому заліку 50 км і разом зі своїми співвітчизниками став переможцем командного заліку. Пізніше з особистим рекордом 3:43:57 (четвертий результат світового сезону) виборов бронзову медаль на чемпіонаті колишнього СРСР зі спортивної ходьби в Ленінграді.

У 1991 році він стартував на Кубку світу в Сан-Хосе, здобув перемогу на чемпіонаті країни в рамках X літньої Спартакіади народів СРСР в Києві, фінішував четвертим на чемпіонаті світу в Токіо.

На відкритому чемпіонаті СНД зі спортивної ходьби 1992 року в Москві прийшов до фінішу другим.

Після розпаду Радянського Союзу Попович залишився діючим спортсменом і продовжив брати участь в найбільших міжнародних стартах у складі української національної збірної. Так, в 1993 році він переміг на чемпіонаті України, виступив на Кубку світу в Монтерреї та на Чемпіонаті світу в Штутгарті.

У 1994 і 1995 роках незмінно вигравав національні чемпіонати в дисципліні 50 км. На Кубку світу в Пекіні посів 14-е і 13-е місця в особистому і командному заліках відповідно.

Був учасником Олімпійських ігор-97 в Атланті, але через травму зійшов з дистанції.

У 1997 році вчетверте став чемпіоном України в ходьбі на 50 км. Цього року також брав участь в Кубку світу в Подебрадах (Чехія), де фінішував 11-им.

У 1998 році відзначився виступом на Кубку Європи в Дудінце (Словаччина).

У 2000 році 38-річний закарпатець зайняв 32-ге місце на Кубку Європи в Айзенхюттенштадті (Німеччина).

Ще будучи діючим спортсменом працював тренером у Броварах з легкої атлетики.

7 вересня 2000 року В. І. Поповича не стало (трагічна смерть, яка досі не розкрита).

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Гаджега, В. Олімпійське сузір'я Закарпаття : [у т. ч. про В. І. Поповича] / В. Гаджега. – Ужгород : Закарпаття, 2010. – 32 с.
2. Русин, М. Мукачево спортивне : [у т. ч. про В. І. Поповича] / М. Русин. – Мукачево : Елара, 2000. – 90 с.
3. Тарасюк, В. Розвиток спорту у незалежній Україні (1991–2011 рр) : [у т. ч. про В. І. Поповича] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е. – 258 с.

Жовтень: 28

ГЕЙЗА МИКОЛАЙОВИЧ МЕЗЕВ

90-річчя від дня народження майстра спорту СРСР (1960 р.), судді всесоюзної категорії з велоспорту, заслуженого працівника фізичної культури і спорту України (2004 р.) (1932–2014)

Гейза Миколайович Мезев народився 28 жовтня 1932 року у селі Велика Бийгань Берегівського району. Восьмирічну школу закінчив у райцентрі.

1949 рік – навчався на курсах кіномеханіка в Берегові й паралельно обслуговував села Мужієво й Бахту (кінострічки возив на велосипеді).

1950 рік – працівник Мукачівського відділу культури та кіномеханік у Кольчині й Пузняківцях. Були такі дні, що велосипедом «намотував» до 40 кілометрів.

Якось учитель фізичного виховання Кольчинської десятирічки Василь Іванович Ціцей запропонував йому виступити за збірну селища на районних змаганнях із велоспорту і дав Гейзі старий шведський велосипед на роликових підшипниках. На 25-кілометровій дистанції кіномеханік фінішував третім після відомих спортсменів І. Кноблоха із Верхнього Коропця та Й. Болдижара із Клячанова. Із цього часу й почалася його професійна спортивна кар'єра. А уже у 1952 році на обласних змаганнях (дистанція 75 км) Г. Мезев був у призерах і його включили до скла-

ду збірної Закарпаття. У квітні цього ж року на відкритті сезону у Харкові, де проводився чемпіонат України з велоспорту, мукачівець зайняв високе шосте місце. Із того часу він разом із Леонідом Колбасенком, Анатолієм Усенком, Йосипом Болдижаром, Георгієм Фехтелем є постійним членом збірної команди Укрради ФССТ «Колгоспник».

1954 рік – учасник багатоденки за маршрутом Київ–Львів. Восени цього ж року на чемпіонаті Укрради ФССТ «Колгоспник» у командній гонці на 100 км був другим, а у груповій (150 км) – 9-м серед 150 учасників.

Хоч дійсну військову службу проходив у Житомирській спортроті, але продовжував виступати за Укрраду ФССТ «Колгоспник».

1956 рік – у багатоденці (Львів–Мукачево–Рахів–Івано-Франківськ–Львів) серед українських спортивних товариств у командному заліку виборов бронзову нагороду.

1960 рік – на 50-кілометровій дистанції (чемпіонат України, м. Тернопіль) показав результат 1 год. 14 хв. 10 сек. і виконав норматив майстра спорту СРСР.

1961 рік – на чемпіонаті України серед сільських спортивних товариств УРСР закарпатець фінішував другим.

1962–1965 рр. – працював тренером із велоспорту в Мукачівській райраді ФСТ «Колос». За цей період підготував 6 майстрів спорту СРСР: Омелян Січ, Павло Кампов, Золтан Болдижар, Степан Савчинець, Михайло Курта, Віра Сточинська.

Г. М. Мезев у 1965–2005 рр. очолював одну з найкращих в Україні Мукачівську райраду ФСТ «Колос». У районі відкрив 4 ДЮСШ. У них шліфували свою спортивну майстерність багато майбутніх відомих атлетів, зокрема чемпіон Європи з греко-римської боротьби В. Логойда та призер Д. Златкін. Футбольні команди цих ДЮСШ були переможцями дитячих змагань на призи «Шкіряний м'яч» та футбольного фестивалю «Даруймо радість дітям». До речі, у 2010 році вихованці тренера В. Кучінки стали чемпіонами цього престижного футбольного фестивалю серед своїх ровесників, фінальні ігри якого проходили на Київщині.

1968 р. – виконавчий директор велогонки серед збірних соціалістичних країн за маршрутом Київ–Варшава–Берлін–Прага.

Із 2006 року аж до останніх своїх днів життя працював директором ДЮСШ Мукачівської райради ФСТ «Колос».

Не стало великого спортсмена, кмітливого наставника, дбайливого керівника та обдарованого пропагандиста сільського

спорту на Закарпатті Г. М. Мезева 21 січня 2014 року. Поховали його у рідному селі Велика Бийгань.

5 вересня 2015 року на мукачівському стадіоні «Харчовик» був проведений дебютний турнір з футболу серед вихованців ДЮСШ Мукачівської райорганізації ФСТ «Колос» (2000–2001 рр.) пам'яті Г. М. Мезева. Першим чемпіоном стала сільська команда з Нового Давидкова (тренери Г. Кузьма та В. Басараб), яка у фінальній зустрічі переграла сильну команду з Чинадійова (наставники В. Кучінка та Й. Мучичка).

Практично всю підготовчу та організаторську роботу з проведення цього цікавого спортивного заходу виконала колишня колегиня Г. М. Мезева Світлана Олександрівна Ложнікова та її колеги.

Доклав зусиль у проведенні меморіалу пам'яті свого справжнього друга Г. Мезева і директор СК «Харчовик» І. Левко.

Гаджега Василь

Джерельні приписи:

1. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» : [у т. ч. про Г. М. Мезева] / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород, 2015. – 230 с.
2. Русин, М. Мукачево спортивне : [у т. ч. про Г. М. Мезева] / М. Русин. – Мукачево : Елара, 2000. – 90 с.
3. Тарасюк, В. Розвиток спорту у незалежній Україні (1991–2011 рр) : [у т. ч. про Г. М. Мезева] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е. – 258 с.
4. Федак, В. Закарпаття у спортивному вимірі : [у т. ч. про Г. М. Мезева] / В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 148 с.

***

5. Світлої пам'яті Гейзи Мезева : [майстер спорту СРСР з велоспорту на Закарпатті, засл. прац. фіз. культури і спорту України] : [некролог] // Новини Закарпаття. – 2014. – 25 січ. – С. 23.

Листопад: 11

МИКОЛА ЮРІЙОВИЧ ТИМЧАК

75-річчя від дня народження футболіста, гравця ужгородської «Говерли», багаторічного голови ФСТ «Колос» (нар. 1947)

Микола Юрійович Тимчак народився 11 листопада 1947 року в селищі лісорубів Великий Бичків, що на Рахівщині. Ще навчаючись у старших класах Великобичківської ЗОШ, виходив на заміну, а відтак і отримав постійну прописку в основі місцевого ФК «Хімік», який виступав у вищій лізі чемпіонату області. Після закінчення 11-го класу його запросили до райцентру, де у 1964 р. одягнув футболку команди «Картонник», яка захищала честь трудового колективу Рахівської картонної фабрики. Цей клуб був учасником першості краю (1-ша ліга). Через 4 роки, у травні 1968-го року, великобичківця запрошують у команду майстрів ФК «Карпати» (Мукачево) (головний тренер майстер спорту СРСР І. Осуський), яка успішно виступала в західній зоні класу «Б» на першість СРСР. У дебютному сезоні М. Тимчак із 15-ма забитими голами став кращим бомбардиром, а його прізвище потрапило у символічний список «33 кращі футболісти України» (ІІ-га ліга, клас «Б»).

У 1969 р. було проведено опитування серед журналістів, тренерів, уболівальників, які повинні були назвати кращого футболіста року. Найбільшу кількість голосів набрали гравці «Карпат» Ю. Чирков, В. Медвідь і М. Тимчак.

Наприкінці 1970-го великобичківець дебютував за ужгородську «Говерлу», де кілька літ як форвард радував численних уболівальників філігранною технікою й ефектними голами, яких щосезону забивав більше десятка.

1966–1972 рр. – навчання на заочному відділенні Львівського зооветеринарного інституту (нині Львівська ветеринарна академія імені С. Гжицького). Поєднувати упродовж шести років навчання та виступати за команди майстрів, звісно, давалося важко. Після вручення диплому (спеціальність «зоотехнік») розпочав свою трудову діяльність на посаді бригадира на Закарпатській птахофабриці, а згодом його запросили в управління сільського господарства облвиконкому, де пройшов щаблі росту від рядового зоотехніка, старшого зоотехніка й начальника відділу по роботі агропромис-

лового об'єднання. В апараті облсільгоспуправління Тимчак «засидівся» аж до 1990 року. Саме цього року на черговій звітно-виборній конференції облради ФСТ «Колос» його обрали головою цього товариства, яке очолював до 2016 року. Цей період виокремлює у своєму житті не лише як найбільш відповідальний, але й найважчий. Через вкрай погане фінансування товариства Микола Юрійович змушений був шукати різні шляхи виживання. Та завдяки його організаторським здібностям ця громадська організація здобула собі добре визнання. Щороку в області облрада товариства проводила більше 30 різних спортивних заходів. Серед них найголовнішими були: обласні та всеукраїнські сільські спортивні ігри, регіональні спартакіади серед працівників облспоживспілки, управлінь земельних ресурсів ОДА, об'єднань «Сільгосптехніка» та «Сільгоспхімія», облводгоспу, футбольний фестиваль «Даруймо радість дітям», «Золотий колос», «Шкіряний м'яч», міжнародні змагання з греко-римської боротьби пам'яті М. Токаря (Мукачево) та «Спорт без кордонів» (Берегове), турніри, присвячені знаним «колосівцям» краю (Н. Гецко-Лобова, Й. Зупко, В. Станкович, М. Михалина, Т. Попович, Г. Мезев, Ю. Можар, Ф. Медвідь, В. Радик та багатьом іншим). Збірні команди та окремі атлети ФСТ «Колос» успішно виступали на різних всеукраїнських та міжнародних престижних змаганнях.

З жовтня 2014 року М. Тимчак не лише очолював облраду ФСТ «Колос», але й був в.о. генерального директора підприємства УСБ «Закарпаття» ВФСТ «Колос» АПК України (м. Берегове).

Зараз Микола Юрійович із сім'єю проживає в Угорщині (м. Ніредьгаза).

Василь Гаджега

Джерельні приписи:

1. Альошин, В. Футбол над Латорицею : [у т. ч. про М. Ю. Тимчака] / В. Альошин, В. Католик. –Мукачево : Карпат. вежа, 2016. – 282 с.
2. Гаджега, В. Це магічне слово «Колос» : [у т. ч. про М. Ю. Тимчака] / В. Гаджега, М. Тимчак. – Ужгород, 2015. – 230 с.
3. Драга, Є. Спорт, який належить мільйонам / колектив. зб. ст. «Молодість на старт» : [у т. ч. про М. Ю. Тимчака]. – Ужгород, 1969. – 166 с.
4. Попович, В. До вершини майстерності й досконалості : з історії фізкультури і спорту в смт Великий Бичків : [у т. ч. про М. Ю. Тимчака] / В. Попович. – Прага, 2002. – 176 с.

5. Тарасюк, В. Розвиток спорту на Закарпатті в незалежній Україні (1991–2011) : [у т. ч. про М. Ю. Тимчака] / В. Тарасюк. – Ужгород : ФОП Бреза А. Е., 2011. – 258 с.

6. Федак, В. Закарпаття у спортивному вимірі : [у т. ч. про М. Ю. Тимчака] / В. Федак. – Ужгород : Карпати, 1994. – 148 с.

Листопад: 11

ОЛЕКСАНДР КАРЛОВИЧ МАВРІЦ

60-річчя від дня народження заслуженого артиста України, актора театру і кіно (нар. 1962)

Олександр Мавріц є одним із найвідоміших акторів Закарпаття, який яскраво проявив себе не тільки на театральній сцені, але й у кіно.

Народився заслужений артист України 11 листопада 1962 року в селищі Довге на Іршавщині. Батько, Карл Людвікович, походив зі швабської родини. Керував бригадою електриків. Мама, Ганна Квак, працювала медиком у туберкульозному диспансері, що знаходився в центрі села. У родині було двоє дітей.

Старший Віктор відіграв велику роль в житті молодшого на чотири роки брата. Він вчився в музичній школі на баяніста і прилучав до музики Олександра. Щоправда, після важкого перелому на футболі, хлопець змушений був пропустити цілий рік у школі. Рука погано зросталася, тож від баяну довелося відмовитися. Зате за рік, проведений вдома, вивчився грати на гітарі. І згодом зі своїми однодумцями створив шкільний вокально-інструментальний ансамбль. Брат натомість грав у сільському ВІА.

У школі непосидючий хлопчина вчився посередньо. Зате активно займався спортом, їздив на мотоциклі, захоплювався музикою. Тож коли постало питання, куди йти після школи, брат порадив вступати до недалекого Хуста – в культосвітнє училище, яке сам закінчив. (На той час Віктор готувався до вступу до Ленінградської консерваторії). Він і привіз Олександра на мотоциклі здавати документи на вступ. Однак на музичне відділення був серйозний конкурс, а на спеціальність «керівника самодіяльного театрально-

го колективу» – недобір. Тож юнака скерували туди, з обіцянкою через семестр перевести на бажане відділення.

І хоча молодший Мавріц до іспитів майже не готувався, він сподобався Всеволоду Майданному, який якраз набирав свій курс. Так, за протекцією керівника Хустського народного театру, Олександр Мавріц став театралом. А коли почав навчатися театральній справі, зрозумів, що це йому значно цікавіше за нотну грамоту.

Талановитий педагог, одержимий театральним мистецтвом, Всеволод Майданний одразу залучив юнака до Хустського народного театру. Так що сценічний досвід Олександр Мавріц отримав вперше в 17-річному віці. Три роки навчання в Хусті запам'яталися ейфорією свободи, коли вириваєшся з-під батьківської опіки і починаєш самостійне життя на свій страх і ризик. Юнацьке кохання, гра в музичному ансамблі на весіллях і перші кроки на сцені – усього вистачало в буремній юності.

Після закінчення у 1983 році Хустського культосвітнього училища отримав запрошення на роботу від Мукачівського російського драмтеатру та обласного лялькового театру. Вибрав Ужгород, хоча робота з ляльками має свою складність. Однак переважно грав у живому плані. Із лялькарями об'їздив усю область. Велике враження на юнака з глибинки справило спілкування з молодими акторами, майбутніми режисерами О. Воротинцевим та І. Юрковецьким, що були сповнені нових ідей. Проте негаразди в родинному житті (розлучився з дружиною, яка теж працювала акторкою в театрі), непорозуміння з керівництвом, змусили шукати іншу роботу.

Так Олександр Мавріц опинився на відомому ужгородському заводі «Турбогаз», де півтори роки пропрацював токарем, заробляючи собі однокімнатну квартиру.

І знову подарунок долі. Сусідом у під'їзді виявився режисер Олександр Саркісьянц, з яким подружився. Багато часу проводили разом, спілкувалися, обмінювалися літературою. І, ясна річ, чимало говорили про театр. Старший на 14 років режисер і повернув талановитого актора знову на сцену.

Із 1996 року Олександр Мавріц працює у Закарпатському обласному українському музично-драматичному театрі. За чверть століття він тут пройшов шлях від актора допоміжного складу до майстра сцени.

Особливо плідна співпраця у нього склалася зі старшим колегою і другом О. Саркісьянцем, який довіряв йому головні ролі у

своїх виставах. О. Мавріц не просто грав своїх персонажів, а проживав їх на сцені, щоразу підіймаючи власну творчу планку. Його ролі в «Нічних трудівницях паризьких тротуарів», «Дурнях», «Нічному вартівнику і пралі», «Білому нігері» надовго запам'яталися глядачам. За головну роль Мочалкіна у виставі О. Копкова «Слон» у 2008 році актор удостоєний обласної театральної премії імені братів Шерегіїв.

У театрі Олександра Мавріца цікавить мистецтво перевтілення і бажання пробудити в глядачі те світле, що закладене природою в кожному з нас, але придавлене сірятиною буднів, невдачами, довколишньою агресією. «Не здаватися, а бути» – таке правило сповідує на сцені провідний закарпатський актор.

Із 2017 року в житті Олександра Мавріца починається новий етап, пов'язаний з кіно. Його запрошено зіграти роль начальника сталінського канцтабору у фільмі Зази Буадзе «Червоний». Хресною матір'ю для провінційного актора стала кастинг-директор Алла Самойленко, яка відібрала його на цю роль з-поміж іменитих претендентів. Кінопроби витримав успішно і став одним із облич цієї резонансної стрічки.

Він створив настільки переконливий образ, що отримав у 2018 році премію за кращу чоловічу роль на міжнародному кінофестивалі «Корона Карпат» у Трускавці. Фільм «Червоний» визнаний одним із кращих за часів незалежності, а до Олександра Мавріца прийшла відомість у кіно.

З того часу щороку знімається в українських фільмах: «Опер за викликом», «Іловайськ 2014. Батальйон «Донбас», «І будуть люди», «Слов'яни», «Довбуш» тощо. Амплуа Олександра Мавріца – мужній, характерний герой, який пройшов у житті через нелегкі випробування.

У 2021 році актор удостоєний почесного звання «Заслужений артист України». Попри зайнятість у кіно, він не полишає роботу в найбільшому театрі Закарпаття. Бо ж театральна сцена має зовсім іншу специфіку. Тут є можливість прожити повноцінно роль, занурившись у кількагодинне дійство, коли в кіно все обмежується кількахвилинними епізодами.

Олександр Мавріц щиро шкодує, що так і не вдалося зіграти на театральній сцені французького поета і гульвісу Сірано де Бержерака в однойменній п'єсі Едмона Ростана. Це була давня мрія режисера Олександра Саркісьянца, яка так і не втілилася в життя, хоча вже були готові ескізи до вистави.

Актор одружений із актрисою Закарпатського муздрамтеатру Світланою Мавріц (Шустенко), теж лауреаткою обласної театральної премії імені братів Шерегіїв. Від першого шлюбу має доньку Валерію, від третього – сина Артема.

Олександр Гаврош

Джерельні приписи:

1. В Ужгороді показали стрічку, яку по всій Україні демонструватимуть на День Незалежності : [допрем'єр. показ стрічки «Червоний» за участі актора Закарпат. облдрамтеатру О. Мавріца] / О. Гаврош // Новини Закарпаття. – 2017. – 8 серп. – С. 8 : фот.
2. Гаврош, Олександр. Бенефіс Олександра Мавріца відбудеться цієї неділі : [вистава «Чому плачуть верби?» з нагоди 55-річчя провід. актора Закарпат. акад. обл. укр. муздрамтеатру] / О. Гаврош // Новини Закарпаття. – 2017. – 11 листоп. – С. 3 : фот. кольор.
3. Гаврош, Олександр. Закарпатський актор Олександр Мавріц знімається у великому кіно : [провід. актор Закарпат. обл. укр. муздрамтеатру ім. братів Шерегіїв знімається в іст. драмі «Червоний» (режисер З. Буадзе, авт. сценарію А. Кокотюха)] / О. Гаврош // Новини Закарпаття. – 2016. – 11 черв. – С. 3.
4. Штефаньо, Оксана. З'явиться новий фільм із О. Мавріцом / О. Штефаньо // Новини Закарпаття. – 2020. – 29 серп. – С. 11 : фот. кольор.
5. Штефаньо, Оксана. «Краща чоловіча роль» дісталася актору з Ужгорода Олександру Мавріцу : [7-й міжнар. кінофестиваль «Корона Карпат» в м. Трускавець на Львівщині] / О. Штефаньо // Новини Закарпаття. – 2018. – 20 листоп. – С. 8 : фот.
6. Штефаньо, Оксана. Наш Олександр Мавріц знімається у фільмі «Довбуш» : [провід. актор Закарпат. акад. укр. муздрамтеатру ім. братів Шерегіїв] / О. Штефаньо // Новини Закарпаття. – 2018. – 11 верес. – С. 8 : фот.
7. Штефаньо, Оксана. Олександр Мавріц став Заслуженим артистом України : хоча вважає такі звання радян. пережитком / О. Штефаньо // Новини Закарпаття. – 2021. – 3 квіт. – С. 3 : фот. кольор.
8. Штефаньо, Оксана. У фільмі «Іловайськ–2014» знімався ужгородець Олександр Мавріц / О. Штефаньо // Новини Закарпаття. – 2019. – 31 серп. – С. 3 : фот. кольор.

Грудень: 30

ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ МАРКУШ

100-річчя від дня народження вчителя історії середньої школи, відмінника народної освіти УРСР, кандидата історичних наук (1922–1984)

Серед випускників історичного факультету Ужгородського державного (тепер національний) університету більшість викладають (чи викладали) історію в середній школі. Серед них є й такі, що мають почесні звання України (УРСР), а саме: заслужені вчителі, відмінники народної освіти, заслужені працівники культури, заслужені журналісти, народні депутати. Сьогодні ми розповімо про відомого педагога середньої школи, відмінника народної освіти УРСР Василя Михайловича Маркуша, якому наступного року могло б виповнитись 100 років, але доля розпорядилась по-іншому – він помер у віці 62 роки. Але встиг зробити багато, про що ми скажемо нижче.

Василь народився 30 грудня 1922 року у мальовничому селі Бедевля (тепер Тячівського району Закарпатської області) у багатодітній селянській родині. Після закінчення місцевої школи батьки відправили його на навчання в одну із гімназій Праги. Згодом він вчився в Хустській гімназії, а через деякий час навчався у духовній семінарії Будапешта. Завдяки цьому він у молодому віці знав добре чеську, польську, угорську, німецьку та латинську мови. Усе це допомогло йому під час написання кандидатської дисертації.

Після звільнення Закарпаття від угорсько-німецьких окупантів в 1944 році Василь добровільно вступив до лав Червоної армії. Воював у складі 4-го Українського фронту, був поранений. Демобілізувався у 1946 році та вступив на історичний факультет Ужгородського університету. Під час навчання найбільший вплив на нього мали доценти Микола Лелекач, Федір Потушняк, Володимир Неточаєв, Григорій Данилькевич, Яків Штернберг та ін. Вчився дуже добре та брав активну участь у громадській роботі.

Закінчивши університет і одержавши фах історика, Василь Михайлович спочатку працював вчителем історії в Ужгородській середній школі № 11. Потім протягом року (1954–1955) був директором Середнянської СШ. Але його тягнуло додому, до батьків. І у 1955 році він повернувся вчителем історії в Тересвянську середню

школу. Через двадцять років був призначений заступником директора згаданої школи. На цій посаді пропрацював до кінця свого життя. 29 серпня 1984 року Василь Маркуш покинув цей світ і відійшов у вічність. На жаль, це сталося занадто скоро, у розквіті сил.

Більшість свого життя Василь Михайлович присвятив сіянню розумного, доброго, вічного. Він був закоханий в історію та дуже любив дітей. Сенсом його життя було навчання і виховання учнівської молоді. Зрозуміло, що він чудово знав фактичний матеріал вітчизняної та зарубіжної історії. (Крім того, викладав суспільствознавство, основи держави і права). Прекрасно знав методику викладання історії у середній школі. У кожному вихованцеві бачив індивіда, розумів, що до кожного треба знайти окремий ключик, щоб дитина повірила вчителю, відкрилася йому. Він був вчителем, якого не боялися, а шанували і любили. У свою чергу він віддавав учням частинку свого доброго серця, як вчив відомий педагог Василь Сухомлинський.

З учнями Василь Михайлович зустрічався не тільки на уроках, але й в позаурочний час. Вів історичний гурток. Його відвідували ті школярі, які хотіли дізнатися більше про історичні події і процеси, ніж про це написано в підручнику. Крім того, історик створив учнівський лекторій, щоб охочі могли покращити свою лекторську майстерність. До речі, і сам вчитель був прекрасним лектором з міжнародних питань і часто виступав з лекціями перед населенням області.

Про педагогічні здобутки вчителя і методиста Василя Маркуша добре знали не тільки на Тячівщині. Його досвід роботи, методику підготовки учнів до громадсько-культурної діяльності вивчали солідні інституції – Закарпатський обласний відділ народної освіти та Інститут удосконалення вчителів. І пропонували іншим вчителям області переймати досвід (або його елементи) свого колеги.

Василь Михайлович встигав не тільки сумлінно і творчо працювати в школі, але й займатися наукою. Інтерес до наукових досліджень у нього проявився ще у студентські роки. Його перша наукова публікація «До питання про румунську інтервенцію на Закарпатті в 1919–20 роках» з'явилася в студентському збірнику у 1949 році. Під керівництвом наукового керівника Миколи Лелекача студент написав дипломну роботу «Селянська війна в Угорщині та на Закарпатті в 1514 році». Згодом з цієї теми було опубліковано статтю в «Наукових записках» Ужгородського університету у 1952 році. Цей науковий інтерес з часом тільки посилювався.

У другій половині 1960-х років Василь Михайлович визначився з темою кандидатської дисертації. Тут ще раз згадаємо, що він знав п'ять іноземних мов (у тому числі й латинську) і це дало можливість досліджувати питання історії Середньовіччя. Під керівництвом наукових керівників – професора Івана Гранчака та доцента Миколи Лелекача – почав вивчати історію Мараморощини XIV – XVII століть. Багато часу проводив в архівах. Вивчав потрібні фонди Закарпатського обласного державного архіву (Берегове), а також Всеугорського історичного архіву (Будапешт). Також опрацював опубліковані джерела з цієї теми, видані угорською мовою. Ґрунтовно вивчив мараморoські грамоти, виписки із протоколів Мараморoської жупи, декрети короля Уласло II 1514 року, документи з історії Мараморoської жупи за 1360–1517 роки, статистичні дані. Детально опрацював праці угорських, чеських, закарпатських вчених XIX – початку XX ст. Також використав праці вітчизняних та зарубіжних істориків новітнього часу, які торкалися досліджуваної теми.

У кандидатській дисертації та наукових публікаціях історик глибоко розкрив низку питань. Зокрема він наголосив, що у XIV – XVII ст. в Мараморощині були створені значні феодальні латифундії (Перені, Драги, Урмезеї, Білкеї-Ілошваї та ін.). Паралельно з тим розпочався процес закріпачення селянства, що юридично було оформлено у 1515 році на засіданні Державних зборів у Пешті (так званий «Дикий сейм») з прийняттям «Тріпартітуму» Іштвана Вербеці. Кріпосний стан діяв до 18 березня 1848 року, коли його відмінила угорська революція.

У досліджуваний період помітну роль в економічній історії регіону відігравали міста. Вони стали центрами розвитку ремесла і торгівлі. Найбільше славилася Мараморощина видобутком солі та лісовими промислами. Вчений нагадує, що міста були державні (казенні), а були й приватновласницькі. Під кінець досліджуваного періоду населення регіону, як і усієї Угорщини, було втягнуто в орбіту торгово-грошових відносин. Це сприяло розвитку, в тому числі тваринництва, продукція якого продавалася на ринках і торгах.

Як справедливо зауважує дослідник, посилення визиску селян призводило до зростання опору існуючим порядкам. У дисертації та публікаціях історика згадується селянське повстання 1402–1410 року, виступи солекопів 1434–1436 років. У 1640-х роках активізувалися опришки, особливо під час визвольної війни українського народу 1648–1654 років під проводом Богдана Хмельницького. Зрозуміло, угорські магнати жорстоко розправлялися з повстали-

ми. Багато ватажків повстань було повішено. Але владі не вдалося знищити прагнення до свободи простих жителів Мараморощина.

Василь Михайлович виступав на наукових конференціях, публікував результати дослідницьких пошуків і, нарешті, 22 червня 1974 року на засіданні Вченої ради філологічного та історичного факультетів Ужгородського державного університету він успішно захистив кандидатську дисертацію «Соціально-економічні відносини і класова боротьба в північно-східній Угорщині і в Закарпатті в XIV – XVII ст. (за матеріалами Мараморощини)». Це дисертаційне дослідження стало помітним внеском у вітчизняну історіографію.

Усе життя Василь Маркуш чесно і добросовісно трудився. За участь у Другій світовій війні був нагороджений орденом Слави III ступеня та медаллю «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» За сумлінну мирну педагогічну працю одержав почесне звання «Відмінник народної освіти УРСР» (1964) та був нагороджений орденом «Знак Пошани» (1965). Але найбільшою нагородою для нього була людська шана, вдячність учнів і батьків – усіх тих, хто його знав.

Наш старший колега був коханим чоловіком, люблячим батьком, лагідним дідусем. У 1946 році студент історичного факультету одружився зі студенткою філологічного факультету Оксаною Вайнагій. Доля відміряла їм усього 38 років спільного життя. За цей період вони спільно раділи позитивним змінам, переборювали труднощі, планували майбутнє… Подружжя Маркушів народило і виховало двох чудових дітей – сина Василя і доньку Тетяну. Вони також здобули вищу освіту в Ужгородському університеті, створили свої сім'ї, народили дітей. І усі вони свято бережуть пам'ять про дорогу їм людину.

Тридцять сім років минуло з того часу як Василь Михайлович Маркуш залишив цей світ. Залишив його досить рано. Проте вартість земного життя вимірюється не прожитими роками, а кількістю зроблених добрих справ. Як свідчить зміст вищенаведеного він встиг дуже багато. І нам залишається – зберігати про нього добру і світлу пам'ять та просити Всевишнього дарувати йому Царство Небесне.

Микола Олашин

Джерельні приписи:

1. Маркуш, М. В. Боротьба феодалів за землю та селянський рух на Мараморощині в XIV – на початку XVI століть / В. М. Мар-

куш // Питання історії СРСР : респ. міжвід. темат. наук. зб. – Х. : Вид-во при Харків. держ. ун-ту «Вища школа», 1974. – Вип. 18. – С.108-114.

2. Маркуш, М. В. Деякі питання історії Мараморощини феодально-кріпосницької епохи (XI–XVI ст.) / В. М. Маркуш // Культура та побут населення Українських Карпат : (матеріали респ. наук. конф., присвяч. 50-річчю утворення СРСР : тези доп. та повідомл.) / редкол. : І. М. Гранчак (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород, 1972. – С. 229-230.

3. Маркуш, М. В. До питання про румунську інтервенцію на Закарпатті в 1919–20 роках / В. М. Маркуш // І студентська наукова сесія, присвячена XI з'їзду ВЛКСМ : тези доп. / редкол. : В. М. Кушко (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород : Вид-во УжДУ, 1949. – С. 17.

4. Маркуш, М. В. Крестьянская война в Венгрии и Закарпатье в 1514 году / В. М. Маркуш // Наукові записки [УжДУ]. Т. V : зб. студент. наук. робіт. – Вип. 1 / редкол. : К. К. Фасулаті (відп. ред.) [та ін.]. – Ужгород : Обл. кн.-журн. вид-во, 1952. – С. 5-19. – Текст рос. мовою.

5. Маркуш, М. В. Соціально-економічне становище Мараморощини в XIV–XVII століттях / В. М. Маркуш // Перша конференція молодих вчених західних областей УРСР : тези доп., 21-22 груд. 1972 р. / редкол. : А. С. Самойленко (відп. ред.) [та ін.]. – Л., 1972. – С. 41-43.

6. Маркуш, М. В. Соціально-економічне становище Мараморощини в XIV–XVII ст. / В. М. Маркуш // Укр. іст. журн. – 1971. – № 7. – С. 93-96.

***

7. Вайнагій (Маркуш), О. М. Маркуш Василь Михайлович, кандидат історичних наук, учитель Тересвянської середньої школи (1922–1984) / О. М. Вайнагій (Маркуш) // Тиводар, М. Історія села Бедевля. – Ужгород : Ґражда, 2013. – С. 406-408 : фот.

8. Вегеш, М. Василь Маркуш / М. Вегеш // Вегеш, М. М. Історичні дослідження. – Т.V : Українська історична наука в портретах (XIX–XX ст.) / М. М. Вегеш. – Ужгород, 2000. – С. 184-188.

9. Вегеш, М. Василь Маркуш / М. Вегеш, Л. В. Горват // Вегеш, М. М. Історична наука в Ужгородському державному університеті : (матеріали до лекцій для студентів іст. ф-ту) / М. М. Вегеш, Л. В. Горват. – Ужгород : Вид-во УжДУ, 2000. – С. 32-36.

10. Дослідник Мараморощини Василь Маркуш // Вегеш, М. Ужгородський національний університет: історія і сьогодення / М. Вегеш ; відп. за вип. : М. Ю. Токар. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2007. – С. 107-109.

ЮВІЛЕЇ ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ – 2022 РІК

ТЕТЯНА ГРИГОРІВНА БАЛАЖ

70-річчя від дня народження (нар. 1952)

Тетяна Григорівна Балаж народилася 14 липня 1952 року в м. Вовчанськ Харківської області. Дитинство і шкільні роки пройшли в м. Умань. Вона з дитинства мріяла працювати в бібліотеці. Тому після школи вступала до Харківського інституту культури, але не пройшла конкурс. Працювала палітурником. У 1970 році успішно склала іспити і стала студенткою філологічного факультету Ужгородського державного університету. Опісля навчання її направили на роботу в школу с. Нижнє Селище Хустського р-ну. У 1977 році Тетяна Григорівна нарешті працевлаштувалась до Закарпатської обласної бібліотеки для дорослих. Вона займала посади бібліотекаря у відділі комплектування, потім у читальній залі, а згодом – завідувачки відділу.

З 1984 по 1995 рр. Тетяна Григорівна керувала профспілковою бібліотекою на заводі «Ужгородприлад». У 1995 р. повернулась до Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки. Тут вона займала посади бібліографа та головного бібліографа в Інформаційно-бібліографічному відділі (тепер Відділ наукової інформації та бібліографії).

Відповідальність та бажання навчатись сприяли підвищенню кваліфікації Тетяни Григорівни і сьогодні вона одна з кращих бібліографів бібліотеки. Тетяна Григорівна швидко опанувала новітні технології, що застосовуються у бібліотечних процесах. Більшість користувачів знають її саме завдяки оперативно наданим, вичерпним та аргументованим відповідям на запитання в рубриці «Віртуальна довідка» на сайті бібліотеки.

Значний внесок Тетяна Григорівна зробила в розвиток колективу бібліотеки, завдяки своїй принциповій позиції щодо захисту прав кожного працівника, незважаючи на їх посади. Тому вона була головою профспілкової організації 14 років (1996–2009 р.). Це були досить важкі роки для бібліотеки – невиплата зарпла-

ти, неопалювальні приміщення, фізична праця під час постійних ремонтів і т. і. Тетяна Григорівна працювала разом з дирекцією і завжди підтримувала працівників. Швидке вирішення проблем, які виникали у житті колективу, контроль за виплатою заробітної плати та справедливим розподілом премій, увага до дотримання правил охорони праці, врахування сімейних обставин при наданні відпусток, організація дозвілля працівників та їх дітей – все це значно сприяло згуртуванню працівників у колектив однодумців, який здатний долати будь-які труднощі. І це сприяло певним досягненням бібліотеки, підвищенню її авторитету в громаді.

ЛІДІЯ ІВАНІВНА ВІСНЕВСЬКА

90-річчя від дня народження (нар.1932)

Лідія Іванівна Вісневська народилася у 1932 році в с. Логвін Володарського району Київської обл. У 1950 році вона з відзнакою закінчила Хустський культосвітній технікум. Тоді ж вступила до Харківського бібліотечного інституту на заочну форму навчання. З 1950 по 1956 р. вона працювала в Закарпатській обласній бібліотеці для дорослих на посадах бібліотекаря, бібліографа, завідувачки читальної зали.

У 1956 р. Лідія Іванівна переїхала у м. Тячів, де була прийнята на посаду завідувачки читальної зали міської бібліотеки для дітей.

У 1963 р. її перевели на посаду завідувачки Тячівської районної бібліотеки для дорослих, де вона працювала понад 20 років. Під її керівництвом в районі успішно проводилась централізація районної бібліотечної мережі (1979 р.), значно поліпшився стан забезпечення книгою населення району, з'явились нові форми роботи з читачами, почали створюватись клуби за інтересами та інформаційні куточки в сільських філіях, активізувалась методична допомога сільським бібліотекарям, проводились загальносистемні масові заходи і т. ін.

Завдяки активній роботі директора Тячівської централізованої бібліотечної системи Лідії Іванівни Вісневської почав зростати авторитет бібліотек як серед керівництва району, так і серед населення.

Лідія Іванівна Вісневська нагороджена медаллю «За доблесну працю», почесними грамотами Міністерства культури УРСР, Закарпатського облісполкому, управління культури.

МАРІЯ ВАСИЛІВНА ГУМЕН

60-річчя від дня народження (нар. 1962)

Марія Василівна Гумен народилася в гірському мальовничому селі Люта, що на Березнянщині. З дитинства вона захоплювалась природою і обожнювала ходити у ліс за грибами, малиною чи чорницями. Це давало можливість підзаробити, згадати всі коломийки і відточувати майстерність їх виконання.

Після закінчення восьми класів вступила у Хустське культосвітнє училище. Привітну, готову першою подати руку допомоги у будь-якій ситуації, дзвінкоголосу та активну ученицю одразу обрали старостою класу. Дружню і веселу групу випускники пам'ятають і до сьогодні. Закінчила училище з відзнакою. Ще на державних іспитах талановиту студентку помітила тодішня директорка обласної бібліотеки для дорослих Ольга Павлівна Пудсакулич і запросила її у свій колектив. Так у 1981 році Марія Василівна розпочала свою трудову діяльність. Спочатку був відділ комплектування. Паралельно з трудовою діяльністю здобувала освіту на філологічному факультеті Ужгородського державного університету. Коли все вивчене, то можна ділитись досвідом з колегами. Це вже робить Марія Василівна як методист головної бібліотеки області. Її часто відряджали, адже працівники бібліотек області потребували фахової допомоги. Це зараз майже все доступне через мережу Інтернет, а тоді – ні нових підручників, ні розмаїття періодики. Не було такого району, де б не побувала Марія Василівна. Її любили і поважали за професіоналізм і толерантність.

А що вже говорити про організацію походів за грибами, яблуками чи іншими потребами колективу з низькими заробітними платами. Марія Василівна завжди була їх ініціатором і наперед пропонувала можливі локації. Колектив був дружній: святкували разом дні народження, ювілеї, весілля, професійні свята. Справжньою насолодою і доповненням до таких святкувань були тістечка, які з особливою любов'ю випікали Марія Василівна часто разом з Магдалиною Юріївною Дзямко, головним бібліотекарем з координації. Слід згадати, що маму Марії Василівни часто запрошували куховарити на весіллях, тому Марійка з ранніх років навчалась кулінарної майстерності. Вона не відмовляла у допомозі як колегам по роботі, так і користувачам. Якщо потрібно консультацію, довідку (бібліографічну, фактографічну) чи будь-яку іншу інформацію, то всі зна-

ли, що бібліограф Марія Василівна зробить все, щоб це відшукати в енциклопедіях, довідниках, покажчиках, каталогах. Це вже з появою Інтернету, працюючи на посаді завідувачки відділу інформаційно-бібліографічної роботи (потім – відділу наукової інформації та бібліографії), буде легше знаходити інформацію. І саме тоді буде впроваджено послугу віртуальна довідка, активізовано видавничу діяльність та проведення днів інформації, започатковано зустрічі з працівниками центру правової допомоги, створено регіональний інформаційний центр та ін. Програма ІРБІС, корпоративна каталогізація та інші інноваційні процеси бібліотечно-бібліографічної роботи – все це полегшує і підвищує оперативність надання послуг, але вимагає від кожного працівника бібліотеки (а від завідувачки відділу, особливо) постійно вдосконалювати свої знання і навички, шукати нових споживачів інформації, доводити свою необхідність. Праця бібліографа – один із найбільш складних процесів бібліотечної роботи. Вона потребує бездоганного знання стандартів, щоденної обробки великого масиву інформації: відбір, класифікація, систематизація із врахуванням наявного та потенційного попиту... Все необхідно зробити якісно, точно, швидко і надати користувачу. Адже користувач – найголовніше. Саме такі завдання ставить перед собою Марія Василівна. І якщо у відповідь почує слова вдячності, то це мотивує і колектив, і окремого працівника.

До Марії Василівни завжди звертаються молоді працівники за порадою, підтримкою, а часто, щоб просто поділитись своїми життєвими досягненнями чи проблемами. Компетентність, професійність, вміння вислухати і підтримати у потрібну хвилину – навички, які вкрай необхідні для бібліотечного працівника. Адже у бібліотеку щоденно звертаються користувачі за допомогою, за спілкуванням чи просто збагатитись тою чи іншою інформацією. Добро повертається сторицею. Саме цього хочеться побажати нашій колезі в ювілейний рік, а ще – міцного здоров'я, достатку, здійснення мрій і многая літ.

МАГДАЛИНА ЮРІЇВНА ДЗЯМКО

75-річчя від дня народження (1947–2017)

Магдалина Юріївна Дзямко народилась 1 серпня 1947 р. в с. Руські Комарівці Ужгородського р-ну Закарпатської обл.

У 1965 р. закінчила середню школу і через важку хворобу певний час не працювала і не навчалася. У 1969 р. вступила на бібліотечне відділення Хустського культурно-освітнього училища заочної форми навчання та була прийнята на посаду завідувачки Руськокомарівської сільської бібліотеки, а згодом переведена в с. Минай. Вона працювала і заочно навчалась в Київському державному інституті культури ім. О. Корнійчука. У 1971 р. її призначили завідувачкою читальної зали, потім – абонементу, а згодом і методистом Ужгородської районної бібліотеки для дорослих (що знаходилась в с. Дравці, а пізніше в м. Чоп). Як методист вона надавала кваліфіковану допомогу сільським бібліотекарям. До людей Магдалина Юріївна ставилась з повагою і завжди намагалась допомогти. З 1976 по 1981 рр. вона працювала в Закарпатській обласній бібліотеці для дорослих на посадах бібліотекаря, старшого бібліотекаря, завідувачки відділу міського абонемента. В той час в колгоспах, радгоспах (в червоних кутках) активно організовували «бібліотечки» довідково-інформаційних фондів (ДІФи), за наповнення та діяльність яких відповідали сільські бібліотекарі, а більш крупні підприємства створювали спеціальні підрозділи. З 1978 по 1981 рр. саме такий підрозділ Закарпатського ВКП інституту «Укрсільгосптехпроєкт» очолювала Магдалина Юріївна. Вона мала неабиякий авторитет серед співробітників. З 1982 по 2001 рр. Магдалина Юріївна займала посади бібліографа, старшого та головного бібліотекаря, завідувачки відділу Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки. Певний час вона займалась питаннями координації роботи бібліотек різних систем і відомств в місті та області, була головою ради. Вона вміла примирити колег і переконати прийняти найбільш ефективні і сприятливі для всіх рішення, достойно представляла бібліотеку на Всеукраїнських нарадах та семінарах.

Магдалина Юріївна була висококваліфікованим бібліотекарем і надзвичайно відповідальною людиною. На будь-якій посаді вона сприяла успішному виконанню завдань та дбала про надання якісних послуг користувачам. Її неодноразово відзначали подяками, почесними грамотами Закарпатського обласного виконавчого комітету, управління культури, а найбільша її нагорода – повага і любов колег та велика вдячність читачів.

ОЛЬГА ОСТАПІВНА КОВАЛЬЧУК (СТОКОЛОС)

100-річчя від дня народження (1922–1991)

Ольга Остапівна Ковальчук народилась 6 січня 1922 р. в родині селянина-бідняка в с. Новоселиця Катеринопільського р-ну Черкаської обл. Вона закінчила середню школу і тут же працювала піонервожатою. У червні 1941 р. вона була евакуйована в м. Кіровобад Таджикської РСР, де працювала на бавовняному заводі, виконувала різні роботи, заміняючи чоловіків, які пішли на фронт. Повернулась в Україну у 1946 р. і працювала секретарем-машиністкою Катеринопільського райкому партії. У той час вважали гострою потребою забезпечити Західну Україну «ідеологічно вихованими» кадрами. Грамотну, активну дівчину, що вже була відзначена державною нагородою за працю під час війни, направили до Львівського технікуму культосвітніх працівників, а після завершення навчання – в Закарпатську область. Ольга Остапівна працювала на посаді інспектора по роботі з кадрами відділу культосвітньої роботи облісполкому. З 1947 р. вона була призначена в Закарпатську обласну бібліотеку для дорослих, де пройшла практику у всіх структурних підрозділах та на всіх посадах, і вісім років (1954–1962) була її директором. У 1954 р. заочно закінчила Харківський бібліотечний інститут. У 1976 році в Україні розпочалась реорганізація бібліотечної мережі. Ользі Остапівні доручають провести всі організаційні заходи щодо створення Ужгородської міської централізованої системи. І вона впродовж 1976–1978 рр. успішно впоралася з цим завданням.

Вона була вольовою, безкомпромісною та фахівцем своєї справи. А також мала великий вплив на молодь, вчила пишатись своєю професією, з повагою ставилась до людей, а відтак заслужено отримувала їх повагу.

Ольга Остапівна Ковальчук нагороджена двома медалями за працю (одна з них – «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941–1945 рр.»), знаками «Ветеран праці», «Переможець соціалістичного змагання», «Відмінник культосвітньої роботи», почесними грамотами Закарпатського облісполкома та управління культури.

ЛАРИСА ОЛЕКСАНДРІВНА МЕЛЬНИК

70-річчя від дня народження (нар. 1952)

Лариса Олександрівна Мельник народилася 22 червня 1952 року у Великому Березному на Закарпатті у родині службовців. У 1973 році стала студенткою філологічного факультету Ужгородського університету. Саме тоді виникла тісна співпраця студентки-першокурсниці з працівниками бібліотеки, коли вона почала активно працювати над популярною серед студентів та викладачів стінгазетою «Бібліотекар і читач». Лариса художньо оформляла газети, підбирала цікавий матеріал, сама почала писати статті. З 1979 року після закінчення університету Лариса Олександрівна працює в книгозбірні бібліографом, невдовзі головним бібліографом у довідково-бібліографічному відділі. З 1985 року вона очолює довідково-бібліографічний відділ бібліотеки, який під її керівництвом працює злагоджено, віддано, з ентузіазмом, виконує складні сучасні завдання, пов'язані з використанням новітніх інформаційних технологій. Цю чарівну і привітну жінку поважають колеги, викладачі і студенти за знання і досвід, бібліографічну інтуїцію, високу якість обслуговування, професіоналізм.

За час її завідування в довідково-бібліографічному відділі пожвавилась наукова робота. Під її керівництвом та за її безпосередньої участі відділ підготував близько 50 бібліографічних покажчиків, що свідчить про вагомий внесок структурного підрозділу у розвиток науково-бібліографічної діяльності книгозбірні в цілому.

Сьогодні у науковому доробку Лариси Мельник налічується чимало біобібліографічних покажчиків, наукових збірників, публікацій. Під її керівництвом та за її безпосередньої участі вийшли в світ цикли бібліографічних видань: тематичні, присвячені актуальним проблемам історії та розвитку суспільства (інтернаціональне виховання студентів в УжНУ, розвиток і вивчення української мови, хунгарологія в Ужгородському університеті, голодомор в Україні тощо); присвячені відомим особистостям в історії Закарпаття (Юрій Венелін-Гуца, Олександр Духнович, Василь Довгович); присвячені плеяді вчених Ужгородського університету (Я. І. Штернберг, В. І. Комендар, В. Г. Чумак, В. С. Шеверя, П. П. Чучка, В. І. Ніколайчук, І. М. Сенько, М. В. Олашин, Н. С. Ференц та ін.); цикл видань з бібліографічного краєзнавства, які висвітлюють життя та

діяльність відомих особистостей краю (Олена Рудловчак, Людвіг Філіп, Павло Федака, Іван Чендей, Володимир Фединишинець); які містять бібліографічний супровід мистецьких видань Закарпаття; цикл видань, що фіксують науковий доробок науковців та викладачів УжНУ (наприклад, видання «Основні праці викладачів та співробітників Ужгородського національного університету (1991–2015)», яке присвячене 70-річчю університету і вміщує 5617 назв наукових праць, та багато інших бібліографічних видань). За її редакції та активної участі у підготовці вийшли останнім часом три збірники матеріалів інтернет-конференцій.

Знаковою подією в житті бібліотеки стала підготовка та вихід у світ монографії «Наукова бібліотека Ужгородського національного університету: від джерел до сучасності» (Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2021), яка вже отримала значний резонанс серед наукової спільноти. Лариса Олександрівна стала авторкою п'яти розділів і виконавицею загального упорядкування та редагування монографічного видання, в якому досліджуються історія виникнення, етапи становлення та розвиток книгозбірні закладу вищої освіти Закарпаття. Зібрані нею архівні матеріали, спогади, унікальні фотоматеріали зафіксували буденне та святкове життя бібліотечної установи.

Сьогодні Лариса Мельник продовжує наукові дослідження, які поєднує з обслуговуванням користувачів книгозбірні. Разом із колегами-бібліографами виконує віртуальні довідки, створює бібліографічні бази даних, вивчає і застосовує міжнародні стандарти бібліографічних посилань в наукових роботах, упорядковує та редагує нові бібліотечні видання до друку. Лариса Мельник сповнена нових ідей і планів для успішного розвитку та процвітання своєї улюбленої «Скарбниці духовності».

Марія Медведь

ГАЛИНА ВАСИЛІВНА МИТРОВКА

75-річчя від дня народження (1947–2014)

Галина Василівна Митровка народилася 2 січня 1947 р. у м. Ковель Волинської обл. Її батько був росіянином, кадровим вій-

ськовим, а мама – українкою, швачкою. Вони виховували єдину доньку у строгості, повазі до праці, батьків та любові до людей.

По закінченні середньої школи у 1965 році, поборовши великий конкурс на вступних іспитах, дівчина стає студенткою факультету книгознавства Харківського державного інституту культури. Саме тут вона зустріла кохання свого життя – Михайла Митровку. Зараз він знаний діяч культури, заслужений працівник культури України, автор декількох книг про розвиток культури Закарпаття. Він був директором Ужгородського училища (коледжу) культури, ініціатором створення і керівником Ужгородського факультету Київського національного університету культури і мистецтв. Після завершення інституту разом з чоловіком вона приїхала в Ужгород і Срібна Земля назавжди стала їй рідною домівкою.

У 1970 році за направленням вишу вона призначена на посаду бібліографа Бібліотечного колектору облкниготоргу, підпорядкованого управлінню у справах видавництв, поліграфії і книжкової торгівлі Закарпатського обласного виконавчого комітету. Незабаром була переведена на посаду старшого бібліографа, а у 1975 році – директора. Дії енергійної Галини Василівни на посаді керівника були по-справжньому інноваційними. Вона активно вивчала книжковий ринок: відвідувала видавництва, книжкові ярмарки, зустрічалася з авторами; вивчала інфраструктуру кожного регіону, його можливості, читацький попит (багатомовність, культурний потенціал). Вона особисто виїжджала із зразками нових надходжень до бібліотекарів задля отримання безпомилкових замовлень, адже суми коштів на комплектування завжди були обмежені. Багато років існував дефіцит хороших книг. Не лише української, але й світової літератури в бібліотеках не вистачало. У 1974 р. колектор почав працювати з книгами цільового призначення «Бібліотечна серія», а пізніше «Шкільна бібліотека». Галина Василівна витримала не одне «лагідне прохання» від різних впливових осіб і відмовлялась продавати їм книги цих серій, турбуючись щоб кожна з них надійшла саме до бібліотек.

Завдяки ініціативності Галини Іванівни та вмінню реагувати на вимоги часу бібліотечний колектор Закарпатського обласного книготоргу протягом 20 років вважався одним з найкращих в Україні. З 1978 року він один з перших організував централізовану бібліотечну обробку творів друку. Тобто бібліотеки отримували технічно оброблені та засистематизовані книги з каталожними картками. Невеликому жіночому колективу колектору було нелег-

ко, адже більшість операцій – тяжка фізична праця. Вміле керування, начитаність, ерудованість, інтелігентність та повага до людей допомагали Галині Василівні Митровці створити дружній колектив і вчасно та якісно виконувати найважчі завдання. Бібліотечний колектор забезпечував літературою понад 2 тис. бібліотек області: системи Міністерства культури, шкільні, санаторні, турбазівські, профспілкові та технічні, на підприємствах і військових частинах та ін.

Галину Василівну неодноразово нагороджували Почесними грамотами від Держкомітету з преси, Укркниги, виконкому обласної ради. Проте найбільша її нагорода – вдячність бібліотекарів та читачів за книги (у т. ч. і з власної бібліотеки). Фонди деяких бібліотек практично знищив паводок 1998 року. Бібліотечні працівники області й понині з теплотою згадують Митровку Галину Василівну як досвідченого фахівця, мудру людину з активною громадянською позицією. Саме такі особистості і є справжньою елітою суспільства.

Безмежна вдячність засновникам та укладачам цього вкрай потрібного бібліографічного посібника за пам'ять про людей, які були найпомітнішими постатями серед подвижників бібліотечної та книгорозповсюджувальної справи на Закарпатті.

Ганна Черевко

ГАННА ІВАНІВНА МІСЕВРА

75-річчя від дня народження (нар. 1947)

Ганна Іванівна Місевра народилася 6 жовтня 1947 року в с. Яблуново Мукачівського району в сім'ї селянина. Вона закінчила Станівську школу. У 1966 році тимчасово займала посади завідувачки клубу с. Новоселиця, потім бібліотек сіл Дубино, Синяк, Зняцево-Вінково та бібліотекаря с. Чинадієво. Ганна Іванівна навчалась заочно на бібліотечному відділенні Хустського культурно-освітнього училища, а після закінчення навчання була призначена бібліотекарем читальної зали Мукачівської міської бібліотеки, де працювала з 1969 по 1972 рік. Згодом з чоловіком переїхала до Ужгорода. Декілька місяців вона була бібліотекарем

відділу комплектування в Закарпатській обласній бібліотеці для дітей ім. Д. Вакарова, потім бібліотекарем відділу книгозберігання Закарпатської обласної бібліотеки для дорослих (нині – комунальний заклад «Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф. Потушняка» Закарпатської обласної ради). З 1985 по 2010 рр. Ганна Іванівна очолювала відділ комплектування. За цей час бібліотеки пережили багато труднощів, пов'язаних з відсутністю повноцінного фінансування поповнення фондів. Ситуацію значно ускладнювали листопадова повінь 1998 р. та повінь 2008 р. (знищено близько 100 тис. прим. книг та періодики в підвальних приміщеннях обласної бібліотеки). Частину фондів відновили завдяки всеукраїнській акції «Видавництва і бібліотеки – читачам Закарпаття». Понад 70,0 тис. прим. розподілено відділом комплектування до сільських бібліотек. Як одна з найбільш досвідчених у питаннях роботи з фондом та відданих бібліотечній справі працівників Ганна Іванівна намагалась знаходити все нові й нові джерела поповнення фондів. Бібліотекарі жартували, що «якщо книга з'явиться на Марсі, то Місевра за нею злітає». Вона налагоджувала та підтримувала зв'язки з авторами, видавництвами, книготоргівельними організаціями, читачами, завдяки яким отримувала для своєї бібліотеки та бібліотек області сотні і тисячі подарованих книг. Книги вона любить незалежно від їх змісту і призначення. Збереження фонду для неї було найважливішим завданням. Щоб списати будь-який примірник треба було «набратись терпіння» і переконати її підписати акт.

Ганна Іванівна неодноразово отримувала подяки, почесні грамоти від Закарпатської обласної ради, Закарпатської облдержадміністрації та управління культури ОДА.

У жовтні 2010 року Місевра Ганна Іванівна пішла на заслужений відпочинок, але довго без бібліотеки не витримала і повернулася. Нехай в гардероб, але близько до книг!

ГАЛИНА ВАСИЛІВНА ПРИЙМАК

70-річчя від дня народження (нар.1952)

Галина Василівна Приймак народилася 30 вересня 1952 року у смт. Ясіня Рахівського району Закарпатської області в сім'ї робіт-

ників. У 1972 році вона закінчила Хустське культосвітнє училище, а у 1979 р. – Рівненський державний інститут культури.

Свій трудовий шлях Галина Василівна розпочинала у 1969 році в сільській бібліотеці присілку Лопушанка (смт. Ясіня). Активність молодої бібліотекарки була помічена керівництвом і її перевели в селищну бібліотеку смт. Ясіня, де працювала до 1978 року. З кінця 1979 року по 1999 рік Галина Василівна займала посади старшого бібліографа, завідувачки науково-методичного відділу та заступника директора, а з червня 1999 року по лютий 2021 року – директора Рахівської централізованої бібліотечної системи (далі – ЦБС).

Саме на цій посаді проявився талант організатора, який Галина Василівна спрямовувала на встановлення зв'язків з громадськістю, національно-культурними товариствами, владними структурами та налагодження з ними співпраці задля розвитку бібліотек своєї ЦБС. Її бібліотека була у п'ятірці найкращих. До неї приїздили за досвідом не лише колеги з області, а й з інших регіонів України та навіть країн-сусідів (Румунії та Угорщини). Галину Василівну неодноразово відзначали почесними грамотами Міністерства культури України, Закарпатського обласного управління культури, районного відділу та різних громадських організацій.

Впродовж всього життя вона навчалась новому в своїй професії і впроваджувала це в діяльність бібліотек. Новітні технології також першими з'являлись в бібліотеках району. Бібліотеки були активними і в соціальних мережах. Рахівська ЦБС була першою в області, на базі якої проведено семінар з питань створення «Центрів регіональної інформації». Тут вперше через бібліотеку будь-хто міг звернутись до представників органів місцевої влади і отримати відповіді завдяки відкритій «Поштовій скриньці». Тобто діяльність бібліотек була інноваційною і соціально-орієнтованою.

Особлива увага бібліотек Рахівщини приділялась питанням краєзнавчої тематики. Тут працює клуб «Краяни». А участь у міжрегіональному інноваційному проєкті з профорієнтації учнівської молоді «Профікемп» зробила бібліотеку відомою всій Україні. І разом з тим бібліотека показала чудову Рахівщину.

У зв'язку з адміністративно-територіальної реформою Рахівська ЦБС була розформована і з 24 лютого 2021 року Галина Василівна Приймак працювала директором новоствореної Рахівської публічної бібліотеки Рахівської міської ради, налагоджуючи діяльність бібліотек в нових умовах.

21 липня 2021 р. вона пішла на заслужений відпочинок.

СВІТЛАНА ПАВЛІВНА СЛЄПНЬОВА

75-річчя від дня народження (нар. 1947)

Світлана Павлівна Слєпньова всю свою трудову діяльність присвятила бібліотечній справі. Народилася 9 листопада 1947 року у м. Стокгольм (Швеція). З 1955 року родина Слєпньових живе на Закарпатті.

У 1966 році після закінчення Ужгородської СШ № 9 Світлана Слєпньова вступає в Ужгородський державний університет на історичний факультет (заочне відділення). Одночасно розпочинає свою трудову діяльність в університетській бібліотеці, в якій працює на посаді бібліотекаря. У 1975 році переведена на посаду завідувачки сектору бібліотеки. Очолює читальну залу універсальної літератури з 1975 року до 2015 року. З 2016 р. вона працює на посаді бібліотекаря першої категорії. У трудовій книжці Світлани Павлівни містяться всього три записи, які фіксують її переміщення на посадах у рамках одного закладу – бібліотеки.

У Науковій бібліотеці Ужгородського національного університету Світлана Павлівна працює понад 50 років, із них 40 років – очолювала читальну залу універсальної літератури книгозбірні, яка завжди була найулюбленішим структурним підрозділом серед читачів завдяки самовідданій праці її працівників. Популярність зали обумовлена не тільки добре продуманим, чітко організованим підбором навчальної, наукової та художньої літератури, але й атмосферою затишку, доброзичливості, увагою до кожного відвідувача, бажанням знайти необхідну літературу. Вона створила особливе книжкове ядро – «бібліотека в бібліотеці», в якій читач завжди міг знайти найнеобхідніші видання в якнайкоротший термін.

Світлана Слєпньова розгорнула активну діяльність з організації виставкової роботи, починаючи з 1960-х років, коли виставки були найважливішим засобом інформації читачів про новинки наукової та художньої літератури. Виставки влаштовувалися до знаменних історичних дат, до ювілеїв визначних особистостей, популяризували науковий доробок вчених Ужгородського університету, літературу з краєзнавства. Світлана Слєпньова щоденно видавала читачам сотні примірників із допоміжного книжкового фонду відділу разом із іншими працівницями читальної зали. Вони, безумовно, стали для студентів першими помічниками у їх

навчанні, допомагали їм готувати реферати, курсові, дипломні роботи, забезпечували студентів необхідною науковою та навчальною літературою.

Світлана Павлівна є справжнім професіоналом бібліотечної справи. Вона і сьогодні надає консультації, практичну допомогу з найрізноманітніших питань навчального процесу, пропагує літературу за допомогою сучасних віртуальних виставок, безвідмовно надає допомогу всім, хто її потребує. Її енергія, ентузіазм, ерудиція, талант організатора, інтелігентність і делікатність здобули їй повагу серед студентів, викладачів, колег по роботі.

Світлана Слєпньова бере активну участь у суспільному житті міста і рідної бібліотеки. Багато років вона очолює бібліотечний профком. Ніхто не вміє краще за неї привітати своїх колег та ветеранів бібліотечної справи, з гумором оцінити невтішні події сучасного життя, влаштувати несподівані святкові сюрпризи для колективу.

Нині Світлана Павлівна Слєпньова, сповнена кипучої енергії, ентузіазму та великого практичного досвіду, зустрічає свій ювілей. Своєю діловитістю, працездатністю, відданістю улюбленій справі вона заслужила шану, любов і щире визнання колег.

Лариса Мельник

КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ ДАТ І ПОДІЙ 2022 РОКУ

*Організація Об'єднаних Націй **2022 рік** оголосила*
Міжнародним роком кустарного рибальства та аквакультури (A/72/L.12)
Міжнародним роком скла (A/75/L.84)

Генеральна Асамблея ООН оголосила
2021–2030 рр. Десятиріччям Організації Об'єднаних Націй по відновленню екосистем (A/RES/73/284)
2021–2030 рр. Десятиріччям науки про океан в інтересах сталого розвитку (A/RES/72/73)
2019–2028 рр. Десятиріччям сімейних фермерських господарств (A/RES/72/239)
2019–2028 рр. Десятиріччям миру в пам'ять Нельсона Мандели (A/RES/73/1)
2018–2028 рр. Міжнародним десятиріччям дій «Вода для сталого розвитку» (A/RES/71/222)
2018–2027 рр. Третє Десятиріччя Організації Об'єднаних Націй по боротьбі з бідністю (A/RES/72/233)
2016–2025 рр. Десятиріччям дій Організації Об'єднаних Націй з проблем харчування (A/RES/70/259)
2015–2024 рр. Міжнародним десятиріччям осіб африканського походження (A/RES/68/237)
2014–2024 рр. Десятиріччям постійної енергетики для всіх (A/RES/67/215)
2013–2022 рр. Десятиріччям зближення культур (A/RES/67/104)

В Україні
2011–2030 рр. оголошені Верховною Радою України періодом розвитку Загальнодержавної програми мінерально-сировинної бази України (Постанова № 3268-VI від 21.04.2011 р.)
Указом Президента України «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння

створенню єдиного культурного простору України» №156/2018 від 31.05.2018 р. оголошено, що з 2018 року в Україні починається десятиліття української мови, та затверджено державну цільову програму на 2018–2028 роки.

ЮНЕСКО оголосила місто Гвадалахара (Мексика) Всесвітньою столицею книги 2022 року. Книжковою столицею місто офіційно стане 23 квітня 2022 року, у Всесвітній день книги та авторського права.

Міста, названі книжковою столицею світу, зобов'язані популяризувати книжки і читання та організовувати відповідні заходи протягом року.

Гвадалахара стане 22-ою Книжковою столицею світу слідом за Тбілісі (столиця Грузії). Перед ним цей статус отримували: Куала-Лумпур, Малайзія (2020), Шарджа, ОАЕ (2019), Афіни, Греція (2018), Конакрі, Гвінея (2017), Вроцлав, Польща (2016), Інчхон, Південна Корея (2015), Порт-Гаркорт, Нігерія (2014), Бангкок, Таїланд (2013), Єреван, Вірменія (2012), Буенос-Айрес, Аргентина (2011), Любляна, Словенія (2010), Бейрут, Ліван (2009), Амстердам, Нідерланди (2008), Богота, Колумбія (2007), Турин, Італія (2006), Монреаль, Канада (2005), Антверпен, Бельгія (2004), Нью-Делі, Індія (2003), Александрія, Єгипет (2002) та Мадрид, Іспанія (2001).

ЗНАМЕННІ ДАТИ У ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОМУ ТА КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ 2022 РОКУ

835 років з часу першої літописної згадки назви «Україна» стосовно земель південної Київщини та Переяславщини (1187);

655 років з часу надання місту Галичу Магдебурзького права (1367);

510 років перемоги українсько-литовського війська на чолі з князем К. І. Острозьким у битві з татарами під Вишневцем (1512);

390 років від початку діяльності Києво-Могилянського колегіуму (1632);

335 років з часу обрання гетьманом України Івана Степановича Мазепи (25.07.1687);

210 років з часу заснування Нікітського ботанічного саду (1812);

205 років з часу заснування Рішельєвського ліцею в місті Одесі (травень 1817);

205 років з часу заснування державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (травень 1817 р.);

185 років з початку будівництва оперного театру у Львові (архітектори: Л. Пихаль, І. Зальцман) (1837);

185 років з часу виходу першого західноукраїнського альманаху «Русалка Дністровая», підготовленого діячами літературного гуртка «Руська трійця» (1837);

185 років з початку спорудження будівлі Київського Університету (архітектор В. І. Беретті) (1837);

160 років від початку проектування та будівництва Володимирського кафедрального собору (архітектори: І. Шторм, П. Спарро, О. Беретті) (1862);

155 років з часу заснування Національного академічного театру опери та балету імені Тараса Шевченка в місті Києві (1867);

155 років з часу заснування Ботанічного саду Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (1867);

105 років з часу заснування Херсонського державного університету (1917);

105 років з часу утворення Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки Національної академії аграрних наук України (1917);

105 років з часу заснування «Союзу українок» (1917);

105 років з часу початку Української революції та з дня утворення Української Центральної Ради (17.03.1917);

105 років з часу заснування приватного акціонерного товариства лікувально-оздоровчих закладів «Миргородкурорт» (квітень 1917 р.);

105 років з часу початку роботи Всеукраїнського національного конгресу, першого представницького форуму українського руху (19-21.04.1917);

105 років з часу утворення Першого українського полку імені Богдана Хмельницького та початку формування українських збройних сил (01.05.1917);

105 років з дня ухвалення І Універсалу Української Центральної Ради (23.06.1917);

105 років з дня утворення Генерального Секретаріату Української Центральної Ради – першого українського уряду (28.06.1917);

105 років з часу заснування Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського (вересень 1917 р.);

105 років з часу проведення Всеукраїнського з'їзду вільного козацтва в Чигирині (16-20.10.1917);

105 років з дня проголошення Української Народної Республіки ІІІ Універсалом Української Центральної Ради (20.11.1917);

105 років з часу заснування Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури (грудень 1917);

105 років з часу проведення першого Курултаю кримськотатарського народу (09.12.1917, за старим стилем – 26.11.1917);

105 років з дня утворення Генерального Суду Української Народної Республіки (правонаступник – Верховний Суд України) (15.12.1917);

105 років з початку збройного опору Української Народної Республіки проти російської агресії (17.12.1917);

105 років з дня утворення Головної скарбниці Української Народної Республіки (тепер – Державна казначейська служба

України) та Українського державного банку (тепер – Національний банк України) (22.12.1917);

105 років з дня утворення Генерального секретарства міжнародних справ Української Народної Республіки (22.12.1917);

100 років з часу створення Книжкової палати України (27.06.1922);

100 років з часу створення Київського сільськогосподарського інституту (нині Національний університет біоресурсів і природокористування) (1922);

100 років з часу створення Л. С. Курбасом театру «Березіль» (1922);

100 років з часу створення Національного інституту фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського Академії медичних наук України (1922);

90 років вшанування пам'яті жертв голодомору (1932);

90 років з часу створення Донецької області (02.07.1932);

90 років з часу створення Чернігівської області (15.10.1932);

90 років з часу урочистого відкриття Дніпрогесу (10.10.1932);

90 років з часу створення Спілки композиторів України (2.06.1932);

85 років з часу заснування Донецького національного університету імені Василя Стуса (1937);

80 років з початку формування Української повстанської армії (1942);

80 років з початку формування на Волині Української повстанської армії (1942);

80 років з початку звільнення України від німецько-фашистських окупантів (18.12.1942);

75 років з часу заснування Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (жовтень 1947 р.);

55 років з часу заснування Світового Конгресу Українців (1967);

55 років з часу заснування Національної бібліотеки України для дітей (1967);

55 років з дня заснування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (13.01.1967);

30 років з часу затвердження Президією Верховної Ради України Указу «Про Державний гімн України» (15.01.1992);

30 років з часу участі України в операціях Миротворчих Сил Організації Об'єднаних Націй (1992);

30 років з дня передання останнім Президентом Української Народної Республіки в екзилі Миколою Плав'юком клейнодів Української Народної Республіки і грамоти про правонаступництво першому Президенту України Леоніду Кравчуку (22.08.1992).

***

255 років тому народився Артемій Ведель, український композитор, хоровий диригент, співак, скрипаль (1767–1808)

205 років тому народився Михайло Миколайович Петренко, український поет-романтик (1817–1862)

Січень

1 – Новий рік. Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю

1 – Всесвітній день миру. Проголошено папою Павлом VI. Відзначається з 1968 р.

1 – 76 років від дня відкриття першої сесії Генеральної Асамблеї ООН (1946)

1 – 165 років тому народився Степан Іванович Ерастов, український громадсько-політичний діяч, меценат (1857–1933)

1 – 85 років тому народився Віктор Іванович Кава, український письменник, автор багатьох дитячих книжок, лауреат премії імені Лесі Українки (1937–2004)

1 – 65 років тому народився Василь Дмитрович Кожелянко, український письменник (1957–2008)

2 – 135 років тому народився Микола Андрійович Чайковський, український математик, педагог (1887–1970)

2 – 95 років тому народився Віктор Панасович Іванисенко, український літературознавець і критик (1927–1997)

2 – 75 років тому народилася Галина Іванівна Галинська, українська художниця-ілюстраторка (1947)

3 – 155 років тому народилася Євгенія Іванівна Бохенська, українська письменниця, публіцистка (1867–1944)

3 – 130 років тому народився Джон Роналд Руел Толкін, англійський письменник, один із фундаторів жанрового різновиду фантастики – фентезі (1892–1973)

3 – 105 років тому народився Юрій Олексійович Митропольський, український вчений у галузі математичної фізики, теорії нелінійних коливань і нелінійних диференціальних рівнянь, Герой України (1917–2008)
3 – 80 років тому народився Анатолій Григорович Погрібний, український літературознавець, письменник, публіцист, політичний, культурний і громадський діяч (1942–2007)
4 – Всесвітній день азбуки Брайля. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/73/161 від 17.12.2018 р.)
4 – 185 років тому народився Павло Гнатович Житецький, український мовознавець, педагог, громадський діяч (1837–1911)
5 – 185 років тому народився Стефан Васильович Кульженко, український друкар, книговидавець (1837–1906)
5 – 90 років тому народився Умберто Еко, італійський письменник, філософ, лінгвіст, літературний критик (1932–2016)
6 – 176 років тому Тарас Григорович Шевченко написав «Заповіт» (1846)
6 – 220 років тому народився Іон Еліаде-Редулеску, румунський письменник, просвітитель і громадський діяч (1802–1872)
6 – 125 років тому народився Петер Вереш, угорський письменник, лауреат премії ім. Кошута (1897–1970)
6 – 105 років тому народився Юрій Олексійович Івакін, український письменник, літературознавець, дослідник творчості Т. Г. Шевченка (1917–1983)
6 – 85 років тому народився Микола Феодосійович Кагарлицький, український письменник, мистецтвознавець, перекладач (1937–2015)
7 – Різдво Христове (за юліанським календарем). Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
7 – 95 років тому народився Ростислав Андрійович Братунь, український поет, громадський і державний діяч (1927–1995)
7 – 80 років тому народився Тарас Юрійович Салига, український письменник, журналіст, науковець (1942)
8 – 130 років тому народився Поль Вайян-Кутюр'є, французький письменник (1892–1937)
8 – 110 років тому народився Аркадій Дмитрович Філіпенко, український композитор (1912–1983)
8 – 80 років тому народився Стівен Вільям Гокінг, англійський фізик-теоретик, космолог, автор багатьох книжок (1942–2018)

9 – 175 років тому народився Семен Петрович Ярошенко, політичний діяч і математик (1847–1917)
9 – 95 років тому народився Юрій Костянтинович Голобородько, український прозаїк (1927–2009)
10 – 425 років тому народився Петро Симонович Могила, український політичний, церковний і освітній діяч, митрополит Київський і Галицький (1597–1647)
12 – День українського політв'язня. Ініціатором його запровадження був В'ячеслав Чорновіл (1975)
12 – 115 років тому народився Сергій Павлович Корольов, український вчений у галузі ракетобудування та космонавтики, конструктор (1907–1966)
13 – 180 років тому народився Василь Семенович Мова, український письменник, поет, філолог (1842–1891)
13 – 145 років тому народився Левко Макарович Мацієвич, український інженер, суднобудівник, громадський діяч (1877–1910)
14 – Всесвітній день логіки. Відзначається щорічно згідно з рішенням 40-ої сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО від 13.11.2019 р.
14 – Новий рік за старим стилем. День пам'яті Василія Великого
14 – 130 років тому народився Гордій Максимович Коцюба (справжнє прізвище – Коцегуб), український письменник, публіцист (1892–1939)
14 – 120 років тому народився Василь Петрович Минко, український письменник (1902–1989)
14 – 110 років тому народився Андрій Володимирович Трипільський, український літературознавець, мистецтвознавець, критик, прозаїк (1912–1983)
14 – 85 років тому народився Євген Пилипович Гуцало, український письменник, журналіст, поет і кіносценарист (1937–1995)
14 – 140 років тому народився Іван Огієнко, український мовознавець, письменник, перекладач, церковний і громадський діяч (1882–1972)
15 – 30 років тому Президія Верховної Ради України ухвалила Указ про Державний гімн України (затверджено музичну редакцію, автором якої є М. М. Вербицький) (1992)
15 – 400 років тому народився Мольєр (справжнє ім'я та прізвище – Жан Батист Поклен), французький драматург і громадський діяч (1622–1673)

15 – 115 років тому народився Еміл Коложвар Грандпіер, угорський письменник, критик, перекладач (1907–1992)
15 – 115 років тому народився Сергій Сергійович Жданов, український композитор, піаніст (1907–1968)
16 – День пам'яті захисників Донецького аеропорту
16 – 175 років тому народився Калман Міксат, угорський письменник, журналіст, редактор (1847–1910)
16 – 135 років тому народився Іван Іванович Завадовський, український мовознавець і педагог (1887–1932)
17 – 150 років тому народився Антон Якович Шабленко, український письменник (1872–1930)
17 – 80 років тому народився Роман Дмитрович Горак, український письменник, прозаїк, франкознавець (1942)
18 – 155 років тому народився Рубен Даріо, нікарагуанський поет (1867–1916)
19 – 110 років тому народився Тимофій Васильович Левчук, український кінорежисер, педагог (1912–1998)
20 – 145 років тому народився Микола Клеофасійович Альбиківський, український драматург, актор і театральний діяч (1877–після 1937)
22 – День Соборності України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 871/2014 від 13.11.2014 р.
22 – 103 роки тому Директорія Української Народної Республіки проголосила на Софіївській площі в Києві злуку всіх українських земель (західних і східних) в єдину Українську Державу (1919)
22-23 –30 років тому в Києві відбувся Перший Світовий конгрес українців (1992)
22 – 145 років тому народився Болеслав Станіслав Лесьмян, польський письменник (1877–1937)
22 – 115 років тому народився Микола Андрійович Лівицький, український громадський та політичний діяч, Президент Української Народної Республіки в екзилі (1907–1989)
23 – 115 років тому народився Ендре Домановський, угорський художник (1907–1974)
23 – 120 років тому народився Павло Матвійович Усенко, український поет, журналіст (1902 –1975)
24 – Міжнародний день освіти. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/73/25 від 03.12.2018 р.)

24 – День зовнішньої розвідки України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 381/18 від 22.11.2018 р.
24 – 290 років тому народився П'єр-Огюстен Карон де Бомарше, французький драматург і публіцист (1732–1799)
24 – 85 років тому народився Ференц Барань, угорський поет, перекладач, редактор (1937)
25 – 140 років тому народилася Вірджинія Вульф, англійська письменниця, літературна критикиня (1882–1941)
26 – Всесвітній день митниці (митника). Відзначається щорічно з 1983 року
26 – День працівника контрольно-ревізійної служби України. Відзначається згідно з Закону «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» № 2939–XII від 26.01.1993 р.
26 – 245 років тому народився Василь Якович Ломиковський, український історик, етнограф, перекладач (1777–1848)
27 – Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/60/7 від 21.11.2005 р.)
27 – 190 років тому народився Льюїс Керрол, англійський письменник, математик, філософ (1832–1898)
27 – 95 років тому народився Олекса (Олексій) Іванович Тихий, український дисидент, правозахисник, педагог, мовознавець, член-засновник Української Гельсінської групи (1927–1984)
28 – 30 років тому Верховна Рада України ухвалила постанову № 2067-XII від 28.01.1992 р. «Про Державний прапор України»
28 – 135 років тому народився Елемер Вашш, угорський художник (1887–1957)
29 – День пам'яті Героїв Крут. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 15/07 від 15.01.2007 р.
29 – 150 років тому народився Вісенте Бласко Ібаньєс, іспанський письменник і політичний діяч (1867–1928)
30 – Всесвітній день допомоги хворим на проказу. Відзначається щорічно з 1954 року
31 – 215 років тому народився Франц Петер Шуберт, австрійський композитор (1797–1828)
31 – 175 років тому народився Ларош Толнаї (Гадьмаші), угорський поет, письменник (1837–1902)

Лютий

1–7 – Всесвітній тиждень гармонійних міжконфесійних відносин. Відзначається протягом першого тижня лютого (A/RES/65/5)
1 – 140 років тому народилася Марія Маєрова, чеська письменниця, журналістка, громадська діячка (1882–1967)
1 – 125 років тому народився Євген Филимонович Маланюк, український поет, культуролог-енциклопедист, літературознавець, публіцист (1897–1968)
2 – Всесвітній день водно-болотних угідь. Відзначається в день підписання «Конвенції про охорону водно-болотних угідь» у місті Рамсар (Іран) (1971)
2 – Міжнародний день захисту Дунайського біосферного заповідника
2 – 210 років тому народився Євген Павлович Гребінка, український письменник, педагог, видавець (1812–1848)
2 – 140 років тому народився Джеймс Джойс (Джеймс Августин Алоїзій Джойс), ірландський письменник (1882–1941)
3 – 85 років тому народився Василь Іванович Діденко, український поет, журналіст (1937–1990)
4 – 77 років тому в Ялті відкрилась Кримська конференція глав держав Великої трійки (СРСР, США і Великобританії), рішення якої визначили геополітичну ситуацію в Європі на багато років уперед (1945)
4 – Всесвітній день боротьби з раком. Відзначається щорічно з ініціативи ВООЗ
4 – 145 років тому народився Микола Омелянович Макаренко, український мистецтвознавець й археолог (1877–1938)
4 – 125 років тому народився Федір Пилипович Максименко, український бібліограф-енциклопедист, книгознавець (1897–1983)
7 – 210 років тому народився Чарльз Діккенс, англійський письменник (1812–1870)
8 – 200 років тому народився Опанас Маркович, український фольклорист-етнограф та громадський діяч (1822–1867)
9 – День безпечного інтернету. Відзначається щорічно з 2004 р. у другий день другого тижня лютого з ініціативи європейських некомерційних організацій
11 – Всесвітній день хворого. Засновано 30 травня 1992 року Папою Іваном Павлом II

11 – Міжнародний день жінок і дівчаток в науці. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/70/212)
11 – 135 років тому народився Сигізмунд Домінікович Кржижановський, письменник, літературознавець, мистецтвознавець, перекладач (1887–1950)
11 – 105 років тому народився Сідні Шелдон, американський письменник (1917–2007)
13 – Всесвітній день радіо. Відзначається щорічно з ініціативи ЮНЕСКО з 2011 р.
13 – 135 років тому народився Гейза Чат (Йожеф Бренер), угорський письменник (1887–1917)
14 – Міжнародний день дарування книг
15 – День вшанування учасників бойових дій на території інших держав. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 180/04 від 11.02.2004 р.
15 – Всесвітній день онкохворої дитини. Основна мета цього дня – покращити інформування суспільства про проблеми дитячих онкологічних хвороб. З 2003 року цей день відзначається і в Україні
15 – День комп'ютерника. Саме в цей день в 1946 році був запущений перший реально працюючий електронний комп'ютер ENIAC
17 – 130 років тому народився Йосиф Сліпий (справжнє ім'я та прізвище – Йосип Іванович Коберницький-Дичковський), український церковний діяч, предстоятель Української греко-католицької церкви, архієпископ (1892–1984)
18 – 115 років тому народився Леонід Якович Зимний (справжнє прізвище – Писаревський), український поет, журналіст (1907–1942)
18 – 70 років тому народився Джеймс Ернест Мейс, американський історик, політолог, публіцист, дослідник Голодомору в Україні (1952–2004)
19 – 30 років тому Верховна Рада України затвердила Тризуб як малий герб України, вважаючи його головним елементом великого Державного герба України (1992)
19 – 175 років тому народився Олександр Олександрович Русов, український етнограф, фольклорист, громадський діяч (1847–1915)
20 – Всесвітній день соціальної справедливості. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН

(A/RES/62/10 від 18.12.2007 р.). В Україні відзначається згідно з Указом Президента України № 1021 від 04.11.2011 р.

20 – День Героїв Небесної Сотні. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 69/15 від 11.02.2015 р.

20 – 135 років тому народився Олександр Іванович Удовиченко, військовий і громадський діяч, генерал-полковник Армії УНР (1887–1975)

21 – Міжнародний день рідної мови. Проголошений Генеральною конференцією ЮНЕСКО 17.11.1999 р., відзначається щорічно з 2000 р.

21 – Всесвітній день екскурсовода

22 – Міжнародний день підтримки жертв злочинів. Відзначається з 1990 року, коли в цей день уряд Англії надрукував «Хартію жертв злочинів»

22 – 310 років тому народився Петер Бод, угорський письменник, теолог, літературознавець, історик (1712–1769)

24 – 175 років тому народився Мелітон Осипович Бучинський, український фольклорист, етнограф, громадсько-освітній діяч (1847–1903)

24 – 115 років тому народився Костянтин Миколайович Шипович, український композитор, піаніст (1907–1942)

24 – 105 років тому народилася Тетяна Нилівна Яблонська, українська художниця (1917–2005)

25 – 315 років тому народився Карло Гольдоні, італійський драматург (1707–1793)

25 – 135 років тому народився Лесь Курбас (справжнє ім'я та прізвище – Олександр-Зенон Степанович Курбас), український режисер, актор, публіцист, перекладач та теоретик театру (1887–1937)

25 – 105 років тому народився Ентоні Берджес, англійський письменник, композитор і літературний критик (1917–1993)

26 – День спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України №58/2020 від 26.02.2020 р.

26 – 220 років тому народився Віктор-Марі Гюґо, французький письменник, поет, публіцист, громадський діяч (1802–1885)

26 – 105 років тому народився Йожеф Саудер, угорський літературознавець, критик (1917–1975)

26 – 85 років тому народилася Олександра Федорівна Соловйова, українська художниця, майстриня декоративно-прикладного мистецтва (1927)

27 – 215 років тому народився Генрі Водсворт Лонгфелло, американський письменник-романтик (1807–1882)
27 – 120 років тому народився Джон Стейнбек, американський письменник, лауреат Нобелівської премії (1962) (1902–1968)
28 – 145 років тому народився Сергій Едуардович Борткевич, український композитор, піаніст та педагог (1877–1952)

Березень

1 – Всесвітній день цивільної оборони. Саме в цей день 1972 р. набрав чинності статут МОЦО, який схвалили 18 держав
1 – День «Нуль дискримінації». Відзначається 1 березня за рішенням ООН з 2014 року.
1 – 130 років тому народився Акутаґава Рюноске, японський письменник, класик нової японської літератури (1892–1927)
1 – 205 років тому народився Янош Арань, угорський поет (1817–1882)
2 – 140 років тому народився Архип Юхимович Тесленко, український письменник (1882–1911)
2 – 80 років тому народився Джон Ірвінг, американський письменник і сценарист (1942)
3 – Всесвітній день письменника. Відзначається за рішенням 48-го конгресу Міжнародного ПЕН-клубу, який відбувся 12–18 січня 1986 р.
3 – Всесвітній день дикої природи
5 – 195 років тому народився Леонід Іванович Глібов, український поет, байкар, журналіст (1827–1893)
7 – Міжнародний день дитячого телебачення і радіомовлення. Проголошений на Міжнародному ринку телепрограм представниками Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) у квітні 1994 р., відзначається в першу неділю березня
7 – 135 років тому народився Олександр Сергійович Соловйов, український композитор (1887–1973)
7 – 135 років тому народився Бела Уїтц, угорський художник, громадський діяч (1887–1972)
7 – 90 років тому народився Володимир Авксентійович Дахно, український режисер, художник-мультиплікатор, сценарист (1932–2006)

8 – Міжнародний день боротьби за права жінок і міжнародний мир. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/32/142 від 16.12.1977 р.
8 – Міжнародний жіночий день. Святковий неробочий день в Україні згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
8 – 115 років тому народився Моріц Борисович Уманський, український художник театру й кіно (1907–1948)
9 – 208 років тому народився Тарас Григорович Шевченко, український поет, художник, мислитель (1814–1861)
9 – 160 років тому народився Микола Корнійович Пимоненко, український художник-живописець (1862–1912)
10 – 161 рік від дня смерті Тараса Григорович Шевченка, українського поета, художника, мислителя (1814–1861)
10 – 235 років тому народився Устим Якимович Кармалюк (Кармелюк), український народний герой, ватажок повстанського руху (1787–1835)
10 – 155 років тому народився Василь Леонідович Омелянський, український вчений-мікробіолог (1867–1928)
12 – День землевпорядника. Відзначається щорічно у другу суботу березня згідно з Указом Президента України № 1556/99 від 11.12.1999 р.
12 – 100 років тому народився Джек Керуак, американський письменник, поет, есеїст (1922–1969)
12 – 55 років тому народилася Дженні Ерпенбек, німецька письменниця і режисерка (1967)
13 – День планетаріїв. Найближча неділя до весняного рівнодення. Це свято вперше було проведено в Італії в 1990 році з ініціативи Асоціації італійських планетаріїв
13 – 115 років тому народився Василь Данилович Нефелін, український письменник (1907–1968)
14 – Міжнародний день математики Відзначається щорічно з ініціативи ЮНЕСКО з 2019 р.
14 – День українського добровольця. Відзначається щорічно згідно з постановою Верховної Ради України № 1822-VIII від 17.01.2017 р.
14 – День мобілізаційного працівника
14 – 150 років тому народився Олекса Харлампійович Новаківський, український живописець і педагог (1872–1935)
15 – Всесвітній день захисту прав споживачів
16 – 140 років тому народилася Христина Олексіївна Алчевська, українська письменниця, драматургиня, поетеса та педагогиня (1882–1931)

17 – 175 років тому народився Федір Кіндратович Вовк, український антрополог, етнограф, музеєзнавець, видавець та літературознавець (1847–1918)
17 – 85 років тому народився Сергій Володимирович Данченко, український театральний режисер, педагог (1937–2001)
18 – 90 років тому народився Джон Апдайк, американський письменник, поет, новеліст (1932–2009)
18 – 70 років тому народився Юрій Павлович Винничук, український письменник, журналіст, редактор (1952)
19 – 190 років тому народився Арміній Вамбері, угорський мандрівник-дослідник, письменник, орієнталіст, географ (1832–1913)
19 – 145 років тому народився Василь Миколайович Доманицький, український філолог, історик, фольклорист й бібліограф (1877–1910)
20 – Міжнародний день щастя. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/66/281 від 12.07.2012 р.)
20 – Міжнародний день Франкофонії. Відзначається у 47 країнах світу
20 – Всесвітній день Землі. Відзначається щорічно у день весняного сонцестояння. Проголошено Генеральним секретарем ООН у березні 1971 р.
20 – День працівників житлово-комунального господарства і побутового обслуговування населення. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№46/94 від 15.05.1994 р.) в редакції Указу Президента №385/95 19.05.1995 р. у третю неділю березня як професійне свято
20 – 135 років тому народився Лайош Кашшак, угорський поет, письменник, художник (1887–1967)
21 – Всесвітній день поезії. Відзначається щорічно згідно з резолюцією 30-ої сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО 15.11.1999 р.
21 – Всесвітній день людей з синдромом Дауна. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/149 від 29.02.2012 р.
21 – Міжнародний день лісів. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/67/200 від 14.02.2013 р.
21 – Міжнародний день ляльки

21 – Міжнародний день боротьби за ліквідацію расової дискримінації. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/2142 (XXI)

21-27 –Тиждень солідарності з народами, які борються проти расизму і расової дискримінації. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/34/24

22 – Всесвітній день водних ресурсів. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН 141EX/22 A/RES/47/193

22 – 180 років тому народився Микола Віталійович Лисенко, український композитор, громадський діяч (1842–1912)

23 – Всесвітній метеорологічний день. Відзначається щорічно з 1950 р. від дня набуття чинності Конвенції Всесвітньої метеорологічної організації (ВМО)

24 – Міжнародний день права на встановлення істини щодо грубих порушень прав людини та гідності жертв. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/196 від 03.03.2011 р.

24 – Всесвітній день боротьби з туберкульозом. Відзначається щорічно з 1882 р. від дня, коли доктор Р. Кох оголосив, що виявив туберкульозну бацилу

24 – Всеукраїнський день боротьби із захворюванням на туберкульоз. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 290/2002 від 22.03.2002 р.

25 – Міжнародний день солідарності із жертвами рабства та трансатлантичної работоргівлі. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/122 від 17.12.2007 р.

25 – День служби безпеки України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 193/01 від 22.03.2001 р.

25 – 155 років тому народився Артуро Тосканіні, італійський оперний диригент, віолончеліст (1867–1957)

26 – День Національної гвардії України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 148/15 від 18.03.2015 р.

27 – Міжнародний день театру. Відзначається щорічно з 1962 р. згідно з рішенням IX конгресу Міжнародного інституту театру при ЮНЕСКО

28 – 110 років тому народився Олекса Миколайович Гірник, український дисидент, Герой України, здійснив політичну акцію самоспалення біля могили Т. Шевченка на Чернечій горі (1912–1978)

29 – 175 років тому народився Олексій Іванович Маркевич, український історик, громадський діяч (1847–1903)

31 – 165 років тому народився Борис Ізмаїлович Срезневський, метеоролог і кліматолог, організатор метеорологічної служби в Україні (1857–1934)

Квітень

1 – Міжнародний день птахів. Відзначається щорічно з 1906 р. з дня підписання Міжнародної Конвенції про охорону птахів
1 – 325 років тому народився Абат Прево (справжнє ім'я та прізвище – Антуан Франсуа Прево), французький письменник, духовна особа (1697–1763)
2 – Всесвітній день поширення інформації про аутизм. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/139 від 18.12.2007 р.
2 – Міжнародний день дитячої книги. Відзначається у день народження казкаря Ганса Крістіана Андерсена
3 – День геолога. Відзначається щорічно у першу неділю квітня згідно з Указом Президента України № 110/95 від 07.02.1995 р.
3 – 265 років тому народився Ференц Вершегі, угорський лінгвіст, письменник (1757–1822)
4 – Міжнародний день Інтернету
4 – День створення НАТО
4 – Міжнародний день просвіти з питань мінної загрози і допомоги в діяльності, пов'язаній з розмінуванням. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/60/97 від 08.12.2005 р.
4 – 90 років тому народився Андрій Арсенійович Тарковський, кінорежисер сценарист, актор (1932–1986)
5 – 140 років тому народився В'ячеслав Казимирович Липинський, український громадсько-політичний діяч, вчений, політолог, дипломат (1882–1931)
5 – 125 років тому народився Роман Степанович Бжеський, український громадський діяч, літературознавець, історик, журналіст (1897–1982)
5 – 110 років тому народився Іштван Еркень, угорський прозаїк і драматург, основоположник угорського театру абсурду (1912–1979)

6 – Міжнародний день спорту на благо розвитку та миру
6 – День працівників слідчих органів України
7 – Міжнародний день пам'яті євреїв – жертв фашизму
7 – Всесвітній день здоров'я. Відзначається щорічно в день набуття чинності Статуту ВООЗ WHA/A.2/Res.35, 1948 р.
7 – 175 років тому народився Єнс Петер Якобсен, данський письменник (1847–1885)
8 – Міжнародний день циган. У цей день 1971 року в Лондоні відбувся Всесвітній конгрес циган, де були представники 30 країн світу. Цигани (роми) визнали себе єдиною не територіальною нацією і прийняли національні символи – прапор і гімн
8 – 205 років тому народилася Роза Лаборфолві, угорська актриса (1817–1886)
11 – Міжнародний день визволення в'язнів фашистських концтаборів. Відзначається щорічно за ініціативою ООН в день, коли в'язні концтабору Бухенвальд почали інтернаціональне повстання проти гітлерівців
11 – Всесвітній День боротьби з хворобою Паркінсона
12 – Міжнародний день польоту людини в космос. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/271 від 07.04.2011 р.
12 – Всесвітній день авіації та космонавтики. Відзначається щорічно за рішенням Міжнародної авіаційної федерації (ФАІ)
12 – День працівників ракетно-космічної галузі України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 230/97 від 13.03.1997 р.
13 – 135 років тому народився Іван Петрович Кавалерідзе, український скульптор, кінорежисер, драматург (1887–1978)
15 – День працівників карного розшуку України
15 – Міжнародний день культури
15 – 570 років тому народився Леонардо да Вінчі, італійський художник (1452–1519)
16 – День довкілля. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента (№855/98, від 06.08. 1998 р.) щорічно у третю суботу квітня
17 – Міжнародний день гемофілії. Відзначається за рішенням Всесвітньої федерації гемофілії та Всесвітньої організації охорони здоров'я щорічно в цей день
17 – День пожежної охорони. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 555/13 від 11.10.2013 р.

17 – 125 років тому народився Найвен Вайлдер Торнтон, американський письменник (1897–1975)
18 – Міжнародний день пам'яток та визначних місць
18 – День пам'яток історії та культури. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1062/99 від 23.08.1999 р. у Міжнародний день пам'яток і визначних місць
18 – 85 років тому народився Володимир Григорович Рутківський, український поет, прозаїк, дитячий письменник журналіст (1937)
19 – День Голокосту. Відзначається в пам'ять про євреїв жертв нацизму. Цей день приурочено початку повстання у Варшавському гетто 19 квітня 1943 р.
19 – 190 років тому народився Хосе Ечегарай-і-Ейсагірре, іспанський драматург, політик, лауреат Нобелівської премії (1904) (1832–1916)
21 – Всесвітній день творчості та інноваційної діяльності
22 – Міжнародний день Матері-Землі. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/63/278 від 22.04.2009 р.
22 – 315 років тому народився Генрі Філдінг, англійський романіст, драматург, публіцист (1707–1754)
23 – Всесвітній день книги і авторського права. Відзначається щорічно згідно з рішенням 28-ої сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО від 15.11.1995 р.
23 – Всеукраїнський день психолога
23 – 120 років тому народився Галдор Кільян Лакснесс, ісландський письменник, лауреат Нобелівської премії (1955) (1902–1998)
24 – Великдень. Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
24 – Міжнародний день солідарності молоді
24 – Всесвітній день поріднених міст. Відзначається щорічно в останню неділю квітня за рішенням Всесвітньої федерації поріднених міст
24 – 200 років тому народився Янко Краль, словацький культурний діяч, поет-романтик (1822–1876)
24 – 70 років тому народився Віталій Петрович Мацько, український письменник (1952)
25 – Всесвітній день боротьби проти малярії. Заснований державами-членами ВООЗ на сесії Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я в 2007 році.
25 – Міжнародний день ДНК

25 – 115 років тому народився Микола Петрович Трублаїні, український письменник (1907–1941)
26 – Міжнародний день інтелектуальної власності. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), ухваленого у вересні 2000 р.
26 – Міжнародний день пам'яті жертв радіаційних аварій. Відзначається за рішенням ООН
26 – День Чорнобильської трагедії (1986)
28 – Всесвітній день охорони праці. Відзначається щорічно з 2003 р. з ініціативи Міжнародної організації праці (МОП)
28 – День охорони праці. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 685/06 від 18.08.2006 р.
28 – 120 років тому народився Юхан Борген, норвезький письменник, журналіст, драматург (1902–1979)
29 – Міжнародний день танцю. Відзначається з 1982 р. за рішенням ЮНЕСКО в день народження Ж. Ж. Новера, французького балетмейстера
29 – День пам'яті жертв застосування хімічної зброї. Відзначається щорічно згідно з рішенням 10-ї сесії Конференції держав-учасниць Організації заборони хімічної зброї С-10/5 від 11.11.2005 р.
29 – 155 років тому народився Адольф Феньеа, угорський художник (1867–1945)
29 – 145 років тому народився Петар Кочич, сербський і боснійський письменник, драматург (1877–1916)
30 – Міжнародний день джазу. День був проголошений на Генеральній конференції ЮНЕСКО в листопаді 2011 р.
30 – День прикордонника України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 111/2018 від 27.04.2018 р.
30 – 90 років тому народився Василь Андрійович Шевчук, український письменник (1932–1999)

Травень

1 – День Міжнародної солідарності трудящих. Відзначається щорічно згідно з рішенням конгресу II Інтернаціоналу 14-21 липня 1889 р. (Париж)

1 – День праці. Відзначається в Україні щорічно та вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
1 – 95 років тому народився Іван Миколайович Лозинський, український літературознавець, бібліограф (1927–1992)
1 – 95 років тому народився Вілій Костянтинович Москалець, український письменник (прозаїк) (1927–2001)
3 – Всесвітній день свободи преси. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/48/432 від 20.12.1993 р.
3 – Міжнародний день Сонця. Відзначається щорічно з 1994 р. з ініціативи Міжнародного товариства сонячної енергії (МТСЕ)
3 – 135 років тому народився Микола Каленикович Гудзій, український та російський літературознавець (1887–1965)
3 – 105 років тому народився Остап Давидович Тарнавський, український письменник, бібліотекар, перекладач (США) (1917–1993)
4 – Міжнародний день пожежників
5 – Міжнародний день акушерства. Відзначати цей день запропоновано у 1987 р. Міжнародною конфедерацією акушерок
5 – 115 років тому народилася Ірина Вільде (справжнє ім'я та прізвище – Дарина Дмитрівна Макогон), українська письменниця (1907–1982)
6 – Міжнародний день астрономії – професійне свято людей, чия діяльність безпосередньо пов'язана з астрономією
6 – День піхоти. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 152/2019 від 19.04.2019 р.
6 – 115 років тому народився Теофіл Петрович Коструба (чернече ім'я – Теодосій), священник УГКЦ, український церковний історик, літературознавець, енциклопедист, перекладач, бібліограф (1907–1943)
7 – 195 років тому народився Янош Вайда, угорський поет, публіцист (1827–1897)
7 – 155 років тому народився Владислав Реймонт, польський письменник, лауреат Нобелівської премії (1924) (1867–1925)
8 – Міжнародний день Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Відзначається щорічно у день народження Анрі Дюнана (1828–1910), засновника Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця
8 – День Матері. Відзначається щорічно в другу неділю травня згідно з Указом Президента України № 489/99 від 10.05.1999 р.

8 – День пам'яті та примирення. Відзначається щороку з метою вшанування пам'яті всіх жертв Другої світової війни 1939–1945 років, згідно з Указом Президента України № 169/15 від 24.03.2015 р.

8 – 110 років тому народився Влас Мизинець (справжнє ім'я та прізвище – Василь Володимирович Матчук), український поет і публіцист (1907–1943)

8 – 60 років тому народився Олесь Ульяненко (справжнє ім'я та прізвище – Олександр Станіславович Ульянов), український письменник (1962–2010)

9 – День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні. Державне свято в Україні відзначається щороку та вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю

9 – День Європи. Відзначається щорічно за рішенням, ухваленим лідерами країн-членів ЄС на зустрічі у Мілані у 1985 р.

10 – Міжнародний день мігруючих птахів (ЮНЕП). Відзначається з 2006 р.

11 – 115 років тому народився Костянтин Михайлович Герасименко, український поет і драматург (1907–1942)

11 – 85 років тому народився Володимир Семенович Костенко, український кінорежисер й кіносценарист (1937–1990)

12 – День екологічної освіти. Цю дату святкують із 1992 р. У цей день заходи проводять у навчальних закладах усіх рівнів

12 – Міжнародний день медичної сестри. Започатковано в 1974 році та відзначається на честь англійської медсестри Флоренс Найтінгейл у день її народження (12 травня 1820 р.) за рішенням Міжнародної федерації Червоного Хреста

12 – 67 років тому Україна стала членом ЮНЕСКО (1954)

14 – День пам'яті українців, які рятували євреїв під час Другої світової війни. Відзначається щорічно згідно з постановою Верховної Ради України № 1178-IX від 02.02.2021 р.

14 – 395 років тому народився Петро Дорофійович Дорошенко, український військовий, політичний і державний діяч, Гетьман Війська Запорозького Правобережної України (1627–1698)

15 – Міжнародний день сім'ї. Відзначається щорічно за рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/237 від 20.09.1993 р.

15 – Міжнародний день клімату. Міжнародне співтовариство відзначає цей день із 1992 р.

15 – День пам'яті жертв політичних репресій. Відзначається щорічно в третю неділю травня згідно з Указом Президента України № 431/2007 від 21.05.2007 р.

15 – День пам'яті померлих від СНІДу. Відзначається щорічно з 1983 р. в третю неділю травня

15 – 255 років тому народився Етьєн Габріель Пеньо, французький книгознавець, бібліограф, бібліотекар (1767–1849)

15 – 165 років тому народився Андрій Якович Чайковський, український письменник, громадський і політичний діяч (1857–1935)

16 – 205 років тому народився Микола Іванович Костомаров, історик, громадсько-політичний й культурний діяч, письменник, публіцист, критик, етнограф й фольклорист (1817–1885)

17 – Всесвітній день електрозв'язку та інформаційного суспільства. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/60/252 від 27.03.2006 р. у день підписання першої Міжнародної телеграфної конвенції і створення Міжнародного союзу електрозв'язку

17 – 85 років тому народилася Варвара Пилипівна Гринько, українська поетеса (1937)

18 – Міжнародний день музеїв. Відзначається щорічно згідно з рішенням XI Генеральної Конференції Міжнародної ради музеїв, яка відбулась у травні 1977 р.

18 – Міжнародний день рослин. Відбувається під егідою Європейської організації біології рослин (Брюссель) та відзначається з 2012 р. в понад 50 країнах світу

18 – День боротьби за права кримськотатарського народу. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом в. о. Президента України № 472/2014 від 16.05.2014 р.

18 – День резервіста України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 154/2019 від 19.04.2019 р.

18 – 205 років тому народився Янош Іріньї, угорський хімік, винахідник сірників (1817–1895)

18 – 150 років тому народився Бертран Артур Вільям Расселл, англійський філософ, математик, громадський діяч, лауреат Нобелівської премії (1950) (1872–1970)

18 – 115 років тому народилася Ірина Омелянівна Левинська, українська письменниця, новелістка та поетеса (1907–1990)

19 – День вишиванки – всеукраїнське свято, яке відзначають щороку в третій четвер травня

20 – Всесвітній день метрології. Відзначається щорічно з 1999 р. згідно з пропозиції Міжнародного комітету мір та ваг (МКМВ)
20 – День банківських працівників. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 316/04 від 06.03.2004 р.
20 – День перекладача жестової мови. В Україні це професійне свято з'явилося в 2009 році, відзначається щорічно
20 – 140 років тому народилася Сігрід Унсет, норвезька письменниця, лауреатка Нобелівської премії (1928) (1882–1949)
21 – Всесвітній день культурного різноманіття в ім'я діалогу та розвитку. Відзначається за рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/249 від 20.12.2002 р.
21 – День Європи в Україні. Відзначається щорічно у третю суботу травня згідно з Указом Президента України № 339/03 від 19.04.2003 р.
21 – День науки. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 145/97 від 14.02.1997 р. у третю суботу травня
21 – 165 років тому народився Микола Дмитрович Пильчиков, український вчений, фізик-теоретик, винахідник (1857–1908)
22 – Міжнародний день біологічного різноманіття. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/201 від 08.02.2001 р.
22 – 161 рік тому відбулось перепоховання праху Тараса Григоровича Шевченка на Чернечій горі поблизу м. Канів (1861)
23 – День морської піхоти України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 145/2018 від 23.05.2018 р.
23 – День Героїв. Щорічне свято, встановлене на честь українських вояків-борців за волю України
24 – День слов'янської писемності й культури. Відзначається щорічно в день вшанування пам'яті святих рівноапостольних Кирила і Мефодія згідно з Указом Президента України № 1096/04 від 17.09.2004 р.
24 – Європейський день парків. Організований Федерацією Європарк, святкується щорічно по всій Європі. Саме 24 травня 1909 у Швеції було створено перший з дев'яти Європейських національних парків
24 – 140 років тому народився Кирило Григорович Стеценко, український композитор, хоровий диригент і громадський діяч (1882–1922)
24 – 110 років тому народився Михайло Панасович Стельмах, український письменник, драматург, фольклорист (1912–1983)

25 – Всесвітній день щитовидної залози
25 – День філолога. Відзначається щорічно в цей день як професійне свято
25 – День зниклих безвісти дітей. Відзначається з 2002 р. з ініціативи Європейського центру зниклих і таких, що зазнали сексуального насильства, дітей
25 – День Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 181/2021 від 29. 04. 2021 р.
25-31 – Тиждень солідарності з народами несамоврядних територій. Проводиться щорічно з 1972 р. під егідою Спеціального комітету по деколонізації з ініціативи Генеральної Асамблеї ООН
26 – 200 років тому народився Едмон де Гонкур, французький романіст, історик, художній критик і мемуарист (1822–1896)
28 – День працівників видавництв, поліграфії і книгорозповсюдження. Відзначається щорічно в останню суботу травня згідно з Указом Президента України № 563/99 від 25.05.1999 р.
28 – 260 років тому народився Іван Якимович Фальковський (чернече ім'я – Іриней), український церковний і культурний діяч, науковець, письменник, астроном, філософ (1762–1823)
28 – 145 років тому народився Максиміліан Олександрович Волошин (справжнє прізвище – Кирієнко-Волошин), письменник, художник, філософ, кримознавець, бібліофіл (1877–1932)
28 – 110 років тому народився Патрік Вайт, австралійський письменник, драматург, лауреат Нобелівської премії (1973) (1912–1990)
28 – 50 років тому народився Олександр Євгенович Положинський, український співак (1972)
29 – Міжнародний день миротворців ООН. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/129 від 11.12.2002 р. В Україні Міжнародний день миротворців ООН відзначається щороку згідно з Указом Президента України № 374/03 від 30.04.2003 р.
29 – День хіміка. Відзначається щорічно в останню неділю травня згідно з Указом Президента України № 219/94 від 07.05.1994 р.
30 – 150 років тому народилася Костянтина Іванівна Малицька (літературні псевдоніми: Віра Лебедова, Чайка Дністрова), українська письменниця, перекладачка, культурна діячка (1872–1947)
30 – 135 років тому народився Олександр Порфирович Архипенко, український та американський скульптор і художник (1887–1964)

30 – 120 років тому народився Денис Онисимович Галушка, український письменник (1902–1937)
31 – Всесвітній день проти тютюну. Проводиться з ініціативи Всесвітньої організації охорони здоров'я
31 – 205 років тому народився Георг Гервег, німецький поет, публіцист і перекладач (1817–1875)
31 – 135 років тому народився Сен-Жон Перс (справжнє ім'я та прізвище – Алексіс Леже), французький поет, дипломат, лауреат Нобелівської премії (1960) (1887–1975)

Червень

1 – Всесвітній день батьків. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/292 від 15.10.2012 р.
1 – Міжнародний день захисту дітей. Проводиться щорічно з 1949 р. згідно з ухвали Ради Міжнародної демократичної федерації жінок
1 – День захисту дітей. Відзначається в Україні щорічно згідно з Указом Президента України № 568/98 від 30.05.1998 р.
1 – 85 років тому народилася Коллін Мак-Каллоу, австралійська письменниця (1937–2015)
2 – 215 років тому народився Іван Максимович Сошенко, український живописець, який сприяв викупові Т. Г. Шевченка з кріпацтва (1807–1876)
2 – 165 років тому народився Карл Адольф Г'єллеруп, данський поет та письменник, лауреат Нобелівської премії (1917) (1857–1919)
4 – Міжнародний день безневинних дітей – жертв агресії. Відзначається щорічно згідно з рішенням Надзвичайної спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН A/RES/ES–7/8 від 19.08.1982 р.
4 – День господарських судів України
5 – Всесвітній день навколишнього середовища. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/2994 (XXVII) від 15.12.1972 р.
5 – Міжнародний день боротьби з незаконним, непідзвітним, неконтрольованим рибальством
5 – День працівників місцевої промисловості. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 726/02 від 20.08.02 р. щорічно в першу неділю червня

5 – День працівників водного господарства. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 226/03 від 18.03.2003 р. щорічно у першу неділю червня

5 – 165 років тому народився Володимир Валеріанович Підвисоцький, український патолог, мікробіолог, професор (1857–1913)

6 – День журналіста. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 251/94 від 25.05.1994 р. як професійне свято працівників засобів масової інформації

6 – 175 років тому народився Олександр Григорович Барвінський, український громадсько-політичний діяч, історик, педагог (1847–1926)

6 – 85 років тому народився Петро Мойсейович Перебийніс, український поет, журналіст, громадський діяч (1937)

7 – 135 років тому народився Федір Остапович Лисенко, український геолог (1887–1937)

8 – Всесвітній день океанів. Всесвітній день боротьби за збереження біорізноманіття мешканців морських глибин і стабільну екологічну ситуацію в океанах

8 – 195 років тому народився Георгій (Юрій) Андрузький, український поет, публіцист, громадський діяч (1827– після 1864)

9 – Міжнародний день друзів

12 – День Святої Трійці. П'ятидесятниця. Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю

12 – Всесвітній день боротьби з дитячою працею, встановлений Міжнародною організацією праці (МОП), відзначається щорічно

12 – День працівника фондового ринку. Відзначається в Україні щорічно згідно з Указом Президента України № 202/2008 від 11.03.2008 р.

12 – День працівників легкої промисловості. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 285/94 від 09.06.1994 р. у другу неділю червня

14 – Всесвітній день донора крові. Відзначається щорічно згідно з рішенням Всесвітньої асамблеї охорони здоров'я WHA 58.13 від 23.05.2005 р. У цей день 1868 р. народився австрійський лікар К. Ландштейнер, який відкрив існування груп крові людини

15 – День захисту людей похилого віку. Всесвітній день поширення інформації про зловживання стосовно літніх людей відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/66/127 від 09.03.2012 р.

17 – Всесвітній день боротьби з опустелюванням і засухою. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/115 від 19.12.1994 р.
17 – 155 років тому народився Генрі Лоусон, австралійський письменник (1867–1922)
17 – 140 років тому народився Ігор Федорович Стравинський, композитор і диригент (1882–1971)
17 – 110 років тому народився Митрофан Васильович Пасічник, український вчений, фізик (1912–1996)
17 – 95 років тому народився Андраш Шютев, угорський письменник, редактор, драматург, казкар (1927–2006)
19 – День медичного працівника. Відзначається щорічно в третю неділю червня згідно з Указом Президента України № 281/94 від 03.06.1994 р.
19 – День фермера. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 234/2020 від 18.06.2020 р.
19 – Міжнародний день батька. В Україні це свято відзначається щорічно у третю неділю червня згідно з Указом Президента України № 274/2019 від 18.05.2019 р.
20 – Всесвітній день біженців. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/76 від 04.12.2000 р.
21 – Міжнародний день йоги. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/69/131 від 11.12.2014 р.
21 – Всесвітній день гідрографії. Відзначається з 2006 р. з ініціативи Міжнародної географічної організації за підтримки Генеральної Асамблеї ООН
21 – 125 років тому народився Юрій Васильович Кондратюк (справжнє ім'я та прізвище – Олександр Гнатович Шаргей), український вчений-винахідник, розробник ракетної техніки і теорії космічних польотів (1897–1942)
21 – 100 років тому народився Георгій Андрійович Аванесов, український диригент (1922–1982)
21 – 65 років тому народився Павло Миколайович Зібров, український естрадний автор-виконавець, заслужений артист України (1957)
22 – День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1245/2000 від 17.11.2000 р.
22 – 255 років тому народився Ласло Сабо, угорський письменник, юрист (1767–1795)

22 – 145 років тому народився Болеслав Леопольдович Яворський, український і російський музикознавець, піаніст, композитор і педагог (1877–1942)
22 – 140 років тому народився Микола Григорович Холодний, український вчений, ботанік, фізіолог (1882–1953)
23 – Міжнародний день вдів. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/65/189 від 23.02.2011 р.
23 – Міжнародний Олімпійський день. Святкується за рішенням Міжнародного олімпійського комітету щорічно
23 – День державної служби ООН. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/277 від 20.12.2002 р.
23 – День державної служби. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 291/03 від 04.04.2003 р.
24 – 125 років тому народився Іван Макарович Лютий-Лютенко (псевдо Іван Ґонта), український військовий та громадський діяч, отаман Холодного Яру, меценат (1897–1989)
25 – День митника України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 251/2020 від 25.06.2020 р.
25 – 135 років тому народився Фрідеш Карінті, угорський письменник, критик, перекладач (1887–1938)
26 – Міжнародний день ООН у підтримку жертв катувань. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/52/149 від 12.12.1997 р.
26 – Міжнародний день боротьби зі зловживанням наркотиками і їх незаконним обігом. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/42/112 від 07.12.1987 р.
26 – День кримськотатарського прапора – національного прапора кримських татар, корінного народу Криму. Відзначається з 2010 р.
26 – День молодіжних та дитячих громадських організацій. Відзначається щорічно в останню неділю червня згідно з Указом Президента України № 599/2008 від 27.06.2008 р.; зі змінами № 600/2011 від 24.05.2011 р.
26 – 130 років тому народилася Перл Бак, американська письменниця, лауреатка Нобелівської премії (1938) (1892–1973)
26 – 95 років тому народилася Нінель Леонідівна Гаркуша, українська художниця декоративного мистецтва (1927–2006)

27 – Всесвітній день рибальства. Відзначається щорічно за рішенням Міжнародної конференції з урегулювання та розвитку рибальства, яка відбулась у липні 1984 р.
28 – День Конституції України. Відзначається щорічно в день ухвалення Верховною Радою України Основного Закону України. Святковий неробочий день в Україні згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
28 – 445 років тому народився Пітер Пауль Рубенс, фламандський художник-живописець (1577–1640)
28 – 310 років тому народився Жан-Жак Руссо, французький філософ і письменник-просвітитель (1712–1778)
28 – 155 років тому народився Луїджі Піранделло, італійський письменник, драматург, лауреат Нобелівської премії (1934) (1867–1936)
29 – День Дунаю. Відзначається з 2004 р. з ініціативи Міжнародної комісії ООН з охорони басейну ріки Дунай
29 – 85 років тому народився Петро Пантелійович Василенко, український письменник, публіцист, перекладач (1937–2001)
29 – 75 років тому народився Михайло Герасимович Іллєнко, український кінорежисер, сценарист, актор (1947)
30 – Міжнародний день дружби. Оголошений Генеральною Асамблеєю ООН в резолюції № 65/275 від 27.04.2011 р.
30 – 115 років тому народився Роман Осипович Шухевич, політичний і військовий діяч українського революційно-визвольного руху, генерал-хорунжий УПА (1907–1950)

Липень

1 – День архітектури України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 456/95 від 17.06.1995 р.
1 – 280 років тому народився Георг Крістоф Ліхтенберг, німецький письменник, сатирик, вчений-фізик (1742–1799)
2 – Міжнародний день спортивного журналіста. За ініціативи Міжнародної асоціації спортивної преси відзначається щорічно з 1995 р.
2 – Міжнародний день Дніпра. Свято третьої по величині (після Волги та Дунаю) річки Європи відзначається щорічно в першу суботу липня

2 – Міжнародний день кооперативів. Відзначається щорічно в першу суботу липня згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/90 від 16.12.1992 р.
2 – День податківця України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 252/2020 від 25.06.2020 р.
2 – 345 років тому народився Пал Радаї, угорський поет, письменник, політик (1677–1733)
2 – 145 років тому народився Герман Гессе, німецький письменник, філософ, лауреат Нобелівської премії (1946) (1877–1962)
3 – День Військово-морських сил Збройних Сил України, відзначається щорічно у першу неділю липня згідно з Указом Президента України № 331/2015 від 12.06.2015 р.
3 – День працівників морського та річкового флоту, відзначається щорічно у першу неділю липня згідно з Указом Президента України № 332/15 від 12.06.2015 р.
3 – 115 років тому народилася Наталія Йосипівна Захарченко, українська співачка (1907–1992)
4 – День Національної поліції України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 97/2018 від 04.04.2018 р.
4 – День судового експерта. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 424/09 від 10.06.2009 р.
7 – День працівника природно-заповідної справи. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 629/09 від 18.08.2009 р.
7 – 34 роки тому заснована українська громадсько-політична і правозахисна організація Українська Гельсінська спілка (1988)
7 – 140 років тому народився Янка Купала (справжнє ім'я – Іван Домінікович Луцевич), білоруський поет, драматург, публіцист (1882–1942)
7 – 135 років тому народився Марк Шагал, російський та французький художник (1887–1985)
7 – 95 років тому народився Григорій Іванович Гавриленко, український художник (1927–1984)
8 – День родини. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1209/11 від 30.12.2011 р.
8 – 130 років тому народився Річард Олдінгтон, англійський поет, прозаїк, критик (1892–1962)
9 – 140 років тому народився Михайло Єлисейович Слабченко, український історик і правник (1882–1952)

10 – День рибалки. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 464/95 від 22.06.1995 р. у другу неділю липня як професійне свято працівників рибного господарства
11 – Всесвітній день народонаселення. Відзначається щорічно згідно з рекомендацій Керівної ради Фонду ООН в галузі народонаселення, поданих у рішенні № 89/46 від 1989 р.
12 – 205 років тому народився Генрі Девід Торо, американський письменник, натураліст, громадський діяч (1817–1862)
12 – 130 років тому народився Бруно Шульц, польський письменник та художник (1892–1942)
12 – 115 років тому народився Петро Данилович Гайдамака, український композитор (1907–1981)
14 – 125 років тому народився Мирослав Ірчан, український поет, прозаїк, публіцист, драматург (1897–1937)
14 – 75 років тому народився В'ячеслав Степанович Брюховецький, український літературознавець, педагог і громадський діяч, Герой України (1947)
15 – День українських миротворців. Відзначається щорічно згідно з Постанови Верховної Ради України № 292-VII від 21.05.2013 р.
15 – 105 років тому народилася Марія Авакумівна Познанська, українська поетеса (1917–1995)
15 – 105 років тому народився Микола Васильович Дремлюга, український композитор, педагог, музично-громадський діяч (1917–1998)
16 – 32 роки тому Верховна Рада Української РСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України (1990)
16 – День бухгалтера та аудитора. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 662/2004 від 18.06.2004 р.
16 – 85 років тому народилася Ада Миколаївна Роговцева, українська акторка театру та кіно (1937)
17 – День працівників металургійної та гірничодобувної промисловості. Відзначається щорічно в третю неділю липня згідно з Указом Президента України № 187/93 від 03.06.1993 р.
17 – День етнографа
18 – Міжнародний день Нельсона Мандели. Відзначається щорічно з 2009 року згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН №64/13 від 10.11.2009 р.
18 – 145 років тому народився Елін Пелін (справжнє ім'я та прізвище – Димитр Іванов Стоянов), болгарський письменник і громадський діяч (1877–1949)

19 – День тренера. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 263/2021 від 24.06. 2021 р.
20 – Міжнародний день шахів
20 – День шахів в Україні. Відзначається щорічно згідно з постановою Верховної Ради України № 3985-VI від 01.11.2011 р.
21 – 140 років тому народився Давид Давидович Бурлюк, український художник-футурист, поет, теоретик мистецтва, видавець (1882–1967)
21 – 115 років тому народився Олег Ольжич (справжнє ім'я та прізвище – Олег Олександрович Кандиба), український письменник, науковець, політичний діяч (1907–1944)
24 – 220 років тому народився Олександр Дюма (батько), французький письменник (1802–1870)
24 – 165 років тому народився Генрік Понтоппідан, данський прозаїк, лауреат Нобелівської премії (1917) (1857–1943)
24 – 115 років тому народився Василь Олександрович Мисик, український письменник, перекладач (1907–1983)
24 – 55 років тому народився Віталій Віталійович Капранов, український письменник, видавець, публіцист, громадський діяч (1967)
24 – 55 років тому народився Дмитро Віталійович Капранов, український письменник, видавець, публіцист, громадський діяч (1967)
25 – 105 років тому народився Дмитро Львович Клебанов, український композитор, диригент, педагог, музично-громадський діяч (1907–1987)
28 – День хрещення Київської Русі-України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 668/08 від 25.07.2008 р.
28 – День Української Державності. Відзначається щорічно у День Хрещення Київської Руси-України, коли вшановується пам'ять про видатного державотворця, святого рівноапостольного князя Київського Володимира Великого, згідно з Указом Президента України № 423/2021 від 24.08.2021 р.
28 – 135 років тому народився Павло Григорович Савченко, український поет (1887–1920)
29 – Міжнародний день системного адміністратора. Відзначається з 2000 року в останню п'ятницю липня
29 – День Сил спеціальних операцій Збройних Сил України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 311/2016 від 26.07.2016 р.

29 – 205 років тому народився Іван Костянтинович Айвазовський (Гайвазовський), український живописець-мариніст та баталіст вірменського походження (1817–1900)
29 – 135 років тому народився Михайло Вікентійович Садовський, український військовий та громадський діяч (1887–1967)
30 – Всесвітній день протидії торгівлі людьми. У 2013 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію A/RES/68/192
30 – 50 років тому народився Олесь Санін (справжнє ім'я – Олександр Геннадійович Санін), український кінорежисер, актор, оператор, продюсер, музикант і скульптор (1972)
31 – День працівників торгівлі. Відзначається щорічно в останню неділю липня згідно з Указом Президента України № 427/95 від 05.06.1995 р.

Серпень

1 – День інкасатора. Професійне свято працівників служби інкасації
2 – Міжнародний день голокосту ромів. В цей день 1944 р. у концтаборі Аушвіц-Біркенау гітлерівські фашисти влаштували «циганську ніч». Відзначається в Україні згідно з постановою Верховної Ради № 2085-IV від 08.10.2004 р.
2 – 105 років тому народився Олекса Якович Ющенко, український поет (1917–2008)
4 – 265 років тому народився Володимир Боровиковський, український живописець, іконописець, мініатюрист (1757–1825)
6 – Всесвітній день боротьби за заборону ядерної зброї (День Хіросіми). В цей день американська авіація здійснила атомне бомбардування японського міста Хіросіма (1945)
6 – Міжнародний день «Лікарі світу за мир». Відзначається за рішенням виконкому Міжнародного руху «Лікарі світу за запобігання ядерної війни»
7 – День Повітряних сил Збройних Сил України. Відзначається щорічно у першу неділю серпня згідно з Указом Президента України № 579/2007 від 27.06.2007 р.
7 – 95 років тому народився Василь Олександрович Лисенко, український письменник (1927–2016)

8 – День військ зв'язку. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 154/2000 від 01.02.2000 р.
8 – 145 років тому народився Йован Скерлич, сербський критик, літературознавець (1877–1914)
8 – 70 років тому народився Юстейн Ґордер, норвезький письменник (1952)
9 – Міжнародний день корінних народів світу. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/214 від 17.02.1995 р.
9 – 155 років тому народився Володимир Іванович Рєзанов, український літературознавець, педагог (1867–1936)
9 – 155 років тому народився Остап Макарушка, український педагог, філолог (1867–1931)
9 – 75 років тому народилася Софія Михайлівна Ротару, естрадна співачка (1947)
10 – 125 років тому народився Золтан Фабрі, угорський письменник, публіцист, критик (1897–1970)
10 – 110 років тому народився Жоржі Амаду, бразильський письменник, громадський діяч (1912–2001)
12 – Міжнародний день молоді. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/54/120 від 20.01.2000 р.
12 – День молоді. Відзначається в Україні щорічно згідно з Указом Президента України № 333/2021 від 28.07.2021 р.
12 – 145 років тому народився Олександр Сергійович Грушевський, український історик, літературознавець, етнограф (1877–1943)
14 – День працівників ветеринарної медицини. Відзначається щорічно в другу неділю серпня згідно з Указом Президента України № 1035/01 від 01.11.2001 р.
14 – День будівельника. Відзначається в другу неділю серпня згідно з Указом Президента України № 273/93 від 22.07.1993 р. як професійне свято працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів
14 – 155 років тому народився Джон Голсуорсі, англійський письменник, драматург, лауреат Нобелівської премії (1932) (1867–1933)
14 – 85 років тому народився Володимир Олександрович Базилевський, український поет, письменник, критик, перекладач (1937)
14 – 75 років тому народилася Даніела Стіл, американська письменниця (1947)
15 – День археолога. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 694/08 від 06.08.2008 р.

16 – 60 років тому народився Юрій Романович Іздрик, український прозаїк, поет, культуролог (1962)
17 – 165 років тому народився Євсевій Мандичевський, австрійський і український музикознавець, композитор, диригент, педагог (1857–1929)
17 – 90 років тому народився Відьядхар Сураджпрасад Найпол, тринідадський та британський письменник, лауреат Нобелівської премії (2001) (1932–2018)
19 – Всесвітній день гуманітарної допомоги. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/63/139/ від 05.03.2009 р.
19 – День пасічника. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 815/97 від 15.08.1997 р. як професійне свято бджолярів
19 – 120 років тому народився Олесь (Олександр) Васильович Донченко, український поет, прозаїк, казкар (1902–1954)
20 – 195 років тому народився Шарль де Костер, бельгійський письменник, критик (1827–1879)
20 – 175 років тому народився Болеслав Прус, польський письменник (1847–1912)
23 – Міжнародний день пам'яті жертв работоргівлі та її ліквідації. День був проголошений на 150-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО за підтримки ООН в 1998 році
23 – День Державного Прапора України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 987/04 від 23.08.2004 р.
23 – 155 років тому народився Осип Степанович Маковей, український письменник, критик, історик літератури, публіцист, перекладач, громадський діяч (1867–1925)
23 – 175 років тому народився Ілля Людвигович Шраг, український громадський та політичний діяч (1847–1919)
24 – День Незалежності України. Відзначається щорічно як державне загальнонародне свято згідно з постановою Верховної Ради України № 2143-XII від 20.02.1992 р. Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю
24 – 75 років тому народився Пауло Коельйо, бразильський письменник (1947)
27 – День авіації. Відзначається щорічно в останню суботу серпня згідно з Указом Президента України № 305/93 від 16.08.1993 р. як професійне свято військових і цивільних авіаторів та працівників авіаційної промисловості і транспорту

27 – 120 років тому народився Юрій Іванович Яновський, український письменник, поет (1902–1954)
27 – 210 років тому народився Берталан Семере, угорський письменник, публіцист, політик (1812–1869)
28 – День шахтаря. Відзначається щорічно в останню неділю серпня згідно з Указом Президента України № 304/93 від 16.08.1993 р.
29 – День пам'яті захисників України, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 621/2019 від 23.08.2019 р.
29 – 160 років тому народився Моріс Метерлінк, бельгійсько-фламандський письменник, драматург, лауреат Нобелівської премії (1911) (1862–1949)
29 – 125 років тому народилася Мирослава Сопілка (справжнє ім'я та прізвище – Юлія Мисько-Пастушенко), українська поетеса, письменниця (1897–1937)
30 – 100 років тому народився Павло Прокопович Глазовий, український поет-гуморист і сатирик (1922–2004)
30 – 85 років тому народилася Лариса Валентинівна Кадочникова, українська актриса, художниця (1937)

Вересень

1 – День знань. Відзначається з 1984 р.
1 – 82 роки від дня нападу фашистської Німеччини на Польщу. Початок Другої світової війни (1939)
1 – 85 років тому народився Микола Сергійович Сядристий, український майстер мікромініатюри (1937)
1 – 75 років тому народився Микола Петрович Мозговий, український естрадний співак, композитор-пісняр (1947–2010)
2 – День закінчення Другої світової війни (1945)
2 – День нотаріату. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 211/10 від 22.02.2010 р.
2 – 165 років тому народився Володимир Федорович Луцик, український письменник, журналіст (1857–1909)
3 – 95 років тому народився Олесь (Алесь) Адамович (справжнє ім'я та прізвище – Олександр Михайлович Адамович), білоруський письменник (1927–1994)

4 – День підприємця. Відзначається щорічно в першу неділю вересня згідно з Указом Президента України № 1110/98 від 05.10.1998 р.
4 – 95 років тому народився Ференц Шанта, угорський письменник, романіст і сценарист (1927–2008)
5 – Міжнародний день благодійництва. Встановлений резолюцією Генеральної Асамблеї ООН №A/RES/67/105 від 07.03.2013 р. Відзначається щорічно, співпадає й приурочений до Дня пам'яті Терези Калькуттської
6 – День адміністратора центру надання адміністративних послуг
6 – 125 років тому народився Іван Кіндратович Микитенко, український письменник і драматург (1897–1937)
7 – День знищення військової іграшки. Відзначається з 1998 р. за ініціативою Всесвітньої асоціації допомоги сиротам та дітям, які не мають батьківської опіки
7 – День військової розвідки України
8 – Міжнародний день грамотності. Відзначається в системі Організації Об'єднаних Націй щорічно згідно з рішенням 14-ї сесії ЮНЕСКО №1.141 від 1966 р.
8 – Міжнародний день солідарності журналістів. Відзначається щорічно з 1958 р. згідно з рішенням IV конгресу Міжнародної організації журналістів. Приурочений до дня пам'яті Ю. Фучика
8 – 125 років тому народився Іван Борковський, український і чехословацький археолог (1897–1976)
9 – Всесвітній день краси. Проводиться з ініціативи Міжнародного комітету естетики та косметології
9 – Всесвітній день надання першої медичної допомоги
9 – 110 років тому народився Федір Юрійович Маківчук, український письменник, журналіст (1912–1988)
10 – День українського кіно. Відзначається щорічно в другу суботу вересня згідно з Указом Президента України № 52/96 від 12.01.1996 р. як професійне свято працівників кінематографії
10 – День фізичної культури і спорту. Відзначається щорічно в другу суботу вересня згідно з Указом Президента України № 340/94 від 29.06.1994 р.
10 – 225 років тому народився Франц Крюгер, німецький художник (1797–1857)
11 – Міжнародний день пам'яті жертв фашизму. Відзначається щорічно у другу неділю вересня

11 – День танкістів. Відзначається щорічно в другу неділю вересня згідно з Указом Президента України № 922/97 від 29.08.1997 р.
11 – День працівників нафтової, газової та нафтопереробної промисловості. Відзначається щорічно в другу неділю вересня згідно з Указом Президента України № 302/93 від 12.08.1993 р.
11 – 160 років тому народився О. Генрі (справжнє ім'я – Вільям Сідні Портер), американський письменник, новеліст (1862–1910)
12 – 115 років тому народився Олександр Опанасович Здиховський, український режисер (1907–1990)
14 – 205 років тому народився Теодор Шторм, німецький письменник (1817–1888)
14 – 70 років тому народився Микола Васильович Гнатюк, український естрадний співак (1952)
15 – Міжнародний день демократії. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/7 від 13.12.1997 р.
15 – День створення міжнародної екологічної організації «Грінпіс»
15 – 145 років тому народилася Олена Львівна Кульчицька, українська художниця, майстриня декоративно-ужиткового мистецтва, громадська діячка (1877–1967)
16 – Міжнародний день збереження озонового шару. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/49/114 від 23.01.1995 р.
16 – День пам'яті українських журналістів. Відзначається в Україні щороку в третю п'ятницю вересня. День встановлений у 2007 році з ініціативи Національної спілки журналістів України
16 – 145 років тому народився Федір Миколайович Стешко, український музикознавець, бібліограф (1877–1944)
16 – 75 років тому народився Валерій Веніамінович Марченко, український дисидент-правозахисник, літературознавець і перекладач (1947–1984)
17 – День рятівника. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 830/08 від 12.09.2008 р.
17 – День безпеки пацієнтів. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента № 648/2019 від 04.09.2019 р.
17 – День фармацевтичного працівника. Відзначається щорічно в третю суботу вересня згідно з Указом Президента України № 1128/99 від 07.09.1999 р.
17 – День винахідника і раціоналізатора. Відзначається щорічно в третю суботу вересня згідно з Указом Президента України № 443/94 від 16.08.1994 р.

17 – 165 років тому народився Костянтин Едуардович Ціолковський, російський вчений в галузі авіації та динаміки ракет (1857–1935)
18 – День працівників лісу. Відзначається щорічно в третю неділю вересня згідно з Указом Президента України № 356/93 від 28.08.1993 р.
19 – 220 років тому народився Лайош Кошут, угорський державний діяч, юрист (1802–1894)
20 – 125 років тому народився Арон Томашій, угорський письменник (1897–1966)
21 – Міжнародний день миру. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/55/282 від 07.09.2001 р.
21 – День миру. Відзначається в Україні щорічно згідно з Указом Президента України № 100/02 від 05.02.2002 р. у Міжнародний день миру
21 – 75 років тому народився Стівен Едвін Кінг, американський письменник (1947)
22 – День партизанської слави. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1020/2001 від 30.10.2001 р.
23 – 115 років тому народився Іван Максимович Кошелівець (справжнє прізвище – Ярешко), український літературознавець, критик, перекладач (Мюнхен) (1907–1999)
23 – 150 років тому народилася Соломія Амвросіївна Крушельницька, українська оперна співачка, педагог (1872–1952)
24 – 125 років тому народився Іштван Шінка, угорський поет, письменник (1897–1969)
25 – День машинобудівника. Відзначається щорічно в четверту неділю вересня згідно з Указом Президента України № 361/93 від 08.09.1993 р. як професійне свято працівників машинобудування і приладобудування
25 – Міжнародний день глухонімих. Встановлено в пам'ять про створення Міжнародної Федерації глухонімих (1951 рік). Відзначається в останню неділю вересня
25 – Всеукраїнський день дошкілля. Відзначається щорічно в останню неділю вересня
25 – 125 років тому народився Вільям Фолкнер, американський письменник, лауреат Нобелівської премії (1949) (1897–1962)
25 – 120 років тому народився Фелікс Болеславович Якубовський, український літературознавець і критик (1902–1937)
25 – 115 років тому народився Лазар Михайлович Юдін, український кінорежисер й сценарист (1907–1981)

25 – 90 років тому народився Анатолій Борисович Солов'яненко, український оперний співак, Герой України (1932–1999)
26 – Європейський день мов
26 – Міжнародний день за повну ліквідацію ядерної зброї
27 – Всесвітній день туризму. Відзначається щорічно в день затвердження статуту Всесвітньої туристичної організації
27 – День туризму. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом Президента України № 1047/98 від 21.09.1998 р.
28 – Міжнародний день права знати. Започаткований у 2002 році на конференції, де зібралися різні громадські організації та ініціативи, що діють в галузі свободи інформації
28 – Міжнародний день загального доступу до інформації
28 – Всесвітній день моря. Відзначається за рішенням X сесії Асамблеї Міжурядової морської консультативної організації, яка відбулася у листопаді 1977 року. У різних країнах День моря святкується в найбільш доречний день останнього тижня вересня
28 – 205 років тому народився Мігаль Томпа, угорський поет (1817–1868)
29 – День пам'яті жертв Бабиного Яру
29 – Всесвітній день серця
29 – 475 років тому народився Мігель де Сервантес Сааведра, іспанський письменник, поет і драматург (1547–1616)
30 – Всеукраїнський день бібліотек. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 471/98 від 14.05.1998 р.
30 – День усиновлення. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1088/08 від 27.11.2008 р.
30 – Міжнародний день перекладача, відзначають щорічно. Його проголосили члени Міжнародної федерації перекладачів, вибравши для свята саме 30 вересня, оскільки цього дня в 420 році помер перекладач, історик і письменник Ієронім Стридонский

Жовтень

1 – Міжнародний день музики. Відзначається за рішенням Міжнародної музичної ради ЮНЕСКО, ініціатором відзначення цього дня був Д. Шостакович

1 – Міжнародний день громадян похилого віку. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/45/106 від 14.12.1990 р.

1 – День ветерана. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1135/04 від 24.09.2004 р.

1 – 125 років тому народився Валер'ян Львович Поліщук, український письменник, публіцист доби Розстріляного відродження (1897–1937)

2 – Міжнародний день боротьби проти насилля. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/61271 від 15.06.2007 р.

2 – День працівників освіти. Відзначається щорічно в першу неділю жовтня згідно з Указом Президента України № 513/94 від 11.09.1994 р.

2 – День територіальної оборони. Відзначається щорічно в першу неділю жовтня згідно з Указом Президента України № 417/2020 від 30.09.2020 р.

2 – 125 років тому народився Леонід Маркович Мосендз, український поет, прозаїк, публіцист (1897–1948)

3 – Всесвітній день архітектури. Ініціатором його створення був Міжнародний союз архітекторів. Відзначається щорічно у перший понеділок жовтня

3 – Всесвітній день середовища проживання. Відзначається за рішенням Генеральної Асамблеї ООН (1985 р.) у перший понеділок жовтня

3 – 130 років тому народилася Марія Марчанова, чеська поетеса, перекладачка (1892–1979)

3 – 125 років тому народився Луї Арагон, французький письменник, критик і громадський діяч (1897–1982)

3 – 65 років тому народилася Люко Дашвар (справжнє ім'я та прізвище – Ірина Іванівна Чернова), українська письменниця, сценаристка та журналістка (1957)

4 – 150 років тому народився Аладар Шепфлін, угорський письменник, літературознавець, перекладач (1872–1950)

4 – 65 років тому народився Олесь Ільченко (справжнє ім'я та прізвище – Олександр Григорович Ільченко), український поет, прозаїк, сценарист (1957)

4-10 – Всесвітній тиждень космосу. Проголошено Міжнародною Федерацією астронавтики на честь запуску першого у світі штучного супутника Землі (A/54/68)

4 – Всесвітній день тварин
4 – Всесвітній день учителя. Відзначається щорічно в ознаменування річниці підписання рекомендації ЮНЕСКО та Міжнародної організації праці щодо становища вчителів
5 – 135 років тому народився Олекса Наумович Синявський, український мовознавець (1887–1937)
5 – 105 років тому народилася Магда Сабо, угорська письменниця, поетеса, перекладачка (1917–2007)
6 – 95 років тому народився Борис Терентійович Загорулько, український письменник (1927–1985)
7 – 135 років тому народився Євген Кароль Червінський, український архітектор (1887–1930)
7 – 100 років тому народилася Ален Полч, угорська письменниця, психологиня (1922–2007)
8 – День юриста. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1022/97 від 16.09.1997 р.
8 – 130 років тому народилася Марина Іванівна Цвєтаєва, російська поетеса, перекладачка (1892–1941)
9 – Міжнародний день поштової служби. Відзначається щорічно в річницю заснування Всесвітнього поштового союзу (1874 р., м. Берн, Швейцарія). В усьому світі з 9 жовтня проводять Міжнародний тиждень листа
9 – День художника. Відзначається згідно з Указом Президента України № 1132/98 від 09.10.1998 р. у другу неділю жовтня
9 – День працівників санітарно-епідеміологічної служби. Відзначається щорічно в другу неділю жовтня згідно з Указом Президента України № 1178/04 від 05.10.2004 р.
9 – 150 років тому народився Іво Андрич, сербський письменник, лауреат Нобелівської премії (1961) (1892–1975)
10 – Всесвітній день охорони психічного здоров'я. Відзначається щорічно з 1992 р. з ініціативи Всесвітньої федерації психічного здоров'я ВООЗ
10 – День працівників стандартизації та метрології. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 910/02 від 08.10.2002 р.
10 – 75 років тому народилася Ніна Митрофанівна Матвієнко, українська співачка, Герой України (1947)
10-16 – Європейський тиждень місцевої демократії. Держави-члени Ради Європи, які підписали Хартію (15 жовтня 1985 р.), зобов'язуються втілювати принципи місцевого самовряду-

вання у своєму національному законодавстві. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 922/07 від 27.09.2007 р. щорічно в тиждень, що включає 15 жовтня

11 – Міжнародний день дівчаток

11 – День професійних спілок України

11 – 95 років тому народився Богдан Миколайович Бойчук, український поет діаспори (США) (1927–2017)

11 – 80 років тому народився Володимир Олександрович Яворівський, український письменник, громадсько-політичний діяч (1942–2021)

12 – 130 років тому народився Михайло Пилипович Кравчук, український математик (1892–1942)

13 – Міжнародний день зменшення ризику природних катастроф. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/64/200 від 25.02.2010 р.

14 – День захисника України. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 806/14 від 14.10.2014 р. Святковий неробочий день згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю

14 – День Українського козацтва. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 966/99 від 07.08.1999 р. в день свята Покрови Пресвятої Богородиці

14 – 80 років тому утворено Українську повстанську армію (УПА) (1942)

14 – Міжнародний день стандартизації. Відзначається в день створення Міжнародної організації зі стандартизації

14 – 175 років тому народився Яків Павлович Новицький, український історик, археолог, етнограф, фольклорист (1847–1925)

14 – 95 років тому народився Гелій (Євген) Іванович Снєгирьов, український письменник, кінорежисер, правозахисник (1927–1978)

15 – Міжнародний день сільських жінок. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/62/136 від 18.12.2007 р. Ініціатором відзначення цього свята в Україні стало Всеукраїнське громадське об'єднання «Рада жінок-фермерів України», яке створено в 1998 р.

15 – День працівників целюлозно-паперової промисловості. Відзначається щорічно у третю суботу жовтня згідно з Указом Президента України № 885/2008 від 01.10.2008 р.

16 – Всесвітній день продовольства. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/35/70 від 05.12.1980 р.

16 – День працівників харчової промисловості. Відзначається в третю неділю жовтня згідно з Указом Президента України № 714/95 від 08.08.1995 р.

16 – 125 років тому народився Андрій Іванович Крамаренко, український актор (1897–1976)

16 – 115 років тому народився Петро Григорович Григоренко, український військовий діяч, правозахисник, політв'язень радянського режиму (1907–1987)

16 – 95 років тому народився Гюнтер Вільгельм Грасс, німецький письменник, драматург, лауреат Нобелівської премії (1999) (1927–2015)

17 – Міжнародний день боротьби за ліквідацію бідності. Відзначається згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/196 від 22.12.1992 р.

18 – 245 років тому народився Генріх фон Клейст, німецький письменник (1777–1811)

19 – Всеукраїнський День відповідальності людини. Відзначається щорічно згідно з постановою Верховної Ради України № 1705-IX від 16.07.2021 р.

20 – Міжнародний день авіадиспетчера. Міжнародна федерація асоціацій авіаційних диспетчерів, створена в Амстердамі 20 жовтня 1961 р. Федерація представляє інтереси більше сорока тисяч авіадиспетчерів 127 країн світу

20 – Всеукраїнський день боротьби із захворюванням на рак молочної залози. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 42/05 від 17.01.2005 р.

21 – 350 років тому народився Пилип Орлик, український політичний, державний і військовий діяч, поет, публіцист (1672–1742)

21 – 115 років тому народився Дмитро Пименович Надіїн, український поет, літературознавець, науковець (1907–1942)

21 – 50 років тому народилася Лада Лузіна (справжнє ім'я та прізвище – Владислава Миколаївна Кучерова), українська письменниця, журналістка, художниця (1972)

22 – 135 років тому народився Джон Рід, американський письменник, журналіст (1887–1920)

22 – 95 років тому народився Іван Дмитрович Красовський, український етнограф, лемкознавець, літературознавець й культурний діяч (1927–2014)

23 – 100 років тому народилася Агнеш Балінт, угорська письменниця, драматургиня, редакторка (1922–2008)

24-30 –Тиждень роззброєння. Проводиться щорічно за закликом спеціальної сесії Генеральної Асамблеї ООН (1978) і починається у день річниці заснування ООН A/RES/S-10/2, п.102

24 – День Організації Об'єднаних Націй. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/168 (II) від 31.10.1947 р.

24 – Всесвітній день інформації щодо розвитку. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/3038 (XXVII) від 19.12.1972 р.

24 – Міжнародний день шкільних бібліотек. З 1999 р. з ініціативи ЮНЕСКО відзначається щорічно четвертого понеділка жовтня

24 – 155 років тому народився Микола Федотович Біляшівський, український археолог, мистецтвознавець, громадський діяч (1867–1926)

25 – Міжнародний день боротьби жінок за мир

25 – 125 років тому народився Дмитро Семенович Борзяк, український політик та письменник доби Розстріляного відродження (1897–1939)

26 – 95 років тому народився Ласло Деже, угорський мовознавець (1927)

27 – 95 років тому народився Йон Костянтинович Чобану, молдавський письменник (1927–2001)

28 – 33 роки тому Верховна Рада УРСР затвердила Закон про державний статус української мови № 8312/XI від 28.10.1989 р.

28 – День визволення України від фашистських загарбників. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 836/09 від 20.10.2009 р.

30 – День автомобіліста і дорожника. Відзначається в Україні в останню неділю жовтня як професійне свято працівників автомобільного транспорту і дорожнього господарства згідно з Указом Президента України № 452/93 від 13.10.1993 р. в редакції Указу Президента України № 1173/97 від 22.10.1997 р.

30 – 140 років тому народився Михайло Львович Бойчук, український художник, маляр-монументаліст (1882–1937)

31 – Міжнародний день Чорного моря. Ініційовано громадськістю та владними структурами причорноморських країн

31 – Всесвітній день заощаджень. Цей день відзначають у багатьох країнах Європи, де громадяни користуються послугами банків і зберігають там свої заощадження

31 – 85 років тому народився Василь Олексійович Дергач (Дергачов), український поет, прозаїк, драматург (1927)

Листопад

1 – 31 рік тому Верховна Рада України ухвалила «Декларацію прав національностей України» (1991)
3 – День інженерних військ. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1390/99 від 27.10.1999 р.
3 – День ракетних військ і артилерії. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1215/97 від 31.10.1997 р.
3 – 70 років тому народився Лесь Подерв'янський (повне ім'я Олександр Сергійович), український письменник і художник, драматург (1952)
3 – 60 років тому народилася Ірен Віталіївна Роздобудько, українська письменниця, поетеса, сценаристка та журналістка (1962)
4 – 76 років тому в Парижі створено Організацію Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) (1946)
4 – День залізничника. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1140/02 від 11.12.2002 р. Саме в цей день у 1861 р. з Відня через Перемишль до залізничного вокзалу Львова прибув перший поїзд на територію сучасної України. Цей день вважається початком історії залізниць в Україні
4 – 150 років тому народився Богдан Сильвестрович Лепкий, український поет, прозаїк, літературознавець, громадсько-культурний діяч, художник (1872–1941)
4 – 135 років тому народився Олександр Анастасійович Грановський (справжнє прізвище – Неприцький), український письменник, публіцист, науковець, зоолог-ентомолог (1887–1976)
5 – 125 років тому народився Яков Павлович Авдієнко, український режисер, документаліст (1897–1994)
5 – 95 років тому народився Олександр Петрович Лук'яненко, український письменник (1927–2007)
6 – Міжнародний день запобіганню експлуатації навколишнього середовища під час війни та збройних конфліктів

6 – День працівника соціальної сфери. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента №374/99 від 13.04.1999 р. в першу неділю листопада
7 – 165 років тому народився Дмитро Іванович Багалій, український історик, філософ та громадський діяч (1857–1932)
8 – 135 років тому народився Дмитро Дмитрович Вітовський, український державний і військовий діяч (1887–1919)
9 – Всесвітній день якості. Відзначається з ініціативи міжнародних організацій зі стандартизації та якості за підтримки ООН
9 – День української писемності та мови. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1241/97 від 6.11.1997 р. в день вшанування пам'яті преподобного Нестора Літописця
9 – Всеукраїнський день працівників культури та майстрів народного мистецтва. Відзначається щорічно згідно Указу Президента України від 30.12.2013 р. № 717/13 «Про додаткові заходи щодо державної підтримки культури і мистецтва в Україні»
9 – День книги рекордів Гіннеса
9 – 125 років тому народився Яків Дем'янович Качура, український письменник (1897–1943)
10 – Всесвітній день молоді. Відзначається у день створення Всесвітньої Федерації демократичної молоді
10 – Всесвітній день науки в ім'я миру та розвитку
10 – 325 років тому народився Вільям Хогарт, англійський художник (1697–1764)
10 – 135 років тому народився Арнольд Цвейг, німецький письменник, громадський діяч (1887–1968)
11 – 155 років тому народилася Ванда Адольфівна Яновичева, українська драматична акторка (1867–1950)
11 – 100 років тому народився Курт Воннеґут, американський письменник-фантаст (1922–2007)
13 – Всесвітній день незрячих. Відзначається у день народження Валентина Гаюї, французького педагога, який у 1784 році заснував у Парижі перший у світі інтернат для незрячих
13 – День виноградаря і винороба. Відзначається щороку у другу неділю листопада згідно з Указом Президента України № 403/2020 від 22.09.2020 р.
14 – Всесвітній день боротьби із захворюванням на діабет. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/61/225 від 18.01.2007 р.

14 – 145 років тому народився Дмитро Володимирович Антонович, український історик, мистецтвознавець, громадський діяч (1877–1945)
14 – 135 років тому народився Ларош Апріл (Екель), угорський поет, перекладач (1887–1967)
14 – 115 років тому народилася Астрід Анна Емілія Ліндгрен, шведська письменниця (1907–2002)
14 – 95 років тому народився Василь Омелянович Макух, учасник українського руху опору в СРСР, здійснив акт самоспалення, протестуючи проти русифікації України та проти радянського вторгнення в Чехословаччину (1927–1968)
14 – 110 років тому народився Андрій Самійлович Малишко, український поет, перекладач (1912–1970)
15 – 160 років тому народився Гергарт Йоганн Роберт Гауптман, німецький драматург, поет, лауреат Нобелівської премії (1912) (1862–1946)
15 – 115 років тому народився Петро Андріанович Поляков, український композитор і диригент (1907–1973)
16 – Міжнародний день толерантності. Відзначається в усьому світі у 1995 р. за рішенням ЮНЕСКО. Саме цього дня ухвалили Декларацію принципів терпимості
16 – День працівників радіо, телебачення та зв'язку. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 667/94 від 11.11.1994 р.
16 – 100 років тому народився Жозе Сарамаґо, португальський письменник, критик, лауреат Нобелівської премії (1998) (1922–2010)
17 – Міжнародний день студентів. Встановлений 17 листопада 1946 р. на Всесвітньому конгресі студентів, що відбувся в Празі, в пам'ять чеських студентів-патріотів
17 – День студента. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 659/99 від 16.07.1999 р.
17 – Всесвітній день філософії. Свято відзначається в третій четвер листопада, починаючи з 2002 року, за регламентом ЮНЕСКО
17 – Міжнародний день відмови від паління. Відзначається щорічно в третій четвер листопада в більшості країн світу. Встановлений Американським онкологічним товариством в 1977 р.
18 – День сержанта Збройних Сил України. Відзначається в Україні щороку згідно з Указом Президента України № 153/2019 від 19.04.2019 р.

18 – 175 років тому народився Володимир Михайлович Навроцький, український економіст, статистик і публіцист (1847–1882)
19 – День працівників гідрометеорологічної служби. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 208/03 від 11.03.2003 р.
19 – День скловиробника. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1417/03 від 09.12.2003 р.
19 – Всесвітній день чоловіків. Цей день було встановлено в 2000 році з ініціативи магістрату Відня (Австрія) і керівництва відділення ООН у Відні. Його святкують у першу суботу листопада
19 – 100 років тому народився Юрій Валентинович Кнорозов, український історик та етнограф (1922–1999)
20 – Всесвітній день дітей. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/836 (1X) від 14.12.1954 р. Саме у цей день (20 листопада 1959 року) Генеральна Асамблея ухвалила Декларацію прав дитини, а 20 листопада 1989 року – Конвенцію про права дитини.
20 – Всесвітній день іммігранта. Відзначається у третю неділю листопада з ініціативи національних єпископських конференцій
20 – День працівників сільського господарства. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента № 428/93 від 07.10.1993 р. у третю неділю листопада як професійне свято
20 – 305 років тому народився Григорій Осипович Кониський (чернече ім'я Георгій), український письменник, педагог, церковний і громадсько-культурний діяч (1717–1795)
21 – Всесвітній день телебачення. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/51/205 від 17.12.1996 р.
21 – День Гідності та Свободи. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом Президента України № 872/2014 від 13.11.2014 р. на честь початку Помаранчевої революції (2004 р.) та Революції Гідності (2013 р.)
21 – День Десантно-штурмових військ Збройних Сил України. Відзначається щорічно в Україні згідно з Указом Президента України № 380/2017 від 21.11.2017 р.
22 – 195 років тому народився Кароль Юзеф Теофіл Ейстрайхер, польський бібліограф, історик літератури й театру (1827–1908)

22 – 145 років тому народився Ендре Аді, угорський поет, публіцист і громадський діяч (1877–1919)
25 – Міжнародний день боротьби за ліквідацію насильства щодо жінок. Відзначається щорічно згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/54/134 від 17.12.1999 р.
25 – 460 років тому народився Фелікс-Лопе де Вега-і-Карпіо, іспанський драматург, поет, прозаїк (1562–1635)
25 – 105 років тому народився Михайло Григорович Івасюк, український письменник, літературознавець, фольклорист, громадський та культурний діяч (1917–1995)
26 – Всесвітній день інформації. Це свято проводиться щорічно з 1994 року з ініціативи Міжнародної академії інформатизації
26 – День пам'яті жертв голодоморів. Відзначається щорічно у четверту суботу листопада згідно з Указом Президента України № 1310/98 від 26.11.1998 р.
28 – День працівника системи фінансового моніторингу. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 523/2020 від 28.11.2020 р.
28 – 265 років тому народився Вільям Блейк, англійський поет, художник (1757–1827)
28 – 115 років тому народився Альберто Моравіа, італійський письменник, журналіст (1907–1990)
29 – Міжнародний день солідарності з палестинським народом. Відзначається щорічно за закликом резолюції Генеральної Асамблеї ООН (1977 р.) у день, коли у 1947 році Генеральною Асамблеєю ООН було схвалено резолюцію про розділ Палестини
29 – 115 років тому народився Ференц Янкович, угорський поет, письменник, перекладач (1907–1971)
30 – Міжнародний день захисту інформації
30 – 355 років тому народився Джонатан Свіфт, англійський письменник-сатирик (1667–1745)

Грудень

1 – Всесвітній день боротьби зі СНІДом. Відзначається щорічно з ініціативи ВООЗ згідно з рішенням Генеральної Асамблеї ООН A/RES/43/15 від 27.10.1988 р.
1 – 31 рік тому на всенародному референдумі підтверджено Акт проголошення незалежності України (1991)

1 – День працівників прокуратури. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1190/00 від 02.11.2000 р.
2 – Міжнародний день боротьби за скасування рабства. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/317 (1V) від 02.12.1949 р.
3 – Міжнародний день людей з інвалідністю. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/47/3 від 14.10.1992 р.
3 – 300 років тому народився Григорій Савич Сковорода, український філософ, богослов, поет, педагог (1722–1794)
3 – 165 років тому народився Джозеф Конрад (Юзеф Теодор Конрад Коженьовський), англійський письменник, критик (1857–1924)
3 – 115 років тому народився Андрій Васильович Головко, український письменник (1897–1972)
5 – Міжнародний день волонтерів. Відзначається щорічно згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/40/212 від 17.12.1985 р.
5 – День працівників статистики. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1120/2002 від 02.12.2002 р.
6 – День Збройних Сил України. Відзначається згідно з Постанови Верховної Ради України № 3528-XII від 19.10.1993 р.
7 – Міжнародний день цивільної авіації. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/51/33 від 06.12.1996 р.
7 – День місцевого самоврядування. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1250/2000 від 25.11.2000 р.
7 – Всесвітній День української хустки
8 – 195 років тому народився Микола Васильович Гербель, український поет, перекладач, видавець і бібліограф (1827–1883)
8 – 190 років тому народився Б'єрнстьєрне Б'єрнсон, норвезький письменник, лауреат Нобелівської премії (1903) (1832–1910)
8 – 115 років тому народився Антон Федорович Хижняк, український письменник (1907–1993)
9 – Міжнародний день боротьби з корупцією. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/58/4 від 31.10.2003 р.
9 – Міжнародний день пам'яті жертв злочинів геноциду, вшанування їхньої людської гідності і попередження цих злочинів.
9-15 – Всеукраїнський тиждень права. Відзначається в Україні згідно з Указом Президента України № 1149/08 від

08.12.2008 р. щорічно в тиждень, що включає День прав людини, який відзначається (10 грудня) в пам'ять про проголошення Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 р. «Загальної декларації прав людини»

9 – 155 років тому народився Григорій Ксенопулос, грецький письменник (1867–1951)

9 – 125 років тому народився Борис Тен (справжнє ім'я та прізвище – Микола Васильович Хомичевський), український поет і перекладач, хормейстер, педагог (1897–1983)

10 – Міжнародний день прав людини. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/423 (V) від 04.12.1950 р.

11 – Міжнародний день гір. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН A/RES/57/245 від 20.12.2002 р.

11 – День благодійництва. Відзначається щорічно у другу неділю грудня згідно з Указом Президента України № 1220/2007 від 13.12.2007 р.

11 – 50 років тому народився Ахтем Шевкетович Сеітаблаєв, український актор та режисер кримськотатарського походження (1972)

12 – День Сухопутних військ України. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1167/97 від 18.10.1997 р.

12 – 135 років тому народився Олександр Адріанович Назаревський, український літературознавець, бібліограф (1887–1977)

13 – 225 років тому народився Крістіан Йоганн Генріх Гейне, німецький поет, публіцист, критик (1797–1856)

13 – 145 років тому народився Микола Дмитрович Леонтович, український композитор, хоровий диригент, музично-громадський діяч, педагог (1877–1921)

14 – День вшанування учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 945/2006 від 10.10.2006 р.

15 – День працівників суду. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1318/2000 від 08.12.2000 р.

15 – 145 років тому народився Микола Севастянович Державін, літературознавець, автор розвідок про Т. Шевченка (1877–1953)

16 – 165 років тому народився Франтішек Ржегорж, чеський етнограф, дослідник українського народного побуту і фольклору Галичини (1857–1899)

17 – День працівника державної виконавчої служби. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 569/2009 від 22.07.2009 р.
17 – 145 років тому народився Данило Михайлович Щербаківський, український мистецтвознавець, етнограф, археолог (1877–1927)
17 – 125 років тому народився Владислав Броневський, польський поет (1897–1962)
18 – Міжнародний день мігрантів. Відзначається згідно з резолюцією Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/55/93) від 04.12.2000 р.
18 – 130 років тому народився Микола Гурійович Куліш, український письменник, драматург (1892–1937)
19 – День адвокатури. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1121/02 від 02.12.2002 р.
19 – 115 років тому народився Микола Якович Скуба, український поет (1907–1937)
20 – Міжнародний день солідарності людей. Відзначається щорічно за рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/60/209)
20 – 215 років тому народився Йосип Іванович Лозинський, український мовознавець, етнограф, публіцист (1807–1889)
21 – 105 років тому народився Генріх Белль, німецький романіст, публіцист, лауреат Нобелівської премії (1972) (1917–1985)
21 – 105 років тому народився Василь Васильович Цвіркунов, український кінознавець, педагог (1917–2000)
22 – День працівника дипломатичної служби. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1639/05 від 21.11.2005 р.
22 – День енергетика. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 282/01 від 25.04.2001 р.
22 – 155 років тому народився Аркадій Васильович Верзілов, український історик, краєзнавець, археолог, громадський діяч (1867–1831)
22 – 155 років тому народився Франтішек Шалда, чеський критик, письменник (1867–1937)
22 – 105 років тому народився Григорій Давидович Плоткін, український письменник (1917–1986)
24 – День працівників архівних установ. Відзначається щорічно згідно з Указом Президента України № 1200/98 від 30.10.1998 р.
24 – 85 років тому народився В'ячеслав Максимович Чорновіл, український політичний і державний діяч, один з лідерів

українського правозахисного руху, публіцист, Герой України (1937–1999)

25 – Різдво Христове (за григоріанським календарем). Вважається святковим неробочим днем згідно з ст. 73 Кодексу законів про працю

25 – 115 років тому народився Євген Сергійович Кравченко, український письменник (1907–1975)

25 – 95 років тому народився Олесь Павлович Бердник, український письменник, громадський діяч, дисидент, член Української Гельсінської групи (1927–2003)

25 – 95 років тому народився Юрій Григорович Данилів, український кобзар (1927–1988)

26 – 95 років тому народився Іван Іванович Майчик, український диригент, фольклорист, композитор (1927–2007)

27 – 155 років тому народився Вацлав Морачевський, польський і український хімік, літературознавець, перекладач (1867–1950)

29 – 50 років тому народився Євген Миколайович Нищук, український актор театру, кіно та дубляжу (1972)

30 – 110 років тому народився Андрій Корнійович Сова, український актор, гуморист, майстер художнього слова (1912–1994)

31 – 275 років тому народився Готфрід Август Бюргер, німецький поет (1747–1794)

31 – 145 років тому народився Гнат Мартинович Хоткевич, український письменник, фольклорист, актор, мистецтвознавець (1877–1938)

31 – 130 років тому народився Михайль Семенко (справжнє ім'я та прізвище – Михайло Васильович Семенко), поет, основоположник і теоретик українського футуризму (1892–1937)

ПОКАЖЧИК ПРІЗВИЩ ЮВІЛЯНТІВ ТА АВТОРІВ СТАТТЕЙ

А

Аванесов Г. А. **288**
Авдієнко Я. П. **307**
Адамович Олесь *(Алесь) (Адамович О. М.)* **297**
Адамович О. М. *див. Адамович Олесь (Алесь)*
Аді Е. **311**
Айвазовський І. К. *(Гайвазовський І К.)* **294**
Алмашій А. С. **68**
Алчевська Х. О. **274**
Альбиківський М. К. **268**
Амаду Ж. **295**
Андрашко В. М. **17**
Андрашко М. І. **40**
Андрич І. **303**
Андрійцьо В. М. **25**
Андрузький Г. (Ю.) *(Андрузький Георгій (Юрій)* **287**
Андял Г. В. **17**
Анталовський С. В. **45**
Антоник К. Д. **28**
Антонович Д. В. **309**
Апдайк Д. **275**
Апріл Л. *(Екель)* **309**
Арагон Л. **302**
Арань Я. **273**
Архипенко О. П. **285**
Архій Е. Й. **38**
Афанасенко Е. О. **65**

Б

Бабич М. Д. **63**
Бабич С. Ю. **21**
Бабота М. **21**
Багалій Д. І. **308**
Баганич В. С. **23, 120**
Баглай Й. О. **38**
Базилевич Ф. **69**
Базилевський В. О. **295**
Базилович І. **40**
Байцура Т. Я. **23**
Бак П. **289**
Балаж Т. Г. **246**
Балінт А. **305**
Балла К. Л. **9**
Балла Л. К. **42**
Балог Й. С. **45**
Балог М. **74**
Балудянський М. **22**
Баран О. **15**
Барань Ф. **269**
Барвінський О. Г. **287**
Басараб В. І. **7**
Басараб В. С. **32**
Басараб П. М. **10**
Баторі-Тарці З. І. **27**
Бахно В. Я. **61**
Бача Ю. **30**
Бачинський А. **62**
Бачо Г. І. **67**
Бевзюк Є. В. **23**
Бевко В. С. **33**
Безик Г. І. **25**
Белей В. В. **16**
Белей Л. О. **18, 101**
Белль Г. **314**
Бенда Є. **14**
Бенке Д. **60**
Бергман С. Д. **7**
Берджес Е. **272**
Бердник О. П. **315**
Берніцкі-Балла Є. Й. **70**
Берча Д. М. **6**
Бєляєва Л. Л. **14**
Б'єрнсон Б. **312**
Бжеський Р. С. **277**
Бисага С. **65**
Бисага Ю. М. **29**
Білак І. І. **56**
Білак П. І. 14
Біляшівський М. Ф. **306**
Біцко Ю. М. **26**
Блейк В. **311**
Бобела С. І. **19**
Бобинець С. П. **72**
Бобонич Д. М. **5**
Бобонич П. П. **37**
Бобульський А. **35**
Богів Я. О. **49**
Боглі Ю. Ю. **13**
Богу Б. **69**
Бод П. **272**
Божук М. *(Божук-Штефуца В. М.)* **6**
Божук-Штефуца В. М. *див. Божук М.*
Бойчук Б. М. **304**
Бойчук М. Л. **306**
Бомарше П.-О. К., де **269**
Бонкало Д. В. **24**
Бора К. В. **33**
Борген Ю. **280**
Борецький С. В. **41**
Борецький Я. Д. **39**
Боржавин В. *(Сочка В. А.)* **6**
Борзяк Д. С. **306**
Борковський І. **298**
Боровиковський В. **294**
Борткевич С. Е. **273**
Бохенська Є. І. **265**
Брадач І. **13**
Братійчук М. В. **50**
Братунь Р. А. **266**
Бращайко А. М. **18, 95**
Бренер Й. *див. Чат Г.*
Броневський В. **314**
Брюховецький В. С. **292**
Булеца Г. Н. **45**
Бурлюк Д. Д. **293**
Бурч Ю. Ю. **28**
Бучинський М. О. **272**
Бюргер Г. А. **315**

В
Вагера Г. **72**
Вайда С. М. **9**
Вайда Я. **281**
Вайт П. **285**
Вайян-Кутюр'є П. **266**
Вакула Н. **3, 79, 98, 117, 140, 162, 164, 167, 198**
Вамбері А. **275**
Варга М. І. **58**
Варга С. А. **23, 131**
Варнава, *ієромонах (Щербан В. І.)* **16**
Василенко П. П. **290**
Васовчик В. Ю. **17**
Вашш Е. **269**
Вега-і-Карпіо Ф.-Л. **311**
Вегеш А. **3, 107**
Вегеш М. М. **64**
Ведель А. **265**
Веприк М. **71**
Вереш Г. **30**
Вереш П. **266**
Верзілов А. В. **314**
Вершегі Ф. **277**
Винничук Ю. П. **275**
Висаник М., фон **56**
Вискварко С. А. **14**
Віга Я. **10**
Візичканич Г. П. **10**
Вільде І. *(Макогон Д. Д.)* **281**
Вінчі Л., да **278**
Вісневська Л. І. **247**
Вітовський Д. Д. **308**
Вовк Ф. К. **275**
Волович Н. І. **70**
Волошин М. О. *(Кирієнко-Волошин М. О.)* **285**
Вондрачек Я. **10**
Воннеґут К. **308**
Ворчак Й. Ф. **19**
Вульф В. **269**

Г
Габор М. І. **20**
Гавриленко Г. І. **291**
Гаврош О. **3, 240**
Гаджега В. **3, 94, 100, 113, 114, 119, 133, 136, 139, 158, 168, 171, 217, 229, 231, 234, 236**
Гадьмаші Л. *див. Толнаї Л.*
Газій І. В. **53**
Гайвазовський І. К. *див. Айвазовський І. К.*
Гайдамака П. Д. **292**
Гал М. **46**
Галай О. М. *див. Горленко М. О.*
Галда П. П. **22**
Галинська Г. І. **265**
Галипар Є. Д. *(Торма Є. Д.)* **62**
Галушка Д. О. **286**
Гандера М. С. **63**
Ганзел В. **36**
Ганич О. М. **25**
Ганус С. О. **52**
Ганчич В. Ф. **31**
Гарагонич О. І. **40**
Гаркуша Н. Л. **289**
Гауптман Г. Й. Р. **309**
Гейне К. Й. Г. **313**
Гельбич І. М. **40**
Генрі О. *(В. С* **299**
Герасименко К. М. **282**
Гербель М. В. **312**
Гервег Г. **286**
Гессе Г. **291**
Гецко-Лобова Н. Р. **42, 167**
Г'єллеруп К. А. **286**
Гірник О. М. **276**
Глазовий П. П. **297**
Глібов Л. І. **273**
Глуханич В. М. **34**
Глюк Г. М. **31**
Гнатюк М. В. **299**
Гойденко Е. Р. *див. Левадська Е. Р.*
Гокінг С. В. **266**
Голінка Й. С. **24, 134**
Голлоші Ш. **22**
Голобородько Ю. К. **267**
Головач Й. І. **41**
Головінська Л. К. *(Маух Л. К.)* **50**
Головко А. В. **312**
Голод Л. С. **37**
Голсуорсі Д. **295**
Голубка Т. В. **68**
Гольдоні К. **272**
Гольча І. І. **49**
Гомоляк М. **3, 129, 226**
Гомонай Г. **3, 213**
Гомонай О. В. **39**
Гонкур Е., де **285**
Горак Р. Д. **268**
Горват А. А. **27**
Горват І. М. **54**
Горват О. К. **51**
Горзов В. П. **37, 159**
Горленко О. М. *(Галай О. М.)* **32**
Горонгозо М. М. **67**
Гошовський В. Л. **53**
Грабар К. Л. **46**
Грабовський Е. Р. **63**
Грандпіер Е. К. **268**
Грановський О. А. *(Неприцький О. А.)* **307**
Гранчак І. М. **56**
Гранчак М. І. *див. Немеш М. І.*
Грасс Г. В. **305**
Гребінка Є. П. **270**
Гривняк Ю. **33**
Григоренко П. Г. **305**
Григор'єв В. К. **54**
Гримут В. Й. **45**
Гринько В. П. **283**
Грушевський О. С. **295**
Гудзій М. К. **281**
Гудивок І. І. **66**
Гумен М. В. **248**
Гурдзан І. М. **43**
Гусак Д. В. **28**
Гут З. **73**
Гуца-Венелін Ю. І. **26**

Гуцало Є. П. **267**
Гюґо В.-М. **272**

Ґ
Ґонта Іван *див. Лютий-Лютенко І. М.*
Ґордер Ю. **295**
Ґренджа-Донський В. С. **26**
Ґула П. **31**

Д
Данилич А. А. **51**
Данилів Ю. Г. **315**
Данко Д. **3, 98, 198**
Данко Й. А. **46, 172**
Данко Л. І. **42**
Данко М. М. **40**
Данко-Шолтес К. Е. **39**
Данченко С. В. **275**
Даріо Р. **268**
Дахно В. А. **273**
Дашвар Л. *(Чернова І. І.)* **302**
Дворцин П. Б. **8, 77**
Деже Л. **306**
Дергач В. О. *(Дергачов В. О.)* **307**
Дергачов В. О. *див. Дергач В. О.*
Державін М. С. **313**
Деркач С. І. **66**
Деяк Т. П. **59**
Джойс Д. *(Джойс Д. А. А.)* **270**
Джойс Д. А. А. *див. Джойс Д.*
Дзямко М. Ю. **249**
Діденко В. І. **270**
Діккенс Ч. **270**
Ділинка І. Г. **41**
Дмитришин-Часто Л. Ю. **29**
Дністрова Чайка *див. Малицька К. І., Лебедова В.*
Добош В. В. **69**
Добош С. В. **66**
Добровський П. В. **33**
Добрянський А. І. **68**
Довбак А. І. **72**
Довганич М. М. *(Маргітич М. М.)* **21**
Долинський В. М. **24**
Долмої А. **70**
Доманицький В. М. **275**
Домановський Е. **268**
Донченко О. В. **296**
Дорошенко Д. І. **23**
Дорошенко П. Д. **282**
Драгуський І. Д. **26**
Дремлюга М. В. **292**
Дробняк М. **55**
Другет Б. **75**
Дудаш А. В. **66**
Дудаш М. (Н.) *див. Дудаш Н. (М.)*
Дудаш Н. (М.) **60**
Дулішкович В. Є. **58**
Дупка Д. Д. **24**
Дурда М. І. **25**
Дурдинець В. В. **54**
Душин В. О. **68**
Дюма О. *(батько)* **293**
Дьерке Л. **15**

Е
Ейстрайхер К. Ю. Т. **310**
Екель *див. Апріл Л.*
Еко У. **266**
Еліаде-Редулеско І. **266**
Ерастов С. І. **265**
Еркень І. **277**
Ерпенбек Д. **274**
Ечегарай-і-Ейсагірре Х. **279**

Ж
Жданов С. С. **268**
Желізко І. М. **38**
Житецький П. Г. **266**

З
Завадовський І. І. **268**
Завілопуло А. **3, 213**
Загаров О. Л. **9**
Загорулько Б. Т. **303**
Задерака Н. К. *див. Червак Н. К.*
Задор А. **45**
Задор Д. Є. **58**
Задорожна Н. В. *див. Скоблик Н. В.*
Заєць М. С. **60**
Запісочний І. П. **29**
Захарченко Н. Й. **291**
Здиховський О. О. **299**
Земан К. *див. Ольбрахт І.*
Зимний Л. Я. (*Писаревський Л. Я.)* **271**
Зібров П. М. **288**
Зілгалов В. О. **69**
Змій-Мікловшик Й. **19**
Зубанич Ф. І. **17**

І
Ібаньєс В. Б. **269**
Івакін Ю. О. **266**
Іванисенко В. П. **265**
Іванова Л. Д. **37**
Івановчик В. **67**
Іванчев С. С. **65**
Іванчо М. Б. **17**
Іванчо М. Ф. **46**
Іваньо В. М. **64**
Івасюк М. Г. **311**
Івашко Г. І. **35**
Ізаї К. **73**
Іздрик Ю. Р. **296**
Іллар О. Д. **71**
Іллєнко М. Г. **290**
Ілюк М. **40**
Ільницька О. П. *(Хархаліс О. П.)* **17**
Ільченко О. *(Ільченко О. Г.)* **302**
Ільченко О. Г. *див Ільченко О.*
Ірвінг Д. **273**
Іриней *див. Фальковський І. Я.*

Іріньї Я. **283**
Ірчан М. **292**

Й

Йосиф, архімандрит (Попович Й.) **20**

К

Кабалюк О. І. **49**
Кабацій М. С. **28**
Кава В. І. **265**
Кавалерідзе І. П. **278**
Кагарлицький М. Ф. **266**
Кадочникова Л. В. **297**
Каламуняк М. М. **61**
Калинюк В. Д. **7**
Калинюк П. Г. **72**
Кальниченко В. П. **15**
Кандиба О. О. *див. Ольжич О.*
Капітан В. С. **10**
Капітан Л. І. **41**
Капраль М. І. **59**
Капранов В. В. **293**
Капранов Д. В. **293**
Карінті Ф. **289**
Кармалюк У. Я. *(Кармелюк У. Я.)* **274**
Кармелюк У. Я. *див Кармалюк У. Я.*
Карп'юк С. О. **26**
Катона І. **67**
Качура Я. Д. **308**
Кашшак Л. **275**
Кедюлич І. М. **66**
Кеменяш І. Ф. **12**
Керестей П. М. **47**
Керрол Л. **269**
Керуак Д. **274**
Кирієнко-Волошин М. О. *див. Волошин М. О.*
Кирлик В. О. **66**
Киртич Л. П. **43**
Кирчев Р. Б. **46**
Кишко С. М. **45**
Кінг С. Е. **300**
Кічковський М. М. **25**
Кіштулинець М. Ф. **58**
Клебанов Д. Л. **293**
Клейст Г., фон **305**
Климпуш Д. І. **61**
Кліма Е. **30**
Кнорозов Ю. В. **310**
Кобаль В. І. **57**
Коберницький-Дичковський Й. І. *див. Сліпий Й.*
Коваленко Л. А. **18**
Коваль В. Ю. **24**
Ковальчук О. С. *(Стоколос О. С.)* **251**
Ковач А. М. **5**
Ковач В. Е. **35**
Ковач Д. В. **43**
Ковач Д. Ш. **36**
Ковач І. І. **34**
Коельйо П. **296**
Кожелянко В. Д. **265**
Коженьовський Ю. Т. К. *див. Конрад Д.*
Колодзінський М. Ф. **43**
Кондор Ю. А. **34**
Кондратюк Ю. В. *(Шаргей О.)* **288**
Конiський Г. О. **310**
Конрад Д. *(Коженьовський Ю. Т. К.)* **312**
Контратович Е. Р. **30**
Копинець К. Ф. **22**
Копинець М. І. **36**
Копинець М. С. **26**
Кополович І. М. **35**
Корж Б. В. **64**
Корнійчук І. З. **53**
Король В. І. **63**
Король І. Ф. **41**
Корольов С. П. **267**
Костак І. **39**
Костенко В. С. **282**
Костер Ш., де **296**
Костович Ю. Ю. **15**
Костомаров М. І. **283**
Коструба Т. П. **281**
Костюк Ю. Ю. **16**
Костюков В. **51**
Котелянський Є. О. **38**
Котигорошко В. Г. **42**
Коцак А. *(Коцак О. Ф.)* **18**
Коцак О. Ф. *див Коцак А.*
Коцюба Г. М. **267**
Кочич П. **280**
Кошелівець І. М. *(Яремшко І. М.)* **300**
Кошут Л. **300**
Кравченко Є. С. **315**
Кравчук М. П. **304**
Краль Я. **279**
Крамаренко А. І. **305**
Красовський І. Д. **305**
Кремпа І. **17**
Кржижановський С. Д. **271**
Кривський І. Ю. **11, 85**
Криштоп О. Ф. *див. Мочар О. Ф.*
Крушельницька С. А. **300**
Крюгер Ф. **298**
Ксенопулос Г. **313**
Кубек Е. **64**
Кубіній Н. Ю. **65**
Кукурудза-Король М. **5**
Куліш М. Г. **314**
Кульженко С. В. **266**
Кульчицька О. Л. **299**
Кунак Ю. Ю. **12**
Купала Я. *(Луцевич І. Д.)* **291**
Курбас Лесь *(Курбас О.-З. С.)* **272**
Курбас О.-З. С. *див. Курбас Лесь*
Куртанич П. Ф. **29**
Куруц Ф. Ф. **14**
Куцин М. І. **57**
Кучер Т. В. **28**
Кучерова В. М. *див. Лузіна Л.*
Кучерук С. С. **49**
Кушнірова О. П. **15**

Л
Лаборфолві Р. **278**
Лавер О. **3, 107**
Ладані І. **73**
Лазар Д. В. **48**
Лазоришинець В. В. **32**
Лакснесс Г. К. **279**
Ландовська А. Ф. **31**
Лар В. В. **65**
Лаудон І. 47
Лацанич М. М. **62**
Лашкай М. І. *див. Сочка М І.*
Лебедова Віра *див. Малицька К. І, Дністрова Чайка*
Лева В. П. **44**
Левадська Е. Р. *(Гойденко Е. Р.)* **55**
Левинська І. О. **283**
Левчук Т. В. **268**
Леже А. *див. Перс С.-Ж.*
Лелекач М. М. **68**
Лемко І. С. **47**
Лендєл З. Е. **57**
Лендєл М. А. **59**
Лендьел М. О. *(Пецкар М. О.)* **31**
Леонтович М. Д. **313**
Лепкий Б. С. **307**
Лесьмян Б. С. **268**
Лизанець В. В. **47**
Липинський В. К. **277**
Лисенко В. О. **294**
Лисенко М. В. **276**
Лисенко Ф. О. **287**
Личко І. Ю. **46**
Лівицький М. А. **268**
Ліндгрен А. А. Е. **309**
Лінтур В. П. **44**
Ліхтенберг Г. К. **290**
Ловга І. І. **52**
Лозинський І. М. **281**
Лозинський Й. І. **314**
Ломиковський В. Я. **269**
Лонгфелло Г. В. **273**
Лоусон Г. **288**
Лузіна Л. *(Кучерова В. М.)* **305**
Лукеча Е. **3, 129**
Лук'яненко О. П. **307**
Лустіг К. Е. **34**
Луцевич І. Д. *див. Купала Я.*
Луцик В. Ф. **297**
Лютий-Лютенко І. М. *(Іван Ґонта)* **289**
Ляшенко Н. П. *(Майстрюкова Н. О.)* **10**

М
Мавріц О. К. **62, 237**
Мадяр М. М. **58**
Мадяр-Новак В. В. **3, 124**
Маєрова М. **270**
Мазурок І. О. **50**
Мазурок О. С. **49**
Мазюта М. А. **57**
Майстрюкова Н. П. *див. Ляшенко Н. П.*
Майчик І. І. **315**
Макара С. **28**
Макаренко М. О. **270**
Макарушка О. **295**
Маківчук Ф. Ю. **298**
Мак-Каллоу К. **286**
Маковей О. С. **296**
Макогон Д. Д. *див. Вільде І.*
Максименко Ф. П. **270**
Макух В. О. **309**
Маланюк Є. Ф. **270**
Малицька К. І. *(Віра Лебедова, Чайка Дністрова)* **285**
Малишко А. С. **309**
Малінін О. М. **13**
Маляр В. А. **12**
Манайло І. Ф. **9**
Мандичевський Є. **296**
Маргітич М. М. *див Довганич М. М.*
Маринець В. В. **11**
Марія-Терезія, *імператриця* **30**
Маркевич О. І. **276**
Маркович О. **270**
Маркусь В. В. **69**
Маркуш В. М. **70, 241**
Марчанова М. **302**
Марченко В. В. **299**
Матвієнко Н. М. **303**
Матола Д.-М. О. *див. Матола М.*
Матола М. *(Матола Д.-М. О.)* **7**
Матчук В. В. *див. Мизинець Влас*
Матяш М. М. **50**
Маух Л. К. *див. Головінська Л. К.*
Мацинський І. **24**
Мацієвич Л. М. **267**
Мацько В. П. **279**
Машіка В. В. **11**
Машкаринець Й. В. **52**
Машкаринець Н. С. **9**
Медведь М. **4, 253**
Медвецька Е. Ф. **58**
Мезев Г. М. **60, 232**
Мезев-Кричфалуші Г. М. **40**
Мейс Д. Е. **271**
Мельник Л. О. **4, 252, 259**
Мельник О. Ю. **31**
Мельник-Гудь Н. І. **5**
Месендз Л. М. **302**
Метерлінк М. **297**
Мешко Ф. О. **33**
Мештер М. Б. *див. Фюзеші М. Б.*
Мигович І. І. **52**
Мизинець Влас *(Матчук В. В.)* **282**
Микита Л. Б. **50**
Микита Х. І. **18**
Микитенко І. К. **298**
Микуляк М. В. **47**
Минко В. П. **267**

Мисик В. О. **293**
Мисько-Пастушенко Ю. *див. Сопілка М.*
Митрак О. А. **57**
Митрик М. І. **27**
Митровка Г. В. **253**
Митропольський Ю. О. **266**
Мишко В. В. **55**
Мікора О. І. **48**
Міксат К. **268**
Міляєва Н. М. **58**
Місевра Г. І. **255**
Міськов І. О. **40**
Мова В. С. **267**
Могила П. С. **267**
Мозговий М. П. **298**
Молдавчук М. С. *(Студеняк М. С.)* **53**
Молнар В. **13**
Молнар М. **12**
Мольєр *(Поклен Ж. Б.)* **267**
Мондич О. С. *(Шіналі О. С.)* **53**
Моравіа А. **311**
Морачевський В. **315**
Мороз В. **4, 187**
Мосендз Л. М. **302**
Москалець В. К. **281**
Мочар О. Ф. *(Криштоп О. Ф.)* **61**
Мункачі А. В. **48**
Муха Г. М. **35**

Н

Навроцький В. М. **310**
Надіїн Д. П. **305**
Надь Е. **12**
Назаревський О. А. **313**
Найпавер К. С. **13**
Найпол В. С. **296**
Небола І. І. **40**
Немеш М. І. *(Гранчак М. І.)* **8**
Неприцький О. А. *див. Грановський О. А.*
Нефелін В. Д. **274**
Нитка В. І. **54**
Нищук Є. М. **315**
Німчук Д. С. **55**
Новаківський О. Х. **274**
Новицький Я. П. **304**

О

Обертюх Т. Л. **67**
Обицький М. А. **50**
Обливач А. В. **49**
Огієнко І. **267**
Олаг В. І. **8, 81**
Олашин М. В. **4, 56, 83, 192, 244**
Олдінгтон Р. **291**
Ольбрахт І. *(Земан К.)* **7**
Ольжич О. *(Кандиба О. О.)* **293**
Ольшавський М. М. **61**
Омелянський В. Л. **274**
Орлик П. **305**
Орос П. **41**
Остап'юк М. Я. **44**

П

Павлович Ю. **33**
Пазуханич О. Є. **16**
Пайкош О. М. **51**
Палюх Ю. І. **25**
Панаіт Т. І. **25**
Панейко І. М. **16**
Панькевич І. А. **55**
Панько С. С. **42**
Пап С. В. **18**
Папп А., *єпископ* **62**
Пасічник М. В. **288**
Пастернак Я. І. **5**
Патрус-Карпатський А. М. **20**
Паулковіч Л. **13**
Пашкуй З. А. **12**
Пейтер М. Д. **61**
Пекар А. В. **16**
Пекарюк В. В. **69**
Пеленський О. І. **20**
Пелехач М. І. **55**
Пелін Е. *(Стоянов Д. І.)* **292**
Пеняк С. І. **54**
Пеньо Е. Г. **283**
Перебийніс П. М. **287**
Перестюк З. В. **13**
Переш Є. Ю. **59**
Перс С.-Ж. *(Леже А.)* **286**
Петефі Ш. **41**
Петкі П. **7**
Петкі Ш. Ф. **46**
Петренко М. М. **265**
Петрецький П. П. **39, 162**
Петрущак І. Д. **57**
Пехньо В. І. **45**
Пецкар М. О. *див. Лендьел М. О.*
Печора В. В. **50**
Пильчиков М. Д. **284**
Пимоненко М. К. **274**
Писаревський Л. Я. *див. Зимний Л. Я.*
Підвисоцький В. В. **287**
Пільцер М. Л. **64**
Піпаш-Косівський В. О. **68**
Піранделло Л. **290**
Пішковці П. Ю. **41**
Плиска В. М. **69**
Плиска І. В. **10**
Плиска М. **44**
Плоскина Д. І. **61**
Плоткін Г. Д. **314**
Повхан І. Г. **51, 189**
Погоріляк С. Ю. **43**
Погрібний А. Г. **266**
Подерв'янський Л. *(О. С.)* **307**
Подерв'янський О. С. *див. Подерв'янський Л.*
Познанська М. А. **292**
Поклен Ж. Б. *див. Мольєр*
Поліщук В. Л. **302**
Положинський О. Є. **285**
Полч А. **303**
Поляков П. А. **309**
Пономарчук В. І. **67**

Понтоппідан Г. **293**
Поп С. С. **6**
Попадич М. Ф. **63**
Попович В. І. **59, 230**
Попович В. Ю. **67**
Попович Й. *див. Йосиф, архімандрит*
Портер В. С. *див. Генрі О.*
Прево А. Ф. *див. Прево Абат*
Прево Абат *(Прево А. Ф.)* **277**
Приймак Г. В. **256**
Приймич М. В. **63**
Приходько О. К. **57**
Продан І. С. **36**
Прокіпчак І. **7**
Прохоренко К. М. **69**
Прус Б. **296**
Пупчак М. М. **60**
Пфайфер Т. Й. **54, 215**

Р

Радаї П. **291**
Расселл Б. А. В. **283**
Ревть Ю. І. **9**
Реймонт В. **281**
Решко С. М. **20, 113**
Рєзанов В. І. **295**
Ржегорж Ф. **313**
Рибалко М. В. **8**
Рід Д. **305**
Рішко В. М. **59**
Ровт О. С. **42**
Роглєв Й. **13**
Роговцева А. М. **292**
Розгоній В. І. **7**
Роздобудько І. В. **308**
Роман А. І. **44**
Роман В. М. **8**
Роман Ю. Ю. **23**
Романюк І. В. **30**
Ромбауер І. **74**
Росола Т. Ф. **30**
Росул І. І. **73**
Росул Т. **4, 146**
Ротару С. М. **295**
Рошко Ф. І. **17**
Рубенс П. П. **290**
Рубіш В. В. **51**
Рудницький С. Л. **65**
Русинка К. М. **11**
Русов О. О. **271**
Руссо Ж.-Ж. **290**
Рутківський В. Г. **279**
Рюноске А. **273**

С

Сабадош В. О. **67**
Сабінін О. А. **37**
Сабо Л. **288**
Сабо М. **303**
Сабов В. І. **25**
Сабов В. О. **53**
Сабов І. В. **32**
Сабов Ю. С. **28**
Савко А. А. **57, 228**
Савченко П. Г. **293**
Садовський М. В. **294**
Сак Ю. М. **23**
Салига Т. Ю. **266**
Санін О. *(Санін О. Г.)* **294**
Санін О. Г. *див Санін О.*
Сарамаґо Ж. **309**
Сарвадій І. Й. **30**
Саудер Й. **272**
Свистак Ф. А. **18**
Свіфт Д. **311**
Сеітаблаєв А. Ш. **313**
Селменський С. С. **59**
Селянський Я. Ю. **32**
Семан Ф. **20**
Семенко М. *(Семенко М. В.)* **315**
Семенко М. В. *див Семенко М.*
Семере Б. **297**
Сенько І. М. **32, 149**
Сервантес Сааведра М., де **301**
Сергієнко Т. С. **48**
Сидоряк М. М. **69**
Симулик В. **4, 91**
Симулик П. І. **40**
Синенька-Іваницька І. О. **42**
Синявський О. Н. **303**
Сівач В. О. **68**
Сідак В. В. **8**
Сіксай Л. Т. **45**
Сікура Й. Й. **66**
Сільваші Т. Й. **36**
Сірмаї А. **10**
Скерлич Й. **295**
Скоблик Н. В. *(Задорожна Н. В.)* **62**
Сковорода Г. С. **312**
Скрябін І. І. **14, 93**
Скуба М. Я. **315**
Скунць П. М. **31**
Слабченко М. Є. **291**
Слєпньова С. П. **258**
Сливка П. І. **58**
Сливко Р. Я. **22**
Сліпий Й. *(Кобернецький-Дичковський Й. І.)* **271**
Сможаник М. Ф. **63**
Смоланка І. В. **14**
Снєгирьов Г. *(Є.)* І. *(Снєгирьов Гелій (Євген) Іванович)* **304**
Сова А. К. **315**
Соловйов О. С. **273**
Соловйова О. Ф. **272**
Солов'яненко А. Б. **301**
Солянкін А. *(Штилиха А.)* **15**
Сопілка М. *(Мисько-Пастушенко Ю.)* **297**
Сопко Т. М. **13**
Соскида І. П. **44**
Сочка В. А. *див. Боржавин В.*
Сочка М. І. *(Лашкай М. І.)* **29**
Сошенко І. М. **286**
Спачинський М. М. **24**
Срезневський Б. І. **277**
Срезневський І. І. **34**

Стакович Є. Ф. **52**
Станканинець І. Д. **29, 139**
Стеблюк Ю. В. **28**
Стейнбек Д. **273**
Стельмах М. П. **284**
Стеценко К. Г. **284**
Стецюра І. К. **7**
Стецяк І. П. **38**
Стешко Ф. М. **299**
Стіл Д. **295**
Стойка М. П. **56, 218**
Стоколос О. С. *див. Ковальчук О. С.*
Стоянов Д. І. *див. Пелін Е.*
Стравинський І. Ф. **288**
Строїн Ю. Ю. **18**
Студеняк М. С. *див. Молдавчук М. С.*
Сюсько М. І. **33**
Сядристий М. С. **298**

Т
Тар М. М. **66**
Таран Л. В. **17**
Тарковський А. А. **277**
Тарнавський О. Д. **281**
Тегза-Попадюк Ю. І. **27**
Теличко В. Ф. **29, 141**
Теметєв О. О. **15**
Тен Б. *(Хомичевський М. В.)* **313**
Терента В. **37**
Тернущак І. А. **58**
Тесленко А. Ю. **273**
Тиводар В. М. **30**
Тимкович С. **46**
Тимчак М. Ю. **62, 235**
Тихий О. І. **269**
Ткач І. І. **35**
Толкін Д. Р. Р. **265**
Толнаї Л. *(Гадьмаші Л.)* **269**
Томаш М. **11**
Томашій А. **300**
Томпа М. **301**
Торма Є. Д. *див. Галипар Є. Д.*
Торнтон Н. В. **279**
Торо Г. Д. **292**
Тороні І. П. **20**
Тосканіні М. П. **276**
Трипільський А. В. **267**
Трон Г. Л. **19**
Трублаїні М. П. **280**
Трухлий Ю. І. **27**
Турак Й. А. **63**
Туряниця І. Д. **15**

У
Угляренко П. В. **38**
Удовиченко О. І. **272**
Уїту Б. **273**
Ульяненко О. *(Ульянов О. С.)* **282**
Ульянов О. С. *див. Ульяненко О.*
Уманський М. Б. **274**
Унсет С. **284**
Усенко П. М. **268**

Ф
Фабіян І. І. **18, 99**
Фабрі З. **295**
Фальковський І. Я. *(Іриней)* **285**
Фатан І. І. **39, 166**
Фатула М. І. **51, 195**
Федака М. М. **56**
Федака П. **4, 175**
Фединець О. В. **36**
Федорик І. І. **23**
Федорішко А. А. **28, 137**
Фенцик С. А. **57**
Феньеа А. **280**
Фера О. В. **12**
Філдінг Г. **279**
Філеш В. В. **16**
Філіпенко А. Д. **266**
Фінцицький М. **53**
Фіріщак Ф. М. **14**
Фірцак Ю. **34**
Фітас П. Ф. **43, 170**
Фодор С. С. **60**
Фолкнер В. **300**
Францев В. А. **22**
Фюзеші М. Б. *(Мештер М. Б.)* **28**

Х
Халус П. І. **36**
Хархаліс О. П. *див. Ільницька О. П.*
Хижняк А. Ф. **312**
Хіра О. К. **9**
Хланта І. В. **4, 153, 226**
Хогарт В. **308**
Холодний М. Г. **289**
Хома В. **31**
Хомичевський М. В. *див. Тен Б.*
Хосроєва-Щекіна С. А. **53**
Хоткевич Г. М. **315**
Худанич В. І. **20**

Ц
Цвейг А. **308**
Цвєтаєва М. І. **303**
Цвіркунов В. В. **314**
Цибульський П. Д. **38**
Ціолковський К. Е. **300**
Цупик І. В. **43**

Ч
Чайковський А. Я. **283**
Чайковський М. А. **265**
Чат Г. *(Бренер Й.)* **271**
Чейпеш Ю. Ю. **12**
Чекан Х. І. **35**
Чендей І. М. **31**
Червак Н. К. *(Задерака Н. К.)* **52**
Червінський Є. К. **303**
Черевко Г. **4, 255**
Черепаня В. Й. **12**
Черкун Й. К. **53**
Чернова І. І. *див. Дашвар Л.*
Чехмар І. І. **50**

Чижмар П. М. **44**
Чобану Й. К. **306**
Чорновіл В. М. **314**
Чубар В. О. **62**
Чувалова Т. Ф. **13**
Чундак С. Ю. **21**

Ш
Шабленко А. Я. **268**
Шагал М. **291**
Шаланкі Ю. **9**
Шалда Д. **314**
Шандор В. І. **56**
Шандор І. **44**
Шанта Ф. **298**
Шаргей О. *див. Кондратюк Ю. В.*
Швалагін І. В. **26**
Швед В. А. **61**
Шеба В. С. **7**
Шебела М. В. **12**
Шевер В. С. **63**
Шевченко Т. Г. **274**
Шевчук В. А. **280**
Шелдон С. **271**
Шепфлін А. **302**
Шерегій Ю.-А. М**. 8**
Шестаков О. А. **22, 118**
Шипович К. М. **272**
Шімон М. **35**
Шімоня М. І. **72**
Шіналі О. С. *див. Мондич О. С.*
Шінка І. **300**
Шкіряк-Нижник З. А. **48**
Шкода-Ульянов В. О. **49**
Шлепецький І. С. **24**
Шманько Г. І. **35**
Шніцер Р. І. **47**
Шобер О. Л. **26**
Шовш К. К. **37**
Шотник В. І. **60**
Шраг І. Л. **296**
Штилиха А. *див. Солянкін А.*
Шторм Т. **299**
Штремпель Б. Й. **62**
Шуберт Ф. П. **269**
Шульц Б. **292**
Шухевич Р. О. **290**
Шютев А. **288**

Щ
Щербаківський Д. М. **314**
Щербан В. І. *див. Варнава, ієромонах*
Щобак І. М. **33**
Щур В. І. **6**

Ю
Юдін Л. М. **300**
Юрик І. І. **55**
Юртин В. **6**
Юст Е. Е. **37, 156**
Ющенко О. Я. **294**

Я
Яблонська Т. Н. **272**
Яворівський В. О. **304**
Яворський Б. Л. **289**
Якобсен Є. П. **278**
Якубовський Ф. Б. **300**
Янкович М. **32**
Янкович Ф. **311**
Яновичева В. А. **308**
Яновський Ю. І. **297**
Янута П. П. **42**
Ярема В. І. **64**
Яремчук І. І. 19, **110**
Ярешко І. М. див. Кошелівець І. М.
Ярошенко С. П. **267**
Ясинецький Ю. П. 22, **116**
Ященко Б. В. **39**

ЗМІСТ

ВІД УКЛАДАЧІВ 3

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ЗАКАРПАТТЯ 2022 РОКУ 5

ЦЕ ЦІКАВО ЗНАТИ – 2022 РІК 71

КРАЄЗНАВЧІ ЮВІЛЕЙНІ ТА ЗНАМЕННІ ДАТИ 77

Пилип Борисович Дворцин 77
Василь Іванович Олаг 81
Іван Юрійович Кривський 85
Іван Іванович Скрябін 93
Антон Михайлович Бращайко 95
Іван Іванович Фабіян 99
Любомир Омелянович Белей 101
Іван Іванович Яремчук 110
Стефан Михайлович Решко 113
Юліан Петрович Ясинецький 116
Олексій Андрійович Шестаков 118
Віра Степанівна Баганич 120
Ужгородський інститут культури і мистецтв 126
Степан Адальбертович Варга 131
Йосип Степанович Голінка 134
Андрій Андрійович Федорішко 137
Іван Денисович Станканинець 139
Віктор Федорович Теличко 141
Іван Михайлович Сенько 149
Ернест Ервінович Юст 156
Віктор Петрович Горзов 159
Петро Петрович Петрецький 162
Іван Іванович Фатан 166
Ніна Романівна Гецко-Лобова 167
Павло Федорович Фітас 170
Йосип Андрійович Данко 172
Класична гімназія при Ужгородському василіянському монастирі 178

Іван Георгійович Повхан 189
Михайло Іванович Фатула 195
Інститут електронної фізики НАН України 201
Томаш Йосипович Пфайфер 215
Марія Петрівна Стойка 218
Андрій Андрійович Савко 228
Віталій Іванович Попович 230
Гейза Миколайович Мезев 232
Микола Юрійович Тимчак 235
Олександр Карлович Мавріц 237
Василь Михайлович Маркуш 241

ЮВІЛЕЇ ФАХІВЦІВ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ – 2022 РІК 246
Тетяна Григорівна Балаж 246
Лідія Іванівна Вісневська 247
Марія Василівна Гумен 248
Магдалина Юріївна Дзямко 249
Ольга Остапівна Ковальчук (Стоколос) 251
Лариса Олександрівна Мельник 252
Галина Василівна Митровка 253
Ганна Іванівна Місевра 255
Галина Василівна Приймак 256
Світлана Павлівна Слєпньова 258

КАЛЕНДАР ЗНАМЕННИХ ДАТ І ПОДІЙ 2022 РОКУ 260

ЗНАМЕННІ ДАТИ У ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОМУ ТА КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ УКРАЇНИ 2022 РОКУ 262

ПОКАЖЧИК ПРІЗВИЩ ЮВІЛЯНТІВ ТА АВТОРІВ СТАТТЕЙ 316

Довідкове видання

КАЛЕНДАР КРАЄЗНАВЧИХ ПАМ'ЯТНИХ ДАТ ЗАКАРПАТТЯ НА 2022 РІК

Рекомендаційний
бібліографічний посібник

Укладачі:
О. О. Шелак, М. Б. Бадида

за участі:
Є. Й. Слуцька, І. Р. Фофлак, І. М. Горват

Відповідальна за випуск *О. А. Канюка*
Випусковий редактор *Н. М. Бондаренко*
Бібліографічний редактор *Л. О. Падяк*

Комп'ютерна верстка *І. Полянської*
Дизайн обкладинки *А. Артьомової*

Підписано до друку ___.02.2022. Формат 60х80/16.
Гарнітура Myriad Pro. Умов. друк. арк. 19,3. Папір офсетний.
Замовлення №_____. Тираж 150.

Оригінал-макет виготовлено та видрукувано:
ТОВ «РІК-У», 88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна,36
Свідоцтво Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року

Календар краєзнавчих пам'ятних дат Закарпаття на 2022 рік :
К 17 рек. бібліогр. посіб. / Департамент культури, національностей та релігій Закарпат. облдержадмін. ; КЗ «Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка» Закарпат. облради ; уклад. : О. О. Шелак, М. Б. Бадида ; вип. ред. Н. М. Бондаренко ; бібліогр. ред. Л. О. Падяк ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2021. – 328 с.

ISBN 978-617-8046-40-8

Календар-щорічник є орієнтиром для громадськості краю у перебігу подій, ювілеїв та пам'ятних дат у 2022 році. Основу календаря складають ґрунтовні наукові розвідки про визначних діячів краю, підготовлені провідними карпатознавцями. Окремим розділом подано календар знаменних дат, які відзначатиме в 2022 році громадськість світу та України.

Представлені матеріали можуть бути використані не лише в бібліотеках краю, але й у регіональній пресі, культосвітніх установах, навчальних закладах тощо.

УДК 015(059)(477.87)«2022»